

විනයපිටක

පරිවාර-අවිඨකථා

ධම්මවිචය

පටුන

සොළසමභාවාරො.....1

    පඤ්ඤත්තිවාරවණ්ණනා 1

    කතාපත්තිවාරාදිවණ්ණනා 3

සමුට්ඨානසීසවණ්ණනා 4

    පයමපාරාජිකසමුට්ඨානවණ්ණනා 5

    දුතියපාරාජිකසමුට්ඨානවණ්ණනා 6

    සඤ්චරිත්තසමුට්ඨානවණ්ණනා 7

    සමනුභාසනාසමුට්ඨානවණ්ණනා 8

    කථිනසමුට්ඨානවණ්ණනා 9

    ඵලකලොමසමුට්ඨානවණ්ණනා.....10

    පදසොධම්මසමුට්ඨානවණ්ණනා 11

    අද්ධානසමුට්ඨානවණ්ණනා.....12

    ඵෙය්‍යසත්ඵසමුට්ඨානවණ්ණනා 12

    ධම්මදෙසනාසමුට්ඨානවණ්ණනා 12

අන්තරපෙය්‍යාලං.....12

    කතිපුච්ඡාවාරවණ්ණනා 12

බන්ධකපුච්ඡාවාරො.....16

    පුච්ඡාවිස්සජ්ජනාවණ්ණනා.....16

ඵකුත්තරිකනෙයො.....17

    ඵකකවාරවණ්ණනා 17

    දුකවාරවණ්ණනා 19

    තිකවාරවණ්ණනා.....22

    චතුක්කවාරවණ්ණනා 26

    පඤ්චකවාරවණ්ණනා 30

    ජක්කවාරවණ්ණනා 35

විනයපිටකෙ	පවුන
සත්තකචාරවණ්ණනා	36
අට්ඨකචාරවණ්ණනා	37
නවකචාරවණ්ණනා	38
දසකචාරවණ්ණනා	39
එකාදසකචාරවණ්ණනා.....	40
උපොසථාදිපුච්ඡාවිස්සජ්ජනා	41
අත්ථවසපකරණාවණ්ණනා.....	42
පයමගාථාසඛගණිකං.....	43
සත්තනගරෙසු පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදවණ්ණනා	43
චතුච්ඡන්තිවණ්ණනා	43
ඡෙදනකාදිවණ්ණනා.....	44
අසාධාරණාදිවණ්ණනා.....	44
නිස්සග්ගියානි ද්වාදසානි -.....	44
ද්වෙච්ඡිසති බුද්දකානි -.....	45
පාරාජිකාදිආපත්තිවණ්ණනා	46
අධිකරණහෙදං.....	48
උක්කොටනහෙදාදිවණ්ණනා	48
අධිකරණනිදානාදිවණ්ණනා	52
සත්තසමථනිදානවණ්ණනා	53
සත්තසමථනානාත්ථාදිවණ්ණනා	54
දුතියගාථාසඛගණිකං	54
වොදනාදිපුච්ඡාවිස්සජ්ජනාවණ්ණනා.....	54
වොදනාකණ්ඩං.....	56
අනුච්ඡිජකකිච්චවණ්ණනා.....	56
වොදකපුච්ඡාවිස්සජ්ජනාවණ්ණනා.....	56
වුළුසඛිගාමො.....	57

විනයපිටකෙ	පවුන
අනුවිජ්ජකස්ස පටිපත්තිවණ්ණනා.....	57
මහාසඬිගාමො	61
වොහරන්තෙන ජානිතබ්බාදිවණ්ණනා	61
කථිනහෙදං	63
කථිනඅත්ථතාදිවණ්ණනා	63
පුබ්බකරණනිදානාදිවිභාගවණ්ණනා	64
කථිනාදිජානිතබ්බවිභාගවණ්ණනා	64
උපාලිපඤ්චකං.....	65
අනිස්සිතවග්ගවණ්ණනා	65
නජ්පටිජ්ජසම්භනවග්ගවණ්ණනා	65
වොහාරවග්ගවණ්ණනා	66
දිට්ඨාවිකම්මවග්ගවණ්ණනා	68
මුසාවාදවග්ගවණ්ණනා	69
භික්ඛුනොවාදවග්ගවණ්ණනා	70
උබ්බාහිකවග්ගවණ්ණනා	70
අධිකරණවූපසමවග්ගවණ්ණනා.....	71
සඬිසහෙදකවග්ගද්වයවණ්ණනා	72
ආවාසිකවග්ගවණ්ණනා	72
කථිනත්ථාරවග්ගවණ්ණනා	73
ආපත්තිසමුට්ඨානවණ්ණනා	73
අපරදුතියගාථාසඬිගණිකං	74
(1) කාශිකාදිආපත්තිවණ්ණනා	74
(2) දෙසනාගාමිනියාදිවණ්ණනා	76
(3) පාවිත්තියවණ්ණනා	78
(4) අවන්දනීයපුග්ගලාදිවණ්ණනා	81
(5) සොළසකම්මාදිවණ්ණනා	83

විනයපිටකෙ	පවුන
සෙදමොවනගාථා	84
(1) අවිජ්ජවාසපඤ්භාවණ්ණනා	84
(2) පාරාජිකාදිපඤ්භාවණ්ණනා	85
(3) පාවිත්තියාදිපඤ්භාවණ්ණනා	86
පඤ්චවග්ගො	88
කම්මවග්ගවණ්ණනා	88
අත්ථවසවග්ගාදිවණ්ණනා	104
නිගමනකථා	106

“ධම්මා සුතා ධාතා වචසා පරිචිතා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුඡපට්ඨිදා.”

(මහා සුඤ්ඤත සුත්තං; මජ්ඣිම නිකායො, උපරිපණ්ණාසකො, සුඤ්ඤත වග්ගො.)

පටුන සංස්කරණය - හික්බු ධම්මවිහාරි

(ජවය සංගායනා ත්‍රිපිටක වැඩසටහනින් උපුටා සකසන ලදී)

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

විනයපිටකෙ

පරිවාර-අට්ඨකථා

සොළසමභාවාරො

පඤ්ඤත්තිවාරවණ්ණනා

විසුද්ධපරිවාරස්ස, පරිවාරොති සාසනෙ;
ධම්මක්ඛන්ධසරීරස්ස, ඛන්ධකානං අනන්තරා.

සඬගහං යො සමාරුල්ලො, තස්ස පුබ්බාගතං නයං;
භිත්වා දානි කර්ස්සාමි, අනුත්තානත්ථවණ්ණනං.

1. තත්ථ යං තෙන භගවතා...පෙ.... පඤ්ඤත්තන්ති ආදිනයප්පවත්තාය තාව පුච්ඡාය අයං සඬබ්බෙපත්ථො – යො සො භගවා සාසනස්ස විරට්ඨිතිකත්ථං ධම්මසෙනාපතිනා සද්ධම්මගාරවඛ්ඛුමානවෙගසමුස්සිතං අඤ්ජලිං සිරස්මිං පතිට්ඨාපෙත්වා යාවිතො දස අත්ථවසෙ පටිච්ච විනයපඤ්ඤත්තිං පඤ්ඤපෙසි, තෙන භගවතා තස්ස තස්ස සික්ඛාපදස්ස පඤ්ඤත්තිකාලං ජානතා, තස්සා තස්සා සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියා දස අත්ථවසෙ පස්සතා; අපිච පුබ්බෙතිවාසාදීහි ජානතා, දිබ්බෙන චක්ඛුනා පස්සතා, තීහි විජ්ජාහි ඡහි වා පන අභිඤ්ඤාහි ජානතා, සබ්බත්ථ අප්පටිභතෙන සමන්තචක්ඛුනා පස්සතා, සබ්බධම්මජානනසමත්ථාය පඤ්ඤාය ජානතා, සබ්බසත්තානං චක්ඛුවිසයාතීතානි තිරොකුට්ටාදිගතානි වාපි රූපානි අතිවිසුද්ධෙන මංසචක්ඛුනා ච පස්සතා, අත්තහිතසාධිකාය සමාධිපදට්ඨානාය පටිවෙධපඤ්ඤාය ජානතා, පරහිතසාධිකාය කරුණාපදට්ඨානාය දෙසනාපඤ්ඤාය පස්සතා, අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන “යං පයමං පාරාජිකං පඤ්ඤත්තං, තං කත්ථ පඤ්ඤත්තං, කං ආරඛ්භ පඤ්ඤත්තං, කිස්මිං චත්ථස්මිං පඤ්ඤත්තං, අත්ථී තත්ථ පඤ්ඤත්ති...පෙ.... කෙනාහත”න්ති.

2. පුච්ඡාවිස්සජ්ජනෙ පන “යං තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන පයමං පාරාජික”න්ති ඉදං කෙවලං පුච්ඡාය ආගතස්ස ආදිපදස්ස පච්චුද්ධරණමත්තමෙව, “කත්ථ පඤ්ඤත්තන්ති වෙසාලියා පඤ්ඤත්තං; කං ආරඛ්භානි සුදින්තං කලන්දපුත්තං ආරඛ්භා”ති එවමාදිනා පන නයෙන පුනපි එත්ථ එකෙකං පදං පුච්ඡිත්ථාව විස්සජ්ජිතං. එකා පඤ්ඤත්තීති “යො පන භික්ඛු මෙචුනං ධම්මං පටිසෙවෙය්‍ය පාරාජිකො හොති අසංවාසො”ති අයං එකා පඤ්ඤත්ති. ද්වෙ අනුපඤ්ඤත්තියොති “අන්තමසො

තිරච්ඡානගතායපී’ති ච, “සික්ඛං අපච්චක්ඛායා”ති ච මක්කට්ඨච්ඡ්ඡුත්තකචත්ථුනං වසෙන චුත්තා - ඉමා ද්වෙ අනුපඤ්ඤත්තියො. එත්තාවතා “අත්ථී තත්ථ පඤ්ඤත්ති අනුපඤ්ඤත්ති අනුප්පන්තපඤ්ඤත්ති”ති ඉමීස්සා පුච්ඡාය ද්වෙ කොට්ඨාසා විස්සජ්ජිතා භොන්ති. තතියං විස්සජ්ජෙත්තුං පන “අනුප්පන්තපඤ්ඤත්ති තස්මිං නත්ථී”ති චුත්තං. අයඤ්චි අනුප්පන්තපඤ්ඤත්ති නාම අනුප්පන්තෙ දොසෙ පඤ්ඤත්තා; සා අට්ඨගරුධම්මවසෙන භික්ඛුනීනංයෙව ආගතා, අඤ්ඤත්ත නත්ථී. තස්මා චුත්තං “අනුප්පන්තපඤ්ඤත්ති තස්මිං නත්ථී”ති. සබ්බත්ථපඤ්ඤත්තීති මජ්ඣිමදෙසෙ වෙච පච්චන්තිමජනපදෙසු ච සබ්බත්ථපඤ්ඤත්ති. විනයධරපඤ්චමෙන ගණෙන “උපසම්පදා, ගුණධ්ගුණුපාහනා, ධුවනහානං, වම්මත්ථරණ”න්ති ඉමානි හි චත්තාරී සික්ඛාපදානි මජ්ඣිමදෙසෙයෙව පඤ්ඤත්ති. එත්ථෙව එතෙහි ආපත්ති භොති, න පච්චන්තිමජනපදෙසු. සෙසානි සබ්බානෙව සබ්බත්ථපඤ්ඤත්ති නාම.

සාධාරණපඤ්ඤත්තීති භික්ඛුනඤ්චෙව භික්ඛුනීනඤ්ච සාධාරණපඤ්ඤත්ති; සුද්ධභික්ඛුනමෙව හි සුද්ධභික්ඛුනීනං වා පඤ්ඤත්තං සික්ඛාපදං අසාධාරණපඤ්ඤත්ති නාම භොති. ඉදං පන භික්ඛුං ආරබ්භ උප්පන්තෙ චත්ථුස්මිං. “යා පන භික්ඛුනී ඡන්දසො මෙථුනං ධම්මං පට්ඨෙවෙය්‍යා, අන්තමසො තිරච්ඡානගතෙතපි පාරාජිකා භොති අසංවාසා”ති භික්ඛුනීනමපි පඤ්ඤත්තං, විනීතකථාමත්තමෙව හි තාසං නත්ථී, සික්ඛාපදං පන අත්ථී, තෙන චුත්තං “සාධාරණපඤ්ඤත්ති”ති. උභතොපඤ්ඤත්තියමපි එසෙව නයො. බ්‍යාඤ්ජනමත්තමෙව හි එත්ථ නානං, භික්ඛුනං භික්ඛුනීනමපි සාධාරණත්තා සාධාරණපඤ්ඤත්ති, උභින්තමපි පඤ්ඤත්තත්තා උභතොපඤ්ඤත්තීති. අත්ථෙ පන භෙදො නත්ථී.

නිදානොගධන්ති “යස්ස සියා ආපත්ති සො ආචිකරෙය්‍යා”ති එත්ථ සබ්බාපත්තීනං අනුපච්චිට්ඨත්තා නිදානොගධං; නිදානෙ අනුපච්චිට්ඨන්ති අත්ථො. දුතියෙන උද්දෙසෙනානි නිදානොගධං නිදානපරියාපන්තමපි සමානං “තත්ත්වෙ චත්තාරො පාරාජිකා ධම්මා”තිආදීනා දුතියෙනෙව උද්දෙසෙන උද්දෙසං ආගච්ඡති. චතුත්තං විපත්තීනන්ති සීලවිපත්තිආදීනං. පඨමා හි ද්වෙ ආපත්තික්ඛන්ධා සීලවිපත්ති නාම, අවසෙසා පඤ්ච ආචාරවිපත්ති නාම. මච්ඡාදිට්ඨි ච අන්තග්ගාහිකදිට්ඨි ච දිට්ඨිවිපත්ති නාම, ආජීවභෙත්‍ර පඤ්ඤත්තානි ඡ සික්ඛාපදානි ආජීවවිපත්ති නාම. ඉති ඉමාසං චතුත්තං විපත්තීනං ඉදං පාරාජිකං සීලවිපත්ති නාම භොති.

එකෙන සමුට්ඨානෙනානි ද්වච්චිකෙන එකෙන සමුට්ඨානෙන. එත්ථ හි විත්තං අච්චිතං භොති, කායෙන පන ආපත්තිං ආපජ්ජති. තෙන චුත්තං “කායතො

ව චිත්තතො ව සමුට්ඨාති”ති. ද්වීභි සමට්ඨෙහි සම්මතීති “ආපන්තොසී”ති සම්මුඛා පුච්ඡියමානො “ආම ආපන්තොමිහි”ති පටිජානාති, තාවදෙව භණ්ඩනකලභවිග්ගහා වූපසන්තා භොන්ති, සක්කා ව භොති තං පුග්ගලං අපනෙත්වා උපොසටො වා පවාරණා වා කාතුං. ඉති සම්මුඛාවිනයෙන ව පටිඤ්ඤාතකරණෙන වාති ද්වීභි සමට්ඨෙහි සම්මතී, න ව තප්පච්චයා කොච්ච උපද්දවො භොති. යං පන උපරි පඤ්ඤත්තිවග්ගෙ “න කතමෙන සමට්ඨන සම්මතී”ති චුත්තං, තං සමථං ඔතාරෙත්වා අනාපත්ති කාතුං න සක්කාති ඉමමත්ථං සන්ධාය චුත්තං.

පඤ්ඤත්ති විනයොති “යො පන හික්ඛු”තිආදිනා නයෙන චුත්තමාතිකා පඤ්ඤත්ති විනයොති අත්ථො. විහත්තීති පදභාජනං වූච්චති; විහත්තීති හි විහඬිගස්සෙවෙනං නාමං. අසංවරොති විතික්කමො. සංවරොති අවීතික්කමො. යෙසං චත්තතීති යෙසං විනයපිටකඤ්ච අට්ඨකථා ව සබ්බා පගුණාති අත්ථො. තෙ ධාරෙත්තීති තෙ එතං පයමපාරාජිකං පාලිතො ව අත්ථතො ව ධාරෙත්ති; න හි සක්කා සබ්බං විනයපිටකං අජානන්තෙන එතස්ස අත්ථො ජානිතුන්ති. කෙනාභතන්ති ඉදං පයමපාරාජිකං පාලිවසෙන ව අත්ථවසෙන ව යාව අප්පතනකාලං කෙන ආනීතන්ති. පරම්පරාභතන්ති පරම්පරාය ආනීතං.

3. ඉදානි යාය පරම්පරාය ආනීතං, තං දස්සෙතුං “උපාලි දාසකො චෙවා”තිආදිනා නයෙන පොරාණකෙහි මහාටෙරෙහි ගාථායො ධර්මා. තත්ථ යං චත්තබ්බං, තං නිදානවණ්ණනායමෙව චුත්තං. ඉමිනා නයෙන දුතියපාරාජිකාදිපුච්ඡාවිස්සප්පනෙසුපි විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති.

මහාවිභඩ්ගෙ පඤ්ඤත්තිවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

කතාපත්තිවාරාදිවණ්ණනා

157. ඉතො පරං “මෙචුනං ධම්මං පටිසෙවන්තො කති ආපත්තියො ආපජ්ජති”ති ආදිප්පහෙදො කතාපත්තිවාරො, “මෙචුනං ධම්මං පටිසෙවන්තස්ස ආපත්තියො චතුන්තං විපත්තීනං කති විපත්තියො භජන්ති”ති ආදිප්පහෙදො විපත්තිවාරො, “මෙචුනං ධම්මං පටිසෙවන්තස්ස ආපත්තියො සත්තන්තං ආපත්තික්ඛන්ධානං කතිහි ආපත්තික්ඛන්ධෙහි සඬිගහිතා”ති ආදිප්පහෙදො සඬිගභවාරො, “මෙචුනං ධම්මං පටිසෙවන්තස්ස ආපත්තියො ඡන්තං ආපත්තිසමුට්ඨානානං කතිහි සමුට්ඨානෙහි සමුට්ඨහන්ති”ති ආදිප්පහෙදො සමුට්ඨානවාරො, “මෙචුනං ධම්මං පටිසෙවන්තස්ස ආපත්තියො චතුන්තං අධිකරණානං කතමං අධිකරණ”න්ති ආදිප්පහෙදො අධිකරණවාරො, “මෙචුනං ධම්මං පටිසෙවන්තස්ස ආපත්තියො සත්තන්තං සමථානං කතිහි

සමටෙහි සම්මන්තී”ති ආදිප්පහෙදො සමට්ථාවරො, තදනන්තරො සමුච්චයවාරො වාති ඉමෙ සත්ත වාරා උත්තානත්ථා එව.

188. තතො පරං “මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවනපච්චයා පාරාජිකං කත්ථ පඤ්ඤත්ත”න්තිආදිනා නයෙන පුන පච්චයවසෙන එකො පඤ්ඤත්තිවාරො, තස්ස වසෙන පුරිමසදිසා එව කතාපත්තිවාරාදයො සත්ත වාරාති එවං අපරෙපි අට්ඨ වාරා වුත්තා, තෙපි උත්තානත්ථා එව. ඉති ඉමෙ අට්ඨ, පුරිමා අට්ඨාති මහාවිහඬගෙ සොළස වාරා දස්සිතා. තතො පරං තෙනෙව නයෙන හික්ඛුනිවිහඬගෙපි සොළස වාරා ආගතාති එවමීමෙ උභතොවිහඬගෙ ද්වන්තිංස වාරා පාලිනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. න හෙත්ථ කිඤ්චි පුබ්බෙ අවිනිච්ඡිතං නාම අත්ථි.

මහාවිහඬගෙ ව හික්ඛුනිවිහඬගෙ ව

සොළසමහාවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සමුට්ඨානසීසවණ්ණනා

257. තදනන්තරාය පන සමුට්ඨානකථාය අනත්තා ඉති නිච්ඡයාති අනත්තා ඉති නිච්ඡිතා. සභාගධම්මානන්ති අනිච්චාකාරාදිහි සභාගානං සඬබ්බධම්මානං. නාමමත්තං න නායතීති නාමමත්තමිපි න පඤ්ඤායති. දුක්ඛහානිත්ති දුක්ඛසාතනං. බන්ධකා යා ව මාතිකාති බන්ධකා යා ව මාතිකාති අත්ථො. අයමෙව වා පායො. සමුට්ඨානං නියතො කතන්ති සමුට්ඨානං නියතොකතං නියතකතං; නියතසමුට්ඨානන්ති අත්ථො. එතෙන භූතාරොචනවොරිචුට්ඨාපනඅනනුඤ්ඤාතසික්ඛාපදත්තයස්ස සඬගහො පච්චෙතබ්බො. එතානෙව හි තීණි සික්ඛාපදානි නියතසමුට්ඨානානි, අඤ්ඤෙහි සද්ධිං අසම්භින්නසමුට්ඨානානි.

සම්භෙදං නිදානඤ්චඤ්ඤන්ති අඤ්ඤමිපි සම්භෙදඤ්ච නිදානඤ්ච. තත්ථ සම්භෙදවචනෙන සමුට්ඨානසම්භෙදස්ස ගහණං පච්චෙතබ්බං, තානි හි තීණි සික්ඛාපදානි යපෙත්ථා සෙසානි සම්භින්නසමුට්ඨානානි. නිදානවචනෙන සික්ඛාපදානං පඤ්ඤත්තිදෙසසඬබ්බාතං නිදානං පච්චෙතබ්බං. සුත්තෙ දිස්සන්ති උපරීති සික්ඛාපදානං සමුට්ඨානනියමො සම්භෙදො නිදානන්ති ඉමානි තීණි සුත්තමහි එව දිස්සන්ති; පඤ්ඤායන්තීති අත්ථො. තත්ථ “එකෙන සමුට්ඨානෙන සමුට්ඨානි, කායතො ව චිත්තතො වා”තිආදිමිහි තාව පුරිමනයෙ සමුට්ඨානනියමො ව සම්භෙදො ව දිස්සන්ති. ඉතරං පන නිදානං නාම –

“වෙසාලියා රාජගහෙ, සාවත්ථියා ව ආලවී;
කොසම්බියා ව සක්කෙසු, හග්ගෙසු වෙව පඤ්ඤත්තා”ති.

එවං උපරි දිස්සති, පරතො ආගතෙ සුත්තෙ දිස්සතීති වෙදිතඛිබං.

“විභච්ඡෙ ද්වීසු”ති ගාථාය අයමත්ථො – යං සික්ඛාපදං ද්වීසු විභච්ඡෙසු පඤ්ඤත්තං උපොසථදිවසෙ භික්ඛු ච භික්ඛුනියො ච උද්දිසන්ති, තස්ස යථාඤායං සමුට්ඨානං පවක්ඛාමී, තං මෙ සුඤ්ඤාපාති.

සඤ්චරිත්තානුභාසනාඤ්චාති සඤ්චරිත්තඤ්ච සමනුභාසනාඤ්ච. අතිරෙකඤ්ච වීචරන්ති අතිරෙකවීචරං; කථිනන්ති අත්ථො. ලොමානි පදසොධම්මොති එළකලොමානි ච පදසොධම්මො ච. භූතං සංවිධානෙන වාති භූතාරොචනඤ්ච සංවිදහිත්වා අද්ධානජ්ජපිජ්ජනඤ්ච. ටෙය්‍යදෙසනා චොරිං වාති ටෙය්‍යසත්ථො ච ඡත්තපාණිස්ස අභිලානස්ස ධම්මදෙසනා ච චොරිචුට්ඨාපනඤ්ච. අනනුඤ්ඤාතාය තෙරසාති මාතාපිතුසාමිකෙහි අනනුඤ්ඤාතාය සද්ධිං ඉමානි තෙරස සමුට්ඨානානි භොන්ති. සදිසා ඉධ දිස්සරෙති ඉධ උභතොවිභච්ඡෙ එතෙසු තෙරසසු සමුට්ඨානසීසෙසු එකෙකස්මිං අඤ්ඤානිපි සදිසානි සමුට්ඨානානි දිස්සන්ති.

පයමපාරාජිකසමුට්ඨානවණ්ණනා

258. ඉදානි තානි දස්සෙතුං “මෙචුනං සුක්කසංසග්ගො”තිආදි චුත්තං. තත්ථ මෙචුනන්ති ඉදං තාව පයමපාරාජිකං නාම එකං සමුට්ඨානසීසං, සෙසානි තෙන සදිසානි. තත්ථ සුක්කසංසග්ගොති සුක්කචිස්සට්ඨි වෙච කායසංසග්ගො ච. අනියතා පයමිකානි පයමං අනියතසික්ඛාපදං. පුබ්බුපපරිපාචිතානි “ජානං පුබ්බුපගතං භික්ඛු”න්ති සික්ඛාපදඤ්ච භික්ඛුනිපරිපාචිතපිණ්ඩපාතසික්ඛාපදඤ්ච. රහො භික්ඛුනියා සහාති භික්ඛුනියා සද්ධිං රහො නිසජ්ජසික්ඛාපදඤ්ච.

සභොජනෙ රහො ද්වෙ වාති සභොජනෙ කුලෙ අනුපඛජ්ජනිසජ්ජසික්ඛාපදඤ්ච ද්වෙ රහොනිසජ්ජසික්ඛාපදානි ච. අභිගුලී උදකෙ භසන්ති අභිගුලීපතොදකඤ්ච උදකෙ භසධම්මසික්ඛාපදඤ්ච. පහාරෙ උග්ගිරෙ වෙචාති පහාරදානසික්ඛාපදඤ්ච තලසත්තිකඋග්ගිරණසික්ඛාපදඤ්ච. තෙපඤ්ඤාසා ච සෙඛියානි පරිමණ්ඩලනිවාසනාදීනි බුද්දකචණ්ණනාවසානෙ චුත්තානි තෙපඤ්ඤාස සෙඛියසික්ඛාපදානි ච.

අධක්ඛගාමාවස්සුතානි භික්ඛුනීනං අධක්ඛකසික්ඛාපදඤ්ච ගාමන්තරගමනං අවස්සුතා අවස්සුතස්ස භත්ථතො බාදනීයභොජනීයග්ගභණ්ඩසික්ඛාපදඤ්ච. තලමට්ඨඤ්ච සුද්ධිකානි තලසාතකං ඡතුමට්ඨං උදකසුද්ධිකාදියනඤ්ච. වස්සංචුට්ඨා ච ඔවාදන්ති වස්සංචුට්ඨා ඡජ්ජඤ්චයොජනානි සික්ඛාපදඤ්ච

ඔවාදාය අගමනසික්ඛාපදෙස්ව. නානුබන්ධෙ පවත්තිනිනි යා පන භික්ඛුනී වුට්ඨාපිතං පවත්තිනිං ද්වෙ වස්සානි නානුබන්ධෙයානි වුත්තසික්ඛාපදං.

ඉමෙ සික්ඛානි ඉමා සික්ඛායො; ලිඛිගවිපරියායො කතො. කායමානසිකා කතානි කායචිත්තසමුට්ඨානා කතා.

දුතියපාරාජිකසමුට්ඨානවණ්ණනා

259. අදින්නන්ති ඉදං තාව අදින්නාදානන්ති වා දුතියපාරාජිකන්ති වා එකං සමුට්ඨානසීසං, සෙසානි තෙන සදිසානි. තත්ථ විග්ගහුත්තරීති මනුස්සවිග්ගඋත්තරිමනුස්සධම්මසික්ඛාපදානි. දුට්ඨුල්ලා අත්තකාමීනන්ති දුට්ඨුල්ලවාචාඅත්තකාමපාරිචරියසික්ඛාපදානි. අමුලා අඤ්ඤාභාගියානි ද්වෙ දුට්ඨදොසසික්ඛාපදානි. අනියතා දුතිසිකානි දුතියං අනියතසික්ඛාපදං.

අවච්ඡන්දෙ පරිණාමනෙති සාමං චීවරං දත්වා අවච්ඡන්දනඤ්ච සඬිසිකලාහස්ස අත්තනො පරිණාමනඤ්ච. මුසා ඔමසපෙසුණානි මුසාවාදො ච ඔමසවාදො ච භික්ඛුපෙසුඤ්ඤඤ්ච. දුට්ඨුල්ලා පථවීඛණෙති දුට්ඨුල්ලාපත්තිආරොචනඤ්ච පථවීඛණඤ්ච. **භූතං අඤ්ඤාය උජ්ඣාපෙති** භූතගාමඅඤ්ඤවාදකඋජ්ඣාපනකසික්ඛාපදානි.

නික්කඬ්ඵනං සිඤ්චනඤ්චානි විහාරතො නික්කඬ්ඵනඤ්ච උදකෙන තිණාදිසිඤ්චනඤ්ච. ආමීසහෙතු භුත්තාවීති “ආමීසහෙතු භික්ඛුනියො ඔවදන්තී”ති සික්ඛාපදඤ්ච, භුත්තාවිං අනතිරිත්තෙන බාදනීයාදිනා පවාරණාසික්ඛාපදඤ්ච. එහි අනාදරි හිංසානි “එහාවුසො ගාමං වා”ති සික්ඛාපදඤ්ච, අනාදරියඤ්ච භික්ඛුහිංසාපනකඤ්ච. අපනිධෙ ව ජීවිතන්ති පත්තාදීනං අපනිධානසික්ඛාපදඤ්ච, සඤ්චීච්ච පාණං ජීවිතාවොරොපනඤ්ච.

ජානං සප්පාණකං කම්මන්ති ජානං සප්පාණකඋදකසික්ඛාපදඤ්ච පුනකම්මාය උක්කොටනඤ්ච. **ඌනසංවාසනාසනානි** ඌනචීසතිවස්සසික්ඛාපදඤ්ච උක්ඛිත්තකෙන සද්ධිං සංවාසසික්ඛාපදඤ්ච නාසිතකසාමණෙරසම්භොගසික්ඛාපදඤ්ච. සහධම්මිකං විලෙඛානි සහධම්මිකං වුව්චමානසික්ඛාපදඤ්ච, විලෙඛාය සංවත්තන්තීති ආගතසික්ඛාපදඤ්ච. මොහො අමුලකෙන වානි මොහනකෙ පාවිත්තියසික්ඛාපදඤ්ච, අමුලකෙන සඬිසාදිසෙසෙන අනුද්ධංසනසික්ඛාපදඤ්ච.

කුක්කුච්චං ධම්මිකං චීවරං දත්වානි කුක්කුච්චඋපදහනඤ්ච, ධම්මිකානං කම්මානං ඡන්දං දත්වා බියනඤ්ච, චීවරං දත්වා බියනඤ්ච. පරිණාමෙය්ස පුග්ගලෙති සඬිසිකං ලාභං පුග්ගලස්ස පරිණාමනසික්ඛාපදං. කීං තෙ අකාලං

අවිඡ්ඤාදෙනි “කිං තෙ අයො ඵසො පුරිසපුග්ගලො කර්ස්සනී”ති ආගතසික්ඛාපදඤ්ච, “අකාලච්චරං කාලච්චර”න්ති අධිට්ඨහිත්වා භාජනසික්ඛාපදඤ්ච, හික්ඛුනියා සද්ධං ච්චරං පරිවත්තෙන්වා අවිඡ්ඤාදනසික්ඛාපදඤ්ච. දුග්ගහී නිරයෙන වාති දුග්ගහිතෙන දුප්පධාරිතෙන පරං උප්ඤාපනසික්ඛාපදඤ්ච, නිරයෙන වා බුග්මචරියෙන වා අභිසපනසික්ඛාපදඤ්ච.

ගණං විහඬග දුබ්බලන්ති “ගණස්ස ච්චරලාභං අන්තරායං කරෙය්‍යා”ති ව “ධම්මිකං ච්චරවිහඬගං පටිබාහෙය්‍යා”ති ව “දුබ්බලච්චරපච්චාසාය ච්චරකාලසමයං අතික්කාමෙය්‍යා”ති ව චුත්තසික්ඛාපදානි. කථිනා ඵාසු පස්සයන්ති “ධම්මිකං කථිනුද්ධාරං පටිබාහෙය්‍යා, හික්ඛුනියා සඤ්චිච්ච අඵාසුං කරෙය්‍යා, හික්ඛුනියා උපස්සයං දත්වා කුපිතා අනත්තමනා නික්කඬ්චෙය්‍යා වා”ති චුත්තසික්ඛාපදානි. අක්කොසවණ්ඨි මච්ඡරීති “හික්ඛුං අක්කොසෙය්‍යා වා පරිභාසෙය්‍යා වා, වණ්ඨිකතා ගණං පරිභාසෙය්‍යා, කුලෙ මච්ඡරීති අස්සා”ති චුත්තසික්ඛාපදානි. ගබ්භිනිඤ්ච පායන්තියාති “ගබ්භිනිං වුට්ඨාපෙය්‍යා, පායන්තිං වුට්ඨාපෙය්‍යා”ති චුත්තසික්ඛාපදානි.

ද්වෙවස්සං සික්ඛා සඬසෙනාති “ද්වෙ වස්සානි ඡසු ධම්මෙසු අසික්ඛිතසික්ඛං සික්ඛමානං වුට්ඨාපෙය්‍යා, සික්ඛිතසික්ඛං සික්ඛමානං සඬසෙන අසම්මතං වුට්ඨාපෙය්‍යා”ති චුත්තසික්ඛාපදානි. තයො වෙව ගිහීගතාති උනද්වාදසවස්සං ගිහිගතං, පරිපුණ්ණද්වාදසවස්සං ගිහිගතං “ද්වෙ වස්සානි ඡසු ධම්මෙසු අසික්ඛිතසික්ඛං ද්වෙ වස්සානි සික්ඛිතසික්ඛං සඬසෙන අසම්මත”න්ති චුත්තසික්ඛාපදානි. කුමාරිභූතා තිස්සොති “උනච්චිසතිවස්සං කුමාරිභූත”න්තිආදිනා නයෙන චුත්තා තිස්සො. උනද්වාදසසම්මතාති “උනද්වාදසවස්සා වුට්ඨාපෙය්‍යා, පරිපුණ්ණද්වාදසවස්සා සඬසෙන අසම්මතා වුට්ඨාපෙය්‍යා”ති චුත්තසික්ඛාපදද්වයං.

අලං තාව සොකාවාසන්ති “අලං තාව තෙ අයො වුට්ඨාපිතෙනා”ති ව, “වණ්ඨිං සොකාවාසං සික්ඛමානං වුට්ඨාපෙය්‍යා”ති ව චුත්තසික්ඛාපදද්වයං. ඡන්දා අනුවස්සා ව ද්වෙති “පාරිවාසිකඡන්දදානෙන සික්ඛමානං වුට්ඨාපෙය්‍යා, අනුවස්සං වුට්ඨාපෙය්‍යා, එකං වස්සං ද්වෙ වුට්ඨාපෙය්‍යා”ති චුත්තසික්ඛාපදත්තයං. සමුට්ඨානා තිකා කතාති තිකසමුට්ඨානා කතා.

සඤ්චරිත්තසමුට්ඨානවණ්ණනා

260. සඤ්චරී කුටි විහාරොති සඤ්චරිත්තං සඤ්ඤාවිකාය කුටිකරණං මහල්ලකවිහාරකරණඤ්ච. ධොවනඤ්ච පටිග්ගහොති අඤ්ඤාතිකාය හික්ඛුනියා පුරාණච්චරධොවාපනඤ්ච ච්චරපටිග්ගහණඤ්ච. විඤ්ඤත්තුත්තරී

අභිභට්ඨන්ති අඤ්ඤාතකං ගහපතිං විවරවිඤ්ඤාපනං
තතුත්තරිසාදියනසික්ඛාපදඤ්ච. උභින්නං දුතකෙන වානි “විවරවේතාපන්නං
උපක්ඛටං හොතී”ති ආගතසික්ඛාපදද්වයඤ්ච දුතෙන
විවරවේතාපන්නපහිතසික්ඛාපදඤ්ච.

කොසියා සුද්ධද්වේභාගා, ඡබ්බස්සානි නිසීදනන්ති “කොසියමිස්සකං
සන්ථත”න්තිආදීනි පඤ්ච සික්ඛාපදානි. රිඤ්චන්ති රුපිකා වෙවානි විභඩ්ගෙ
“රිඤ්චන්ති උද්දෙස”න්ති ආගතං ඵලකලොමධොවාපනං
රුපියජ්ජට්ඨගහණසික්ඛාපදඤ්ච. උභො නානජ්ජකාරකානි
රුපියසංවොහාරකයවික්කයසික්ඛාපදද්වයං.

උනඛන්ධනවස්සිකානි උනපඤ්චඛන්ධනපත්තසික්ඛාපදඤ්ච
වස්සිකසාට්ඨකසික්ඛාපදඤ්ච. සුත්තං විකජ්ජනෙන වානි සුත්තං විඤ්ඤාපෙත්වා
විවරවායාපනඤ්ච තත්තවායෙ උපසඩ්ධමිත්වා විවරෙ විකජ්ජාපජ්ජනඤ්ච.
ද්වාරදානසිඛිඛානි වානි යාව ද්වාරකොසා අග්ගලට්ඨපනාය, “අඤ්ඤාතිකාය
හික්ඛුනියා විවරං දදෙය්‍ය, විවරං සිඛිඛෙය්‍යා”ති චුත්තසික්ඛාපදත්තයං.
සුවපච්චයජොති වානි පුචෙහි වා මන්ථෙහි වා අභිභට්ඨං පවාරණාසික්ඛාපදං
වාතුමාසපච්චයජ්ජවාරණාජොතිසමාදහනසික්ඛාපදානි ව.

රතනං සුවි මඤ්චො ව, තුලං නිසීදනකණ්ඩු ව, වස්සිකා ව සුගතෙනානි
රතනසික්ඛාපදඤ්චෙව සුවිසරසික්ඛාපදාදීනි ව සත්ත සික්ඛාපදානි. විඤ්ඤත්ති
අඤ්ඤං වේතාපනා, ද්වෙ සඩ්ධිසිකා මහාජනිකා, ද්වෙ පුග්ගලලහුකා ගරුති “යා
පන හික්ඛුනී අඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙත්වා අඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙය්‍යා”තිආදීනි නව
සික්ඛාපදානි. ද්වෙ විසාසා සාට්ඨිකා වානි “උච්චාරං වා පස්සාවං වා සඩ්ධිකාරං වා
විසාසං වා තිරොකුට්ඨෙ වා තිරොපාකාරෙ වා ඡඩ්ධෙය්‍ය වා ඡඩ්ධාපෙය්‍ය වා,
හරිතෙ ඡඩ්ධෙය්‍ය වා ඡඩ්ධාපෙය්‍ය වා”ති ඵලං චුත්තානි ද්වෙ විසාසසික්ඛාපදානි
ව උදකසාට්ඨකාසික්ඛාපදඤ්ච. සමණච්චරෙන වානි “සමණච්චරං දදෙය්‍යා”ති
ඉදමෙතං සන්ධාය චුත්තං.

සමනුභාසනාසමුට්ඨානවණ්ණනා

261. හෙදානුවත්තදුඛබ්බදුසදුට්ඨුල්ලදිට්ඨි වානි
සඩ්ධිසහෙදානුවත්තකදුඛබ්බකුලදුසකදුට්ඨුල්ලජ්ජට්ඨිභාදනදිට්ඨිඅජ්ජට්ඨිස්සජ්ජ
නසික්ඛාපදානි. ඡන්දං උජ්ජග්ගිකා ද්වෙ වානි ඡන්දං අදත්වා ගමනසික්ඛාපදං
උජ්ජග්ගිකාය අන්තරසරෙ ගමනනිසීදනසික්ඛාපදද්වයඤ්ච. ද්වෙ ව සද්දානි
“අජ්ජසද්දො අන්තරසරෙ ගමිස්සාමි, නිසීදිස්සාමි”ති සික්ඛාපදද්වයඤ්ච. න
ඛ්‍යාහරෙති “න සකඛලෙන මුඛෙන ඛ්‍යාහරිස්සාමි”ති සික්ඛාපදං.

ජමා නිවාසනෙ යානං, පච්ඡතො උජ්ජප්පෙන වාති ඡමායං නිසීදිත්වා, නිවෙ ආසනෙ නිසීදිත්වා; ධීතෙන නිසින්තස්ස, පච්ඡතො ගච්ඡන්තෙන පුරතො ගච්ඡන්තස්ස, උජ්ජප්පෙන ගච්ඡන්තෙන පථෙන ගච්ඡන්තස්ස ධම්මදෙසනාසික්ඛාපදානි. **වජ්ජානුවත්තිගභණාති** වජ්ජප්පට්ච්ඡාදනඋදකත්තානුවත්තකහත්ථග්ගභණාදිසඬ්ඛාතානි තිණි පාරාජිකානි. ඔසාරෙ පච්චාචික්ඛනාති “අනපලොකෙත්වා කාරකසඬ්ඛං අනඤ්ඤාය ගණස්ස ඡන්දං ඔසාරෙය්‍යා”ති ව “බුද්ධං පච්චක්ඛාමී”ති ව චුත්තසික්ඛාපදද්වයං.

කිස්මිං සංසට්ඨා ද්වෙ වධිති “කිස්මිඤ්චිදෙව අධිකරණෙ පච්චාකතා”ති ව “භික්ඛුනියො පනෙව සංසට්ඨා විහරන්ති”ති ව “යා පන භික්ඛුනී ඵලං වදෙය්‍ය සංසට්ඨාව අය්‍යෙ තුම්භෙ විහරතා”ති ව “අත්තානං වධිත්වා වධිත්වා රොදෙය්‍යා”ති ව චුත්තසික්ඛාපදානි. විසිඛිඛෙ දුක්ඛිතාය වාති “භික්ඛුනියා චීවරං විසිඛිඛෙත්වා වා විසිඛිඛාපෙත්වා වා”ති ව “දුක්ඛිතං සහජීවිනී”න්ති ව චුත්තසික්ඛාපදද්වයං. පුන සංසට්ඨා න චූපසමෙති “සංසට්ඨා විහරෙය්‍ය ගභපතිනා වා ගභපතිපුත්තෙන වා”ති ඵලං පුන චුත්තසංසට්ඨසික්ඛාපදඤ්ච “ඵහය්‍යෙ, ඉමං අධිකරණං චූපසමෙහී”ති චුච්චමානා, “සාධු”ති පටිස්සුණිත්වා “සා පච්ඡා අනන්තරායිකිනී නෙව චූපසමමෙය්‍යා”ති චුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. ආරාමඤ්ච පවාරණාති “ජානං සහික්ඛුකං ආරාමං අනාපුච්ඡා පටිසෙය්‍යා”ති ව “උභතොසඬ්ඛෙ තීභි යානෙහි න පවාරෙය්‍යා”ති ව චුත්තසික්ඛාපදද්වයං.

අන්වද්ධං සහජීවිනීං ද්වෙති “අන්වද්ධමාසං භික්ඛුනියා භික්ඛුසඬ්ඛිතො ද්වෙ ධම්මා පච්චාසිසිතඛිඛා”ති චුත්තසික්ඛාපදඤ්ච, “සහජීවිනීං චූට්ඨාපෙත්වා ද්වෙ වස්සානි නෙව අනුග්ගණ්භෙය්‍ය, සහජීවිනීං චූට්ඨාපෙත්වා නෙව චූපකාසෙය්‍යා”ති චුත්තසික්ඛාපදද්වයඤ්ච. චීවරං අනුඛන්ධනාති “සවෙ මෙ ත්වං, අය්‍යෙ, චීවරං දස්සසි, ඵවාහං තං චූට්ඨාපෙස්සාමී”ති ව “සවෙ මං ත්වං, අය්‍යෙ, ද්වෙ වස්සානි අනුඛන්ධස්සසි, ඵවාහං තං චූට්ඨාපෙස්සාමී”ති ව චුත්තසික්ඛාපදද්වයං.

කථිනසමුට්ඨානවණ්ණනා

262. උඛහතං කථිනං තිණිති “නිට්ඨිතචීවරස්මිං භික්ඛුනා උඛහතස්මිං කථිනෙ”ති චුත්තානි ආදිතොව තිණි සික්ඛාපදානි. පයමං පත්තභෙසජ්ජන්ති “දසාහපරමං අතිරෙකපත්තො”ති චුත්තං පයමපත්තසික්ඛාපදඤ්ච “පටිසායනීයානි භෙසජ්ජානී”ති චුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. අච්චෙකඤ්චාපි සාසඬ්ඛිකන්ති අච්චෙකචීවරසික්ඛාපදඤ්ච තදනන්තරමෙව සාසඬ්ඛිකසික්ඛාපදඤ්ච. පක්කමන්තෙන වා දුචෙති “තං පක්කමන්තො නෙව උද්ධරෙය්‍යා”ති භූතගාමවග්ගෙ චුත්තසික්ඛාපදද්වයං.

උපස්සයං පරම්පරාති “භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වා භික්ඛුනියො ඔවදෙය්‍යා”ති ව “පරම්පරභොජනෙ පාවිත්තිය”න්ති ව චුත්තසික්ඛාපදද්වයං. අනතිරිත්තං නිමන්තනාති “අනතිරිත්තං බාදනීයං වා භොජනීයං වා”ති ව “නිමන්තීතො සහත්තො සමානො”ති ව චුත්තසික්ඛාපදද්වයං. විකප්පං රඤ්ඤො විකාලෙති “සාමං වීචරං විකප්පෙත්වා”ති ව “රඤ්ඤො බත්තියස්සා”ති ව “විකාලෙ ගාමං පවිසෙය්‍යා”ති ව චුත්තසික්ඛාපදත්තයං. වොසාසාරඤ්ඤකෙන වාති “වොසාසමානරූපා ධීතා”ති ව “තථාරූපෙසු ආරඤ්ඤකෙසු සෙනාසනෙසු පුබ්බෙ අප්පට්ඨංවිදිත”න්ති ව චුත්තසික්ඛාපදද්වයං.

උස්සයා සන්තිවයඤ්ඤාති “උස්සයවාදිකා”ති ව “පත්තසන්තිවයං කරෙය්‍යා”ති ව චුත්තසික්ඛාපදද්වයං. පුරෙ පච්ඡා විකාලෙ වාති “යා පන භික්ඛුනී පුරෙහත්තං කුලානි උපසඬකමිත්වා”ති ව, “පච්ඡාහත්තං කුලානි උපසඬකමිත්වා”ති ව, “විකාලෙ කුලානි උපසඬකමිත්වා”ති ව චුත්තසික්ඛාපදත්තයං. පඤ්චාහිකා සඬකමනීති “පඤ්චාහිකා සඬසාට්ඨාරං අතික්කමෙය්‍යා”ති ව “වීචරසඬකමනීයං ධාරෙය්‍යා”ති ව චුත්තසික්ඛාපදද්වයං. ද්වෙපි ආවසංචන වාති “ආවසංචීචරං අනිස්සජ්ජිත්වා පරිභුඤ්ඤෙය්‍යා, ආවසංචං අනිස්සජ්ජිත්වා වාරිකං පක්කමෙය්‍යා”ති ව එවං ආවසංචන සද්ධිං චුත්තසික්ඛාපදානි ව ද්වෙ.

පසාබ්බෙ ආසනෙ වෙචාති “පසාබ්බෙ ජාතං ගණ්ඨං වා”ති ව “භික්ඛුස්ස පුරතො අනාපුච්ඡා ආසනෙ නිසීදෙය්‍යා”ති ව චුත්තසික්ඛාපදද්වයං.

එළකලොමසමුට්ඨානවණ්ණනා

263. එළකලොමා ද්වෙ සෙය්‍යාති එළකලොමසික්ඛාපදඤ්ඤෙව ද්වෙ ව සහසෙය්‍යසික්ඛාපදානි. ආභව්ව පිණ්ඩභොජනන්ති ආභව්වපාදකසික්ඛාපදඤ්ඤෙව ආවසංචිණ්ඩභොජනසික්ඛාපදඤ්ඤෙව. ගණවිකාලසන්තිධීති ගණභොජනවිකාලභොජනසන්තිධිකාරකසික්ඛාපදත්තයං. දන්තපොනෙන වෙලකාති දන්තපොනසික්ඛාපදඤ්ඤෙව අවෙලකසික්ඛාපදඤ්ඤෙව. උය්‍යුත්තං සෙනං උය්‍යාධීති “උය්‍යුත්තං සෙනං දස්සනාය ගච්ඡෙය්‍යා, සෙනාය වසෙය්‍යා, උය්‍යාධිකං වා...පෙ.... අනීකදස්සනං වා ගච්ඡෙය්‍යා”ති චුත්තසික්ඛාපදත්තයං. සුරා ඔරෙන න්භායනාති සුරාපානසික්ඛාපදඤ්ඤෙව ඔරෙනද්ධමාසනභානසික්ඛාපදඤ්ඤෙව. දුබ්බණ්ණෙ ද්වෙ දෙසනිකාති “තිණ්ණං දුබ්බණ්ණකරණාන”න්ති චුත්තසික්ඛාපදඤ්ඤෙව චුත්තාවසෙසපාට්ඨෙසනීයද්වයඤ්ඤෙව. ලසුණුපතිට්ඨෙ නච්චනාති ලසුණුසික්ඛාපදං, “භික්ඛුස්ස භුඤ්ඤත්තස්ස පාතීයෙන වා විධුපනෙන වා උපතිට්ඨෙය්‍යා”ති චුත්තසික්ඛාපදං, “නච්චං වා ගීතං වා වාදිතං වා දස්සනාය

ගව්‍යෙය්‍යා” ති වුත්තසික්ඛාපදෙද්ව. ඉතො පරං පාලිං විරජ්ඣන්වා ලිබන්ති. යථා පන අත්ථං වණ්ණයිස්සාම; එවමෙත්ථ අනුක්කමො වෙදිතබ්බො.

න්භානමත්ථරණං සෙය්‍යාති “නග්ගා නභායෙය්‍ය, එකත්ථරණපාවුරණා තුවට්ටෙය්‍යුං, එකමඤ්චෙ තුවට්ටෙය්‍යු”න්ති වුත්තසික්ඛාපදන්තයං. අන්තොරට්ඨෙ තථා බහීති “අන්තොරට්ඨෙ සාසඬකසම්මතෙ, තිරොරට්ඨෙ සාසඬකසම්මතෙ”ති වුත්තසික්ඛාපදද්වයං. අන්තොවස්සං විත්තාගාරන්ති “අන්තොවස්සං වාරිකං පක්කමෙය්‍ය, රාජාගාරං වා විත්තාගාරං වා...පෙ.... පොක්ඛරණං වා දස්සනාය ගව්‍යෙය්‍යා”ති ව වුත්තසික්ඛාපදද්වයං. ආසන්දිං සුත්තකන්තනාති “ආසන්දිං වා පල්ලඬකං වා පරිභුඤ්චෙය්‍ය, සුත්තං කන්තෙය්‍යා”ති වුත්තසික්ඛාපදද්වයං.

වෙය්‍යාවච්චං සහත්ථා වාති “ගිහිවෙය්‍යාවච්චං කරෙය්‍ය, අගාරිකස්ස වා පරිබ්බාජකස්ස වා පරිබ්බාජිකාය වා සහත්ථා බාදනීයං වා භොජනීයං වා දදෙය්‍යා”ති වුත්තසික්ඛාපදද්වයං. අභික්ඛුකාවාසෙන වාති “අභික්ඛුකෙ ආවාසෙ වස්සං වසෙය්‍යා”ති ඉදමෙතං සන්ධාය වුත්තං. ඡන්තං යානඤ්ච සඬසාණන්ති “ඡන්තුපාහනං ධාරෙය්‍ය, යානෙන යායෙය්‍ය, සඬසාණං ධාරෙය්‍යා”ති වුත්තසික්ඛාපදන්තයං. අලඬකාරගන්ධවාසිතන්ති “ඉත්ථාලඬකාරං ධාරෙය්‍ය, ගන්ධවුණ්ණකෙන නභායෙය්‍ය, වාසිතකෙන පිඤ්ඤාකෙන නභායෙය්‍යා”ති වුත්තසික්ඛාපදන්තයං. හික්ඛුනීතිආදිනා “හික්ඛුනීයා උම්මද්දාපෙය්‍යා”තිආදීනි වත්තාරි සික්ඛාපදානි වුත්තානි. අසඬකච්චිකා ආපත්තීති “අසඬකච්චිකා ගාමං පවිසෙය්‍ය පාවිත්තිය”න්ති එවං වුත්තආපත්ති ව. වත්තාරිසා චතුත්තරීති එතානි සබ්බානිපි චතුත්තාරිස සික්ඛාපදානි වුත්තානි.

කායෙන න වාචාවිත්තෙන, කායවිත්තෙන න වාචතොති කායෙන වෙච කායවිත්තෙන ව සමුට්ඨහන්ති; න වාචාවිත්තෙන න වාචතොති අත්ථො. ද්විසමුට්ඨානිකා සබ්බෙ, සමා එළකලොමිකාති ඉදං උත්තානත්ථමෙච.

පදසොධම්මසමුට්ඨානවණ්ණනා

264. පදඤ්ඤත්‍ර අසම්මතාති “පදසො ධම්මං, මාතුගාමස්ස උත්තරිජජ්ජඤ්චවාචාහි ධම්මං දෙසෙය්‍ය, අඤ්ඤත්‍ර විඤ්ඤනා පුරිසවිග්ගහෙන, අසම්මතො හික්ඛුනීයො ඔචදෙය්‍යා”ති වුත්තසික්ඛාපදන්තයං. තථා අත්ථඬගතෙන වාති “අත්ථඬගතෙ සුරියෙ ඔචදෙය්‍යා”ති ඉදමෙතං සන්ධාය වුත්තං. තිරච්ඡානවිජ්ජා ද්වෙති “තිරච්ඡානවිජ්ජං පරියාපුණෙය්‍ය, වාචෙය්‍යා”ති එවං වුත්තසික්ඛාපදද්වයං. අනොකාසො ච පුච්ඡනාති “අනොකාසකතං හික්ඛුං පඤ්භං පුච්චෙය්‍යා”ති ඉදමෙතං සන්ධාය වුත්තං.

අද්ධානසමුට්ඨානවණ්ණනා

265. අද්ධානනාවං පණීතන්ති “භික්ඛුනියා සද්ධිං සංවිධාය එකද්ධානමග්ගං පටිපජ්ජෙය්‍යා, එකං නාවං අභිරුහෙය්‍යා, පණීතභොජනානි අගිලානො අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජෙය්‍යා”ති වුත්තසික්ඛාපදත්තයං. මාතුගාමෙන සංභරෙති මාතුගාමෙන සද්ධිං සංවිධාය ගමනඤ්ච “සම්බාධෙ ලොමං සංභරාපෙය්‍යා”ති වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. ධඤ්ඤං නිමන්තිතා වෙවාති “ධඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙත්වා වා”ති ව “නිමන්තිතා වා පචාරිතා වා බාදනීයං වා භොජනීයං වා බාදෙය්‍යා වා භුඤ්ජෙය්‍යා වා”ති වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. අට්ඨ වාති භික්ඛුනීනං වුත්තා අට්ඨ පාටිදෙසනීයා වා.

ථෙය්‍යසත්ථසමුට්ඨානවණ්ණනා

266. ථෙය්‍යසත්ථං උපස්සුතීති ථෙය්‍යසත්ථෙන සද්ධිං සංවිධාය එකද්ධානමග්ගමනඤ්ච උපස්සුතීතිට්ඨනඤ්ච. සුපවිඤ්ඤාපනෙන වාති ඉදං සුපොදනවිඤ්ඤත්තිං සන්ධාය වුත්තං. රත්තිජන්තඤ්ච ඔකාසන්ති “රත්තන්ධකාරෙ අජ්ජදීපෙ, පටිච්ඡන්තෙ ඔකාසෙ, අජ්ඣෙකාකාසෙ පුරිසෙන සද්ධි”න්ති එවං වුත්තසික්ඛාපදත්තයං. බ්‍යුහෙන සත්තමාති ඉදං තදනන්තරමෙව “රථිකාය වා බ්‍යුහෙ වා සිඬ්ඝාටකෙ වා පුරිසෙන සද්ධි”න්ති ආගතසික්ඛාපදං සන්ධාය වුත්තං.

ධම්මදෙසනාසමුට්ඨානවණ්ණනා

267. ධම්මදෙසනාසමුට්ඨානානි එකාදස උත්තානානෙව. එවං තාව සම්භින්තසමුට්ඨානං වෙදිතබ්බං. නියතසමුට්ඨානං පන තිව්ධං, තං එකෙකස්සෙව සික්ඛාපදස්ස භොති, තං විසුංයෙව දස්සෙතුං “භූතං කායෙන ජායතී”තිආදී වුත්තං, තං උත්තානමෙව. නෙත්තිධම්මානුලොමිකන්ති විනයපාළිධම්මස්ස අනුලොමන්ති.

සමුට්ඨානසිසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අත්තරපෙය්‍යාලං

කතිපුච්ඡාචාරවණ්ණනා

271. ඉදානි ආපත්තිආදිකොට්ඨාසෙසු කොසල්ලජනනත්ථං “කති ආපත්තියො”තිආදිනා නයෙන මාතිකං යපෙත්වා නිද්දෙසජ්ජටිනිද්දෙසවසෙන විහඬිගො වුත්තො.

තත්ථ කති ආපත්තියොති මාතිකාය ව විහඬිගෙ ව ආගතාපත්තිපුච්ඡා. එස නයො දුතියපදෙපි. කෙවලඤ්ඤෙත්ථ ආපත්තියො එව රාසිවසෙන බන්ධාති

වුත්තා. විනීතවත්ථුනීති තාසං ආපත්තීනං විනයපුච්ඡා; “විනීතං විනයො වූපසමො” ති ඉදඤ්භි අත්ථතො එකං, විනීතානියෙව විනීතවත්ථුනීති අයමෙත්ථ පදත්ථො. ඉදානි යෙසු සති ආපත්තියො භොන්ති, අසති න භොන්ති, තෙ දස්සෙතුං “කති අගාරවා” ති පුච්ඡාද්වයං. විනීතවත්ථුනීති අයං පන තෙසං අගාරවානං විනයපුච්ඡා. යස්මා පන තා ආපත්තියො විපත්තිං ආපත්තා නාම නත්ථි, තස්මා “කති විපත්තියො” ති අයං ආපත්තීනං විපත්තිභාවපුච්ඡා. කති ආපත්තිසමුට්ඨානානීති තාසංයෙව ආපත්තීනං සමුට්ඨානපුච්ඡා. විවාදමූලානි අනුවාදමූලානීති ඉමා “විවාදාධිකරණං අනුවාදාධිකරණං”න්ති ආගතානං විවාදානුවාදානං මූලපුච්ඡා. සාරණියා ධම්මාති විවාදානුවාදමූලානං අභාවකරධම්මපුච්ඡා. හෙදකරවත්ථුනීති අයං “හෙදනසංවත්තනිකං වා අධිකරණං”න්තිආදීසු වුත්තහෙදකරණපුච්ඡා. අධිකරණානීති හෙදකරවත්ථුසු සති උප්පජ්ජනධම්මපුච්ඡා. සමථාති තෙසංයෙව වූපසමනධම්මපුච්ඡා. පඤ්ච ආපත්තියොති මාතිකාය ආගතවසෙන වුත්තා. සත්තාති විහඬිගෙ ආගතවසෙන.

ආරකා එතෙහි රමතීති ආරති; භුසා වා රති ආරති. විනා එතෙහි රමතීති විරති. පච්චෙකං පච්චෙකං විරමතීති පටිවිරති. වෙරං මණති විනාසෙතීති වෙරමණී. න එතාය එතෙ ආපත්තික්ඛන්ධා කරියන්තීති අකිරියා. යං එතාය අසති ආපත්තික්ඛන්ධකරණං උප්පජ්ජෙය්‍ය, තස්ස පටිපක්ඛතො අකරණං. ආපත්තික්ඛන්ධඅජ්ඣාපත්තියා පටිපක්ඛතො අනජ්ඣාපත්ති. වෙලනතො වෙලා; වලයනතො විනාසනතොති අත්ථො. නිය්‍යානං සිනොති ඛන්ධති නිවාරෙතීති සෙතු. ආපත්තික්ඛන්ධානමෙතං අධිවචනං. සො සෙතු එතාය පඤ්ඤත්තියා හඤ්ඤතීති සෙතුසාතො. සෙසවිනීතවත්ථුනීද්දෙසෙසුපි එසෙව නයො.

බුද්ධෙ අගාරවාදීසු යො බුද්ධෙ ධරමානෙ උපට්ඨානං න ගච්ඡති, පරිනිබ්බුතෙ වෙතියට්ඨානං බොධිට්ඨානං න ගච්ඡති, වෙතියං වා බොධිං වා න වන්දති, වෙතියඬිගණෙ සජන්තො සඋපාහනො වරති, නත්ථෙතස්ස බුද්ධෙ ගාරවොති වෙදිතබ්බො. යො පන සක්කොන්තොයෙව ධම්මස්සවනං න ගච්ඡති, සරහඤ්ඤං න භණති, ධම්මකථං න කථෙති, ධම්මස්සවනග්ගං භින්දිත්වා ගච්ඡති, වික්ඛිත්තො වා අනාදරො වා නිසීදති, නත්ථෙතස්ස ධම්මෙ ගාරවො. යො ථෙරනවමජ්ඣිමෙසු විත්තීකාරං න පච්චුපට්ඨාපෙති, උපොසථාගාරවිතක්කමාලකාදීසු කායජ්ජාගබ්භියං දස්සෙති, යථාචුඬිඨං න වන්දති, නත්ථෙතස්ස සඬිසෙ ගාරවො. තිස්සො සික්ඛා සමාදාය අසික්ඛමානොයෙව පන සික්ඛාය අගාරවොති වෙදිතබ්බො. පමාදෙ ව සතිවිජ්ජවාසෙ තිට්ඨමානොයෙව අජ්ජමාදලක්ඛණං අබ්බහයමානො අජ්ජමාදෙ අගාරවොති වෙදිතබ්බො. තථා ආමිසජ්ජට්ඨන්ථාරං ධම්මජ්ජට්ඨන්ථාරන්ති ඉමං

දුට්ඨං පටිසන්ථාරං අකරොන්තොයෙව පටිසන්ථාරෙ අභාරවොති වෙදිතඛිබ්බො. ගාරවනිද්දෙසෙ චුත්තවිපරියායෙන අත්ථො වෙදිතඛිබ්බො.

272. විවාදමූලනිද්දෙසෙ “සත්ථරිපි අභාරවො”ති ආදීනං බුද්ධෙ අභාරවාදීසු චුත්තනායෙනෙව අත්ථො වෙදිතඛිබ්බො. අප්පතිස්සොති අනිච්චුත්ති; න සත්ථාරං ඡෙට්ඨකං කත්වා විහරති. අප්ඤ්ඤානං වාති අත්තනො සන්තානො වා අත්තනො පක්ඛෙ වා; සකාය පරිසායාති අත්ථො. බහිද්ධා වාති පරසන්තානො වා පරපක්ඛෙ වා. තත්තු තුම්භෙති තස්මිං අප්ඤ්ඤානබහිද්ධානෙදෙ සපරසන්තානො වා සපරපරිසාය වා. පහානාය වායමෙය්‍යාථාති මෙත්තාභාවනාදීහි නායෙහි පහානත්ථං වායමෙය්‍යාථ; මෙත්තාභාවනාදිනායෙන හි තං අප්ඤ්ඤානමිපි බහිද්ධාපි පහීයති. අනවස්සවායාති අප්පචත්තිභාවාය.

සන්දිට්ඨිපරාමාසීති සකමෙව දිට්ඨිං පරාමසති; යං අත්තනා දිට්ඨිගතං ගහිතං, ඉදමෙව සච්චන්ති ගණ්භාති. ආධානග්ගාහීති දළ්භග්ගාහී.

273. අනුවාදමූලනිද්දෙසො කිඤ්ඤාපි විවාදමූලනිද්දෙසෙනෙව සමානො, අථ බ්බො අට්ඨාරස හෙදකරවත්ථුනි නිස්සාය විවදන්තානං කොට්ඨපනාභාදයො විවාදමූලානි. තථා විවදන්තා පන සිලවිපත්තිආදීසු අඤ්ඤාතරවිපත්තිං ආපජ්ජිත්වා “අසුකො හික්ඛු අසුකං නාම විපත්තිං ආපන්තො”ති වා, “පාරාජිකං ආපන්තොසි, සඬ්ඝාදිසෙසං ආපන්තොසී”ති වා අනුවදන්ති. එවං අනුවදන්තානං කොට්ඨපනාභාදයො අනුවාදමූලානීති අයමෙත්ථ විසෙසො.

274. සාරණියධම්මනිද්දෙසෙ මෙත්තවිත්තෙන කතං කායකම්මං මෙත්තං කායකම්මං නාම. ආචී වෙච රහො වාති සම්මුඛා ච පරම්මුඛා ච. තත්ථ නවකානං චීවරකම්මාදීසු සභායභාවගමනං සම්මුඛා මෙත්තං කායකම්මං නාම. ථෙරානං පන පාදධොවනඛිජනවාතදානාදිහෙදමිපි සඛිබ්බං සාමීචිකම්මං සම්මුඛා මෙත්තං කායකම්මං නාම. උභයෙහිපි දුන්නික්ඛිත්තානං දාරුභණ්ඩාදීනං තෙසු අවමඤ්ඤං අකත්වා අත්තනා දුන්නික්ඛිත්තානං විය පටිසාමනං පරම්මුඛා මෙත්තං කායකම්මං නාම. අයමිපි ධම්මො සාරණියොති අයං මෙත්තාකායකම්මසඬ්ඛානො ධම්මො සරිතඛිබ්බො සතිජනකො; යො නං කරොති, තං පුග්ගලං; යෙසං කතො හොති, තෙ පසන්තවිත්තා “අහො සප්පුරිසො”ති අනුස්සරන්තිති අධිජපායො. පියකරණොති තං පුග්ගලං සබ්බුග්ගමචාරීනං පියං කරොති. ගරුකරණොති තං පුග්ගලං සබ්බුග්ගමචාරීනං ගරුං කරොති. සඬ්ඝභායාතිආදීසු සබ්බුග්ගමචාරීහි සඬ්ඝහෙතඛිබ්බාවාය. තෙහි සද්ධිං අච්චාදාය සමග්ගභාවාය එකීභාවාය ච සංවත්තති.

මෙත්තං වචිකම්මන්තිආදීසු දෙවත්ථෙරො තිස්සත්ථෙරොති එවං පග්ගය්භ වචනං සම්මුඛා මෙත්තං වචිකම්මං නාම. විහාරෙ අසන්තෙ පන තං

පටිපුච්ඡන්තස්ස “කුභිං අම්භාකං දෙවත්ථෙරො, කුභිං අම්භාකං නිස්සත්ථෙරො, කදා නු ඛො ආගමීස්සතී” ති එවං මමායනවචනං පරමිමුඛා මෙත්තං වචිකම්මං නාම. මෙත්තාසිනෙනහසිනිද්ධානි පන නයනානි උම්මීලෙන්වා පසන්නෙන මුඛෙන ඔලොකනං සම්මුඛා මෙත්තං මනොකම්මං නාම. “දෙවත්ථෙරො නිස්සත්ථෙරො අරොගො හොතු, අප්පාඛාධො” ති සමන්තාහරණං පරමිමුඛා මෙත්තං මනොකම්මං නාම.

අප්පට්ඨිහත්තහොගීති නෙව ආමිසං පට්ඨිහජිත්වා භුඤ්ජති, න පුග්ගලං. යො හි “එත්තකං පරෙසං දස්සාමි, එත්තකං අත්තනා භුඤ්ජිස්සාමි, එත්තකං වා අසුකස්ස ව අසුකස්ස ව දස්සාමි, එත්තකං අත්තනා භුඤ්ජිස්සාමි” ති විහජිත්වා භුඤ්ජති, අයං පට්ඨිහත්තහොගී නාම. අයං පන එවං අකත්වා ආහනං පිණ්ඩපානං ථෙරාසනතො පට්ඨාය දත්වා ගහිතාවසෙසං භුඤ්ජති. “සීලවන්තෙහී” ති වචනතො දුස්සීලස්ස අදාතුම්පි වට්ටති, සාරණීයධම්මපුරකෙන පන සබ්බෙසං දාතබ්බමෙවාති වුත්තං. ගිලාන-ගිලානුපට්ඨාක-ආගන්තුක-ගමිකච්චරකම්මාදිපසුතානං විවෙය්‍ය දාතුම්පි වට්ටති. න හි එතෙ විචිනිත්වා දෙන්තෙන පුග්ගලවිහාගො කතො හොති, ඊදිසානඤ්චි කිච්ඡලාහත්තා විසෙසො කාතබ්බොයෙවාති අයං කරොති.

අඛණ්ඩානීතිආදීසු යස්ස සත්තසු ආපත්තික්ඛන්ධෙසු ආදිම්භි වා අන්තෙ වා සික්ඛාපදං භින්නං හොති, තස්ස සීලං පරියන්තෙ ඡින්නසාටකො විය ඛණ්ඩං නාම. යස්ස පන වෙමජ්ඣෙ භින්නං, තස්ස මජ්ඣෙ ඡිද්දසාටකො විය ඡිද්දං නාම හොති. යස්ස පටිපාටියා ද්වෙ තීණි භින්නානි, තස්ස පිට්ඨියං වා කුච්ඡියං වා උට්ඨිතෙන විසභාගවණ්ණෙන කාළරත්තාදීනං අඤ්ඤතරසර්වණ්ණා ගාවී විය සබලං නාම හොති. යස්ස අන්තරන්තරා භින්නානි, තස්ස අන්තරන්තරා විසභාගවණ්ණඛින්නද්විචිත්‍රා ගාවී විය කම්මාසං නාම හොති. යස්ස පන සබ්බෙන සබ්බං අභින්නානි සීලානි, තස්ස තානි සීලානි අඛණ්ඩානි අච්ඡිද්දානි අසබලානි අකම්මාසානි නාම හොන්ති. තානි පනෙනානි භුජිස්සභාවකරණතො භුජිස්සානි. විඤ්ඤහි පසත්ථත්තා විඤ්ඤජපසත්ථානි. තණ්හාදිට්ඨිහි අපරාමට්ඨත්තා අපරාමට්ඨානි. උපවාරසමාධිං අප්පනාසමාධිං වා සංවත්තයන්තීති සමාධිසංවත්තනිකානීති වුච්චන්ති. සීලසාමඤ්ඤගතො විහරතීති තෙසු තෙසු දිසාහාගෙසු විහරන්තෙහි කල්‍යාණසීලෙහි හික්ඛුහි සද්ධිං සමානභාවුපගතසීලො විහරති.

යායං දිට්ඨිති මග්ගසම්පයුත්තා සම්මාදිට්ඨි. අරියාති නිද්දොසා. නියානීති නියානිකා. තක්කරස්සාති යො තථාකාරී හොති, තස්ස. දුක්ඛක්ඛයායාති සබ්බදුක්ඛස්ස ඛයත්ථං. සෙසං යාව සමථහෙදපරියොසානා උත්තානත්ථමෙව.

කතිපුච්ඡාවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

බන්ධකපුච්ඡාවාරො

පුච්ඡාවිස්සජ්ජනාවණ්ණනා

320. උපසම්පදං පුච්ඡස්සන්ති උපසම්පදක්ඛන්ධකං පුච්ඡස්සං. සනිදානං සනිද්දෙසන්ති නිදානෙන ච නිද්දෙසෙන ච සද්ධිං පුච්ඡස්සාමි. සමුක්කට්ඨපදානං කති ආපත්තියොති යාති තත්ථ සමුක්කට්ඨානි උත්තමානි පදානි චුත්තානි, තෙසං සමුක්කට්ඨපදානං උත්තමපදානං සඬ්ඛෙපතො කති ආපත්තියො භොන්තීති. යෙන යෙන හි පදෙන යා යා ආපත්ති පඤ්ඤත්තා, සා සා තස්ස තස්ස පදස්ස ආපත්තීති චුච්චති. තෙන චුත්තං “සමුක්කට්ඨපදානං කති ආපත්තියො”ති. ද්වෙ ආපත්තියොති උභාවිසතිවස්සං උපසම්පාදෙන්තස්ස පාවිත්තියං, සෙසෙසු සඬ්ඛෙපදෙසු දුක්කට්ඨං.

තිස්සොති “නස්සන්තෙනෙ විනයස්සන්තෙනෙ, කො තෙහි අත්ථො”ති හෙදපුරෙක්ඛාරානං උපොසඨකරණෙ ජුල්ලච්චයං, උක්ඛිත්තකෙන සද්ධිං උපොසඨකරණෙ පාවිත්තියං, සෙසෙසු දුක්කට්ඨානි ඵලං උපොසඨක්ඛන්ධකෙ තිස්සො ආපත්තියො. එකාති වස්සුපනායිකක්ඛන්ධකෙ එකා දුක්කට්ඨාපත්තියෙව.

තිස්සොති හෙදපුරෙක්ඛාරස්ස පවාරයතො ජුල්ලච්චයං, උක්ඛිත්තකෙන සද්ධිං පාවිත්තියං, සෙසෙසු දුක්කට්ඨානි ඵලං පවාරණාක්ඛන්ධකෙපි තිස්සො ආපත්තියො.

තිස්සොති වච්ඡතරිං උග්ගහෙත්වා මාරෙන්තානං පාවිත්තියං, රත්තෙන විත්තෙන අඬ්ඛජාතජුපනෙ ජුල්ලච්චයං, සෙසෙසු දුක්කට්ඨානි ඵලං වම්මසංයුත්තෙපි තිස්සො ආපත්තියො. හෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙපි සමන්තා ද්වඬ්ඛලෙ ජුල්ලච්චයං, හොජ්ජයාගුයා පාවිත්තියං, සෙසෙසු දුක්කට්ඨානි ඵලං තිස්සො ආපත්තියො.

කථිනං කෙවලං පඤ්ඤත්තිමෙව, නත්ථී තත්ථ ආපත්ති. වීචරසංයුත්තෙ කුසවීරවාකචීරෙසු ජුල්ලච්චයං, අතිරෙකචීවරෙ නිස්සග්ගියං, සෙසෙසු දුක්කට්ඨානි ඉමා තිස්සො ආපත්තියො.

වම්මපෙය්‍යකෙ එකා දුක්කට්ඨාපත්තියෙව. කොසම්බක-කම්මක්ඛන්ධක-පාරිවාසිකසමුච්චයක්ඛන්ධකෙසුපි එකා දුක්කට්ඨාපත්තියෙව.

සමඨක්ඛන්ධකෙ ඡන්දදායකො ඛියාති, ඛියානකං පාවිත්තියං, සෙසෙසු දුක්කට්ඨානි ඉමා ද්වෙ ආපත්තියො. බුද්දකච්ඡුකෙ අත්තනො අඬ්ඛජාතං ඡන්දති, ජුල්ලච්චයං, රොමට්ඨෙ පාවිත්තියං, සෙසෙසු දුක්කට්ඨානි ඉමා තිස්සො

ආපත්තියො. සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ ගරුභණ්ඩවිස්සජ්ජනෙ ටුල්ලව්වයං, සඬ්ඝිකා විහාරා නික්කඬ්ඵනෙ පාවිත්තියං, සෙසෙසු දුක්කටන්ති ඉමා තිස්සො ආපත්තියො.

සඬ්ඝහෙදෙහෙදකානුචත්තකානං ටුල්ලව්වයං, ගණභොජනෙ පාවිත්තියන්ති ඉමා ද්වෙ ආපත්තියො. සමාවාරං පුච්ඡ්ඡන්ති චුත්තෙ චත්තක්ඛන්ධකෙ එකා දුක්කටාපත්තියෙව. සා සඬ්ඛචත්තෙසු අනාදරියෙන හොති. තථා පාතිමොක්ඛට්ඨපනෙ. භික්ඛුනික්ඛන්ධකෙ අප්පවාරණාය පාවිත්තියං, සෙසෙසු දුක්කටන්ති ද්වෙ ආපත්තියො. පඤ්චසතිකසත්තසතිකෙසු කෙවලං ධම්මො සඬ්ගහං ආරොපිතො, නත්ථි තත්ථ ආපත්තීති.

බන්ධකපුච්ඡාවාරචණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එකුත්තරිකන යො

එකකවාරචණ්ණනා

321. ආපත්තිකරා ධම්මා ජානිතඛ්ඛාති ආදිමභි එකුත්තරිකන යෙ ආපත්තිකරා ධම්මා නාම ඡ ආපත්තිසමුට්ඨානානි. එතෙසඤ්ඡි වසෙන පුග්ගලො ආපත්තිං ආපජ්ජති, තස්මා “ආපත්තිකරා” ති චුත්තා. අනාපත්තිකරා නාම සත්ත සමථා. ආපත්ති ජානිතඛ්ඛාති තස්මිං තස්මිං සික්ඛාපදෙ ව විභඬ්ගෙ ව චුත්තා ආපත්ති ජානිතඛ්ඛා. අනාපත්තීති “අනාපත්ති භික්ඛු අසාදියන්තස්සා” ති ආදිනා න යෙන අනාපත්ති ජානිතඛ්ඛා. ලහුකාති ලහුකෙන විනයකම්මෙන විසුජ්ඣනතො පඤ්චවිධා ආපත්ති. ගරුකාති ගරුකෙන විනයකම්මෙන විසුජ්ඣනතො සඬ්ඝාදිසෙසා ආපත්ති. කෙනචි ආකාරෙන අනාපත්තිභාවං උපනෙතුං අසක්කුණෙයානො පාරාජිකාපත්ති ව. සාවසෙසාති යපෙත්වා පාරාජිකං සෙසා. අනවසෙසාති පාරාජිකාපත්ති. ද්වෙ ආපත්තික්ඛන්ධා දුට්ඨුල්ලා; අවසෙසා අදුට්ඨුල්ලා. සප්පටිකම්මදුකං සාවසෙසදුකසදිසං. දෙසනාගාමීනිදුකං ලහුකදුකසඬ්ගහිතං.

අන්තරාසිකාති සත්තපි ආපත්තියො සඤ්චිච්ච විතික්කන්තා සග්ගන්තරායඤ්චෙව මොක්ඛන්තරායඤ්ච කරොන්තීති අන්තරාසිකා. අජානන්තෙන විතික්කන්තා පන පණ්ණත්තිවජ්ජාපත්ති නෙව සග්ගන්තරායං න මොක්ඛන්තරායං කරොන්තීති අන්තරාසිකා. අන්තරාසිකං ආපන්තස්සාපි දෙසනාගාමීනිං දෙසෙත්වා චුට්ඨානගාමීනිතො චුට්ඨාය සුද්ධිපත්තස්ස සාමණෙරභූමියං ධීතස්ස ව අවාරිතො සග්ගමොක්ඛමග්ගොති. සාවජ්ජපඤ්ඤත්තීති ලොකවජ්ජා. අනවජ්ජපඤ්ඤත්තීති පණ්ණත්තිවජ්ජා. කිරියතො සමුට්ඨිතා නාම යං කරොන්තො ආපජ්ජති පාරාජිකාපත්ති විය. අකිරියතොති යං අකරොන්තො ආපජ්ජති, චීවරඅනධිට්ඨානාපත්ති විය.

කිරියාකිරියතොති යං කරොන්තො ච අකරොන්තො ච ආපජ්ජති, කුටිකාරාපත්ති විය.

පුබ්බාපත්තීති පයමං ආපන්තාපත්ති. අපරාපත්තීති පාරිවාසිකාදීහි පච්ඡා ආපන්තාපත්ති. පුබ්බාපත්තීනං අන්තරාපත්ති නාම මූලවිසුද්ධියා අන්තරාපත්ති. අපරාපත්තීනං අන්තරාපත්ති නාම අඟ්ඝවිසුද්ධියා අන්තරාපත්ති. කුරුන්දියං පන “පුබ්බාපත්ති නාම පයමං ආපන්තා. අපරාපත්ති නාම මානත්තාරභකාලෙ ආපන්තා. පුබ්බාපත්තීනං අන්තරාපත්ති නාම පරිවාසෙ ආපන්තා. අපරාපත්තීනං අන්තරාපත්ති නාම මානත්තවාරෙ ආපන්තා”ති වුත්තං. ඉදම්පි එකෙන පරියායෙන යුජ්ජති.

දෙසිතා ගණනුපගා නාම යා ධුරනික්ඛෙපං කත්වා පුන න ආපජ්ජස්සාමීති දෙසිතා හොති. අගණනුපගා නාම යා ධුරනික්ඛෙපං අකත්වා සඋස්සාහෙනෙව විත්තෙන අපරිසුද්ධෙන දෙසිතා හොති. අයඤ්ඤි දෙසිතාපි දෙසිතගණනං න උපෙති. අට්ඨමෙ වත්ථුස්මිං හික්ඛුනියා පාරාජිකමෙව හොති. පඤ්ඤත්ති ජානිතඛිබාතිආදීසු නවසු පදෙසු පයමපාරාජිකප්‍රච්ඡාය වුත්තනයෙනෙව විනිච්ඡයො වෙදිතඛිබො.

ථුල්ලවජ්ජාති ථුල්ලදොසෙ පඤ්ඤත්තා ගරුකාපත්ති. අථුල්ලවජ්ජාති ලභුකාපත්ති. ගිහිපටිසංයුත්තාති සුධම්මත්ථෙරස්ස ආපත්ති, යා ච ධම්මිකස්ස පටිස්සවස්ස අසච්චාපනෙ ආපත්ති, අවසෙසා න ගිහිපටිසංයුත්තා. පඤ්චානන්තරියකම්මාපත්ති නියතා, සෙසා අනියතා. ආදිකරොති සුදින්තත්ථෙරාදි ආදිකම්මිකො. අනාදිකරොති මක්කට්ඨමණාදි අනුපඤ්ඤත්තිකාරකො. අධිච්චාපත්තිකො නාම යො කදාවි කරභවි ආපත්තිං ආපජ්ජති. අභිණ්භාපත්තිකො නාම යො නිච්චං ආපජ්ජති.

වොදකො නාම යො වත්ථුනා වා ආපත්තියා වා පරං වොදෙති. යො පන එවං වොදිතො අයං චුදිතකො නාම. පඤ්චදසසු ධම්මෙසු අජ්ජතිට්ඨහිත්වා අභුතෙන වත්ථුනා වොදෙත්තො අධම්මවොදකො නාම, තෙන තථා වොදිතො අධම්මචුදිතකො නාම. විපරියායෙන ධම්මවොදකචුදිතකා වෙදිතඛිබා. මිච්ඡත්තනියතෙහි වා සම්මත්තනියතෙහි වා ධම්මෙහි සමන්තාගතො නියතො, විපරිතො අනියතො.

සාවකා භබ්බාපත්තිකා නාම, බුද්ධා ච පච්චෙකබුද්ධා ච අභබ්බාපත්තිකා නාම. උක්ඛෙපනියකම්මකතො උක්ඛිත්තකො නාම, අවසෙසචතුඛිබ්බනජ්ජනියාදිකම්මකතො අනුක්ඛිත්තකො නාම. අයඤ්ඤි උපොසථං වා පචාරණං වා ධම්මපරිභොගං වා ආමිසපරිභොගං වා න කොපෙති. “මෙත්තියං හික්ඛුනිං නාසෙථ, දුසකො නාසෙතඛිබො, කණ්ටකො

සමණුද්දෙසො නාසෙතඛබ්බො’ති එවං ලිඛිගදණ්ඩකම්ම-සංවාසනාසනාහි නාසිතඛබ්බො නාසිතකො නාම. සෙසා සඛබ්බෙ අනාසිතකා. යෙන සද්ධිං උපොසථාදිකො සංවාසො අත්ථී, අයං සමානසංවාසකො, ඉතරො නානාසංවාසකො. සො කම්මනානාසංවාසකො ලද්ධිනානාසංවාසකොති දුට්ඨො හොති. යපනං ජානිතඛබ්බන්ති “එකං භික්ඛවෙ අධම්මිකං පාතිමොක්ඛට්ඨපන”න්තිආදිනා නයෙන චුත්තං පාතිමොක්ඛට්ඨපනං ජානිතඛබ්බන්ති අත්ථො.

එකකවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

දුකවාරවණ්ණනා

322. දුකෙසු සචිත්තකා ආපත්ති සඤ්ඤාවීමොක්ඛා, අචිත්තකා නොසඤ්ඤාවීමොක්ඛා. ලද්ධසමාපත්තිකස්ස ආපත්ති නාම භුතාරොචනාපත්ති, අලද්ධසමාපත්තිකස්ස ආපත්ති නාම අභුතාරොචනාපත්ති. සද්ධම්මපටිසඤ්ඤත්තා නාම පදසොධම්මාදිකා, අසද්ධම්මපටිසඤ්ඤත්තා නාම දුට්ඨුල්ලවාචාපත්ති. සපරික්ඛාරපටිසඤ්ඤත්තා නාම නිස්සග්ගියවත්ථුනො අනිස්සජ්ජිත්වා පරිභොගෙ, පත්තචීවරානං නිදහනෙ, කිලීට්ඨචීවරානං අධොවනෙ, මලග්ගහිතපත්තස්ස අපවනෙති එවං අයුත්තපරිභොගෙ ආපත්ති. පරපරික්ඛාරපටිසඤ්ඤත්තා නාම සඬිසිකමඤ්චපීඨාදීනං අජ්ඣොකාසෙ සන්ථරණඅනාපුච්ඡාගමනාදීසු ආපජ්ජිතඛබ්බා ආපත්ති. සපුග්ගලපටිසඤ්ඤත්තා නාම “මුදුපිට්ඨිකස්ස ලම්බිස්ස ඌරුනා අඬිගජාතං පිලෙන්නස්සා”තිආදිනා නයෙන චුත්තාපත්ති. පරපුග්ගලපටිසඤ්ඤත්තා නාම මෙථුනධම්මකායසංසග්ගපහාරදානාදීසු චුත්තාපත්ති, “සිබරණිසී”ති සච්චං භණන්තො ගරුකං ආපජ්ජති, “සම්පජානමුසාවාදෙ පාවිත්තිය”න්ති මුසා භණන්තො ලහුකං. අභුතාරොචනෙ මුසා භණන්තො ගරුකං. භුතාරොචනෙ සච්චං භණන්තො ලහුකං.

“සඬිසකම්මං වග්ගං කරිස්සාමී”ති අන්තොසීමාය එකමන්තෙ නිසීදන්තො භූමිගතො ආපජ්ජති නාම. සචෙ පන අඬිගුලිමත්තම්පි ආකාසෙ තිට්ඨෙය්‍යා, න ආපජ්ජෙය්‍යා, තෙන චුත්තං “නො වෙහාසගතො”ති. වෙහාසකුටියා ආභච්චපාදකං මඤ්චං වා පීඨං වා අභිනිසීදන්තො වෙහාසගතො ආපජ්ජති නාම. සචෙ පන තං භූමියං පඤ්ඤාපෙත්වා නිපජ්ජෙය්‍යා න ආපජ්ජෙය්‍යා, තෙන චුත්තං – “නො භූමිගතො”ති. ගම්භො ගම්භවත්තං අපුරෙත්වා ගච්ඡන්තො නික්ඛමන්තො ආපජ්ජති නාම, නො පච්ඡන්තො. ආගන්තුකො ආගන්තුකචත්තං අපුරෙත්වා සජන්තුපාහනො පච්ඡන්තො පච්ඡන්තො ආපජ්ජති නාම, නො නික්ඛමන්තො.

ආදියන්තො ආපජ්ජති නාම භික්ඛුනී අතිගම්භිරං උදකසුද්ධිකං ආදියමානා; දුබ්බණ්ණකරණං අනාදියත්වා වීචරං පරිභුඤ්ජන්තො පන අනාදියන්තො ආපජ්ජති නාම. මුගඛ්ඛතාදීනි තිත්ථියවත්තානි සමාදියන්තො සමාදියන්තො ආපජ්ජති නාම. පාරිවාසිකාදයො පන තජ්ජනීයාදිකම්මකතා වා අත්තතො වත්තං අසමාදියන්තා ආපජ්ජන්ති, තෙ සන්ධාය චුත්තං “අත්ථාපත්ති න සමාදියන්තො ආපජ්ජති”ති. අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා වීචරං සිබ්බන්තො චෙජ්ජකම්මභණ්ඩාගාරිකකම්මචිත්තකම්මාදීනි වා කරොන්තො කරොන්තො ආපජ්ජති නාම. උපජ්ඣායවත්තාදීනි අකරොන්තො අකරොන්තො ආපජ්ජති නාම. අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා වීචරං දදමානො දෙනතො ආපජ්ජති නාම. සද්ධිවිහාරිකඅන්තෙවාසිකානං වීචරාදීනි අදෙන්තො අදෙන්තො ආපජ්ජති නාම. අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා වීචරං ගණ්හන්තො පටිග්ගණ්හන්තො ආපජ්ජති නාම. “න භික්ඛවෙ ඔවාදො න ගහෙනබ්බො”ති වචනතො ඔවාදං අගණ්හන්තො න පටිග්ගණ්හන්තො ආපජ්ජති නාම.

නිස්සග්ගියවත්ථුං අනිස්සජ්ජන්වා පරිභුඤ්ජන්තො පරිභොගෙන ආපජ්ජති නාම. පඤ්චාහිකං සඬ්ඝාට්ඨාරං අතික්කාමයමානා අපරිභොගෙන ආපජ්ජති නාම. සහගාරසෙය්‍යං රත්තිං ආපජ්ජති නාම, නො දිවා, ද්වාරං අසංවරිත්වා පටිසල්ලීයන්තො දිවා ආපජ්ජති, නො රත්තිං. එකරත්තඡාරත්තසත්තාහදසාහමාසාතික්කමෙසු චුත්තආපත්තිං ආපජ්ජන්තො අරුණුග්ගෙ ආපජ්ජති නාම, පචාරෙත්වා භුඤ්ජන්තො න අරුණුග්ගෙ ආපජ්ජති නාම.

භූතගාමඤ්චෙව අඬ්ගජාතඤ්ච ඡන්දන්තො ඡන්දන්තො ආපජ්ජති නාම, කෙසෙ වා නබ්බෙ වා න ඡන්දන්තො න ඡන්දන්තො ආපජ්ජති නාම. ආපත්තිං ඡාදෙන්තො ඡාදෙන්තො ආපජ්ජති නාම, “තිණෙන වා පණ්ණෙන වා පටිච්ඡාදෙන්වා ආගන්තබ්බං, නත්චෙව නග්ගෙන ආගන්තබ්බං, යො ආගච්ඡෙය්‍ය ආපත්ති දුක්කට්ඨසා”ති ඉමං පන ආපත්තිං න ඡාදෙන්තො ආපජ්ජති නාම. කුසචීරාදීනි ධාරෙන්තො ධාරෙන්තො ආපජ්ජති නාම, “අයං තෙ භික්ඛු පන්තො යාව හෙදනාය ධාරෙන්තබ්බො”ති ඉමං ආපත්තිං න ධාරෙන්තො ආපජ්ජති නාම.

“අත්තනා වා අත්තනං නානාසංවාසකං කරොති”ති එකසීමායං ද්වීසු සඬ්ඝෙසු නිසින්තෙසු එකස්මිං පක්ඛෙ නිසීදිත්වා පරපක්ඛස්ස ලද්ධිං ගණ්හන්තො යස්මිං පක්ඛෙ නිසින්තො තෙසං අත්තනාව අත්තනං නානාසංවාසකං කරොති නාම. යෙසං සන්තිකෙ නිසින්තො තෙසං ගණුපුරකො හුත්වා කම්මං කොපෙති, ඉතරෙසං හත්ථපාසං අනාගතත්තා. සමානසංවාසකෙපි එසෙව නයො. යෙසඤ්චි සො ලද්ධිං රොචෙති, තෙසං

සමානසංවාසකො හොති, ඉතරෙසං නානාසංවාසකො. සත්ත ආපත්තියො සත්ත ආපත්තික්ඛන්ධාති ආපජ්ජිතබ්බතො ආපත්තියො, රාසට්ඨෙන ඛන්ධාති එවං ද්වෙයෙව නාමාති හොන්තීති නාමවසෙන දුකං දස්සිතං. කම්මෙන වා සලාකග්ගාහෙන වාති එත්ථ උද්දෙසො වෙව කම්මඤ්ච එකං, වොහාරො වෙව අනුස්සාවනා ච සලාකග්ගාහො ච එකං, වොහාරානුස්සාවනසලාකග්ගාහා පුබ්බහාගා, කම්මඤ්චෙව උද්දෙසො ච පමාණං.

අද්ධානභීතො නාම උනවීසතිවස්සො. අභිගභීතො නාම හත්ථවිජ්න්නාදිහෙදො. වත්ථුච්චපත්තො නාම පණ්ඩකො තිරච්ඡානගතො උභතොඛාසඤ්ජනකො ච. අවසෙසා ටෙය්‍යසංවාසකාදයො අට්ඨ අභබ්බපුග්ගලා කරණදුක්කටකා නාම. දුක්කටකිරියා දුක්කටකම්මා, ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ කතෙන අත්තනො කම්මෙන අභබ්බට්ඨානං පත්තාති අත්ථො. අපරිපුරො නාම අපරිපුණ්ණපත්තචීවරො. නො ච යාවති නාම උපසම්පදං න යාවති. අලජ්ජස්ස ච බාලස්ස වාති අලජ්ජී සවෙපි තෙපිටකො හොති, බාලො ච සවෙපි සට්ඨිවස්සො හොති, උභොපි නිස්සාය න වත්ථබ්බං. බාලස්ස ච ලජ්ජස්ස වාති එත්ථ බාලස්ස “ත්ථං නිස්සයං ගණ්භා”ති ආණායපි නිස්සයො දාතබ්බො, ලජ්ජස්ස පන යාවන්තස්සෙව. සාතිසාරන්ති සදොසං; යං අජ්ඣාචරන්තො ආපත්තිං ආපජ්ජති.

කායෙන පටික්කොසනා නාම හත්ථවිකාරාදීහි පටික්කොසනා. කායෙන පටිජානාතීති හත්ථවිකාරාදීහි පටිජානාති. උපසාතිකා නාම උපසාතා. සික්ඛුපසාතිකා නාම සික්ඛුපසාතො. භොගුපසාතිකා නාම පරිභොගුපසාතො, තත්ථ තිස්සො සික්ඛා අසික්ඛතො සික්ඛුපසාතිකාති වෙදිතබ්බා. සඬ්ඝිකං වා පුග්ගලිකං වා දුජ්ජපරිභොගං භුඤ්ජතො භොගුපසාතිකාති වෙදිතබ්බා. ද්වෙ වෙනසිකාති ද්වෙ අත්ථා විනයසිද්ධා. පඤ්ඤත්තං නාම සකලෙ විනයපිටකෙ කජ්ජියාකජ්ජියවසෙන පඤ්ඤත්තං. පඤ්ඤත්තානුලොමං නාම චතුසු මහාපදෙසෙසු දට්ඨබ්බං. සෙතුසාතොති පච්චයසාතො; යෙන චිත්තෙන අකජ්ජියං කරෙය්‍ය, තස්ස චිත්තස්සාපි අනුජ්ජාදනන්ති අත්ථො. මත්තකාරිතාති මත්තාය පමාණෙන කරණං; පමාණෙ යානන්ති අත්ථො. කායෙන ආපජ්ජතීති කායද්වාරිකං කායෙන ආපජ්ජති; වච්ච්චාරිකං වාචාය. කායෙන වුට්ඨාතීති තිණුවත්ථාරකසමථෙ විනාපි දෙසනාය කායෙනෙව වුට්ඨාති; දෙසෙත්ථා වුට්ඨහන්තො පන වාචාය වුට්ඨාති. අබ්භන්තරපරිභොගො නාම අජ්ඣාභරණපරිභොගො. බාහිරපරිභොගො නාම සීසමක්ඛනාදි.

අනාගතං භාරං වහතීති අටෙරොව සමානො ටෙරෙහි වහිතබ්බං බීජනගාහධම්මජ්ඣෙසනාදිභාරං වහති; තං නිත්ථරිතුං වීරියං ආරහති. ආගතං භාරං න වහතීති ටෙරො ටෙරකිච්චං න කරොති, “අනුජානාමී හික්ඛවෙ

ථෙරෙන භික්ඛුනා සාමං වා ධම්මං භාසිතුං, පරං වා අජ්ඣෙසිතුං, අනුජානාමි භික්ඛවෙ ථෙරාධෙය්‍යං පාතිමොක්ඛං”න්ති ඵවමාදි සබ්බං පරිභාපෙතීති අත්ථො. න කුක්කුච්චායිතබ්බං කුක්කුච්චායතීති න කුක්කුච්චායිතබ්බං කුක්කුච්චායිත්වා කරොති. කුක්කුච්චායිතබ්බං න කුක්කුච්චායතීති කුක්කුච්චායිතබ්බං න කුක්කුච්චායිත්වා කරොති. ඵතෙසං ද්විත්තං දිවා ච රත්තො ච ආසවා වඩ්ඪන්තීති අත්ථො. අනන්තරදුකෙපි චුත්තපට්ඨකච්චසෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො. සෙසං තත්ථ තත්ථ චුත්තනයත්තා උත්තානමෙවාති.

දුකචාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නිකචාරවණ්ණනා

323. තිකෙසු අත්ථාපත්ති තිට්ඨන්තෙ භගවති ආපජ්ජතීති අත්ථි ආපත්ති, යං තිට්ඨන්තෙ භගවති ආපජ්ජතීති අත්ථො. ඵසෙව නයො සබ්බත්ථං. තත්ථ ලොභිතුප්පාදාපත්තිං තිට්ඨන්තෙ ආපජ්ජති. “ඵතරභි බො පනානන්ද, භික්ඛු අඤ්ඤමඤ්ඤං ආචුසොවාදෙන සමුදාවරන්ති, න වො මමච්චයෙන ඵවං සමුදාවරිතබ්බං, නවකෙන, ආනන්ද, භික්ඛුනා ථෙරො භික්ඛු ‘භන්තෙ’ති වා ‘ආයස්මා’ති වා සමුදාවරිතබ්බො”ති වචනතො ථෙරං ආචුසොවාදෙන සමුදාවරණපච්චයා ආපත්තිං පරිනිබ්බුතෙ භගවති ආපජ්ජති, නො තිට්ඨන්තෙ. ඉමා ද්වෙ ආපත්තියො යපෙත්වා අවසෙසා ධරන්තෙපි භගවති ආපජ්ජති, පරිනිබ්බුතෙපි.

පචාරත්වා අනතිරිත්තං භුඤ්ජන්තො ආපත්තිං කාලෙ ආපජ්ජති නො විකාලෙ. විකාලභොජනාපත්තිං පන විකාලෙ ආපජ්ජති නො කාලෙ. අවසෙසා කාලෙ වෙච ආපජ්ජති විකාලෙ ච. සහගාරසෙය්‍යං රත්තිං ආපජ්ජති, ද්වාරං අසංවරිත්වා පටිසල්ලියනං දිවා. සෙසා රත්තිඤ්ඤවෙච දිවා ච. “දසවස්සොමභි අතිරෙකදසවස්සොමභි”ති බාලො අබ්‍යන්තො පරිසං උපට්ඨාපෙන්තො දසවස්සො ආපජ්ජති නො උනදසවස්සො. “අභං පණ්ඨිතො බ්‍යන්තො”ති නවො වා මජ්ඣිමො වා පරිසං උපට්ඨාපෙන්තො උනදසවස්සො ආපජ්ජති නො දසවස්සො. සෙසා දසවස්සො වෙච ආපජ්ජති උනදසවස්සො ච. “පඤ්චවස්සොමභි”ති බාලො අබ්‍යන්තො අනිස්සාය වසන්තො පඤ්චවස්සො ආපජ්ජති. “අභං පණ්ඨිතො බ්‍යන්තො”ති නවකො අනිස්සාය වසන්තො උනපඤ්චවස්සො ආපජ්ජති. සෙසං පඤ්චවස්සො වෙච ආපජ්ජති උනපඤ්චවස්සො ච. අනුපසම්පන්නං පදසොධම්මං වාවෙන්තො, මාතුගාමස්ස ධම්මං දෙසෙන්තො ඵවරූපං ආපත්තිං කුසලචිත්තො ආපජ්ජති, පාරාජික-සුක්කච්චිස්සට්ඨි-කායසංසග්ග-දුට්ඨුල්ල-අත්තකාමපාරිවරිය-දුට්ඨදොස-සඬ්ඨිසභෙදපභාරදාන-තලසත්තිකාදිහෙදං අකුසලචිත්තො ආපජ්ජති, අසඤ්චිච්ච සහගාරසෙය්‍යාදිං අබ්‍යාකතචිත්තො ආපජ්ජති, යං අරභාව ආපජ්ජති, සබ්බං

අබ්‍යාකතවිත්තොව ආපජ්ජති, මෙච්චනධම්මාදිහෙදමාපත්තිං සුඛවෙදනාසමඛිගී ආපජ්ජති, දුට්ඨදොසාදිහෙදං දුක්ඛවෙදනාසමඛිගී, යං සුඛවෙදනාසමඛිගී ආපජ්ජති, තංයෙව මජ්ඣන්තො හුත්වා ආපජ්ජන්තො අදුක්ඛමසුඛවෙදනාසමඛිගී ආපජ්ජති.

තයො පටික්ඛෙපාති බුද්ධස්ස භගවතො තයො පටික්ඛෙපා. චතුසු පච්චයෙසු මහිච්ඡතා අසන්තුට්ඨිතා කිලෙසසල්ලෙඛනපටිපත්තියා අගොපායනා, ඉමෙ හි තයො ධම්මා බුද්ධෙන භගවතා පටික්ඛිත්තා. අජ්ජිච්ඡතාදයො පන තයො බුද්ධෙන භගවතා අනුඤ්ඤාතා, තෙන වුත්තං “තයො අනුඤ්ඤාතා” ති.

“දසවස්සොම්හී” ති පරිසං උපට්ඨාපෙන්තො “පඤ්චවස්සොම්හී” ති නිස්සයං අගණ්හන්තො බාලො ආපජ්ජති නො පණ්ඨිතො, උනදසවස්සො “බ්‍යත්තොම්හී” ති බහුස්සුතත්තා පරිසං උපට්ඨාපෙන්තො උනපඤ්චවස්සො ච නිස්සයං අගණ්හන්තො පණ්ඨිතො ආපජ්ජති නො බාලො; අවසෙසං පණ්ඨිතො වෙච ආපජ්ජති බාලො ච. වස්සං අනුපගච්ඡන්තො කාලෙ ආපජ්ජති නො ජුණ්හෙ; මහාපචාරණාය අජ්ජවාරෙන්තො ජුණ්හෙ ආපජ්ජති නො කාලෙ; අවසෙසං කාලෙ වෙච ආපජ්ජති ජුණ්හෙ ච. වස්සුපගමනං කාලෙ කජ්ජති නො ජුණ්හෙ; මහාපචාරණාය පචාරණා ජුණ්හෙ කජ්ජති නො කාලෙ; සෙසං අනුඤ්ඤාතකං කාලෙ වෙච කජ්ජති ජුණ්හෙ ච.

කත්තිකපුණ්ණමාසියා පච්ඡිමෙ පාටිපදදිවසෙ විකජ්ජෙන්වා ධජිතං වස්සිකසාටිකං නිවාසෙන්තො හෙමන්තෙ ආපජ්ජති. කුරුන්දියං පන “කත්තිකපුණ්ණමදිවසෙ අපච්චුද්ධරිත්වා හෙමන්තෙ ආපජ්ජති” ති වුත්තං, තම්පි සුචුත්තං. “වාතුමාසං අධිට්ඨාතුං තතො පරං විකජ්ජෙතු” ති හි වුත්තං. අතිරෙකමාසෙ සෙසෙ ගිම්හානෙ පරියෙසන්තො අතිරෙකඛඛිමාසෙ සෙසෙ කත්වා නිවාසෙන්තො ච ගිම්හෙ ආපජ්ජති නාම. සතියා වස්සිකසාටිකාය නග්ගො කායං ඔවස්සාපෙන්තො වස්සෙ ආපජ්ජති නාම. පාරිසුද්ධිඋපොසථං වා අධිට්ඨානුපොසථං වා කරොන්තො සඛිසො ආපජ්ජති. සුත්තුද්දෙසඤ්ච අධිට්ඨානුපොසථඤ්ච කරොන්තො ගණො ආපජ්ජති. එකකො සුත්තුද්දෙසං පාරිසුද්ධිඋපොසථඤ්ච කරොන්තො පුග්ගලො ආපජ්ජති. පචාරණායපි එසෙව නයො.

සඬ්ඝුපොසථො ච සඬ්ඝපචාරණා ච සඬ්ඝස්සෙව කජ්ජති. ගණුපොසථො ච ගණපචාරණා ච ගණස්සෙව කජ්ජති. අධිට්ඨානුපොසථො ච අධිට්ඨානපචාරණා ච පුග්ගලස්සෙව කජ්ජති. “පාරාජිකං ආපන්තොම්හී” ති ආදීනි හණන්තො වත්ථුං ඡාදෙති න ආපත්තිං, “මෙච්චනං ධම්මං පටිසෙවි” ති ආදීනි හණන්තො ආපත්තිං ඡාදෙති නො වත්ථුං, යො නෙව වත්ථුං න ආපත්තිං ආරොවෙති, අයං වත්ථුඤ්චෙව ඡාදෙති ආපත්තිඤ්ච.

පටිච්ඡාදෙතීති පටිච්ඡාදි. ජන්තාසරමෙව පටිච්ඡාදි ජන්තාසරපටිච්ඡාදි. ඉතරාසුපි එසෙව නයො. ද්වාරං පිදහිත්වා අන්තොජන්තාසරෙ ධීතෙන පරිකම්මං කාතුං වට්ටති. උදකෙ ඔතිණ්ණෙනාපි එතදෙව වට්ටති. උභයත්ථ ඛාදිතුං භුඤ්ජිතුං වා න වට්ටති. වත්ථපටිච්ඡාදි සබ්බකප්පියතාය පටිච්ඡන්තෙන සබ්බං කාතුං වට්ටති. වහන්තීති යන්ති නියාන්ති; නින්දං වා පටික්කොසං වා න ලහන්ති. වන්දමණ්ඩලං අබ්භාමභිකාධුමරජරාහුවිමුත්තං විවට්ටංයෙව විරොචති, න තෙසු අඤ්ඤතරෙන පටිච්ඡන්තං. තථා සුරියමණ්ඩලං, ධම්මවිනයොපි විවරිත්වා විහජිත්වා දෙසියමානොව විරොචති නො පටිච්ඡන්තො.

අඤ්ඤන හෙසජ්ජෙන කරණීයෙන අඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙන්තො ගිලානො ආපජ්ජති, න හෙසජ්ජෙන කරණීයෙන හෙසජ්ජං විඤ්ඤාපෙන්තො අගිලානො ආපජ්ජති, අවසෙසං ආපත්තිං ගිලානො වෙව ආපජ්ජති අගිලානො ව.

අන්තො ආපජ්ජති නො බහීති අනුපබ්ජ්ජ සෙයාං කප්පෙන්තො අන්තො ආපජ්ජති නො බහී, බහී ආපජ්ජති නො අන්තොති සච්ඡිකං මඤ්චාදිං අජ්ඣොකාසෙ සන්ථරිත්වා පක්කමන්තො බහී ආපජ්ජති නො අන්තො, අවසෙසං පන අන්තො වෙව ආපජ්ජති බහී ව. අන්තොසීමායාති ආගන්තුකො ආගන්තුකවත්තං අදස්සෙත්වා සජන්තුපාහනො විහාරං පවිසන්තො උපවාරසීමං ඔක්කන්තමත්තොව ආපජ්ජති. බහීසීමායාති ගමිකො දාරුභණ්ඩපටිසාමනාදිගමිකවත්තං අපුරෙත්වා පක්කමන්තො උපවාරසීමං අතික්කන්තමත්තොව ආපජ්ජති. අවසෙසං අන්තොසීමාය වෙව ආපජ්ජති බහීසීමාය ව. සති වුච්චිතරෙ අනජ්ඣට්ටියො ධම්මං භාසන්තො සච්ඡමජ්ඣෙ ආපජ්ජති නාම. ගණමජ්ඣෙපි පුග්ගලසන්තිකෙපි එසෙව නයො. කායෙන වුට්ඨාතීති තිණුවත්ථාරකසමථෙන වුට්ඨාති. කායං අවාලෙන්වා වාචාය දෙසෙන්තස්ස වාචාය වුට්ඨාති. වච්ඡමපයුත්තං කායකිරියං කත්වා දෙසෙන්තස්ස කායෙන වාචාය වුට්ඨාති නාම. සච්ඡමජ්ඣෙ දෙසනාගාමිනීපි වුට්ඨානගාමිනීපි වුට්ඨාති. ගණපුග්ගලමජ්ඣෙ පන දෙසනාගාමිනීයෙව වුට්ඨාති.

ආගාල්භාය වෙතෙයාති ආගාල්භාය දල්භභාවාය වෙතෙයා; තජ්ජනීයකම්මාදිකතස්ස වත්තං න පුරයතො ඉච්ඡමානො සච්ඡො උක්ඛෙපනීයකම්මං කරෙයාති අත්ථො. අලජ්ජී ව හොති බාලො ව අපකතත්තො වාති එත්ථ බාලො “අයං ධම්මාධම්මං න ජානාති” අපකතත්තො වා “ආපත්තානාපත්තිං න ජානාති” ති න එත්තාවතා කම්මං කාතබ්බං; බාලභාවමූලකං පන අපකතත්තභාවමූලකඤ්ච ආපත්තිං ආපන්තස්ස කම්මං කාතබ්බන්ති අත්ථො. අධිසීලෙ සීලවිපන්තො නාම ද්වෙ ආපත්තික්ඛන්ධෙ ආපන්තො; ආචාරවිපන්තො නාම පඤ්ච ආපත්තික්ඛන්ධෙ ආපන්තො; දිට්ඨිවිපන්තො නාම අන්තග්ගාභිකාය දිට්ඨියා සමන්තාගතො. තෙසං ආපත්තිං

අපස්සන්තානං අප්පටිකරොන්තානං දිට්ඨිඤ්ච අනිස්සජ්ජන්තානං යෙව කම්මං කාතබ්බං.

කායිකො දවො නාම පාසකාදීහි ජුතකීලනාදිහෙදො අනාවාරො; වාවසීකො දවො නාම මුඛාලම්බරකරණාදිහෙදො අනාවාරො; කායිකවාචසීකො නාම නච්චනගායනාදිහෙදො ද්විහිපි ද්වාරෙහි අනාවාරො. කායිකො අනාවාරො නාම කායද්වාරෙ පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදවිතික්කමො; වාවසීකො අනාවාරො නාම වච්චද්වාරෙ පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදවිතික්කමො; කායිකවාචසීකො නාම ද්වාරද්වයෙපි පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදවිතික්කමො. කායිකෙන උපසාතිකෙනාති කායද්වාරෙ පඤ්ඤත්තස්ස සික්ඛාපදස්ස අසික්ඛනෙන, යො හි තං න සික්ඛති, යො නං උපසාතෙති, තස්මා තස්ස තං අසික්ඛනං “කායිකං උපසාතික”න්ති චුච්චති. සෙසපදද්වයෙපි එසෙව නයො. කායිකෙන මිච්ඡාජීවෙනාති ජඩ්ඝපෙසනිකාදිනා වා ගණ්ඨචාලනාදිනා වා වෙජ්ජකම්මෙන; වාවසීකෙනාති සාසනඋග්ගහණආරොචනාදිනා; තතියපදං උභයසම්පයොගවසෙන චුත්තං.

අලං භික්ඛු මා භණ්ඩනන්ති අලං භික්ඛු මා භණ්ඩනං කරි, මා කලහං, මා විවාදං කරිති අත්ථො. න වොහරිතබ්බන්ති න කිඤ්චි වත්තබ්බං; වදනොපි හි තාදිසස්ස වචනං න සොතබ්බං මඤ්ඤන්ති. න කිස්මිඤ්චි පච්චෙකට්ඨානෙන කිස්මිඤ්චි ඛිජනග්ගාභාදිකෙ එකස්මිම්පි ජෙට්ඨකට්ඨානෙන න යපෙනබ්බොති අත්ථො. ඔකාසකම්මං කාරොන්තස්සාති “කරොතු ආයස්මා ඔකාසං, අහං තං වත්තුකාමො”ති එවං ඔකාසං කාරොන්තස්ස. නාලං ඔකාසකම්මං කාතුන්ති “කිං ත්වං කරිස්සසී”ති ඔකාසො න කාතබ්බො. සවචනීයං නාදාතබ්බන්ති වචනං න ආදාතබ්බං, වචනම්පි න සොතබ්බං; යත්ථ ගහෙත්වා ගන්තුකාමො හොති, න තත්ථ ගන්තබ්බන්ති අත්ථො.

තීහඩ්ගෙහි සමන්තාගතස්ස භික්ඛුනො විනයොති යං සො ජානාති, සො තස්ස විනයො නාම හොති; සො න පුච්ඡිතබ්බොති අත්ථො. අනුයොගො න දාතබ්බොති “ඉදං කප්පතී”ති පුච්ඡන්තස්ස පුච්ඡාය ඔකාසො න දාතබ්බො, “අඤ්ඤං පුච්ඡා”ති වත්තබ්බො. ඉති සො නෙව පුච්ඡිතබ්බො නාස්ස පුච්ඡා සොතබ්බොති අත්ථො. විනයො න සාකච්ඡාතබ්බොති විනයපඤ්ඤො න සාකච්ඡිතබ්බො, කප්පියාකප්පියකථා න සංසන්දෙනබ්බො.

ඉදමඡ්ඡභායාති එතං බ්‍රහ්මචාරිපටිඤ්ඤාතාදිකං ලද්ධිං අච්ඡහිත්වා. සුද්ධං බ්‍රහ්මචාරින්ති ඛිණාසවං භික්ඛුං. “පාතබ්බතං ආපජ්ජතී”ති පාතබ්බභාවං පටිසෙවනං ආපජ්ජති. “ඉදමඡ්ඡභායා”ති වචනතො පන තං බ්‍රහ්මචාරිපටිඤ්ඤාතං පභාය ඛිණාසවං “මුසා මයා භණිතං, බ්මථ මෙ”ති බ්මාපෙත්වා “නත්ථි කාමෙසු දොසො”ති ලද්ධිං ච්ඡහිත්වා ගතිවිසොධනං

කරෙයා. අකුසලමූලානීති අකුසලානි වෙව මූලානි ව, අකුසලානං වා මූලානි අකුසලමූලානි. කුසලමූලෙසුපි එසෙව නයො. දුට්ඨු වරිතානි විරූපානි වා වරිතානි දුච්චරිතානි. සුට්ඨු වරිතානි සුන්දරානි වා වරිතානි සුචරිතානි. කායෙන කරණභූතෙන කතං දුච්චරිතං කායදුච්චරිතං. එස නයො සබ්බත්ථ. සෙසං තත්ථ තත්ථ චුත්තනයත්තා උත්තානමෙවාති.

තිකවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

චතුක්කවාරවණ්ණනා

324. චතුක්කෙසු සකවාචාය ආපජ්ජති පරවාචාය වුට්ඨාතීති වච්ඡ්චාරිකං පදසොධම්මාදිහෙදං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා තිණුවත්ථාරකසමථට්ඨානං ගතො පරස්ස කම්මවාචාය වුට්ඨාති. පරවාචාය ආපජ්ජති සකවාචාය වුට්ඨාතීති පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පට්ඨිස්සග්ගෙ පරස්ස කම්මවාචාය ආපජ්ජති, පුග්ගලස්ස සන්තිකෙ දෙසෙන්තො සකවාචාය වුට්ඨාති. සකවාචාය ආපජ්ජති සකවාචාය වුට්ඨාතීති වච්ඡ්චාරිකං පදසොධම්මාදිහෙදං ආපත්තිං සකවාචාය ආපජ්ජති, දෙසෙන්වා වුට්ඨහන්තොපි සකවාචාය වුට්ඨාති. පරවාචාය ආපජ්ජති පරවාචාය වුට්ඨාතීති යාවතතියකං සඬ්ඝාදිසෙසං පරස්ස කම්මවාචාය ආපජ්ජති, වුට්ඨහන්තොපි පරස්ස පරිවාසකම්මවාචාදීහි වුට්ඨාති. තතො පරෙසු කායද්චාරිකං කායෙන ආපජ්ජති, දෙසෙන්තො වාචාය වුට්ඨාති. වච්ඡ්චාරිකං වාචාය ආපජ්ජති, තිණුවත්ථාරකෙ කායෙන වුට්ඨාති. කායද්චාරිකං කායෙන ආපජ්ජති, තමෙව තිණුවත්ථාරකෙ කායෙන වුට්ඨාති. වච්ඡ්චාරිකං වාචාය ආපජ්ජති, තමෙව දෙසෙන්තො වාචාය වුට්ඨාති. සඬ්ඝිකමඤ්චස්ස අත්තතො පච්චත්ථරණෙන අනත්ථරතො කායසම්චුසනෙ ලොමගණනාය ආපජ්ජිතබ්බාපත්තිං සහගාරසෙය්‍යාපත්තිඤ්ච පසුත්තො ආපජ්ජති, පඬුජ්ඣත්ථා පන ආපන්තභාවං ඤත්වා දෙසෙන්තො පටිබුද්ධො වුට්ඨාති. ජග්ගන්තො ආපජ්ජිත්වා පන තිණුවත්ථාරකසමථට්ඨානෙන සයන්තො පටිබුද්ධො ආපජ්ජති පසුත්තො වුට්ඨාති නාම. පච්ඡිමපදද්වයමිපි චුත්තානුසාරෙනෙව වෙදිතබ්බං.

අචිත්තකාපත්තිං අචිත්තකො ආපජ්ජති නාම. පච්ඡා දෙසෙන්තො සචිත්තකො වුට්ඨාති. සචිත්තකාපත්තිං සචිත්තකො ආපජ්ජති නාම. තිණුවත්ථාරකට්ඨානෙන සයන්තො අචිත්තකො වුට්ඨාති. සෙසපදද්වයමිපි චුත්තානුසාරෙනෙව වෙදිතබ්බං. යො සභාගං ආපත්තිං දෙසෙති, අයං දෙසනාපච්චියා දුක්කටං ආපජ්ජන්තො පාචිත්තියාදීසු අඤ්ඤතරං දෙසෙති, තඤ්ච දෙසෙන්තො දුක්කටං ආපජ්ජති. තං පන දුක්කටං ආපජ්ජන්තො පාචිත්තියාදිතො වුට්ඨාති. පාචිත්තියාදිතො ච වුට්ඨහන්තො තං ආපජ්ජති. ඉති

එකස්ස පුග්ගලස්ස එකමෙව පයොගං සන්ධාය “ආපත්තිං ආපජ්ජන්තො දෙසෙති”ති ඉදං චතුක්කං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

කම්මචතුක්කෙ පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පට්ඨිස්සග්ගාපත්තිං කම්මෙන ආපජ්ජති, දෙසෙන්නො අකම්මෙන වුට්ඨාති. විස්සට්ඨිආදිකං අකම්මෙන ආපජ්ජති, පරිවාසාදිනා කම්මෙන වුට්ඨාති. සමනුභාසනං කම්මෙනෙව ආපජ්ජති, කම්මෙන වුට්ඨාති. සෙසං අකම්මෙන ආපජ්ජති, අකම්මෙන වුට්ඨාති.

පරික්ඛාරචතුක්කෙ පයමො සකපරික්ඛාරො, දුතියො සඬ්ඝිකොච තතියො චෙතියසන්තකො, චතුත්ථො ගිහිපරික්ඛාරො. සචෙ පන සො පත්තචීවරනචකම්මහෙසජ්ජානං අත්ථාය ආභටො හොති, අවාපුරණං දාතුං අන්තො ධපාපෙතුඤ්ච වට්ටති.

සම්මුඛචතුක්කෙ පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පට්ඨිස්සග්ගාපත්තිං සඬ්ඝස්ස සම්මුඛා ආපජ්ජති, වුට්ඨානකාලෙ පන සඬ්ඝෙන කිච්චං නත්ථීති පරම්මුඛා වුට්ඨාති. විස්සට්ඨිආදිකං පරම්මුඛා ආපජ්ජති, සඬ්ඝස්ස සම්මුඛා වුට්ඨාති. සමනුභාසනං සඬ්ඝස්ස සම්මුඛා එව ආපජ්ජති, සම්මුඛා වුට්ඨාති. සෙසං සම්පජානමුසාවාදාදිහෙදං පරම්මුඛාව ආපජ්ජති, පරම්මුඛාව වුට්ඨාති. අජානන්තචතුක්කං අචිත්තකචතුක්කසදිසං.

ලිඬ්ඟපාතුභාවෙනාති සයිතස්සෙච හික්ඛුස්ස වා හික්ඛුනියා වා ලිඬ්ඟපරිචත්තෙ ජාතෙ සහගාරසෙය්‍යාපත්ති හොති ඉදමෙව තං පටිච්ච වුත්තං. උභින්නම්පි පන අසාධාරණාපත්ති ලිඬ්ඟපාතුභාවෙන වුට්ඨාති. සහපටිලාභචතුක්කෙ යස්ස හික්ඛුනො ලිඬ්ඟං පරිචත්තති, සො සහ ලිඬ්ඟපටිලාගෙන පයමං උප්පන්නචසෙන සෙට්ඨහාවෙන ච පුරිමං පුරිසලිඬ්ඟං ජහති, පච්ඡිමෙ ඉත්ථීලිඬ්ඟෙ පතිට්ඨාති, පුරිසකුත්තපුරිසාකාරාදිවසෙන පචත්තා කායචචිඤ්ඤත්තියො පටිප්පස්සම්භන්ති, හික්ඛුති වා පුරිසොති වා එවං පචත්තා පණ්ණත්තියො නිරුජ්ඣන්ති, යාති හික්ඛුනීහි අසාධාරණාති ඡචත්තාලීස සික්ඛාපදාති තෙහි අනාපත්තියෙව හොති. දුතියචතුක්කෙ පන යස්සා හික්ඛුනියා ලිඬ්ඟං පරිචත්තති, සා පච්ඡාසමුප්පත්තියා වා භීනභාවෙන වා පච්ඡිමන්ති සඬ්ඛ්‍යං ගතං ඉත්ථීලිඬ්ඟං ජහති, වුත්තප්පකාරෙන පුරිමන්ති සඬ්ඛ්‍යං ගතෙ පුරිසලිඬ්ඟෙ පතිට්ඨාති. වුත්තචිපරිතා විඤ්ඤත්තියො පටිප්පස්සම්භන්ති, හික්ඛුනීති වා ඉත්ථීති වා එවං පචත්තා පණ්ණත්තියොපි නිරුජ්ඣන්ති, යාති හික්ඛුහි අසාධාරණාති සතං තිංසඤ්ච සික්ඛාපදාති, තෙහි අනාපත්තියෙව හොති.

චත්තාරො සාමුක්කංසාති චත්තාරො මහාපදෙසා, තෙ හි භගවතා අනුප්පන්නෙ චත්ථුම්හි සයං උක්කංසිත්වා උක්ඛිපිත්වා ධර්මත්තා “සාමුක්කංසා”ති වුච්චන්ති. පරිභොගාති අජ්ඣොභරණියපරිභොගා, උදකං පන

අකාලිකත්තා අප්පටිග්ගහිතකං වට්ඨති. යාවකාලිකාදීනි අප්පටිග්ගහිතකානි අප්ඤ්ඤාහරිතං න වට්ඨන්ති. චත්තාරි මහාවිකටානි කාලොදිස්සත්තා යථාචුත්තේ කාලෙ වට්ඨන්ති. උපාසකො සීලවානි පඤ්ච වා දස වා සීලානි ගොපයමානො.

ආගන්තුකාදිවතුක්කේ සජ්ඣතපාභනො සසීසං පාරුතො විහාරං පවිසන්තො තත්ථ විවරන්තො ච ආගන්තුකොච ආපජ්ජති, නො ආවාසිකො. ආවාසිකචත්තං අකරොන්තො පන ආවාසිකො ආපජ්ජති, නො ආගන්තුකො. සෙසං කායචච්ච්චාරිකං ආපත්තිං උභොපි ආපජ්ජන්ති, අසාධාරණං ආපත්තිං නෙව ආගන්තුකො ආපජ්ජති, නො ආවාසිකො. ගමියවතුක්කේපි ගමියචත්තං අපුරෙත්වා ගච්ඡන්තො ගමීකො ආපජ්ජති, නො ආවාසිකො. ආවාසිකචත්තං අකරොන්තො පන ආවාසිකො ආපජ්ජති, නො ගමීකො. සෙසං උභොපි ආපජ්ජන්ති, අසාධාරණං උභොපි නාපජ්ජන්ති. චත්ථුනානත්තතාදිවතුක්කේ චතුන්තං පාරාජිකානං අඤ්ඤමඤ්ඤං චත්ථුනානත්තතාව හොති, න ආපත්තිනානත්තතා. සබ්බාපි හි සා පාරාජිකාපත්තියෙව. සඬ්ඤාදිසෙසාදීසුපි එසෙව නයො. හික්ඛුස්ස ච හික්ඛුනියා ච අඤ්ඤමඤ්ඤං කායසංසග්ගෙ හික්ඛුස්ස සඬ්ඤාදිසෙසො හික්ඛුනියා පාරාජිකත්ති එවං ආපත්තිනානත්තතාව හොති, න චත්ථුනානත්තතා, උභින්නම්පි හි කායසංසග්ගොච චත්ථු. තථා “ලසුණක්ඛාදනෙ හික්ඛුනියා පාවිත්තියං, හික්ඛුස්ස දුක්කට”න්ති එවමාදිනාපෙත්ථ නයෙන යොජනා වෙදිතබ්බා. චතුන්තං පාරාජිකානං තෙරසහි සඬ්ඤාදිසෙසෙහි සද්ධිං චත්ථුනානත්තතා වෙව ආපත්තිනානත්තතා ච. එවං සඬ්ඤාදිසෙසාදීනං අනියතාදීහි. ආදිතො පට්ඨාය චත්තාරි පාරාජිකානි එකතො ආපජ්ජන්තානං හික්ඛුහික්ඛුනීනං නෙව චත්ථුනානත්තතා නො ආපත්තිනානත්තතා. විසුං ආපජ්ජන්තෙසුපි සෙසා සාධාරණාපත්තියො ආපජ්ජන්තෙසුපි එසෙව නයො.

චත්ථුසභාගාදිවතුක්කේ හික්ඛුස්ස ච හික්ඛුනියා ච කායසංසග්ගෙ චත්ථුසභාගතා, නො ආපත්තිසභාගතා, චතුසු පාරාජිකෙසු ආපත්තිසභාගතා, නො චත්ථුසභාගතා. එස නයො සඬ්ඤාදිසෙසාදීසු. හික්ඛුස්ස ච හික්ඛුනියා ච චතුසු පාරාජිකෙසු චත්ථුසභාගතා වෙව ආපත්තිසභාගතා ච. එස නයො සබ්බාසු සාධාරණාපත්තීසු. අසාධාරණාපත්තියං නෙව චත්ථුසභාගතා නො ආපත්තිසභාගතා. යො හි පුරිමවතුක්කේ පයමො පඤ්ඤො, සො ඉධ දුතියො; යො ච තත්ථ දුතියො, සො ඉධ පයමො. තතියචතුත්ථෙසු නානාකරණං නත්ථී.

උපජ්ඣායචතුක්කේ සද්ධිවිහාරිකස්ස උපජ්ඣායෙන කත්තබ්බචත්තස්ස අකරණෙ ආපත්තිං උපජ්ඣායො ආපජ්ජති, නො සද්ධිවිහාරිකො උපජ්ඣායස්ස කත්තබ්බචත්තං අකරොන්තො සද්ධිවිහාරිකො ආපජ්ජති, නො උපජ්ඣායො;

සෙසං උභොපි ආපජ්ජන්ති, අසාධාරණං උභොපි නාපජ්ජන්ති. ආචරියවතුක්කෙපි එසෙව නයො.

ආදියන්තවතුක්කෙ පාදං වා අතිරෙකපාදං වා සහත්ථා ආදියන්තො ගරුකං ආපජ්ජති, උනකපාදං ගණ්භාහිති ආණත්තියා අඤ්ඤං පයොජෙන්නො ලහුකං ආපජ්ජති. එතෙන නයෙන සෙසපදත්තයං වෙදිතබ්බං.

අභිවාදනාරභවතුක්කෙ භික්ඛුනීනං තාව භත්තග්ගෙ නවමභික්ඛුනීතො පටියාය උපජ්ඣායාපි අභිවාදනාරභා නො පච්චුටියානාරභා. අවිසෙසෙන ච විජ්ජකතභොජනස්ස භික්ඛුස්ස යො කොච්චි වුඨ්ඨිතරො. සට්ඨිවස්සස්සාපි පාරිවාසිකස්ස සමීපගතො තදහුපසම්පන්නොපි පච්චුටියානාරභො නො අභිවාදනාරභො. අජ්ජටික්ඛිත්තෙසු යානෙසු වුඨ්ඨො නවකස්ස අභිවාදනාරභො වෙච පච්චුටියානාරභො ච. නවකො පන වුඨ්ඨස්ස නෙච අභිවාදනාරභො න පච්චුටියානාරභො. ආසනාරභවතුක්කස්ස පයමපදං පුරිමවතුක්කෙ දුතියපදෙන, දුතියපදඤ්ච පයමපදෙන අත්ථනො සදිසං.

කාලවතුක්කෙ පවාරෙත්ථා භුඤ්ජන්තො කාලෙ ආපජ්ජති නො විකාලෙ, විකාලභොජනාපත්තිං විකාලෙ ආපජ්ජති නො කාලෙ, සෙසං කාලෙ වෙච ආපජ්ජති විකාලෙ ච, අසාධාරණං නෙච කාලෙ නො විකාලෙ. පටිග්ගහිතවතුක්කෙ පුරෙහත්තං පටිග්ගහිතාමිසං කාලෙ කජ්ජති නො විකාලෙ. පානකං විකාලෙ කජ්ජති, පුනදිවසමිහි නො කාලෙ. සත්තාභකාලිකං යාවජීවිකං කාලෙ වෙච කජ්ජති විකාලෙ ච. අත්තනො අත්තනො කාලාතීතං යාවකාලිකාදිත්තයං අකජ්ජියමංසං උග්ගහිතකමජ්ජටිග්ගහිතකඤ්ච නෙච කාලෙ කජ්ජති නො විකාලෙ.

පච්චන්තිමවතුක්කෙ සමුද්දෙ සීමං බන්ධන්තො පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු ආපජ්ජති, නො මජ්ඣමෙසු; පඤ්චවග්ගෙන ගණෙන උපසම්පාදෙන්තො ගුණඨිගුණුපාහනං ධුවනභානං වම්මත්ථරණානි ච මජ්ඣමෙසු ජනපදෙසු ආපජ්ජති නො පච්චන්තිමෙසු. ඉමානි චත්තාරි “ඉධ න කජ්ජන්ති”ති වදන්තොපි පච්චන්තිමෙසු ආපජ්ජති, “ඉධ කජ්ජන්ති”ති වදන්තො පන මජ්ඣමෙසු ආපජ්ජති. සෙසාපත්තිං උභයත්ථ ආපජ්ජති, අසාධාරණං න කත්ථවි ආපජ්ජති. දුතියවතුක්කෙ පඤ්චවග්ගෙන ගණෙන උපසම්පදාදි වතුබ්බිධම්පි චත්ථු පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු කජ්ජති. “ඉදං කජ්ජති”ති දීපෙතුම්පි තත්ථෙච කජ්ජති නො මජ්ඣමෙසු. “ඉදං න කජ්ජති”ති දීපෙතුං පන මජ්ඣමෙසු ජනපදෙසු කජ්ජති නො පච්චන්තිමෙසු. සෙසං “අනුජානාමි භික්ඛවෙ පඤ්ච ලොණානී”තිආදි අනුඤ්ඤාතකං උභයත්ථ කජ්ජති. යං පන අකජ්ජියන්ති පටික්ඛිත්තං, තං උභයත්ථාපි න කජ්ජති.

අන්තොආදිවතුක්කෙ අනුපබ්ඡ සෙය්‍යාදිං අන්තො ආපඡ්ඡති නො ඛනි, අඡ්ඤාකාසෙ සඛිසිකමඤ්චාදීනි නික්ඛිපිත්වා පක්කමන්තො ඛනි ආපඡ්ඡති නො අන්තො, සෙසං අන්තො වෙව ඛනි ව, අසාධාරණං නෙව අන්තො න ඛනි. අන්තොසීමාදිවතුක්කෙ ආගන්තුකො වත්තං අපුරන්තො අන්තොසීමාස ආපඡ්ඡති, ගමියො ඛනිසීමාස මුසාවාදාදිං අන්තොසීමාස ව ඛනිසීමාස ව ආපඡ්ඡති, අසාධාරණං න කත්ථවි. ගාමවතුක්කෙ අන්තරසරපටිසංයුත්තං සෙඛියපඤ්ඤත්තිං ගාමෙ ආපඡ්ඡති නො අරඤ්ඤෙ. භික්ඛුනී අරුණං උට්ඨාපයමානා අරඤ්ඤෙ ආපඡ්ඡති නො ගාමෙ. මුසාවාදාදිං ගාමෙ වෙව ආපඡ්ඡති අරඤ්ඤෙ ව, අසාධාරණං න කත්ථවි.

වත්තාරො පුබ්බකිච්චාති “සම්මජ්ජනී පදීපො ව උදකං ආසනෙන වා”ති ඉදං වතුබ්බිධං පුබ්බකරණන්ති වුව්චතීති වුත්තං. “ඡන්දපාරිසුද්ධිඋතුක්ඛානං භික්ඛුගණනා ව ඔවාදො”ති ඉමෙ පන “වත්තාරො පුබ්බකිච්චා”ති වෙදිතබ්බා. වත්තාරො පත්තකල්ලාති උපොසටො යාවතිකා ව භික්ඛු කම්මජ්ජන්තා තෙ ආගතා හොන්ති, සභාගාපත්තියො න විජ්ජන්ති, වජ්ජනීයා ව පුග්ගලා තස්මිං න හොන්ති, පත්තකල්ලන්ති වුව්චතීති. වත්තාරි අනඤ්ඤපාවිත්තියානීති “එතදෙව පච්චයං කරිත්වා අනඤ්ඤං පාවිත්තිය”න්ති එවං වුත්තානි අනුපබ්ඡසෙය්‍යාකඡ්පනසික්ඛාපදං “එභාවුසො ගාමං වා නිගමං වා”ති සික්ඛාපදං, සඤ්චිච්ච කුක්කුච්චඋපදහනං, උපස්සුතිතිට්ඨනන්ති ඉමානි වත්තාරි. වතස්සො භික්ඛුසම්මුතියොති “එකරත්තම්පි වෙ භික්ඛු තිච්චරෙන විජ්ජවසෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසම්මුතියා, අඤ්ඤං නවං සන්ථතං කාරාපෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසම්මුතියා, තතො වෙ උත්තරි විජ්ජවසෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසම්මුතියා, දුට්ඨුල්ලං ආපත්තිං අනුපසම්පන්නස්ස ආරොවෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසම්මුතියා”ති එවං ආගතා තෙරසභි සම්මුතීහි මුත්තා සම්මුතියො. ගිලානවතුක්කෙ අඤ්ඤභෙසඡ්ඡෙන කරණීයෙන ලොලතාය අඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙන්නො ගිලානො ආපඡ්ඡති, අභෙසඡ්ඡකරණීයෙන භෙසඡ්ඡං විඤ්ඤාපෙන්නො අගිලානො ආපඡ්ඡති, මුසාවාදාදිං උභොපි ආපඡ්ඡන්ති, අසාධාරණං උභොපි නාපඡ්ඡන්ති. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

වතුක්කවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පඤ්චකවාරවණ්ණනා

325. පඤ්චකෙසු පඤ්ච පුග්ගලා නියතාති ආනන්තරියානමෙවෙනං ගහණං. පඤ්ච ඡෙදනකා ආපත්තියො නාම පමාණාතික්කන්තෙ මඤ්චපීඨෙ නිසිදනකණ්ඩුඡ්පට්ච්ඡාදිවස්සිකසාට්ඨකාසු සුගතච්චරෙ ව වෙදිතබ්බා. පඤ්චභාකාරෙහීති අලජ්ජතා, අඤ්ඤාණතා, කුක්කුච්චඡ්පකතතා, අකඡ්ඡියෙ කඡ්ඡියසඤ්ඤිතා, කඡ්ඡියෙ අකඡ්ඡියසඤ්ඤිතාති ඉමෙහි පඤ්චහි. පඤ්ච

ආපත්තියො

මුසාවාදපච්චයාති

පාරාජිකචුල්ලච්චයදුක්කටසඬිසාදිසෙසපාවිත්තියා.

අනාමන්තවාරොති

“සන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡා පුරෙහත්තං පච්ඡාහත්තං කුලෙසු වාරිත්තං ආපජ්ජෙය්‍යා”ති ඉමස්ස ආපුච්ඡිත්වා වාරස්ස අභාවො. අනධිට්ඨානන්ති “ගණභොජනෙ අඤ්ඤත්‍ර සමයා”ති වුත්තං සමයං අධිට්ඨන්තිවා භොජනං අධිට්ඨානං නාම; තථා අකරණං අනධිට්ඨානං. අවිකජ්ජනා නාම යා පරම්පරභොජනෙ විකජ්ජනා වුත්තා, තස්සා අකරණං. ඉමානි හි පඤ්ච පිණ්ඩපාතිකස්ස ධුතඬිගෙනෙව පටික්ඛිත්තාති. උස්සඬිකිතපරිසඬිකිතොති යෙ පස්සන්ති, යෙ සුණන්ති, තෙහි උස්සඬිකිතො වෙව පරිසඬිකිතො ව. අපි අකුජ්ජධම්මො ඛිණ්ණාසවොපි සමානො, තස්මා අගොවරා පරිහරිතඛිඛා. න හි එතෙසු සන්දිස්සමානො අයසතො වා ගරහතො වා මුච්චති. සොසානිකන්ති සුසානෙ පතිතකං. පාපණිකන්ති ආපණද්වාරෙ පතිතකං. ටුපච්චරන්ති වම්මිකං පටික්ඛිපිත්වා බලිකම්මකතං. ආභිසෙකිකන්ති නභානට්ඨානෙ වා රඤ්ඤො අභිසෙකට්ඨානෙ වා ඡඬිඬිතච්චරං. හතපට්ඨාහතන්ති සුසානං නෙත්වා පුන ආනිතකං. පඤ්ච මහාවොරා උත්තරිමනුස්සධම්මෙ වුත්තා.

පඤ්චාපත්තියො කායතො සමුට්ඨන්තීති පඨමෙන ආපත්තිසමුට්ඨානෙන පඤ්ච ආපත්තියො ආපජ්ජති, “භික්ඛු කජ්ජියසඤ්ඤී සඤ්ඤාවිකාය කුට්ටිකරොති”ති එවං අන්තරපෙය්‍යාලෙ වුත්තාපත්තියො. පඤ්ච ආපත්තියො කායතො ව වාවතො වාති තතියෙන ආපත්තිසමුට්ඨානෙන පඤ්ච ආපත්තියො ආපජ්ජති, “භික්ඛු කජ්ජියසඤ්ඤී සංවිදන්තිවා කුට්ටිකරොති”ති එවං තත්ථෙව වුත්තා ආපත්තියො. දෙසනාගාමිනියොති යපෙත්වා පාරාජිකඤ්ච සඬිසාදිසෙසඤ්ච අවසෙසා.

පඤ්ච කම්මානීති තජ්ජනීයනියස්සපඛිඛාජනීයපටිසාරණියාති වත්තාරි උක්ඛෙපනීයඤ්ච තිවිධම්පි එකන්ති පඤ්ච. යාවතනියකෙ පඤ්චාති උක්ඛිත්තානුවත්තිකාය භික්ඛුනියා යාවතනියං සමනුභාසනාය අජ්ජට්ඨිස්සජ්ජන්තියා පාරාජිකං චුල්ලච්චයං දුක්කටන්ති තිස්සො, හෙදකානුවත්තකාදිසමනුභාසනාසු සඬිසාදිසෙසො, පාපිකාය දිට්ඨියා අජ්ජට්ඨිස්සග්ගෙ පාවිත්තියං. අදින්නන්ති අඤ්ඤෙන අදින්නං. අවිදිතන්ති පටිග්ගණ්භාමීති වෙතනාය අභාවෙන අවිදිතං. අකජ්ජියන්ති පඤ්චහි සමණකජ්ජෙහි අකජ්ජියකතං; යං වා පනඤ්ඤම්පි අකජ්ජියමංසං අකජ්ජියභොජනං. අකතාතිරිත්තන්ති පවාරෙත්වා අතිරිත්තං අකතං. සමජ්ජදානන්ති නටසමජ්ජදානං. උසහදානන්ති ගොගණස්ස අන්තරෙ උසහච්චස්සජ්ජනං. විත්තකම්මදානන්ති ආවාසං කාරෙත්වා තත්ථ විත්තකම්මං කාරෙතුං වට්ටති. ඉදං පන පටිභානවිත්තකම්මදානං සන්ධාය වුත්තං. ඉමානි හි පඤ්ච කිඤ්චාපි ලොකස්ස පුඤ්ඤසම්මතාති, අථ ඛො අපුඤ්ඤාති

අකුසලානියෙව. උප්පන්නං පටිභානන්ති එත්ථ පටිභානන්ති කථෙතුකමානා වුවිවති. ඉමෙ පඤ්ච දුප්පට්ඨිනොදයාති න සුපට්ඨිනොදයා; උපායෙන පන කාරණෙන අනුරූපාහි පව්චචෙක්ඛනාඅනුසාසනාදීහි සක්කා පට්ඨිනොදෙතුන්ති අත්ථො.

සකච්ඡන්තං පසීදතීති එත්ථ ඉමානි වත්ථුනි - කට්ඨකාරවාසී චුස්සදෙවත්ථෙරො කිර වෙනියඬගණං සම්මජ්ජිත්වා එකංසං උත්තරාසඬගං කරිත්වා සින්දුවාරකුසුමසන්ථතමිව සමවිජ්ජකිණ්ණවාලිකං වෙනියඬගණං ඔලොකෙන්තො බුද්ධාරම්මණං පීතිපාමොජ්ජං උප්පාදෙන්වා අට්ඨාසී. තස්මිං ඛණෙ මාරො පබ්බතපාදෙ නිබ්බත්තකාලමක්කටො විය හුත්වා වෙනියඬගණෙ ගොමයං විජ්ජකිරන්තො ගතො. ථෙරො නාසක්ඛි අරහත්තං පාපුණිතුං, සම්මජ්ජිත්වා අගමාසී. දුතියදිවසෙපි ජරග්ගවො හුත්වා තාදිසමෙව විජ්ජකාරං අකාසී. තතියදිවසෙ වඬකපාදං මනුස්සත්තභාවං නිමිමිනිත්වා පාදෙන පරිකසන්තො අගමාසී. ථෙරො “එවරූපො ඛිභවිජ්ජුරිසො සමන්තා යොජනජ්ජමාණෙසු ගොචරගාමෙසු නත්ථී, සියා නු ඛො මාරො” ති වින්තෙන්වා “මාරොසී ත්ච”න්ති ආහ. “ආම, හන්තෙ, මාරොමිහි, න දානි තෙ වඤ්චෙතුං අසක්ඛි”න්ති. “දිට්ඨපුබ්බො තයා තථාගතො”ති? “ආම, දිට්ඨපුබ්බො”ති. “මාරො නාම මහානුභාවො හොති, ඉඬ්ඝ තාව බුද්ධස්ස භගවතො අත්තභාවසදිසං අත්තභාවං නිමිමිනාහී”ති? “න සක්කා, හන්තෙ, තාදිසං රූපං නිමිමිනිතුං; අපිච ඛො පන තංසරික්ඛකං පතිරූපකං නිමිමිනිස්සාමී”ති සකභාවං විජ්ඣන්වා බුද්ධරූපසදිසෙන අත්තභාවෙන අට්ඨාසී. ථෙරො මාරං ඔලොකෙන්වා “අයං තාව සරාගදොසමොහො එවං සොහති, කථං නු ඛො භගවා න සොහති සබ්බසො චීතරාගදොසමොහො”ති බුද්ධාරම්මණං පීතිං පටිලභිත්වා විපස්සනං වඬ්චෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. මාරො “වඤ්චිතොමිහි තයා, හන්තෙ”ති ආහ. ථෙරොපි “කිං අත්ථී ජරමාර, තාදිසං වඤ්චෙතු”න්ති ආහ. ලොකන්තරවිහාරෙපි දත්තො නාම දහරහික්ඛු වෙනියඬගණං සම්මජ්ජිත්වා ඔලොකෙන්තො ඔදාතකසිණං පටිලභී. අට්ඨ සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙසී. තතො විපස්සනං වඬ්චෙත්වා එලත්තයං සච්ඡාකාසී.

පරච්ඡන්තං පසීදතීති එත්ථ ඉමානි වත්ථුනි - තිස්සො නාම දහරහික්ඛු ජම්බුකොලවෙනියඬගණං සම්මජ්ජිත්වා සඬකාරජඬ්ඛනිං හත්ථෙත ගහෙන්වාච අට්ඨාසී. තස්මිං ඛණෙ තිස්සදත්තත්ථෙරො නාම නාවාතො ඔරුය්භ වෙනියඬගණං ඔලොකෙන්තො භාවිතචිත්තෙන සම්මට්ඨට්ඨානන්ති ඤත්වා පඤ්ඤාසහස්සං පුච්ඡි, ඉතරො සබ්බං විස්සජ්ජෙසී. අඤ්ඤතරස්මිමපි විහාරෙ ථෙරො වෙනියඬගණං සම්මජ්ජිත්වා වත්තං පරිච්ඡන්දි. යොනකච්චසයතො වෙනියවන්දකා වත්තාරො ථෙරො ආගන්ත්වා වෙනියඬගණං දිස්වා අත්තො

අප්පච්ඡිත්වා ද්වාරෙයෙව යත්වා එකො ථෙරො අට්ඨ කප්පෙ අනුස්සරි, එකො සොළස, එකො වීසති, එකො තිංස කප්පෙ අනුස්සරි.

දෙවතා අත්තමනා හොන්තීති එත්ථ ඉදං වත්ථු - එකස්මිං කිර විහාරෙ එකො භික්ඛු චෙතියඨගණඤ්ච බොධියඨගණඤ්ච සම්මජ්ජිත්වා නභායිතුං ගතො. දෙවතා “ඉමස්ස විහාරස්ස කතකාලතො පට්ඨාය එවං වත්තං පුරෙත්වා සම්මට්ඨපුබ්බො භික්ඛු නත්ථී”ති පසන්තවිත්තා පුප්ඵහත්ථා අට්ඨංසු. ථෙරො ආගන්ත්වා “කතරගාමවාසිකාත්ථා”ති ආහ. “හන්තෙ, ඉධෙව වසාම, ඉමස්ස විහාරස්ස කතකාලතො පට්ඨාය එවං වත්තං පුරෙත්වා සම්මට්ඨපුබ්බො භික්ඛු නත්ථීති තුම්භාකං, හන්තෙ, වත්තෙ පසිදිත්වා පුප්ඵහත්ථා යීනාමිහා”ති දෙවතා ආහංසු.

පාසාදිකසංවත්තනිකන්ති එත්ථ ඉදං වත්ථු - එකං කිර අමච්චපුත්තං අභයත්ථෙරඤ්ච ආරබ්භ අයං කථා උදපාදි “කිං නු බො අමච්චපුත්තො පාසාදිකො, අභයත්ථෙරොති උහොපි නෙ එකස්මිං යානෙ ඔලොකෙස්සාමා”ති. ඤාතකා අමච්චපුත්තං අලඬකරිත්වා මහාචෙතියං වන්දාපෙස්සාමාති අගමංසු. ථෙරමානාපි පාසාදිකං වීචරං කාරෙත්වා පුත්තස්ස පභිණ්ඤ, “පුත්තො මෙ කෙසෙ ඡන්දාපෙත්වා ඉමං වීචරං පාරුපිත්වා භික්ඛුසඬසපරිවුතො මහාචෙතියං වන්දතු”ති. අමච්චපුත්තො ඤාතිපරිවුතො පාවීනද්වාරෙන චෙතියඨගණං ආරුළ්භො, අභයත්ථෙරො භික්ඛුසඬසපරිවුතො දක්ඛිණද්වාරෙන චෙතියඨගණං ආරුහිත්වා චෙතියඨගණෙ තෙන සද්ධිං සමාගන්ත්වා ආහ - “කිං ත්වං, ආවුසො, මහල්ලකත්ථෙරස්ස සම්මට්ඨට්ඨානෙ කචචරං ඡඩ්ඛෙත්වා මයා සද්ධිං යුගග්ගාහං ගණ්භාසී”ති. අතීතත්තභාවෙ කිර අභයත්ථෙරො මහල්ලකත්ථෙරො නාම හුත්වා ගොචරගාමෙ චෙතියඨගණං සම්මජ්ජි, අමච්චපුත්තො මහාඋපාසකො හුත්වා සම්මට්ඨට්ඨානෙ කචචරං ගහෙත්වා ඡඩ්ඛෙසී.

සත්ථුසාසනං කතං හොතීති ඉදං සම්මජ්ජනවත්තං නාම බුද්ධෙහි වණ්ණිතං, තස්මා තං කරොන්තෙන සත්ථුසාසනං කතං හොති. තත්ථිදං වත්ථු - ආයස්මා කිර සාරිපුත්තො හිමවත්තං ගන්ත්වා එකස්මිං පබ්භාරෙ අසම්මජ්ජිත්වා නිරොධං සමාපජ්ජිත්වා නිසීදි. භගවා ආවජ්ජන්තො ථෙරස්ස අසම්මජ්ජිත්වා නිසීන්තභාවං ඤත්වා ආකාසෙන ගන්ත්වා ථෙරස්ස පුරතො අසම්මට්ඨට්ඨානෙ පාදානි දස්සෙත්වා පච්චාගඤ්ඡි. ථෙරො සමාපත්තිතො වුට්ඨිතො භගවතො පාදානි දිස්වා බලවහිරොත්තප්පං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා ඡණ්ණුකෙහි පතිට්ඨාය “අසම්මජ්ජිත්වා නිසීන්තභාවං වත මෙ සත්ථා අඤ්ඤාසී, සඬසමජ්ජෙකු දානි වොදනං කාරෙස්සාමී”ති දසබලස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා නිසීදි. භගවා “කුහිං ගතොසී, සාරිපුත්තා”ති වත්වා “න පතිරුපං දානි තෙ මය්භං අනන්තරෙ යානෙ යත්වා විචරන්තස්ස අසම්මජ්ජිත්වා නිසීදිතු”න්ති ආහ. තතො පට්ඨාය

ලොරො ගණ්ඨිකපටිමුඤ්චනට්ඨානෙපි තිට්ඨන්තො පාදෙන කචචරං වියුහිත්ථාව තිට්ඨති.

අත්තනො භාසපරියන්තං න උග්ගණ්ඨාතීති “ඉමස්මිං චත්ථස්මිං එත්තකං සුත්තං උපලබ්භති, එත්තකො විනිච්ඡයො, එත්තකං සුත්තඤ්ච විනිච්ඡයඤ්ච චක්ඛාමී”ති එවං අත්තනො භාසපරියන්තං න උග්ගණ්ඨාතී. “අයං වොදකස්ස පුරිමකථා, අයං පච්ඡිමකථා, අයං චුදිතකස්ස පුරිමකථා, අයං පච්ඡිමකථා, එත්තකං ගය්භුපගං, එත්තකං න ගය්භුපග”න්ති එවං අනුග්ගණ්ඨන්තො පන පරස්ස භාසපරියන්තං න උග්ගණ්ඨාතී නාම. ආපත්තිං න ජානාතීති පාරාජිකං වා සඬ්ඝාදිසෙසං වාති සත්තන්තං ආපත්තික්ඛන්ධානං නානාකරණං න ජානාතී. මූලන්ති ද්වෙ ආපත්තියා මූලානි කායො ච වාචා ච, තානි න ජානාතී. සමුදයන්ති ඡ ආපත්තිසමුට්ඨානානි ආපත්තිසමුදයො නාම, තානි න ජානාතී. පාරාජිකාදීනං චත්ථං න ජානාතීතිපි චුත්තං භොති. නිරොධන්ති අයං ආපත්ති දෙසනාය නිරුජ්ඣති, චූපසම්මති, අයං චූට්ඨානෙනානි එවං ආපත්තිනිරොධං න ජානාතී. සත්ත සමථෙ අජානන්තො පන ආපත්තිනිරොධගාමීතිපටිපදං න ජානාතී.

අධිකරණපඤ්චකේ අධිකරණං නාම චත්තාරි අධිකරණානි. අධිකරණස්ස මූලං නාම තෙත්තිංස මූලානි - විවාදාධිකරණස්ස ද්වාදස මූලානි, අනුවාදාධිකරණස්ස චුද්දස, ආපත්තාධිකරණස්ස ඡ, කිච්චාධිකරණස්ස එකං; තානි පරතො ආචි භවිස්සන්ති. අධිකරණසමුදයො නාම අධිකරණසමුට්ඨානං. විවාදාධිකරණං අට්ඨාරස භෙදකරචත්ථුනි නිස්සාය උජ්ජපජ්ජති; අනුවාදාධිකරණං චතස්සො විපත්තියො; ආපත්තාධිකරණං සත්තාපත්තික්ඛන්ධෙ; කිච්චාධිකරණං චත්තාරි සඬ්ඝකිච්චානීති ඉමං විභාගං න ජානාතීති අත්ථො. අධිකරණනිරොධං න ජානාතීති ධම්මෙන විනයෙන සත්ථුසාසනෙන මූලාමූලං ගන්ත්වා විනිච්ඡයසමථං පාපෙනුං න සක්කොති; “ඉදං අධිකරණං ද්විහි, ඉදං චතුහි, ඉදං තීහි ඉදං එකෙන සමථෙන සම්මති”ති එවං සත්ත සමථෙ අජානන්තො පන අධිකරණනිරොධගාමීතිපටිපදං න ජානාතී නාම. චත්ථං න ජානාතීති “ඉදං පාරාජිකස්ස චත්ථු, ඉදං සඬ්ඝාදිසෙසස්සා”ති එවං සත්තන්තං ආපත්තික්ඛන්ධානං චත්ථං න ජානාතී. නිදානන්ති “සත්තන්තං නිදානානං ඉදං සික්ඛාපදං එත්ථ පඤ්ඤත්තං, ඉදං එත්ථා”ති න ජානාතී. පඤ්ඤත්තිං න ජානාතීති තස්මිං තස්මිං සික්ඛාපදෙ පඨමපඤ්ඤත්තිං න ජානාතී. අනුපඤ්ඤත්තින්ති පුනප්පුනං පඤ්ඤත්තිං න ජානාතී. අනුසන්ධිවචනපථන්ති කථානුසන්ධි-විනිච්ඡයානුසන්ධිවසෙන චත්ථං න ජානාතී. ඤත්තිං න ජානාතීති සබ්බෙන සබ්බං ඤත්තිං න ජානාතී. ඤත්තියා කරණං න ජානාතීති ඤත්තිකිච්චං න ජානාතී, ඔසාරණාදීසු නවසු යානෙසු ඤත්තිකම්මං නාම භොති, ඤත්තිදුතියඤ්චතවතුත්ථකම්මෙසු ඤත්තියා කම්මජ්ජන්තො හුත්වා තිට්ඨතීති න ජානාතී. න පුබ්බකුසලො භොති න අපරකුසලොති පුබ්බෙ කථෙතබ්බඤ්ච

පවිඡා කථෙතඛ්ඛඤ්ච න ඡානාති, ඤත්ති නාම පුඛ්ඛෙ යපෙතඛ්ඛා, පවිඡා න යපෙතඛ්ඛාතිපි න ඡානාති. අකාලඤ්ඤා ච භොතීති කාලං න ඡානාති, අනඡ්ඤාට්ඨො අයාවිතො භාසති, ඤත්තිකාලමිපි ඤත්තිඛෙත්තමිපි ඤත්තිඛිකාසමිපි න ඡානාති.

මන්දන්තා මොමුහත්තාති කෙවලං අඤ්ඤාණෙන මොමුහභාවෙන ධුතඬිගෙ ආනිසංසං අඡානිත්වා. පාපිච්ඡොති තෙන අරඤ්ඤවාසෙන පවිචයලාභං පත්ථයමානො. පවිචෙකන්ති කායචිත්තඋපධිච්චෙකං. ඉදමත්ථීතන්ති ඉමාය කලායාණාය පටිපත්තියා අත්ථො ඵතස්සාති ඉදමත්ථී, ඉදමත්ථීනො භාවො ඉදමත්ථීතා; තං ඉදමත්ථීතංයෙව නිස්සාය න අඤ්ඤං කිඤ්චි ලොකාමිසන්ති අත්ථො.

උපොසථං න ඡානාතීති නවවිධං උපොසථං න ඡානාති. උපොසථකම්මන්ති අධම්මෙනවග්ගාදිහෙදං චතුඛ්ඛිධං උපොසථකම්මං න ඡානාති. පාතිමොක්ඛන්ති ද්වෙ මාතිකා න ඡානාති. පාතිමොක්ඛුද්දෙසන්ති සඛ්ඛමිපි නවවිධං පාතිමොක්ඛුද්දෙසං න ඡානාති. පවාරණන්ති නවවිධං පවාරණං න ඡානාති. පවාරණාකම්මං උපොසථකම්මසදිසමෙව.

අපාසාදිකපඤ්චකෙ – අපාසාදිකන්ති කායදුච්චරිතාදි අකුසලකම්මං වුවචති. පාසාදිකන්ති කායසුචරිතාදි කුසලකම්මං වුවචති. අතිචෙලන්ති චෙලං අතික්කම්ම ඛහුතරං කාලං කුලෙසු අඡ්පං විභාරෙති අත්ථො. ඔතාරොති කිලෙසානං අන්තො ඔතරණං. සංකිලිට්ඨන්ති දුට්ඨුල්ලාපත්තිකායසංසග්ගාදිහෙදං. විසුද්ධිපඤ්චකෙපවාරණාග්ගහණෙන නවවිධාපි පවාරණා චෙදිතඛ්ඛා. සෙසං සඛ්ඛත්ථ උත්තානමෙවාති.

පඤ්චකවාරචණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ඡක්කවාරචණ්ණනා

326. ඡක්කෙසු – ඡ සාමීචියොති “සො ච භික්ඛු අනඛ්ඛිතො, තෙ ච භික්ඛු ගාරය්භා, අයං තත්ථ සාමීචි”, “යුඤ්ඡන්තායස්මන්තො සකං, මා වො සකං විනස්සාති අයං තත්ථ සාමීචි”, “අයං තෙ භික්ඛු පත්තො යාව හෙදනාය ධාරෙතඛ්ඛොති අයං තත්ථ සාමීචි”, “තතො නිභරිත්වා භික්ඛුභි සද්ධිං සංචිභජ්තඛ්ඛං, අයං තත්ථ සාමීචි”, “අඤ්ඤාතඛ්ඛං පරිපුච්ඡිතඛ්ඛං පරිපඤ්ඡිතඛ්ඛං, අයං තත්ථ සාමීචි”, “යස්ස භවිස්සති සො භරිස්සතීති අයං තත්ථ සාමීචි” ති ඉමා භික්ඛුපාතිමොක්ඛෙයෙව ඡ සාමීචියො. ඡ ඡෙදනකාති පඤ්චකෙ වුත්තා පඤ්ච භික්ඛුනීනං උදකසාටිකාය සද්ධිං ඡ. ඡභාකාරෙභීති අලඡ්ඡිතා අඤ්ඤාණනා කුක්කුච්චපකතතා අකඡ්පියෙ කඡ්පියසඤ්ඤිතා

කප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤිතා සතිසම්මොසාති. තත්ථ එකරත්තඡාරත්තසත්තාහාතික්කමාදීසු ආපත්තිං සතිසම්මොසෙන ආපජ්ජති. සෙසං චුත්තනයමෙව. ඡ ආනිසංසා විනයධරෙති පඤ්චකෙ චුත්තා පඤ්ච තස්සාධෙය්‍යා උපොසථොති ඉමිනා සද්ධිං ඡ.

ඡ පරමානීති “දසාහපරමං අතිරෙකචීවරං ධාරෙතඛ්ඛං, මාසපරමං තෙන භික්ඛුනා තං චීවරං නික්ඛිපිතඛ්ඛං, සන්තරුත්තරපරමං තෙන භික්ඛුනා තතො චීවරං සාදිතඛ්ඛං, ඡක්ඛත්තපරමං තුණ්භීභුතෙන උද්දිස්ස යාතඛ්ඛං, නවං පන භික්ඛුනා සන්ථතං කාරාපෙත්වා ඡඛ්ඛස්සානි ධාරෙතඛ්ඛං ඡඛ්ඛස්සපරමතා ධාරෙතඛ්ඛං, තියොජනපරමං සහත්ථා ධාරෙතඛ්ඛානි, දසාහපරමං අතිරෙකපත්තො ධාරෙතඛ්ඛො, සත්තාහපරමං සන්තිධිකාරකං පරිභුඤ්ජිතඛ්ඛානි, ඡාරත්තපරමං තෙන භික්ඛුනා තෙන චීවරෙන විජ්ජවසිතඛ්ඛං, චතුක්කංසපරමං, අඛිඨතෙය්‍යකංසපරමං, ද්වඛිගුලපඛ්ඛපරමං ආදාතඛ්ඛං, අට්ඨඛිගුලපරමං මඤ්චපටිපාදකං, අට්ඨඛිගුලපරමං දන්තකට්ඨ”න්ති ඉමානි චුද්දස පරමානි. තත්ථ පයමානි ඡ එකං ඡක්කං, තතො එකං අපනෙත්වා සෙසෙසු එකෙකං පක්ඛිපිත්වාතිආදිනා නයෙන අඤ්ඤානිපි ඡක්කානි කාතඛ්ඛානි.

ඡ ආපත්තියොති තීණි ඡක්කානි අන්තරපෙය්‍යාලෙ චුත්තානි. ඡ කම්මානීති තජ්ජනීය-නියස්ස-පඛ්ඛාජනීය-පටිසාරණීයානි චත්තාරි, ආපත්තියා අදස්සනෙ ච අජ්ජටිකම්මෙ ච චුත්තද්වයම්පි එකං, පාපිකාය දිට්ඨියා අජ්ජටිනිස්සග්ගෙ එකන්ති ඡ. නහානෙති ඔරෙනඛිඨමාසං නහානෙ; විජ්ජකතචීවරාදිඡක්කද්වයං කථිනක්ඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨං. සෙසං සඛ්ඛත්ථ උත්තානමෙවාති.

ඡක්කවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සත්තකවාරවණ්ණනා

327. සත්තකෙසු – සත්ත සාමීචියොති පුඛ්ඛෙ චුත්තෙසු ඡසු “සා ච භික්ඛුනී අනඛිහිතා, තා ච භික්ඛුනියො ගාරය්හා, අයං තත්ථ සාමීචී”ති ඉමං පක්ඛිපිත්වා සත්ත වෙදිතඛ්ඛා. සත්ත අධම්මිකා පටිඤ්ඤාතකරණානි “භික්ඛු පාරාජිකං අජ්ඣාපන්තො හොති, පාරාජිකෙන වොදියමානො ‘සඛිසාදිසෙසං අජ්ඣාපන්තොම්හී’ති පටිජානාති, තං සඛිසො සඛිසාදිසෙසෙන කාරෙති, අධම්මිකං පටිඤ්ඤාතකරණ”න්ති එවං සමථක්ඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨා. ධම්මිකාපි තත්ථෙව නිද්දිට්ඨා. සත්තන්තං අනාපත්ති සත්තාහකරණීයෙන ගන්තුන්ති වස්සුපනායිකක්ඛන්ධකෙ චුත්තං. සත්තානිසංසා විනයධරෙති “තස්සාධෙය්‍යා උපොසථො පවාරණා”ති ඉමෙහි සද්ධිං පඤ්චකෙ චුත්තා පඤ්ච සත්ත හොන්ති.

සත්ත පරමානීති ඡක්කෙ චුත්තානියෙව සත්තකවසෙන යොජෙතඛ්ඛානි. කතච්චරන්තිආදීනි ද්වෙ සත්තකානි කථිතක්ඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨානි.

භික්ඛුස්ස න හොති ආපත්ති දට්ඨඛ්ඛා, භික්ඛුස්ස හොති ආපත්ති දට්ඨඛ්ඛා, භික්ඛුස්ස හොති ආපත්ති පටිකාතඛ්ඛානි ඉමානි තීණි සත්තකානි, ද්වෙ අධම්මිකානි, එකං ධම්මිකං; තානි තීණිපි වම්පෙය්‍යාකෙ නිද්දිට්ඨානි. අසද්ධම්මානි අසතං ධම්මා, අසන්තො වා ධම්මා; අසොභනා භීනා ලාමකානි අත්ථො. සද්ධම්මානි සතං බුද්ධාදීනං ධම්මා; සන්තො වා ධම්මා සුන්දරා උත්තමානි අත්ථො. සෙසං සඛ්ඛත්ථ උත්තානමෙවාති.

සත්තකවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අට්ඨකචාරවණ්ණනා

328. අට්ඨකෙසු - අට්ඨානිසංසෙති “න මයං ඉමිනා භික්ඛුනා සද්ධිං උපොසථං කර්ස්සාම, විනා ඉමිනා භික්ඛුනා උපොසථං කර්ස්සාම, න මයං ඉමිනා භික්ඛුනා සද්ධිං පචාරෙස්සාම, සඬිසකම්මං කර්ස්සාම, ආසනෙ නිසීදිස්සාම, යාගුපානෙ නිසීදිස්සාම, හත්තග්ගෙ නිසීදිස්සාම, එකච්ඡන්තෙ වසිස්සාම, යථාචුඬිඪං අභිවාදනං පච්චිට්ඨානං අඤ්ජලිකම්මං සාථිච්චිකම්මං කර්ස්සාම, විනා ඉමිනා භික්ඛුනා කර්ස්සාමා”ති එවං කොසම්ඛකක්ඛන්ධකෙ චුත්තෙ ආනිසංසෙ. දුතියඅට්ඨකෙපි එසෙව නයො, තම්පි හි එවමෙව කොසම්ඛකක්ඛන්ධකෙ චුත්තං.

අට්ඨ යාවතතියකානි භික්ඛුනං තෙරසකෙ චත්තාරො, භික්ඛුනීනං සත්තරසකෙ භික්ඛුහි අසාධාරණා චත්තාරොති අට්ඨ. අට්ඨභාකාරෙහි කුලානි දුසෙතීති කුලානි දුසෙති පුජ්ජෙන වා එලෙන වා චුණ්ණෙන වා මත්තිකාය වා දන්තකට්ඨෙන වා වෙඵයා වා වෙජ්ජිකාය වා ජඬිසපෙසනිකෙන වානි ඉමෙහි අට්ඨහි. අට්ඨ මානිකා ච්චරක්ඛන්ධකෙ, අපරා අට්ඨ කථිතක්ඛන්ධකෙ චුත්තා. අට්ඨහි අසද්ධම්මෙහීති ලාභෙන අලාභෙන යසෙන අයසෙන සක්කාරෙන අසක්කාරෙන පාපිච්ඡතාය පාපමිත්තතාය. අට්ඨ ලොකධම්මා නාම ලාභෙ සාරාගො, අලාභෙ පටිච්චරොධො; එවං යසෙ අයසෙ, පසංසාය නින්දාය, සුඛෙ සාරාගො, දුක්ඛෙ පටිච්චරොධොති. අට්ඨඬිගිකො මුසාවාදොති “විනිධාය සඤ්ඤ”න්ති ඉමිනා සද්ධිං පාලියං ආගතෙහි සත්තහීති අට්ඨහි අඬිගෙහි අට්ඨඬිගිකො.

අට්ඨ උපොසථඬිගානීති -

“පාණං න හනෙ න වාදිත්තමාදියෙ,
මුසා න භාසෙ න ච මජ්ජපො සියා;

අඛුභ්මවරියා විරමෙයා මෙචුනා,
රත්තිං න භුඤ්ජෙයා විකාලභොජනං.

“මාලං න ධාරෙ න ච ගන්ධමාවරෙ,
මඤ්චෙ ඡමායංච සයෙඨ සන්ථතෙ;
එතඤ්ඤි අට්ඨච්චිකමාහුපොසථං,
බුද්ධෙන දුක්ඛන්තගුනා පකාසිත”න්ති. (අ. නි. 3.71);

එවං චුත්තානි අට්ඨ. අට්ඨ දුතෙයාචගානීති “ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සොතා ච භොති සාවෙනා චා”තිආදිනා නයෙන සච්ඡහෙදකෙ චුත්තානි. තිත්ථියවත්තානි මහාඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨානි. අනතිරිත්තා ච අතිරිත්තා ච පවාරණාසික්ඛාපදෙ නිද්දිට්ඨා. අට්ඨන්තං පච්චුට්ඨාතඛිඛන්ති හත්තග්ගෙ චුඬිඬිච්චිනං, ආසනමිපි තාසංයෙව දාතඛිඛං. උපාසිකාති විසාඛා. අට්ඨානිසංසා විනයධරෙති පඤ්චකෙ චුත්තෙසු පඤ්චසු “තස්සාධෙයො උපොසථො, පවාරණා, සච්ඡකම්ම”න්ති ඉමෙ තයො පක්ඛිපිත්වා අට්ඨ වෙදිතඛිඛා. අට්ඨ පරමානීති පුඛිඛෙ චුත්තපරමානෙව අට්ඨකචසෙන යොජෙත්වා වෙදිතඛිඛානි. අට්ඨසු ධම්මෙසු සම්මා වත්තිතඛිඛන්ති “න පකතත්තස්ස භික්ඛුනො උපොසථො යපෙතඛිඛො, න පවාරණා යපෙතඛිඛො”තිආදිනා නයෙන සමථක්ඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨෙසු අට්ඨසු. සෙසං සඛිඛන්ථ උත්තානමෙවාති.

අට්ඨකචාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නවකචාරවණ්ණනා

329. නවකෙසු – නව ආසාතවත්ථුනීති “අනත්ථං මෙ අචරි”තිආදිනි නව. නව ආසාතපට්ඨිනානි “අනත්ථං මෙ අචරි, තං කුතෙත්ථ ලඛිහාති ආසාතං පට්ඨිනෙති”තිආදිනි නව. නව විනීතවත්ථුනීති නවහි ආසාතවත්ථුහි ආරති විරති පට්ඨිරති සෙතුසාතො. නවහි සච්ඡො භිජ්ජතීති “නවන්තං චා, උපාලි, අතිරෙකනවන්තං චා සච්ඡරාජී වෙච භොති සච්ඡහෙදො චා”ති. නව පරමානීති පුඛිඛෙ චුත්තපරමානෙව නවකචසෙන යොජෙත්වා වෙදිතඛිඛානි. නව තණ්හාමූලකා නාම තණ්හං පට්ඨිච පරියෙසනා, පරියෙසනං පට්ඨිච ලාභො, ලාභං පට්ඨිච විනිච්ඡයො, විනිච්ඡයං පට්ඨිච ඡන්දරාගො, ඡන්දරාගං පට්ඨිච අජ්ඣොසානං, අජ්ඣොසානං පට්ඨිච පරිග්ගහො, පරිග්ගහං පට්ඨිච මච්ඡරියං, මච්ඡරියං පට්ඨිච ආරක්ඛා, ආරක්ඛාධිකරණං දණ්ඩාදානසත්ථාදානකලහවිග්ගහවිවාදකුචංකුචංපෙසුඤ්ඤමුසාවාදා. නව විධමානානි “සෙයාස්ස සෙයොහමස්මී”තිමානාදයො. නව වීචරානීති තිච්චරන්ති චා වස්සිකසාට්ඨිකානි චාතිආදිනා නයෙන චුත්තානි. න

විකප්පෙනබ්බානීති අධිට්ඨිතකාලතො පටියාය න විකප්පෙනබ්බානී. නව අධම්මිකානී දානානීති සඬ්ඝස්ස පරිණතං අඤ්ඤසඬ්ඝස්ස වා චෙතියස්ස වා පුග්ගලස්ස වා පරිණාමෙති, චෙතියස්ස පරිණතං අඤ්ඤචෙතියස්ස වා සඬ්ඝස්ස වා පුග්ගලස්ස වා පරිණාමෙති, පුග්ගලස්ස පරිණතං අඤ්ඤපුග්ගලස්ස වා සඬ්ඝස්ස වා චෙතියස්ස වා පරිණාමෙතීති එවං චුත්තානී.

නව පටිග්ගහපරිභොගානි එතෙසංයෙව දානානං පටිග්ගහා ව පරිභොගා ව. තීණි ධම්මිකානී දානානීති සඬ්ඝස්ස නින්තං සඬ්ඝස්සෙව දෙනී, චෙතියස්ස නින්තං චෙතියස්සෙව, පුග්ගලස්ස නින්තං පුග්ගලස්සෙව දෙනීති ඉමානී තීණි. පටිග්ගහපරිභොගාපි තෙසංයෙව පටිග්ගහා ව පරිභොගා ව. නව අධම්මිකා සඤ්ඤත්තියොති අධම්මවාදිපුග්ගලො, අධම්මවාදිසම්බහුලා, අධම්මවාදිසඬ්ඝොති එවං තීණි තිකානී සමථක්ඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨානී. ධම්මිකා සඤ්ඤත්තියොපි ධම්මවාදි පුග්ගලොතිආදිනා නයෙන තත්ථෙව නිද්දිට්ඨා. අධම්මකම්මෙ ද්වෙ නවකානී ඔවාදවග්ගස්ස පයමසික්ඛාපදනිද්දෙසෙ පාවිත්තියවසෙන චුත්තානී. ධම්මකම්මෙ ද්වෙ නවකානී තත්ථෙව දුක්කට්ඨෙසෙන චුත්තානී. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානාමෙවානී.

නවකවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

දසකවාරවණ්ණනා

330. දසකෙසු – දස ආසාතවත්ථුනීති නවකෙසු චුත්තානී නව “අට්ඨානෙ වා පන ආසාතො ජායතී”ති ඉමිනා සද්ධිං දස භොන්තී. ආසාතපටිච්චායාපි තත්ථ චුත්තා නව “අට්ඨානෙ වා පන ආසාතො ජායතී, තං කුතෙත්ථ ලබ්භාති ආසාතං පටිච්චෙනතී”ති ඉමිනා සද්ධිං දස චෙදිතබ්බා. දස විනීතවත්ථුනීති දසහි ආසාතවත්ථුහි විරතිසඬ්ඛාතානී දස. දසවත්ථුකා මිච්ඡාදිට්ඨිති “නත්ථි දින්න”න්තිආදිවසෙන චෙදිතබ්බා, “අත්ථි දින්න”න්තිආදිවසෙන සම්මාදිට්ඨි, “සස්සතො ලොකො”තිආදිනා වසෙන පන අන්තග්ගාහිකා දිට්ඨි චෙදිතබ්බා. දස මිච්ඡත්තානී මිච්ඡාදිට්ඨිආදයො මිච්ඡාවිමුත්තිපරියොසානා, විපරීතා සම්මත්තා. සලාකග්ගාහා සමථක්ඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨා.

දසහඬ්ගෙහි සමන්තාගතො හික්ඛු උබ්බාහිකාය සම්මන්තිතබ්බොති “සීලවා භොතී”තිආදිනා නයෙන සමථක්ඛන්ධකෙ චුත්තෙහි දසහි. දස ආදීනවා රාජන්තෙපුරප්පවෙසනෙ රාජසික්ඛාපදෙ නිද්දිට්ඨා. දස දානවත්ථුනීති අන්තං පානං වත්ථං යානං මාලා ගන්ධං විලෙපනං සෙය්‍යාවසථං පදීපෙය්‍යං. දස රතනානීති මුත්තාමණිචෙඵරියාදීනී. දස පංසුකුලානීති සොසානිකං, පාපණිකං, උන්දුරක්ඛායිතං, උපචිකක්ඛායිතං, අග්ගිදඬ්ඛං, ගොබායිතං, අජිකක්ඛායිතං, ථුපචීවරං, ආහිසෙකියං, හතපටියාහතන්ති එතෙසු උපසම්පන්නෙතන උස්සුක්කං

කාතබ්බං. දස වීචරධාරණානි “සබ්බනීලකානි වීචරානි ධාරෙන්තී”ති වුත්තවසෙන දසානි කුරුන්දියං වුත්තං. මහාඅට්ඨකථායං පන “නවසු කප්පියවීචරෙසු උදකසාටිකං වා සඬකච්චිකං වා පක්ඛිපිත්වා දසා”ති වුත්තං.

අවන්දනීයපුග්ගලා සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨා. දස අක්කොසවත්ථුනි ඔමසවාදෙ නිද්දිට්ඨානි. දස ආකාරා පෙසුඤ්ඤසික්ඛාපදෙ නිද්දිට්ඨා. දස සෙනාසනානීති මඤ්චො, පියං, හිසි, බිම්බොහනං, විමිලිකා, උත්තරත්ථරණං, තට්ටිකා, වම්මබණ්ඩො, නිසිදනං, තිණසන්ථාරො, පණ්ණසන්ථාරොති. දස වරානි යාවිංසුනි විසාඛා අට්ඨ, සුද්ධොදනමහාරාජා එකං, ජීවකො එකං. යාගුආනිසංසා ච අකප්පියමංසානි ච හෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨානි. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාවාති.

දසකචාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එකාදසකචාරවණ්ණනා

331. එකාදසකෙසු – එකාදසානි පණ්ඩකාදයො එකාදස. එකාදස පාදුකානි දස රත්තමයා, එකා කට්ඨපාදුකා. තිණපාදුකමුඤ්ජපාදුකපබ්බජපාදුකාදයො පන කට්ඨපාදුකසඬගහමෙව ගච්ජන්ති. එකාදස පත්තානි තම්බලොභමයෙන වා දාරුමයෙන වා සද්ධිං දස රත්තමයා. එකාදස වීචරානීති සබ්බනීලකාදීනි එකාදස. යාවතතියකානි උක්ඛිත්තානුවත්තිකා හික්ඛුනී, සඬසාදිසෙසා අට්ඨ, අරිට්ඨො, වණ්ඩකාලීනි. එකාදස අන්තරාසිකා නාම “නසි අනිමිත්තා”ති ආදයො. එකාදස වීචරානි අධිට්ඨාතබ්බානීති තිවීචරං, වස්සිකසාටිකා, නිසිදනං, පච්චත්ථරණං, කණ්ඩුජ්ජපට්චජාදී, මුඛපුඤ්ජනවොලො, පරික්ඛාරවොලො, උදකසාටිකා, සඬකච්චිකානි. න විකජ්ජෙතබ්බානීති එතානෙව අධිට්ඨිතකාලතො පට්ඨාය න විකජ්ජෙතබ්බානි. ගණ්ඨිකා ච විධා ච සුත්තමයෙන සද්ධිං එකාදස හොන්ති, තෙ සබ්බෙ බුද්දකක්ඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨා. පථවීයො පථවිසික්ඛාපදෙ නිද්දිට්ඨා. නිස්සයපට්පස්සද්ධියො උපජ්ඣායමහා පඤ්ච, ආචරියමිහා ඡ; එවං එකාදස. අවන්දියපුග්ගලා නග්ගෙන සද්ධිං එකාදස, තෙ සබ්බෙ සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨා. එකාදස පරමානි පුබ්බෙ වුත්තෙසු වුද්දසසු එකාදසකචසෙන යොජෙත්වා වෙදිතබ්බානි. එකාදස වරානීති මහාපජාපතියා යාවිතවරෙන සද්ධිං පුබ්බෙ වුත්තානි දස. එකාදස සීමාදොසානි “අතිබුද්දකං සීමං සම්මන්තන්තී”තිආදිනා නයෙන කම්මවග්ගෙ ආගමිස්සන්ති.

අක්කොසකපරිභාසකෙ පුග්ගලෙ එකාදසාදීනවා නාම “යො සො, හික්ඛවෙ, හික්ඛු අක්කොසකො පරිභාසකො අරියුපවාදී, සබ්බමචාරීනං අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං සො එකාදසන්තං ඛාසනානං අඤ්ඤතරං

බ්‍යසනං න නිගච්ඡෙය්‍යා. කතමෙසං එකාදසන්තං? අනධිගතං නාධිගච්ඡති, අධිගතා පරිභායති, සද්ධම්මස්ස න වොදායන්ති, සද්ධම්මෙසු වා අධිමානිකො හොති, අනභිරතො වා බ්‍රහ්මචරියං වරති, අඤ්ඤතරං වා සංකිලිට්ඨං ආපත්තිං ආපජ්ජති, සික්ඛං වා පච්චක්ඛාය භීතායාවත්තති, ගාලුභං වා රොගාතඤ්ඤං චුසති, උම්මාදං වා පාපුණාති විත්තක්ඛෙපං වා, සම්මුල්ලො කාලං කරොති, කායස්ස හෙදා පරම්මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති”ති (අ. නි. 11.6). එත්ථ ව සද්ධම්මොති බුද්ධචචනං අධිජ්ජෙතං.

ආසෙවිතායාති ආදිතො පට්ඨාය සෙවිතාය. භාවිතායාති නිජ්ජාදිතාය වඩ්ඪිතාය

වා. බහුලිකතායාති පුනජ්ජනං කතාය. යාතීකතායාති සුයුත්තයානසදිසාය කතාය. වත්ථුකතායාති යථා පතිට්ඨා හොති; එවං කතාය. අනුට්ඨිතායාති අනු අනු පවත්තිතාය; නිච්චාධිට්ඨිතායාති අත්ථො. පරිචිතායාති සමන්තතො චිතාය; සබ්බදිසාසු චිතාය ආචිතාය භාවිතාය අභිවඩ්ඪිතායාති අත්ථො. සුසමාරද්ධායාති සුට්ඨ සමාරද්ධාය; වසීභාවං උපනීතායාති අත්ථො. න පාපකං සුපිනන්ති පාපකමෙව න පස්සති, හදුකං පන වුඩ්ඪිකාරණභූතං පස්සති. දෙවතා රක්ඛන්තීති ආරක්ඛදෙවතා ධම්මිකං රක්ඛං පච්චුපට්ඨාපෙන්නි. තුච්චං චිත්තං සමාධියතීති බිජ්ජං චිත්තං සමාධියති. උත්තරි අජ්ජට්ඨිජ්ඤාන්තොති මෙත්තාඤ්ඤානතො උත්තරිං අරහත්තං අසච්ඡිකරොන්තො සෙබො වා පුටුජ්ජනො වා හුත්වා කාලං කරොන්තො බ්‍රහ්මලොකුපගො හොති. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

එකාදසකචාරවණ්ණනා පරියොසානා

එකුත්තරිකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

උපොසථාදිපුච්ඡාවිස්සජ්ජනා

332. “උපොසථකම්මස්ස කො ආදී”ති ආදීනං පුච්ඡානං විස්සජ්ජනෙ සාමග්ගී ආදීති “උපොසථං කරිස්සාමා”ති සීමං සොධෙත්වා ඡන්දපාරිසුද්ධිං ආහරිත්වා සන්තිපතිතානං කායසාමග්ගී ආදී. කිරියා මජ්ඤ්ඤාති පුබ්බකිච්චං කත්වා පාතිමොක්ඛඛසාරණකිරියා මජ්ඤ්ඤාති. නිට්ඨානං පරියොසානන්ති “තත්ථ සබ්බෙහෙව සමග්ගෙහි සම්මොදමානෙහි අච්චදමානෙහි සික්ඛිතබ්බ”න්ති ඉදං පාතිමොක්ඛනිට්ඨානං පරියොසානං. පචාරණාකම්මස්ස සාමග්ගී ආදීති “පචාරණං කරිස්සාමා”ති සීමං සොධෙත්වා ඡන්දපචාරණං ආහරිත්වා සන්තිපතිතානං කායසාමග්ගී ආදී. කිරියා මජ්ඤ්ඤාති පචාරණාඤ්ඤන්ති ව පචාරණාකථා ව මජ්ඤ්ඤාති, සඤ්ඤානවකස්ස “පස්සන්තො පටිකරිස්සාමී”ති වචනං පරියොසානං. තජ්ජනියකම්මාදිසු වත්ථු නාම යෙන වත්ථුනා කම්මාරහො හොති, තං වත්ථු. පුග්ගලොති යෙන තං වත්ථු කතං, සො පුග්ගලො. කම්මවාචා

පරියොසානන්ති ‘කතං සඛසෙන ඉත්ථන්නාමස්ස හික්ඛුනො තජ්ජනීයකම්මං, බමති සඛසස්ස, තස්මා තුණ්හී, එවමෙතං ධාරයාමී’ති එවං තස්සා තස්සා කම්මවාචාය අවසානවචනං පරියොසානං. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති

උපොසථාදිපුච්ඡාවිස්සජ්ජනාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අත්ථවසපකරණාවණ්ණනා

334. අත්ථවසපකරණෙ - දස අත්ථවසෙතිආදීසු යං වත්තබ්බං තං පයමපාරාජිකවණ්ණනායමෙව චුත්තං. යං සඛසසුට්ඨු තං සඛසථාසුතිආදීසු උපරිමං උපරිමං පදං හෙට්ඨිමස්ස හෙට්ඨිමස්ස පදස්ස අත්ථො.

අත්ථසතං ධම්මසතන්තිආදීමිහි පන යදෙනං දසසු පදෙසු එකෙකං මූලං කත්වා දසක්ඛත්තුං යොජනාය පදසතං චුත්තං. තත්ථ පච්ඡිමස්ස පච්ඡිමස්ස පදස්ස වසෙන අත්ථසතං පුරිමස්ස පුරිමස්ස වසෙන ධම්මසතං වෙදිතබ්බං. අථ චා යෙ දස අත්ථවසෙ පටිච්ච තථාගතෙන සාවකානං සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං, යෙ පුබ්බෙ පයමපාරාජිකවණ්ණනායං ‘තත්ථ සඛසසුට්ඨුතා නාම සඛසස්ස සුට්ඨුභාවො ‘සුට්ඨු දෙවා’ති ආගතට්ඨානෙ විය ‘සුට්ඨු හන්තෙ’ති වචනසම්පටිච්ඡනභාවො, යො ච තථාගතස්ස වචනං සම්පටිච්ඡති, තස්ස තං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය හොති, තස්මා සඛසස්ස ‘සුට්ඨු හන්තෙ’ති මම වචනසම්පටිච්ඡනත්ථං පඤ්ඤපෙස්සාමි අසම්පටිච්ඡනෙ ආදීනවං සම්පටිච්ඡනෙ ච ආනිසංසං දස්සෙත්වා න බලක්කාරෙන අභිභවිත්වාති එතමත්ථං ආවිකරොන්තො ආහ - සඛසසුට්ඨුතායා’ති එවමාදිනා නයෙන වණ්ණනා, තෙසං ඉධ දසක්ඛත්තුං ආගතත්තා අත්ථසතං තදත්ථජොතකානඤ්ච පදානං වසෙන ධම්මසතං වෙදිතබ්බං. ඉදානි අත්ථජොතකානං නිරුත්තීනං වසෙන නිරුත්තීසතං, ධම්මභූතානං නිරුත්තීනං වසෙන නිරුත්තීසතන්ති ද්වෙ නිරුත්තීසතානි, අත්ථසතෙ ඤාණසතං, ධම්මසතෙ ඤාණසතං, ද්වීසු නිරුත්තීසතෙසු ද්වෙ ඤාණසතානීති වත්තාරි ඤාණසතානි ච වෙදිතබ්බානි.

‘අත්ථසතං ධම්මසතං, ද්වෙ නිරුත්තීසතානි; වත්තාරි ඤාණසතානි, අත්ථවසෙ පකරණෙ’ති.

ඉති හි යං චුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච චුත්තන්ති.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

මහාවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පට්ඨගාථාසඬගණිකං

සත්තනගරෙසු පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදවණ්ණනා

335. එකංසං වීවරං කත්වාති එකස්මිං අංසකුටෙ වීවරං කත්වා; සාධුකං උත්තරාසඬගං කත්වාති අත්ථො. පග්ගණ්හිත්වාන අඤ්ජලීන්ති දසනබසමොධානසමුජ්ජලං අඤ්ජලිං උක්ඛිපිත්වා. ආසීසමානරුපො වාති පච්චාසීසමානරුපො විය. කිස්ස ත්වං ඉධ මාගතොති කෙන කාරණෙන කිමත්ථං පත්ථයමානො ත්වං ඉධ ආගතො. කො ඵවමාහ? සම්මාසම්බුද්ධො. කං ඵවමාහ? ආයස්මන්තං උපාලිං. ඉති ආයස්මා උපාලි භගවන්තං උපසඬකමිත්වා “ද්වීසු විනයෙසු”ති ඉමං ගාථං පුච්ඡි. අථස්ස භගවා “හද්දකො තෙ උම්මඬගො”ති ආදීනි වත්වා තං විස්සජ්ජෙසි. එස නයො සබ්බත්ථං. ඉති ඉමෙ සබ්බපඤ්ඤෙ බුද්ධකාලෙ උපාලිත්ථෙරො පුච්ඡි. භගවා බ්‍යාකාසී. සඬගීතිකාලෙ පන මහාකස්සපත්ථෙරො පුච්ඡි. උපාලිත්ථෙරො බ්‍යාකාසී.

තත්ථ හද්දකො තෙ උම්මඬගොති හද්දකො තෙ පඤ්ඤා; පඤ්ඤා හි අවිජ්ජන්ධකාරතො උම්මුජ්ජිත්වා ධීතත්තා “උම්මඬගො”ති වුච්චති. තග්ඝාති කාරණත්ථෙ නිපාතො. යස්මා මං පුච්ඡසී, තස්මා තෙ අහමක්ඛිස්සන්ති අත්ථො. සම්පට්ච්ඡන්ත්ථෙ වා, “තග්ඝා”ති හි ඉමිනා වචනං සම්පට්ච්ඡිත්වා අක්ඛිස්සන්ති ආහ. “සමාදහිත්වා විසිබ්බෙන්ති, සාමිසෙන, සසිත්ථක”න්ති ඉමානි තීණියෙව සික්ඛාපදානි භග්ගෙසු පඤ්ඤත්තානි.

චතුච්ඡන්තිවණ්ණනා

336. යං තං පුච්ඡමිහාති යං ත්වං අපුච්ඡමිහා. අකිත්තයීති අභාසී. නොති අම්භාකං. තං තං බ්‍යාකතන්ති යං යං පුට්ඨං, තං තදෙව බ්‍යාකතං. අනඤ්ඤථාති අඤ්ඤථා අකත්වා බ්‍යාකතං.

යෙ දුට්ඨුල්ලා සා සීලවිපත්තීති එත්ථ කිඤ්චාපි සීලවිපත්ති නාම පඤ්ඤෙ නත්ථී, අථ ඛො දුට්ඨුල්ලං විස්සජ්ජෙතුකාමතායෙනං වුත්තං. චතුසු හි විපත්තිසු දුට්ඨුල්ලං එකාය විපත්තියා සඬගහිතං, අදුට්ඨුල්ලං තීහි විපත්තීහි සඬගහිතං. තස්මා “යෙ දුට්ඨුල්ලා සා සීලවිපත්තී”ති වත්වා තමෙව විත්ථාරතො දස්සෙතුං “පාරාජිකං සඬසාදිසෙසො සීලවිපත්තීති වුච්චති”ති ආහ.

ඉදානි තිස්සන්තං විපත්තීනං වසෙන අදුට්ඨුල්ලං දස්සෙතුං “ථුල්ලච්චය”න්ති ආදීමාහ. තත්ථ යො වායං, අක්කොසති භසාධිජ්ජායොති ඉදං දුබ්භාසිතස්ස වත්ථුදස්සන්තං වුත්තං.

අබ්භාවික්ඛන්ති “තථාහං භගවතා ධම්මං දෙසිතං ආජානාමී”ති වදන්තා අබ්භාවික්ඛන්ති.

අයං සා ආජීවවිපත්තිසම්මතාති අයං ඡහි සික්ඛාපදෙහි සඬගහිතා ආජීවවිපත්ති නාම චතුත්ථා විපත්ති සම්මතාති එත්තාවතා “අද්වුල්ල”න්ති ඉදං විස්සජ්ජිතං හොති.

ඉදානි “යෙ ව යාවතතියකා”ති පඤ්භං විස්සජ්ජෙතුං “එකාදසා”ති ආදිමාහ.

ඡෙදනකාදිවණ්ණනා

337. යස්මා පන “යෙ ව යාවතතියකා”ති අයං පඤ්භො “එකාදස යාවතතියකා”ති එවං සඬබාවසෙන විස්සජ්ජිතො, තස්මා සඬබානුසන්ධිවසෙනෙව “කති ඡෙදනකානී”ති ආදිකෙ අඤ්ඤෙ අත්තරාපඤ්භෙ පුච්ඡි. තෙසං විස්සජ්ජනත්ථං “ඡ ඡෙදනකානී”ති ආදි චුත්තං. තත්ථ “එකං භෙදනකං, එකං උද්දාලනකං, සොදස ජානන්ති පඤ්ඤත්තා”ති ඉදමෙව අපුබ්බං. සෙසං මහාවග්ගෙ විහත්තමෙව. යං පනෙනං අපුබ්බං තත්ථ එකං භෙදනකන්ති සුචිසරං. එකං උද්දාලනකන්ති තුලොනද්ධමඤ්ඤවජීයං. සොදසාති සොළස. ජානන්ති පඤ්ඤත්තාති “ජාන”න්ති එවං චත්ථා පඤ්ඤත්තා, තෙ එවං වෙදිතබ්බා – “ජානං සඬසිකං ලාභං පරිණතං අත්තනො පරිණාමෙයා, ජානං පුබ්බුපගතං භික්ඛුං අනුපබ්ජ්ජ නිසජ්ජං කජ්ජෙයා, ජානං සජ්ජාණකං උදකං තිණං වා මත්තිකං වා සිඤ්ඤෙයා වා සිඤ්ඤාපෙයා වා, ජානං භික්ඛුනිපරිපාචිතං පිණ්ඩපාතං භුඤ්ඤෙයා, ජානං ආසාදනාපෙක්ඛො භුත්තස්මිං පාචිත්තියං, ජානං සජ්ජාණකං උදකං පරිභුඤ්ඤෙයා, ජානං යථාධම්මං නිහතාධිකරණං, ජානං දුට්ඨුල්ලං ආපත්තිං පටිච්ඡාදෙයා, ජානං ඌනච්ඡිකිච්ඡසං පුග්ගලං උපසම්පාදෙයා, ජානං ටෙයාසත්ථෙත සද්ධිං, ජානං තථාචාදිනා භික්ඛුනා අකතානුධම්මෙන, ජානං තථානාසිතං සමණුද්දෙසං, ජානං සඬසිකං ලාභං පරිණතං පුග්ගලස්ස පරිණාමෙයා, ජානං පාරාජිකං ධම්මං අජ්ඣාපන්තං භික්ඛුනිං නෙව අත්තනා පටිච්චාදෙයා, ජානං චොරිං චජ්ඣං විදිතං අනපලොකත්ථා, ජානං සභික්ඛුකං ආරාමං අනාපුච්ඡා පවිසෙයා”ති.

අසාධාරණාදිවණ්ණනා

338. ඉදානි “සාධාරණං අසාධාරණ”න්ති ඉමං පුරිමපඤ්භං විස්සජ්ජන්තො “විසං ද්වෙ සතානී”ති ආදිමාහ. තත්ථ භික්ඛුනීහි අසාධාරණෙසු ඡ සඬසාදිසෙසාති විස්සට්ඨි, කායසංසග්ගො, දුට්ඨුල්ලං, අත්තකාම, කුට්ඨි, විහාරොති. ද්වෙ අනියතෙහි අට්ඨාති ද්වීහි අනියතෙහි සද්ධිං අට්ඨ ඉමෙ.

නිස්සග්ගියානි ද්වාදසානි –

ධොවනඤ්ඤව පටිග්ගහො, කොසෙයාසුද්ධද්වෙභාගා;

ජබ්බස්සානි නිසීදනං, ද්වෙ ලොමා පයමො පත්තො;
වස්සිකා ආරඤ්ඤකෙන වානි - ඉමෙ ද්වාදස.

ද්වෙවිසති බුද්දකානි -

සකලො භික්ඛුනිවග්ගො, පරම්පරඤ්ච භොජනං;
අනතිරික්තං අභිභටං, පණිතඤ්ච අවෙලකං;
ඌනං දුට්ඨුල්ලජාදනං.

මාතුගාමෙන සද්ධිඤ්ච, යා ව අනික්ඛන්තරාජකෙ;
සන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡා, විකාලෙ ගාමජ්ජවෙසනා.

නිසීදනෙ ව යා සික්ඛා, වස්සිකා යා ව සාටිකා;
ද්වාවිසති ඉමා සික්ඛා, බුද්දකෙසු පකාසිතානි.

භික්ඛුහි අසාධාරණෙසුපි සඬ්ඝමිහා දස නිස්සරෙති “සඬ්ඝමිහා නිස්සාරියති”ති එවං විභඬ්ගෙ වුත්තා, මාතිකායං පන “නිස්සාරණීයං සඬ්ඝාදිසෙස”න්ති එවං ආගතා දස. නිස්සග්ගියානි ද්වාදසානි භික්ඛුනිවිභඬ්ගෙ විභත්තානි නිස්සග්ගියානෙව. බුද්දකාපි තත්ථ විභත්තබුද්දකා එව. තථා වත්තාරො පාටිදෙසනීයා, ඉති සතඤ්චෙව නිසඤ්ච සික්ඛා විභඬ්ගෙ භික්ඛුනීනං භික්ඛුහි අසාධාරණා. සෙසං ඉමස්මිං සාධාරණාසාධාරණවිස්සජ්ජනෙ උත්තානමෙව.

ඉදානි විපත්තියො ව “යෙහි සමට්ඨෙහි සම්මන්ති”ති ඉදං පඤ්භං විස්සජ්ජන්තො අට්ඨෙව පාරාජිකානිආදිමාහ. තත්ථ දුරාසදානි ඉමිනා තෙසං සජ්ජවිභයතං දස්සෙති. කණ්භසජ්ජාදයො විය හි එතෙ දුරාසදා දුරුපගමනා දුරාසජ්ජනා, ආපජ්ජියමානා මූලච්ඡෙදාය සංවත්තන්ති. තාලවත්ථුසමුපමානි සබ්බං තාලං උද්ධරිත්වා තාලස්ස වත්ථුමත්තකරණෙන සමුපමා. යථා වත්ථුමත්තකතො තාලො න පුන පාකතිකො භොති, එවං න පුන පාකතිකා භොන්ති.

එවං සාධාරණං උපමං දස්සෙත්වා පුන එකෙකස්ස වුත්තං උපමං දස්සෙන්තො පණ්ඩුපලාසොනිආදිමාහ. අවිරුල්භී භවන්ති තෙති යථා එතෙ පණ්ඩුපලාසාදයො පුනහරිතාදිභාවෙන අවිරුල්භීධම්මා භොන්ති; එවං පාරාජිකාපි පුන පකතිසිලාභාවෙන අවිරුල්භීධම්මා භොන්තීති අත්ථො. එත්තාවතා “විපත්තියො ව යෙහි සමට්ඨෙහි සම්මන්ති”ති එත්ථ ඉමා තාව අට්ඨ පාරාජිකවිපත්තියො කෙහිවි සමට්ඨෙහි න සම්මන්තීති එවං දස්සිතං භොති. යා පන විපත්තියො සම්මන්ති, තා දස්සෙත්තුං තෙවීසති සඬ්ඝාදිසෙසානිආදි වුත්තං.

තත්ථ තීහි සමට්ඨෙහීනි සබ්බසඤ්චානිකච්චනාමෙතං. සඤ්චාදිසෙසා හි ද්විතී සමට්ඨෙහි සම්මන්ති, න තිණුවත්ථාරකෙන. සෙසා තීහිපි සම්මන්ති.

ද්වෙ උපොසථා ද්වෙ පවාරණාති ඉදං භික්ඛුනඤ්ච භික්ඛුනීනඤ්ච වසෙන චුත්තං. විහත්තිමත්තදස්සනෙනෙව වෙතං චුත්තං, න සමට්ඨෙහි චූපසමනවසෙන. භික්ඛුඋපොසථො, භික්ඛුනීඋපොසථො, භික්ඛුපවාරණා, භික්ඛුනීපවාරණාති ඉමාපි හි වතස්සො විහත්තියො; විහජනාතීති අත්ථො. වත්තාරී කම්මානීති අධම්මෙනවග්ගාදීනි උපොසථකම්මානි. පඤ්චෙව උද්දෙසා චතුරො භවන්ති අනඤ්ඤථාති භික්ඛුනං පඤ්ච උද්දෙසා භික්ඛුනීනං චතුරො භවන්ති, අඤ්ඤථා න භවන්ති; ඉමා අපරාපි විහත්තියො. ආපත්තික්ඛන්ධා ච භවන්ති සත්ත, අධිකරණානි වත්තාරීති ඉමා පන විහත්තියො සමට්ඨෙහි සම්මන්ති, තස්මා සත්තහි සමට්ඨෙහීනිආදිමාහ. අථ චා “ද්වෙ උපොසථා ද්වෙ පවාරණා වත්තාරී කම්මානි පඤ්චෙව උද්දෙසා චතුරො භවන්ති, අනඤ්ඤථා”ති ඉමාපි වතස්සො විහත්තියො නිස්සාය “නස්සන්තෙනෙ විනස්සන්තෙනෙ”තිආදිනා නයෙන යා ආපත්තියො ආපජ්ජන්ති, තා යස්මා චුත්තජ්ජකාරෙහෙව සමට්ඨෙහි සම්මන්ති, තස්මා තංමුලකානං ආපත්තීනං සමට්ඨස්සන්තථම්පි තා විහත්තියො චුත්තාති වෙදිතබ්බා. කීච්චං එකෙනාති කීච්චාධිකරණං එකෙන සමට්ඨන සම්මති.

පාරාජිකාදිආපත්තිවණ්ණනා

339. එවං පුච්ඡානුක්කමෙන සබ්බපඤ්ඤෙහ විස්සජ්ජෙත්වා ඉදාති “ආපත්තික්ඛන්ධා ච භවන්ති සත්තා”ති එත්ථ සඤ්චානිතආපත්තික්ඛන්ධානං පච්චෙකං නිබ්බවනමත්තං දස්සෙන්තො පාරාජිකන්තිආදිමාහ. තත්ථ පාරාජිකන්ති ගාථාය අයමත්ථො – යදිදං පුග්ගලාපත්තිසික්ඛාපදපාරාජිකෙසු ආපත්තිපාරාජිකං නාම චුත්තං, තං ආපජ්ජන්තො පුග්ගලො යස්මා පරාජිතො පරාජයමාපන්තො සද්ධම්මා චුතො පරද්ධො භට්ඨො නිරඬිකතො ච හොති, අනිහතෙ තස්මිං පුග්ගලෙ පුන උපොසථජ්ජවාරණාදිහෙදො සංවාසො නත්ථී. තෙනෙනං ඉති චූච්චතීති තෙන කාරණෙන එතං ආපත්තිපාරාජිකන්ති චූච්චති. අයඤ්ඤෙත්ථ සඤ්චාදිසෙසො – යස්මා පරාජිතො හොති තෙන, තස්මා එතං පාරාජිකන්ති චූච්චති.

දුතියගාථායපි බ්‍යඤ්ජනං අනාදිශිත්වා අත්ථමත්තමෙව දස්සෙතුං සඤ්චාදිසෙසො වෙදති පරිවාසන්තිආදි චුත්තං. අයං පනෙත්ථ අත්ථො – ඉමං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා චූට්ඨාතුකාමස්ස යං තං ආපත්තිචූට්ඨානං තස්ස ආදිමිහි වෙච පරිවාසදානත්ථාය ආදිතො සෙසෙ මජ්ඣෙ මානත්තදානත්ථාය මූලායපටිකස්සනෙන චා සහ මානත්තදානත්ථාය, අවසානෙ අබ්භානත්ථාය ච සඤ්චාදිසෙසො ඉච්ඡිතබ්බො, න හෙත්ථ එකම්පි කම්මං විනා සඤ්චාදිසෙසො සක්කා කාතුන්ති සඤ්චාදිසෙසො, ආදිමිහි වෙච සෙසෙ ච ඉච්ඡිතබ්බො අස්සාති සඤ්චාදිසෙසො.

තනියගාථාය අනියතො න නියතොති යස්මා න නියතො, තස්මා අනියතො අයමාපත්තික්ඛන්ධොති අත්ථො. කිං කාරණා න නියතොති? අනෙකංසිකතං පදං, යස්මා ඉදං සික්ඛාපදං අනෙකංසෙන කතන්ති අත්ථො. කථං අනෙකංසෙන? තිණ්ණමඤ්ඤතරං යානං, තිණ්ණං ධම්මානං අඤ්ඤතරෙන කාරෙතඛ්ඛොති හි තත්ථ චූත්තං, තස්මා “අනියතො”ති පච්චිචති, සො ආපත්තික්ඛන්ධො අනියතොති චූච්චති. යථා ච තිණ්ණං අඤ්ඤතරං යානං, එවං ද්විත්තං ධම්මානං අඤ්ඤතරං යානං යත්ථ චූත්තං, සොපි අනියතො එව.

චතුත්ථගාථාය අච්චයො තෙන සමො නත්ථීති දෙසනාගාමිනීසු අච්චයෙසු තෙන සමො ථූලො අච්චයො නත්ථී, තෙනෙනං ඉති චූච්චති; ථූලත්තා අච්චයස්ස එතං ථූල්ලච්චයන්ති චූච්චතීති අත්ථො.

පඤ්චමගාථාය නිස්සජ්ජිත්වාන දෙසෙති තෙනෙනන්ති නිස්සජ්ජිත්වා දෙසෙතඛ්ඛතො නිස්සග්ගියන්ති චූච්චතීති අත්ථො.

ජට්ඨගාථාය පාතෙති කුසලං ධම්මන්ති සඤ්චිච්ච ආපජ්ජන්තස්ස කුසලධම්මසඬ්ඛානං කුසලචිත්තං පාතෙති, තස්මා පාතෙති චිත්තන්ති පාචිත්තියං. යං පන චිත්තං පාතෙති, තං යස්මා අරියමග්ගං අපරජ්ඣති, චිත්තසම්මොහකාරණඤ්ච හොති, තස්මා “අරියමග්ගං අපරජ්ඣති, චිත්තසම්මොහනට්ඨාන”න්ති ච චූත්තං.

පාටිදෙසනීයගාථාසු “ගාරය්භං ආචුසො ධම්මං ආපජ්ජි”න්ති චූත්තගාරය්භවාචකාරණදස්සනත්ථමෙව හික්ඛු අඤ්ඤාතකො සන්තොතිආදි චූත්තං. පටිදෙසෙතඛ්ඛතො පන සා ආපත්ති පාටිදෙසනීයාති චූච්චති.

දුක්කටගාථාය අපරද්ධං විරද්ධඤ්ච බලිතන්ති සඛ්ඛමෙතං “යඤ්ච දුක්කට”න්ති එත්ථ චූත්තස්ස දුක්කටස්ස පරියායච්චනං. යඤ්චි දුට්ඨු කතං විරූපං වා කතං, තං දුක්කටං. තං පනෙනං යථා සත්ථාරා චූත්තං; එවං අකතත්තා අපරද්ධං, කුසලං විරජ්ඣිත්වා පචත්තත්තා විරද්ධං, අරියචත්තපටිපදං අනාරුළ්භත්තා බලිතං. යං මනුස්සො කරෙති ඉදං පනස්ස ඔපම්මනිදස්සනං. තස්සත්ථො – යථා හි යං ලොකෙ මනුස්සො ආචි වා යදි වා රහො පාපං කරොති, තං දුක්කටන්ති පචෙදෙන්නි; එවමිදමපි බුද්ධජපටිකුට්ඨෙත ලාමකභාවෙන පාපං, තස්මා දුක්කටන්ති චෙදිතඛ්ඛං.

දුඛභාසිතගාථාය දුඛභාසිතං දුරාභට්ඨන්ති දුට්ඨු ආභට්ඨං භාසිතං ලපිතන්ති දුරාභට්ඨං. යං දුරාභට්ඨං, තං දුඛභාසිතන්ති අත්ථො. කිඤ්ච හියොයා? සංකිලිට්ඨඤ්ච යං පදං, සංකිලිට්ඨං යස්මා තං පදං හොතීති අත්ථො. තථා යඤ්ච විඤ්ඤු ගරහන්ති, යස්මා ච නං විඤ්ඤු ගරහන්තීති අත්ථො. තෙනෙනං ඉති

චූච්චතීති තෙන සංකිලිට්ඨභාවෙන ච විඤ්ඤුගරභනෙනාපි ච එතං ඉති චූච්චතී; “දුබ්භාසිත”න්ති එවං චූච්චතීති අත්ථො.

සෙඛියගාථාය “ආදි වෙතං චරණඤ්චා”තිආදිනා නයෙන සෙඛස්ස සන්තකභාවං දීපෙති. තස්මා සෙඛස්ස ඉදං සෙඛියන්ති අයමෙත්ථ සඬබ්බෙපත්ථො. ඉදං “ගරුකලභුකඤ්චාපි”තිආදිපඤ්ඤෙහි අසඬගහිතස්ස “හන්ද වාකායං සුඤ්ඤාම තෙ”ති ඉමිනා පන ආයාවනවචනෙන සඬගහිතස්ස අත්ථස්ස දීපනත්ථං චුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

ඡන්තමතිවස්සතීතිආදිමිහිපි එසෙව නයො. තත්ථ ඡන්තමතිවස්සතීති ගෙහං තාව තිණාදීහි අවිඡන්තං අතිවස්සති. ඉදං පන ආපත්තිසඬබාතං ගෙහං ඡන්තං අතිවස්සති; මූලාපත්තිඤ්ඤි ඡාදෙන්තො අඤ්ඤං නවං ආපත්තිං ආපඡ්ඡති. විවටං නාතිවස්සතීති ගෙහං තාව අවිවටං සුච්ඡන්තං නාතිවස්සති. ඉදං පන ආපත්තිසඬබාතං ගෙහං විවටං නාතිවස්සති; මූලාපත්තිඤ්ඤි විවරන්තො දෙසනාගාමීතිං දෙසෙත්වා චූට්ඨානගාමීතිතො චූට්ඨහිත්වා සුද්ධන්තෙ පතිට්ඨාති. ආයතිං සංවරන්තො අඤ්ඤං ආපත්තිං නාපඡ්ඡති. තස්මා ඡන්තං විවරෙථාති තෙන කාරණෙන දෙසනාගාමීතිං දෙසෙන්තො චූට්ඨානගාමීතිතො ච චූට්ඨහන්තො ඡන්තං විවරෙථ. එවං තං නාතිවස්සතීති එවඤ්ඤෙතං විවටං නාතිවස්සතීති අත්ථො.

ගති මිගානං පවනන්ති අඡ්ඤ්ඤාකාසෙ බ්‍යඟ්ඝාදීහි පරිපාතියමානානං මිගානං පවනං රුක්ඛාදිගහනං අරඤ්ඤං ගති පටිසරණං හොති, තං පත්වා තෙ අස්සාසන්ති. එතෙනෙව නයෙන ආකාසො පක්ඛීනං ගති. අවස්සං උපගමනට්ඨෙන පන විභවො ගති ධම්මානං, සබ්බෙසමිපි සඬබ්බධම්මානං විනාසොව තෙසං ගති. න හි තෙ විනාසං අගච්ඡන්තා යාතුං සක්කොන්ති. සුචිරමිපි යත්වා පන නිබ්බානං අරභතො ගති, බිණ්ණාසවස්ස අරභතො අනුපාදිසෙසනිබ්බානධාතු එකංසෙන ගතීති අත්ථො.

පයමගාථාසඬගණිකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අධිකරණහෙදං

උක්කොටනහෙදාදිවණ්ණනා

340. අධිකරණහෙදෙ ඉමෙ දස උක්කොටාති අධිකරණානං උක්කොටෙත්වා පුන අධිකරණඋක්කොටෙන සමථානං උක්කොටං දස්සෙතුං “විවාදාධිකරණං උක්කොටෙන්තො කති සමථෙ උක්කොටෙතී”තිආදිමාහ. තත්ථ විවාදාධිකරණං උක්කොටෙන්තො ද්වෙ සමථෙ උක්කොටෙතීති සම්මුඛාවිනයඤ්ච යෙභුග්‍යාසිකඤ්ච ඉමෙ ද්වෙ උක්කොටෙති, පටිසෙධෙති;

පටික්කොසතීති අත්ථො. අනුචාදාධිකරණං උක්කොටෙන්තො චත්තාරොති සම්මුඛාවිනයං, සතිවිනයං, අමුල්භවිනයං, තස්සපාපියසිකන්ති ඉමෙ චත්තාරො සමථෙ උක්කොටෙති. ආපත්තාධිකරණං උක්කොටෙන්තො තයොති සම්මුඛාවිනයං, පටිඤ්ඤාතකරණං, තිණචත්ථාරකන්ති ඉමෙ තයො සමථෙ උක්කොටෙති. කිච්චාධිකරණං උක්කොටෙන්තො එකන්ති සම්මුඛාවිනයං ඉමං එකං සමථං උක්කොටෙති.

341. කති උක්කොටාතිආදිපුච්ඡානං විස්සජ්ජනෙ පන ද්වාදසසු උක්කොටෙසු අකතං කම්මන්තිආදයො තාව තයො උක්කොටා විසෙසතො දුතියෙ අනුචාදාධිකරණෙ ලබ්භන්ති. අනිභතං කම්මන්තිආදයො තයො පඨමෙ විචාදාධිකරණෙ ලබ්භන්ති. අවිනිච්ඡන්තිආදයො තයො තතියෙ ආපත්තාධිකරණෙ ලබ්භන්ති. අවුපසන්තන්තිආදයො තයො චතුත්ථෙ කිච්චාධිකරණෙ ලබ්භන්ති; අපිච ද්වාදසාපි ච එකෙකස්මිං අධිකරණෙ ලබ්භන්තියෙව.

තත්ථජාතකං අධිකරණං උක්කොටෙතීති යස්මිං විහාරෙ “මය්භං ඉමිනා පත්තො ගහිතො, වීචරං ගහිත”න්තිආදිනා නයෙන පත්තවීචරාදීනං අත්ථාය අධිකරණං උජ්ජන්තං හොති, තස්මිංයෙව ච නං විහාරෙ ආචාසිකා සන්තිපතිත්වා “අලං ආවුසො”ති අත්තපච්චත්ථිකෙ සඤ්ඤාපෙත්වා පාළිමුත්තකවිනිච්ඡයෙනෙව වුපසමෙත්ති, ඉදං තත්ථජාතකං අධිකරණං නාම. යෙනාපි විනිච්ඡයෙන සමිතං, සොපි එකො සමථොයෙව. ඉමං උක්කොටෙන්තස්සාපි පාවිත්තියං.

තත්ථජාතකං වුපසන්තන්ති සථෙ පන තං අධිකරණං නෙචාසිකා වුපසමෙතුං න සක්කොන්ති, අථඤ්ඤො විනයධරො ආගන්ත්වා “කිං ආවුසො ඉමස්මිං විහාරෙ උපොසථො චා පචාරණා චා ධීතා”ති පුච්ඡති, තෙහි ච තස්මිං කාරණෙ කථිතෙ තං අධිකරණං ඛන්ධකතො ච පරිවාරතො ච සුත්තෙන විනිච්ඡන්තිත්වා වුපසමෙති, ඉදං තත්ථජාතකං වුපසන්තං නාම අධිකරණං. එතං උක්කොටෙන්තස්සාපි පාවිත්තියමෙව.

අන්තරාමග්ගෙති තෙ අත්තපච්චත්ථිකා “න මයං එතස්ස විනිච්ඡයෙ තිට්ඨාම, නායං විනයෙ කුසලො, අසුකස්මිං නාම ගාමෙ විනයධරා ථෙරා චසන්ති, තත්ථ ගන්ත්වා විනිච්ඡන්තිස්සාමා”ති ගච්ඡන්තා අන්තරාමග්ගෙයෙව කාරණං සල්ලක්ඛෙත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං චා සඤ්ඤාපෙත්ති, අඤ්ඤෙ චා තෙ හික්ඛු නිජ්ඣාපෙත්ති, ඉදම්පි වුපසන්තමෙව හොති. එවං වුපසන්තං අන්තරාමග්ගෙ අධිකරණං උක්කොටෙති යො, තස්සාපි පාවිත්තියමෙව.

අත්තරාමග්ගෙ වූපසන්තන්ති න හෙව බො පන අඤ්ඤාමඤ්ඤං සඤ්ඤත්තියා වා සභාගභික්ඛුනිජ්ඣාපනෙන වා වූපසන්තං හොති; අපිච බො පටිපථං ආගච්ඡන්තො එකො විනයධරො දිස්වා “කත්ථ ආවුසො ගච්ඡථා”ති පුච්ඡන්වා “අසුකං නාම ගාමං, ඉමීනා නාම කාරණෙනා”ති වුත්තෙ “අලං, ආවුසො, කිං තත්ථ ගතෙනා”ති තත්ථෙව ධම්මෙන විනයෙන තං අධිකරණං වූපසමෙති, ඉදං අත්තරාමග්ගෙ වූපසන්තං නාම. එතං උක්කොටෙන්තස්සාපි පාවිත්තියමෙව.

තත්ථ ගතන්ති සචෙ පන “අලං, ආවුසො, කිං තත්ථ ගතෙනා”ති වුච්චමානාපි “මයං තත්ථෙව ගන්ත්වා විනිච්ඡයං පාපෙස්සාමා”ති විනයධරස්ස වචනං අනාදිශිත්වා ගච්ඡන්තියෙව, ගන්ත්වා සභාගානං භික්ඛුනං එතමත්ථං ආරොචෙත්ති. සභාගා භික්ඛු “අලං, ආවුසො, සඬ්ඝසන්තිපාතං නාම ගරුක”න්ති තත්ථෙව නිසීදාපෙත්වා විනිච්ඡන්තිත්වා සඤ්ඤාපෙත්ති, ඉදමපි වූපසන්තමෙව හොති. එවං වූපසන්තං තත්ථ ගතං අධිකරණං උක්කොටෙති යො, තස්සාපි පාවිත්තියමෙව.

තත්ථ ගතං වූපසන්තන්ති න හෙව බො පන සභාගභික්ඛුනං සඤ්ඤත්තියා වූපසන්තං හොති; අපිච බො සඬ්ඝං සන්තිපාතෙත්වා ආරොචිතං සඬ්ඝමජ්ඣෙකං විනයධරා වූපසමෙත්ති, ඉදං තත්ථ ගතං වූපසන්තං නාම. එතං උක්කොටෙන්තස්සාපි පාවිත්තියමෙව.

සතිවිනයන්ති ඛිණ්ණාසවස්ස දිත්තං සතිවිනයං උක්කොටෙති, පාවිත්තියමෙව. උම්මත්තකස්ස දිත්තො අමුල්භවිතයෙ පාපුස්සන්තස්ස දිත්තාය තස්සපාපියසිකායපි එසෙව නයො.

තිණුවත්ථාරකං උක්කොටෙතිති සඬ්ඝෙන තිණුවත්ථාරකසමථෙත වූපසමිතෙ අධිකරණෙ “ආපත්ති නාම එකං භික්ඛුං උපසඬ්ඝමිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා දෙසියමානා වුට්ඨාති, යං පනෙනං නිද්දායන්තස්සාපි ආපත්තිවුට්ඨානං නාම, එතං මය්හං න බමති”ති එවං වදන්තොපි තිණුවත්ථාරකං උක්කොටෙති නාම, තස්සාපි පාවිත්තියමෙව.

ජන්දාගතිං ගච්ඡන්තො අධිකරණං උක්කොටෙතිති විනයධරො හුත්වා අත්තනො උපජ්ඣායාදිතං අත්ථාය “අධම්මං ධම්මො”තිආදීනි දීපෙත්වා පුබ්බෙ විනිච්ඡිතං අධිකරණං ද්වාදසසු උක්කොටෙසු යෙන කෙනචි උක්කොටෙන්තො ජන්දාගතිං ගච්ඡන්තො අධිකරණං උක්කොටෙති නාම. ද්වීසු පන අත්තපච්චත්ථිකෙසු එකස්මිං “අනත්ථං මෙ අවරී”තිආදීනා නයෙන සමුජ්ජන්තාසාතො, තස්ස පරාජයං ආරොපනත්ථං “අධම්මං ධම්මො”තිආදීනි දීපෙත්වා පුබ්බෙ විනිච්ඡිතං අධිකරණං ද්වාදසසු උක්කොටෙසු යෙන කෙනචි

උක්කොටෙන්තො දොසාගතිං ගච්ඡන්තො අධිකරණං උක්කොටෙති නාම. මන්දො පන මොමුහො මොමුහත්තා එව “අධම්මං ධම්මො” තිආදීනි දීපෙත්වා චුත්තනයෙනෙව උක්කොටෙන්තො මොහාගතිං ගච්ඡන්තො අධිකරණං උක්කොටෙති නාම. සචෙ පන ද්වීසු අත්තපච්චත්ථිකෙසු එකො විසමානි කායකම්මාදීනි ගහනම්චිජාදිට්ඨිං බලවන්තෙ ව පක්ඛන්තරියෙ අභිඤ්ඤාතෙ භික්ඛු නිස්සිතත්තා විසමනිස්සිතො ගහනනිස්සිතො බලවනිස්සිතො ව හොති, තස්ස භයෙන “අයං මෙ ජීවිතන්තරායං වා බ්‍රහ්මචරියන්තරායං වා කරෙය්‍යා” ති “අධම්මං ධම්මො” තිආදීනි දීපෙත්වා චුත්තනයෙනෙව උක්කොටෙන්තො භයාගතිං ගච්ඡන්තො අධිකරණං උක්කොටෙති නාම.

තදුපසම්පන්නොති එකො සාමණෙරො ඛ්‍යාත්තො හොති බහුස්සුතො, සො විනිච්ඡයෙ පරාජයං පත්වා මඬිකුභුතෙ භික්ඛු දිස්වා පුච්ඡති “කස්මා මඬිකුභුතාත්ථා” ති? තෙ තස්ස තං අධිකරණං ආරොචෙන්ති. සො තෙ එවං වදෙති “හොතු, හන්තෙ, මං උපසම්පාදෙථ, අහං තං අධිකරණං වූපසමෙස්සාමී” ති. තෙ තං උපසම්පාදෙන්ති. සො දුඛියදිවසෙ හෙරිං පහරිත්වා සඬ්ඝං සන්තිපාතෙති. තතො භික්ඛුහි “කෙන සඬ්ඝො සන්තිපාතිතො” ති චුත්තෙ “මයා” ති වදති. “කස්මා සන්තිපාතිතො” ති? “භියොසා අධිකරණං දුඛිඛිනිච්ඡිතං, තමහං විනිච්ඡිනිස්සාමී” ති. “ත්වං පන භියොසා කුහිං ගතො” ති? “අනුපසම්පන්නොමිහි, හන්තෙ, අජ්ජ පන උපසම්පන්නොමිහි” ති. සො වත්තඛිඛො “ඉදං ආචුසො තුම්භාදිසානං භගවතා සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං, ‘තදුපසම්පන්නො උක්කොටෙති, උක්කොටනකං පාවිත්තිය’න්ති, ගච්ඡ ආපත්තිං දෙසෙහි” ති. ආගන්තුකෙපි එසෙව නයො.

කාරකොති එකං සඬ්ඝෙන සද්ධිං අධිකරණං විනිච්ඡිනිත්වා පරිවෙණගතං පරාජිතා භික්ඛු වදන්ති “කිස්ස, හන්තෙ, තුම්භෙහි එවං විනිච්ඡිතං අධිකරණං, නනු එවං විනිච්ඡිනිතඛිඛ”න්ති. සො “කස්මා පයමංයෙව එවං න වදිත්ථා” ති තං අධිකරණං උක්කොටෙති. එවං යො කාරකො උක්කොටෙති, තස්සාපි උක්කොටනකං පාවිත්තියං. ඡන්දදායකොති එකො අධිකරණවිනිච්ඡයෙ ඡන්දං දත්වා සභාගෙ භික්ඛු පරාජයං පත්වා ආගතෙ මඬිකුභුතෙ දිස්වා “ස්චෙ දානි අහං විනිච්ඡිනිස්සාමී” ති සඬ්ඝං සන්තිපාතෙත්වා “කස්මා සන්තිපාතෙසි” ති චුත්තෙ “භියොසා අධිකරණං දුඛිඛිනිච්ඡිතං, තමහං අජ්ජ විනිච්ඡිනිස්සාමී” ති. “භියොසා පන ත්වං කත්ථං ගතො” ති. “ඡන්දං දත්වා නිසින්නොමිහි” ති. සො වත්තඛිඛො “ඉදං ආචුසො තුම්භාදිසානං භගවතා සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං, ‘ඡන්දදායකො උක්කොටෙති, උක්කොටනකං පාවිත්තිය’න්ති, ගච්ඡ ආපත්තිං දෙසෙහි” ති.

අධිකරණනිදානාදිවණ්ණනා

342. විවාදාධිකරණං කිංනිදානන්තිආදීසු කිං නිදානමස්සාති කිංනිදානං. කො සමුදයො අස්සාති කිංසමුදයං. කා ජාති අස්සාති කිංජාතිකං. කො පභවො අස්සාති කිංපභවං. කො සම්භාරො අස්සාති කිංසම්භාරං. කිං සමුට්ඨානං අස්සාති කිංසමුට්ඨානං. සබ්බානෙතාති කාරණවෙච්චනාතියෙව.

විවාදනිදානන්තිආදීසුපි අට්ඨාරසහෙදකරවත්ථුසඛ්ඛාතො විවාදො නිදානමෙතස්සාති විවාදනිදානං. විවාදං නිස්සාය උප්පජ්ජනකවිවාදවසෙනෙතං වුත්තං. අනුචාදො නිදානං අස්සාති අනුචාදනිදානං. ඉදම්පි අනුචාදං නිස්සාය උප්පජ්ජනකඅනුචාදවසෙන වුත්තං. ආපත්ති නිදානං අස්සාති ආපත්තිනිදානං. ආපත්තාධිකරණපච්චයා චතස්සො ආපත්තියො ආපජ්ජතීති එවං ආපත්තිං නිස්සාය උප්පජ්ජනකආපත්තිවසෙනෙතං වුත්තං. කිච්චයං නිදානමස්සාති කිච්චයනිදානං; චතුබ්බිධං සඛ්ඛකම්මං කාරණමස්සාති අත්ථො. උක්ඛිත්තානුවත්තිකාය භික්ඛුනියා යාවතතියං සමනුභාසනාදීනං කිච්චං නිස්සාය උප්පජ්ජනකකිච්චානං වසෙනෙතං වුත්තං. අයං චතුත්තම්පි අධිකරණානං විස්සජ්ජනපක්ඛෙ එකපදයොජනා. එතෙනානුසාරෙන සබ්බපදාති යොජෙතබ්බාති.

දුතියපුච්ඡාය හෙතුනිදානන්තිආදීම්භි විස්සජ්ජනෙ නවත්තං කුසලාකුසලාබ්බාකතහෙතුනං වසෙන හෙතුනිදානාදිතා වෙදිතබ්බා. තතියපුච්ඡාය විස්සජ්ජනෙ බ්බාසද්දනමත්තං නානං. හෙතුයෙව හි එත්ථ පච්චයොති වුත්තො.

343. මූලපුච්ඡාය විස්සජ්ජනෙ ද්වාදස මූලානීති කොධඋපනාහයුගළකාදීති ඡ විවාදාමූලානි, ලොභදොසමොභා තයො, අලොභාදොසාමොභා තයොති ඉමානි අජ්ඣත්තසන්තානප්පවත්තානි ද්වාදස මූලානි. වුද්දස මූලානීති තානෙව ද්වාදස කායවාචාහි සද්ධිං වුද්දස හොත්ති. ඡ මූලානීති කායාදීති ඡ සමුට්ඨානානි.

සමුට්ඨානපුච්ඡාය විස්සජ්ජනෙ අට්ඨාරස හෙදකරවත්ථුති සමුට්ඨානානි, තඤ්ඤි එතෙසු අට්ඨාරසසු හෙදකරවත්ථුසු සමුට්ඨානි, එතෙහි වා කාරණභූතෙහි සමුට්ඨානි. තෙනස්සෙතානි සමුට්ඨානානි වුච්චන්ති. එස නයො සබ්බත්ථ.

344. විවාදාධිකරණං ආපත්තිනිදාදිහෙදෙ එකෙන අධිකරණෙන කිච්චාධිකරණෙනාති ඉදං යෙන අධිකරණෙන සම්මන්ති, තං දස්සෙතුං වුත්තං, න පනෙතාති එකංසතො කිච්චාධිකරණෙනෙව සම්මන්ති. න හි පුග්ගලස්ස සන්තිකෙ දෙසෙත්තස්ස කිච්චාධිකරණං නාම අත්ථී.

න කතමෙන සමට්ඨනාති සාවසෙසාපත්ති විය න සම්මති. න හි සක්කා සා දෙසෙතුං, න තතො වුට්ඨාය සුද්ධන්තෙ පතිට්ඨාතුං.

348. විවාදාධිකරණං හොති අනුවාදාධිකරණන්තිආදි නයො උත්තානොයෙව.

349. තතො පරං යත්ථ සතිවිනයොතිආදිකා සම්මුඛාවිනයං අමුඤ්ඤිත්වා ඡ යමකපුච්ඡා වුත්තා, තාසං විස්සජ්ජනෙනෙව අත්ථො පකාසිතො.

351. සංසට්ඨාදිපුච්ඡානං විස්සජ්ජනෙ සංසට්ඨාති සතිවිනයකම්මවාචාක්ඛණස්මිංයෙව ද්විත්තමපි සමථානං සිද්ධන්තා සම්මුඛාවිනයොති වා සතිවිනයොති වා ඉමෙ ධම්මා සංසට්ඨා, නො විසංසට්ඨා. යස්මා පන කදලික්ඛන්ධෙ පත්තවට්ඨිනං විය න සක්කා තෙසං විනිබ්භුජිත්වා නානාකරණං දස්සෙතුං, තෙන වුත්තං “න ච ලබ්භා ඉමෙසං ධම්මානං විනිබ්භුජිත්වා විනිබ්භුජිත්වා නානාකරණං පඤ්ඤාපෙතු”න්ති. එස නයො සබ්බත්ථ.

සත්තසමට්ඨිදානවණ්ණනා

352. කිංනිදානොති පුච්ඡාවිස්සජ්ජනෙ නිදානං නිදානමස්සාති නිදානනිදානො. තත්ථ සඬ්ඝසම්මුඛතා, ධම්මසම්මුඛතා, විනයසම්මුඛතා, පුග්ගලසම්මුඛතාති ඉදං සම්මුඛාවිනයස්ස නිදානං. සතිවෙපුල්ලපත්තො ඛිණ්ණාසවො ලද්ධුපවාදො සතිවිනයස්ස නිදානං. උම්මත්තකො හික්ඛු අමුල්භවිනයස්ස නිදානං. යො ච දෙසෙති, යස්ස ච දෙසෙති, උභිත්තං සම්මුඛිභාවො පටිඤ්ඤාතකරණස්ස නිදානං. භණ්ඩනජාතානං අධිකරණං වූපසමෙතුං අසක්කුණෙයාතා යෙභුයාසිකාය නිදානං. පාපුස්සන්තො පුග්ගලො තස්සපාපියසිකාය නිදානං. භණ්ඩනජාතානං බහු අස්සාමණකඅජ්ඣාචාරො තිණුවත්ථාරකස්ස නිදානං. හෙතුපච්චයවාරා වුත්තනායා එව.

353. මූලපුච්ඡාය විස්සජ්ජනං උත්තානමෙව. සමුට්ඨානපුච්ඡාය කිඤ්චාපි “සත්තන්තං සමථානං කතමෙ ඡත්තිංස සමුට්ඨානා”ති වුත්තං, සම්මුඛාවිනයස්ස පන කම්මසඬ්ඝභාභාවෙන සමුට්ඨානාභාවතො ඡන්තංයෙව සමථානං ඡ සමුට්ඨානාති විභත්තාති. තත්ථ කම්මස්ස කිරියාති ඤත්ති වෙදිතබ්බා. කරණන්ති තස්සායෙව ඤත්තියා ධ්වෙතබ්බකාලෙ ධ්වනං. උපගමනන්ති සයං උපගමනං; අත්තනායෙව තස්ස කම්මස්ස කරණන්ති අත්ථො. අජ්ඣුපගමනන්ති අජ්ඣෙසනුපගමනං; අඤ්ඤං සද්ධිවිහාරිකාදිකං “ඉදං කම්මං කරොහී”ති අජ්ඣෙසනන්ති අත්ථො. අධිවාසනාති “රුච්චති මෙ එතං, කරොතු සඬ්ඝො”ති එවං අධිවාසනා; ඡන්දදානන්ති අත්ථො.

අප්පටික්කොසනාති “න මෙතං බමති, මා එවං කරොථා” ති අප්පටිසෙධනා. ඉති ඡන්තං ඡක්කානං වසෙන ඡන්තිංස සමුට්ඨානා වෙදිතබ්බා.

සත්තසමථනානාත්ථාදිවණ්ණනා

354. නානාත්ථපුච්ඡාවිස්සජ්ජනං උත්තානමෙව.

අධිකරණපුච්ඡාවිස්සජ්ජනෙ අයං විවාදො නො අධිකරණන්ති අයං මානාපුත්තාදීනං විවාදො විරුද්ධවාදත්තා විවාදො නාම හොති, සමථෙහි පන අධිකරණීයතාය අභාවතො අධිකරණං න හොති. අනුචාදාදීසුපි එසෙව නයො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

අධිකරණහෙදවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

දුතියගාථාසඬගණිකං

චොදනාදිපුච්ඡාවිස්සජ්ජනාවණ්ණනා

359. දුතියගාථාසඬගණියං චොදනාති වත්ථුඤ්ච ආපත්තිඤ්ච දස්සෙත්වා චොදනා. සාරණාති දොසසාරණා. සඬසො කිමත්ථායාති සඬසසන්තිපාතො කිමත්ථාය. මතිකම්මං පන කිස්ස කාරණාති මතිකම්මං චුච්චති මන්තග්ගහණං; තං කිස්ස කාරණාති අත්ථො.

චොදනා සාරණත්ථායාති චුත්තජ්ජකාරා චොදනා, තෙන චුදිතකපුග්ගලෙන චොදකදොසසාරණත්ථාය. නිග්ගහත්ථාය සාරණාති දොසසාරණා පන තස්ස පුග්ගලස්ස නිග්ගහත්ථාය. සඬසො පරිග්ගහත්ථායාති තත්ථ සන්තිපතිතො සඬසො විනිච්ඡයපරිග්ගහණත්ථාය; ධම්මාධම්මං තුලනත්ථාය සුවිනිච්ඡතදුබ්බිනිච්ඡතං ජානනත්ථායාති අත්ථො. මතිකම්මං පන පාටියෙක්කන්ති සුත්තන්තිකත්ථෙරානඤ්ච විනයධරත්ථෙරානඤ්ච මන්තග්ගහණං පාටෙක්කං පාටෙක්කං විනිච්ඡයසන්තිට්ඨාපනත්ථං.

මා බො පටිසන්ති චුදිතකෙ වා චොදකෙ වා කොපං මා ඡනයි. සචෙ අනුවච්ඡකො තුවන්ති සචෙ ත්වං සඬසමජ්ඣෙ ඔතිණ්ණං අධිකරණං විනිච්ඡතුං නිසින්තො විනයධරො.

විග්ගාහිකන්ති “න ත්වං ඉමං ධම්මවිනයං ආජානාසී” ති ආදිනයප්පවත්තං. අනත්ථසංභිතන්ති යා අනත්ථං ඡනයති, පරිසං බොහෙත්වා උට්ඨාපෙති, එවරුපිං කථං මා අහණි. සුත්තෙ විනයෙ වාතිආදීසු සුත්තං නාම උභතොවිභවිගො. විනයො නාම බන්ධකො. අනුලොමො නාම පරිවාරො. පඤ්ඤත්තං නාම සකලං විනයපිටකං. අනුලොමිකං නාම වත්තාරො මහාපදෙසා.

අනුයෝගවත්තං නිසාමයාති අනුයුඤ්ජනවත්තං නිසාමෙහි. කුසලෙන බුද්ධිමතා කතන්ති ඡෙකෙන පණ්ඩිතෙන ඤාණපාරමිඡ්ඡපත්තෙන භගවතා නීභරිත්වා යපිතං. සුචුත්තන්ති සුපඤ්ඤාපිතං. සික්ඛාපදානුලොමීකන්ති සික්ඛාපදානං අනුලොමං. අයං තාව පදත්ථො, අයං පනෙත්ථ සාධිඡ්ඡායසඨ්ඨිච්චෙපවණ්ණනා - ‘‘සචෙ ත්වං අනුච්ඡ්ඡකො, මා සහසා භණ්, මා අනත්ථසංභිතං විග්ගාහිකකථං භණ්. යං පන කුසලෙන බුද්ධිමතා ලොකනාථොන ඵනෙසු සුත්තාදීසු අනුයෝගවත්තං කථං සුපඤ්ඤත්තං සබ්බසික්ඛාපදානං අනුලොමං, තං නිසාමය තං උපධාරෙහි’’ති. ගතිං න නාසෙත්තො සම්පරායිකන්ති අත්තනො සම්පරායෙ සුගතිනිබ්බත්ති. අනාසෙත්තො අනුයෝගවත්තං නිසාමය. යො හි තං අනිසාමෙත්වා අනුයුඤ්ජති, සො සම්පරායිකං අත්තනො ගතිං නාසෙති, තස්මා ත්වං අනාසෙත්තො නිසාමයාති අත්ථො. ඉදානි තං අනුයෝගවත්තං දස්සෙතුං හිතෙසීතිආදිමාභ. තත්ථ හිතෙසීති හිතං ඵසත්තො ගචෙසත්තො; මෙත්තඤ්ච මෙත්තාපුබ්බහාගඤ්ච උපට්ඨපෙත්වාති අත්ථො. කාලෙනාති යුත්තපත්තකාලෙන; අඡ්ඤෙසිතකාලෙයෙව තච භාරෙ කතෙ අනුයුඤ්ජාති අත්ථො.

සහසා වොභාරං මා පධාරෙසීති යො ඵනෙසං සහසා වොභාරො භොති, සහසා භාසිතං, තං මා පධාරෙසී, මා ගණ්හිත්ථ.

පට්ඨඤ්ඤානුසන්ධිතෙන කාරයෙති ඵත්ථ අනුසන්ධිතන්ති කථානුසන්ධි වුච්චති, තස්මා පට්ඨඤ්ඤානුසන්ධිතා කාරයෙ; කථානුසන්ධිං සල්ලක්ඛෙත්වා පට්ඨඤ්ඤාය කාරයෙති අත්ථො. අථ වා පට්ඨඤ්ඤාය ච අනුසන්ධිතෙන ච කාරයෙ, ලඡ්ඡිං පට්ඨඤ්ඤාය කාරයෙ; අලඡ්ඡිං වත්තානුසන්ධිතාති අත්ථො. තස්මා ඵච පට්ඨඤ්ඤා ලඡ්ඡිසුති ගාථමාභ. තත්ථ වත්තානුසන්ධිතෙන කාරයෙති වත්තානුසන්ධිතා කාරයෙ, යා අස්ස වත්තෙන සද්ධිං පට්ඨඤ්ඤා සන්ධියති, තාය පට්ඨඤ්ඤාය කාරයෙති අත්ථො.

සඤ්ච්චිවාති ඡානත්තො ආපඡ්ඡති. පරිගුහතීති නිගුහති න දෙසෙති න වුට්ඨාති.

සා අභමිපි ඡානාමීති යං තුම්භෙහි චුත්තං, තං සච්චං, අභමිපි නං ඵචමෙච ඡානාමි. අඤ්ඤඤච තාභන්ති අඤ්ඤඤච තං අභං පුච්ඡාමි.

පුබ්බාපරං න ඡානාතීති පුරෙකථිතඤ්ච පච්ඡාකථිතඤ්ච න ඡානාති. අකොච්චෙදානි තස්මිං පුබ්බාපරෙ අකුසලො. අනුසන්ධිච්චනපථං න ඡානාතීති කථානුසන්ධිච්චනං විනිච්ඡයානුසන්ධිච්චනඤ්ච න ඡානාති.

සීලවිපත්තියා වොදෙතීති ද්විති ආපත්තික්ඛන්ධෙහි වොදෙති. ආචාරදිට්ඨියාති ආචාරවිපත්තියා වෙව දිට්ඨිවිපත්තියා ච. ආචාරවිපත්තියා වොදෙන්තො පඤ්චභාපත්තික්ඛන්ධෙහි වොදෙති, දිට්ඨිවිපත්තියා වොදෙන්තො මිච්ඡාදිට්ඨියා වෙව අත්තග්ගාහිකදිට්ඨියා ච වොදෙති. ආජීවෙනපි වොදෙතීති ආජීවහෙතුපඤ්ඤත්තෙහි ඡහි සික්ඛාපදෙහි වොදෙති. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

දුතියගාථාසඬගණිකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

වොදනාකණ්ඩං

අනුවිජ්ජකකිච්චවණ්ණනා

360-361. ඉදානි එවං උජ්ජන්තාය වොදනාය විනයධරෙන කත්තබ්බකිච්චං දස්සෙතුං අනුවිජ්ජකෙනාතිආදි ආරද්ධං. තත්ථ දිට්ඨං දිට්ඨෙතාති ගාථාය අයමත්ථො – එකෙනෙතො මාතුගාමෙන සද්ධිං එකට්ඨානතො නික්ඛමන්තො වා පවිසන්තො වා දිට්ඨො, සො තං පාරාජිකෙන වොදෙති, ඉතරො තස්ස දස්සනං අනුජානාති. තං පන දස්සනං පටිච්ච පාරාජිකං න උපෙති, න පටිජානාති. එවමත්ථ යං තෙන දිට්ඨං, තං තස්ස “දිට්ඨො මයා”ති ඉමිනා දිට්ඨවචනෙන සමෙති. යස්මා පන ඉතරො තං දස්සනං පටිච්ච දොසං න පටිජානාති, තස්මා අසුද්ධපරිසඬිකිතො හොති; අමුලකපරිසඬිකිතොති අත්ථො. තස්ස පුග්ගලස්ස “සුද්ධො අහ”න්ති පටිඤ්ඤාය තෙන සද්ධිං උපොසථො කාතබ්බො. සෙසගාථාද්වයෙපි එසෙව නයො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

අනුවිජ්ජකකිච්චවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

වොදකපුච්ඡාවිස්සජ්ජනාවණ්ණනා

362-363. වොදනාය කො ආදීතිආදිපුච්ඡානං විස්සජ්ජනෙ සච්චෙ ව අකුජ්ජෙ වාති සච්චෙ පතිට්ඨාතබ්බං අකුජ්ජෙ ච. යං කතං වා න කතං වා, තදෙව චත්තබ්බං, න ච වොදකෙ වා අනුවිජ්ජකෙ වා සඬිසෙ වා කොපො උජ්ජාදෙනබ්බො. ඔතිණ්ණානොතිණ්ණං ඡානිතබ්බන්ති ඔතිණ්ණඤ්ච අනොතිණ්ණඤ්ච වචනං ඡානිතබ්බං. තත්ත්වායං ඡානනවිධි – එත්තකා වොදකස්ස පුබ්බකථා, එත්තකා පච්ඡිමකථා, එත්තකා වුදිතකස්ස පුබ්බකථා, එත්තකා පච්ඡිමකථාති ඡානිතබ්බො. වොදකස්ස පමාණං ගණ්හිතබ්බං, වුදිතකස්ස පමාණං ගණ්හිතබ්බං, අනුවිජ්ජකස්ස පමාණං ගණ්හිතබ්බං, අනුවිජ්ජකො අජ්ජමත්තකම්පි අභාපෙන්තො “ආවුසො සමන්තාහරිත්වා උජුං කත්වා ආහරා”ති චත්තබ්බො, සඬිසෙන එවං පටිපජ්ජිතබ්බං. යෙන ධම්මෙන යෙන විනයෙන යෙන සත්ථුසාසනෙන තං අධිකරණං වූපසම්මතීති එත්ථ ධම්මොති

භූතං වත්ථු. විනයොති වොදනා වෙව සාරණා ව. සත්ථුසාසනන්ති ඤක්තිසම්පදා වෙව අනුස්සාවනසම්පදා ව. එතෙන හි ධම්මෙන ව විනයෙන ව සත්ථුසාසනෙන ව අධිකරණං වූපසමති, තස්මා අනුච්ඡේදකෙන භූතෙන වත්ථුනා වොදෙත්වා ආපත්තිං සාරෙත්වා ඤක්තිසම්පදාය වෙව අනුස්සාවනසම්පදාය ව තං අධිකරණං වූපසමෙතඛිඛං, අනුච්ඡේදකෙන එවං පටිපජ්ජිතඛිඛං. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

364. උපොසථො කිමත්ථායාති ආදිපුච්ඡාවිස්සජ්ජනම්පි උත්තානමෙව. අවසානගාථාසු ථෙරෙ ව පරිභාසතීති අවමඤ්ඤං කරොන්තො “කිං ඉමෙ ජානන්ති” ති පරිභාසති. ඛතො උපහතින්ද්‍රියොති තාය ඡන්දාදිගාමිතාය තෙන ව පරිභාසනෙන අත්තනා අත්තනො ඛත්තා ඛතො. සද්ධාදීනඤ්ච ඉන්ද්‍රියානං උපහත්තා උපහතින්ද්‍රියො. නිරයං ගච්ඡති දුම්මෙධො, න ව සික්ඛාය ගාරවොති සො ඛතො උපහතින්ද්‍රියො පඤ්ඤාය අභාවතො දුම්මෙධො තීසු සික්ඛාසු අසික්ඛනතො න ව සික්ඛාය ගාරවො කායස්ස හෙදා නිරයමෙව උපගච්ඡති, තස්මා න ව ආමිසං නිස්සාය...පෙ... යථා ධම්මො තථා කරෙති. තස්සත්ථො න ව ආමිසං නිස්සාය කරෙ, වුදිතකවොදකෙසු හි අඤ්ඤතරෙන දින්තං වීවරාදිආමිසං ගණ්හන්තො ආමිසං නිස්සාය කරොති, එවං න කරෙය්‍ය. න ව නිස්සාය පුග්ගලන්ති “අයං මෙ උපජ්ඣායො වා ආවරියො වා” ති ආදිනා නයෙන ඡන්දාදීහි ගච්ඡන්තො පුග්ගලං නිස්සාය කරොති, එවං න කරෙය්‍ය. අථ ඛො උභොපෙතෙ වීචජ්ජෙත්වා යථා ධම්මො ධීතො, තථෙව කරෙය්‍යාති.

උපකණ්ණකං ජජ්ජතීති “එවං කථෙහි, මා එවං කථෙත්ථා” ති කණ්ණමුලෙ මන්තෙති. ජම්භං පෙක්ඛතීති දොසමෙව ගවෙසති. වීතිහරතීති විනිච්ඡයං භාපෙති. කුම්මග්ගං පටිසෙවතීති ආපත්තිං දීපෙති.

අකාලෙන ව වොදෙතීති අනොකාසෙ අනජ්ඣිට්ඨොව වොදෙති. පුඛ්ඛාපරං න ජානාතීති පුරිමකථඤ්ච පච්ඡිමකථඤ්ච න ජානාති.

අනුසන්ධිවචනපථං න ජානාතීති කථානුසන්ධිවිනිච්ඡයානුසන්ධිවසෙන වචනං න ජානාති. සෙසං සඛිඛත්ථ උත්තානමෙවොති.

වොදනාකණ්ඩවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

වුළසඬිගාමො

අනුච්ඡේදකස්ස පටිපත්තිවණ්ණනා

365. වුළසඬිගාමෙ සඬිගාමාවචරෙන හික්ඛුනාති සඬිගාමො වුවචති අධිකරණවිනිච්ඡයත්ථාය සඬිසසන්තිපාතො. තත්‍ර හි අත්තපච්චත්ථිකා වෙව

සාසනපව්වත්ථිකා ව උද්ධමමං උබ්බිනයං සත්ථු සාසනං දීපෙන්තා සමොසරන්ති වෙසාලිකා වජ්ජිපුත්තකා විය. යො භික්ඛු තෙසං පව්වත්ථිකානං ලද්ධිං මද්දිත්වා සකවාදදීපනත්ථාය තත්ථ අවචරති, අජ්ඣොගාහෙත්වා විනිවිජයං පවත්තෙති, සො සඬගාමාවචරො නාම යසත්ථෙරො විය. තෙන සඬගාමාවචරෙන භික්ඛුනා සඬසං උපසඬකමන්තෙන නීවචිත්තෙන සඬසො උපසඬකමිතබ්බො. නීවචිත්තෙනාති මානද්ධපං නිපාතෙත්වා නිහතමානචිත්තෙන. රජොහරණසමෙතාති පාදපුඤ්ජනසමෙන; යථා රජොහරණස්ස සංකිලිට්ඨෙය වා අසංකිලිට්ඨෙය වා පාදෙ පුඤ්ජියමානෙ නෙව රාගො න දොසො; එවං ඉට්ඨානිට්ඨෙයු අරජ්ජන්තෙන අදුස්සන්තෙනාති අත්ථො. යථාපතිරූපෙ ආසනෙති යථාපතිරූපං ආසනං ඤත්වා අත්තනො පාපුණනට්ඨානෙ ථෙරානං භික්ඛුනං පිට්ඨිං අදස්සෙත්වා නිසීදිතබ්බං. අනානාකථීකෙනාති නානාවිධං තං තං අනත්ථකථං අකථෙත්තෙන. අතිරච්ඡානකථීකෙනාති දිට්ඨසුතමුතමිපි රාජකථාදිකං තීරච්ඡානකථං අකථෙත්තෙන. සාමං වා ධම්මො භාසිතබ්බොති සඬසසන්තිපාතට්ඨානෙ කප්පියාකප්පියනිස්සිතා වා රූපාරූපපරිච්ඡේදසමථාවාරවිපස්සනාවාරට්ඨානනිසජ්ජවත්තාදිනිස්සිතා වා කථා ධම්මො නාම. එවරූපො ධම්මො සයං වා භාසිතබ්බො, පරො වා අජ්ඣෙසිතබ්බො. යො භික්ඛු තථාරූපිං කථං කථෙතුං පහොති, සො චත්තබ්බො - “ආචුසො සඬසමජ්ඣමිහි පඤ්ඤෙ උජ්ජන්තෙ ත්වං කථෙය්‍යාසී”ති. අරියො වා තුණ්හීභාවො නාතිමඤ්ඤිතබ්බොති අරියා තුණ්හී නිසීදන්තා න බාලපුටුජ්ජනා විය නිසීදන්ති. අඤ්ඤතරං කම්මට්ඨානං ගහෙත්වාච නිසීදන්ති. ඉති කම්මට්ඨානමනසිකාරවසෙන තුණ්හීභාවො අරියො තුණ්හීභාවො නාම, සො නාතිමඤ්ඤිතබ්බො, කිං කම්මට්ඨානානුයොගෙනාති නාවචානිතබ්බො; අත්තනො පතිරූපං කම්මට්ඨානං ගහෙත්වාච නිසීදිතබ්බන්ති අත්ථො.

න උපජ්ඣායො පුච්ඡිතබ්බොති “කො නාමො තුය්හං උපජ්ඣායො”ති න පුච්ඡිතබ්බො. එස නයො සබ්බත්ථ. න ඡාතීති “ඛත්තියජාතියො ත්වං බ්‍රාහ්මණජාතියො”ති එවං ඡාති න පුච්ඡිතබ්බො. න ආගමොති “දීඝභාණකොසි ත්වං මජ්ඣමභාණකො”ති එවං ආගමො න පුච්ඡිතබ්බො. කුලපදෙසොති ඛත්තියකුලාදිවසෙනෙව වෙදිතබ්බො. අනුස්ස පෙමං වා දොසො වාති අනු පුග්ගලෙ එතෙසං කාරණානං අඤ්ඤතරවසෙන පෙමං වා භවෙය්‍ය දොසො වා.

නො පරිසකප්පිකෙනාති පරිසකප්පකෙන පරිසානුච්චායකෙන න භවිතබ්බං; යං පරිසාය රූච්චති, තදෙව වෙනෙත්වා කප්පෙත්වා න කථෙතබ්බන්ති අත්ථො. න භත්ථමුද්දා දස්සෙතබ්බොති කථෙතබ්බෙ ව අකථෙතබ්බෙ ව සඤ්ඤාජනනත්ථං භත්ථවිකාරො න කාතබ්බො.

අත්ථං අනුච්චියන්තෙනාති විනිච්ඡයපටිවෙධමෙව සල්ලක්ඛෙන්තෙන “ඉදං සුත්තං උපලබ්භති, ඉමස්මිං විනිච්ඡයෙ ඉදං වක්ඛාමී”ති එවං පරිතුලයන්තෙන නිසීදිතබ්බන්ති අත්ථො. න ච ආසනා වුට්ඨාතබ්බන්ති න ආසනා වුට්ඨාය සන්තිපාතමණ්ඩලෙ විචරිතබ්බං, විනයධරෙ උට්ඨිතෙ සබ්බා පරිසා උට්ඨහති. න විනිභාතබ්බන්ති න විනිච්ඡයො භාපෙතබ්බො. න කුම්මග්ගො සෙවිතබ්බොති න ආපත්ති දීපෙතබ්බො. අසාහසිකෙන හවිතබ්බන්ති න සහසාකාරිනා හවිතබ්බං; සහසා දුරුත්තවචනං න කථෙතබ්බන්ති අත්ථො. වචනක්ඛමෙනාති දුරුත්තවාචං බමනසිලෙන. භිතපරිසක්කිනාති භිතෙසිනා භිතගවෙසිනා කරුණා ච කරුණාපුබ්බභාගො ච උපට්ඨාපෙතබ්බොති අයං පදද්වයෙපි අධිප්පායො. අනසුරුත්තෙනාති න අසුරුත්තෙන. අසුරුත්තං වුච්චති විග්ගාභිකකථාසඬ්ඛාතං අසුන්දරවචනං; තං න කථෙතබ්බන්ති අත්ථො. අත්තා පරිග්ගහෙතබ්බොති “විනිච්ඡිතිතුං වුපසමෙතුං සක්ඛිස්සාමී නු ඛො නො”ති එවං අත්තා පරිග්ගහෙතබ්බො; අත්තනො පමාණං ජානිතබ්බන්ති අත්ථො. පරො පරිග්ගහෙතබ්බොති “ලජ්ජියා නු ඛො අයං පරිසා, සක්කා සඤ්ඤාපෙතුං උදාහු නො”ති එවං පරො පරිග්ගහෙතබ්බො.

වොදකො පරිග්ගහෙතබ්බොති “ධම්මවොදකො නු ඛො නො”ති එවං පරිග්ගහෙතබ්බො. වුදිතකො පරිග්ගහෙතබ්බොති “ධම්මවුදිතකො නු ඛො නො”ති එවං පරිග්ගහෙතබ්බො. අධම්මවොදකො පරිග්ගහෙතබ්බොති තස්ස පමාණං ජානිතබ්බං. සෙසෙසුපි එසෙව නයො. වුත්තං අභාපෙන්තෙනාති වොදකවුදිතකෙහි වුත්තවචනං අභාපෙන්තෙන. අවුත්තං අපකාසෙන්තෙනාති අනොසට්ඨං වත්ථුං අප්පකාසෙන්තෙන. මන්දො භාසෙතබ්බොති මන්දො මොමුහො පග්ගණ්හිතබ්බො, “නනු ත්වං කුලපුත්තො”ති උත්තෙපෙත්වා අනුයොගවත්තං කථාපෙත්වා තස්ස අනුයොගො ගණ්හිතබ්බො. භීරු අස්සාසෙතබ්බොති යස්ස සඬ්ඝමජ්ඣං වා ගණමජ්ඣං වා අනොසට්ඨබ්බන්තා සාරජ්ජං උජ්ජජ්ජති, තාදිසො “මා භායී, විස්සට්ඨො කථෙහි, මයං තෙ උපත්ථමිහා හවිස්සාමා”ති වත්ථාපි අනුයොගවත්තං කථාපෙතබ්බො. වණ්ඬො නිසෙධෙතබ්බොති අපසාදෙතබ්බො තජ්ජෙතබ්බො. අසුචි විභාවෙතබ්බොති අලජ්ජිං පකාසෙත්වා ආපත්තිං දෙසාපෙතබ්බො. උජුමද්දවෙනාති යො හික්ඛු උජු සීලවා කායවඬිකාදිරහිතො, සො මද්දවෙනෙව උපවරිතබ්බො. ධම්මෙසු ච පුග්ගලෙසු චාති එත්ථ යො ධම්මගරුකො හොති න පුග්ගලගරුකො, අයමෙව ධම්මෙසු ච පුග්ගලෙසු ච මජ්ඣන්තොති වෙදිතබ්බො.

366. සුත්තං සංසන්දනත්ථායාතිආදීසු තෙන ච පන එවං සබ්බන්තොරිතං පියමනාපගරුභාවනීයෙන අනුච්චිජකෙන සමුදාහටෙසු සුත්තාදීසු සුත්තං සංසන්දනත්ථාය; ආපත්තානාපත්තීනං සංසන්දනත්ථන්ති වෙදිතබ්බං. ඔපම්මං නිදස්සනත්ථායාති ඔපම්මං අත්ථදස්සනත්ථාය. අත්ථො විඤ්ඤාපනත්ථායාති

අත්ථො ජානාපනත්ථාය. පටිපුච්ඡා යපනත්ථායාති පුච්ඡා පුග්ගලස්ස යපනත්ථාය. ඔකාසකම්මං වොදනත්ථායාති වත්ථුනා වා ආපත්තියා වා වොදනත්ථාය. වොදනා සාරණත්ථායාති දොසාදොසං සරාපනත්ථාය. සාරණා සවචනීයත්ථායාති දොසාදොසසාරණා සවචනීයකරණත්ථාය. සවචනීයං පලිබොධත්ථායාති සවචනීයං “ඉමම්භා ආවාසා පරං මා පක්කම්”ති එවං පලිබොධත්ථාය. පලිබොධො විනිච්ඡයත්ථායාති විනිච්ඡයං පාපනත්ථාය. විනිච්ඡයො සන්තීරණත්ථායාති දොසාදොසං සන්තීරණත්ථාය තුලනත්ථාය. සන්තීරණං යානාට්ඨානගමනත්ථායාති

ආපත්තිඅනාපත්තිගරුකලභුකාපත්තිජානනත්ථාය. සඬසො සම්පරිග්ගහසම්පට්ඨිච්ඡනත්ථායාති විනිච්ඡයසම්පට්ඨිගහණත්ථාය ව; සුවිනිච්ඡිතදුබ්බිනිච්ඡිතභාවජානනත්ථාය වාති අත්ථො. පච්චෙකට්ඨායිනො අවිසංවාදකට්ඨායිනොති ඉස්සරියාධිපච්චජෙට්ඨකට්ඨානො ව අවිසංවාදකට්ඨානො ව යීතා; න තෙ අපසාදෙනබ්බාති අත්ථො.

ඉදානි යෙ මන්දා මන්දබුද්ධිනො එවං වදෙය්‍යං “විනයො නාම කීමත්ථායා”ති තෙසං වචනොකාසපිදහනත්ථමත්තං දස්සෙත්‍යං විනයො සංවරත්ථායාතිආදිමාහ. තත්ථ විනයො සංවරත්ථායාති සකලාපි විනයපඤ්ඤත්ති කායවච්ච්චාරසංවරත්ථාය. ආජීවවිසුද්ධිපරියොසානස්ස සීලස්ස උපනිස්සයො හොති; පච්චයො හොතීති අත්ථො. එස නයො සබ්බත්ථ. අපිචෙත්ථ අවිජ්ජපට්ඨාරොති පාපපුඤ්ඤානං කතාකතවසෙන විත්තවිජ්ජපට්ඨාරාහාවො. පාමුජ්ජන්ති දුබ්බලා තරුණපීති. පීතීති බලවා බහලපීති. පස්සද්ධීති කායවිත්තදරථපට්ඨපස්සද්ධි. සුබන්ති කායිකචෙතසිකසුබ්බං. තඤ්චි දුච්චිමපි සමාධිස්ස උපනිස්සයපච්චයො හොති. සමාධීති විත්තෙකග්ගතා. යථාභූතඤ්ඤාණදස්සනන්ති තරුණවිපස්සනා; උදයබ්බයඤ්ඤාණස්සෙනං අධිවචනං. විත්තෙකග්ගතා හි තරුණවිපස්සනාය උපනිස්සයපච්චයො හොති. නිබ්බිදාති සිබාපත්තා වුට්ඨානගාමිනිබලවච්චපස්සනා. වීරාගොති අරියමග්ගො. විමුක්තීති අරහත්තඵලං. චතුබ්බිධොපි හි අරියමග්ගො අරහත්තඵලස්ස උපනිස්සයපච්චයො හොති. විමුක්තිඤ්ඤාණදස්සනන්ති පච්චචෙක්ඛණාඤ්ඤාණං. විමුක්තිඤ්ඤාණදස්සනං අනුපාදාපරිනිබ්බානත්ථායාති අපච්චයපරිනිබ්බානත්ථාය. අපච්චයපරිනිබ්බානස්ස හි තං පච්චයො හොති, තස්මිං අනුජ්ජත්තෙ අවස්සං පරිනිබ්බායිතබ්බතොති. එතදත්ථා කථාති අයං විනයකථා නාම එතදත්ථා. මන්තනාති විනයමන්තනා එව. උපනිසාති අයං “විනයො සංවරත්ථායා”තිආදිකා පරම්පරපච්චයතාපි එතදත්ථාය. සොතාවධානන්ති ඉමිස්සා පරම්පරපච්චයකථාය සොතාවධානං. ඉමං කථං සුත්වා යං උජ්ජජ්ජති ඤ්ඤාණං, තම්පි එතදත්ථාය. යදිදං අනුපාදා විත්තස්ස විමොක්ඛොති යො අයං චතුහි උපාදානෙහි අනුපාදිසිත්වා විත්තස්ස අරහත්තඵලසඬබාතො විමොක්ඛො, සොපි එතදත්ථාය; අපච්චයපරිනිබ්බානත්ථාය එවාති අත්ථො.

367. අනුයෝගවත්තගාථාසු පයමගාථා වුත්තත්ථා එව.

වත්ථුං විපත්තිං ආපත්තිං, නිදානං ආකාරඅකොච්චො පුබ්බාපරං න ඡානාතීති “වත්ථු”න්තිආදීති “න ඡානාතී”ති පදෙන සම්බන්ධො. “අකොච්චො”ති පදස්ස “ස වෙ තාදිසකො”ති ඉමිනා සම්බන්ධො. තස්මා අයමෙත්ථ යොජනා – යො භික්ඛු පාරාජිකාදීනං වත්ථුං න ඡානාති, වතුබ්බිධං විපත්තිං න ඡානාති, සත්තවිධං ආපත්තිං න ඡානාති, “ඉදං සික්ඛාපදං අසුකස්මිං නාම නගරෙ පඤ්ඤත්ත”න්ති එවං නිදානං න ඡානාති, “ඉදං පුරිමවචනං ඉදං පච්ඡිමවචන”න්ති පුබ්බාපරං න ඡානාති, “ඉදං කතං ඉදං අකත”න්ති කතාකතං න ඡානාති. සමෙන වාති තෙනෙව පුබ්බාපරං අඡානනස්ස සමෙන අඤ්ඤාණෙන, “කතාකතං න ඡානාතී”ති වුත්තං හොති; එවං තාව නඡානාති-පදෙන සද්ධිං සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො. යං පනෙතං “ආකාරඅකොච්චො”ති වුත්තං, තත්ථ ආකාරඅකොච්චොති කාරණාකාරණෙ අකොච්චො. ඉති ය්වායං වත්ථුආදීනිපි න ඡානාති, ආකාරස්ස ව අකොච්චො, ස වෙ තාදිසකො භික්ඛු අපටික්ඛොති වුච්චති.

කම්මඤ්ච අධිකරණඤ්චාති ඉමෙසමිපි පදානං “න ඡානාතී”ති පදෙනෙව සම්බන්ධො. අයං පනෙත්ථ යොජනා – තථෙව ඉති ය්වායං කම්මඤ්ච න ඡානාති, අධිකරණඤ්ච න ඡානාති, සත්තජ්ජකාරෙ සමථෙ වාපි අකොච්චො, රාගාදීහි පන රත්තො දුට්ඨො ව මුල්ලො ව, භයෙන භයා ගච්ඡති, සම්මොහෙන මොහා ගච්ඡති, රත්තත්තා පන දුට්ඨත්තා ව ඡන්දා දොසා ව ගච්ඡති, පරං සඤ්ඤාපෙතුං අසමත්ථතාය න ව සඤ්ඤත්තිකුසලො, කාරණාකාරණදස්සනෙ අසමත්ථතාය නිජ්ඣත්තියා ව අකොච්චො අත්තනො සදිසාය පරිසාය ලද්ධත්තා ලද්ධපක්ඛො, හිරියා පරිබාහිරත්තා අහිරිකො, කාලකෙහි කම්මෙහි සමන්තාගතත්තා කණ්භකම්මො, ධම්මාදරියපුග්ගලාදරියානං අභාවතො අනාදරො, ස වෙ තාදිසකො භික්ඛු අපටික්ඛොති වුච්චති, න පටික්ඛිතබ්බො න ඔලොකෙතබ්බො, න සම්මන්තිත්වා ඉස්සරියාධිපච්චජෙට්ඨකට්ඨානෙ ඨපෙතබ්බොති අත්ථො. සුක්කපක්ඛගාථානමිපි යොජනාන යො වුත්තන යෙනෙව වෙදිතබ්බොති.

වුළසඬගාමවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

මහාසඬගාමො

වොහරන්තෙන ඡානිතබ්බාදිවණ්ණනා

368-374. මහාසඬගාමෙ – වත්ථුතො වා වත්ථුං සඬකමතීති “පයමපාරාජිකවත්ථු මයා දිට්ඨං වා සුතං වා”ති වත්ථා පුන පුච්ඡියමානො නිසංසියමානො “න මයා පයමපාරාජිකස්ස වත්ථු දිට්ඨං, න සුතං;

දුතියපාරාජිකස්ස චත්ථු දිට්ඨං වා සුතං වා”ති වදති. එතෙනෙව නයෙන සෙසචත්ථුසඬකමනං, විපත්තිතො විපත්තිසඬකමනං ආපත්තිතො ආපත්තිසඬකමනාඤ්ච වෙදිතබ්බං. යො පන “නෙව මයා දිට්ඨං, න සුත”න්ති චත්ථා පච්ඡා “මයාපෙතං දිට්ඨං වා සුතං වා”ති වදති, “දිට්ඨං වා සුතං වා”ති චත්ථා පච්ඡා “න දිට්ඨං වා න සුතං වා”ති වදති, අයං අවජානිත්ථා පටිජානාති, පටිජානිත්ථා අවජානාතීති වෙදිතබ්බො. එසෙව අඤ්ඤානඤ්ඤං පටිචරති නාම.

375. වණ්ණාවණ්ණොති නීලාදිවණ්ණාවණ්ණවසෙන සුක්කවිස්සට්ඨිසික්ඛාපදං වුත්තං. වචනමනුජපදානන්ති සඤ්චරිත්තං වුත්තං. කායසංසග්ගාදිත්තයං සරූපෙනෙව වුත්තං. ඉති ඉමානි පඤ්ච මෙථුනධම්මස්ස පුබ්බභාගො පුබ්බපයොගොති වෙදිතබ්බාති.

376. චත්තාරි අපලොකනකම්මානීති අධම්මෙනවග්ගාදීති. සෙසෙසුපි එසෙව නයො. ඉති චත්තාරි චතුක්කානි සොළස හොන්ති.

අගතිඅගන්තබ්බවණ්ණනා

379. බහුජනඅභිතාය පටිපන්නො හොතීති විනයධරෙන හි එවං ඡන්දාදිගතියා අධිකරණෙ විනිච්ඡිතෙ තස්මිං විහාරෙ සඬසො ද්විධා හිජ්ජති. ඔවාදුපජීවිතියො හික්ඛුනියොපි ද්වෙ භාගා හොන්ති. උපාසකාපි උපාසිකායොපි දාරකාපි දාරිකායොපි තෙසං ආරක්ඛදෙවතාපි තථෙව ද්විධා හිජ්ජන්ති. තතො භුම්මදෙවතා ආදිං කත්ථා යාව අකනිට්ඨබ්බුහ්මානො ද්විධාව හොන්ති. තෙන වුත්තං – “බහුජනඅභිතාය පටිපන්නො හොති...පෙ.... දුක්ඛාය දෙවමනුස්සාන”න්ති.

382. විසමනිස්සිතොති විසමානි කායකම්මාදීති නිස්සිතො. ගහනනිස්සිතොති මිච්ඡාදිට්ඨිඅන්තග්ගාහිකදිට්ඨිසඬබාතං ගහනං නිස්සිතො. බලවනිස්සිතොති බලවන්තෙ අභිඤ්ඤාතෙ හික්ඛු නිස්සිතො.

393. තස්ස අවජානන්තොති තස්ස වචනං අවජානන්තො. උපයොගත්ථෙ වා සාමිච්චනං, තං අවජානන්තොති අත්ථො.

394. යං අත්ථායාති යදත්ථාය. තං අත්ථන්ති සො අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

මහාසඬගාමවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

කථිනහෙදං

කථිනඅත්ථනාදිවණ්ණනා

403. කථිනෙ - අට්ඨ මාතිකාති බන්ධකෙ චුත්තා පක්කමනන්තිකාදිකා අට්ඨ. පලිබොධානිසංසාපි පුබ්බෙ චුත්තා එව.

404. පයොගස්සාති චීවරධොවනාදිනො සත්තවිධස්ස පුබ්බකරණස්සත්ථාය යො උදකාහරණාදිකො පයොගො කයිරති, තස්ස පයොගස්ස. කතමෙ ධම්මා අනන්තරපච්චයෙන පච්චයොති අනාගතවසෙන අනන්තරා හුත්වා කතමෙ ධම්මා පච්චයා හොන්තීති අත්ථො. සමනන්තරපච්චයෙනාති සුට්ඨු අනන්තරපච්චයෙන, අනන්තරපච්චයමෙව ආසන්නතරං කත්වා පුච්ඡති. නිස්සයපච්චයෙනාති උප්පජ්ජමානස්ස පයොගස්ස නිස්සයං ආධාරභාවං උපගතා විය හුත්වා කතමෙ ධම්මා පච්චයා හොන්තීති අත්ථො. උපනිස්සයපච්චයෙනාති උපෙනෙන නිස්සයපච්චයෙන; නිස්සයපච්චයමෙව උපගතතරං කත්වා පුච්ඡති. පුරෙජාතපච්චයෙනාති ඉමිනා පයමං උප්පන්තස්ස පච්චයභාවං පුච්ඡති. පච්ඡාජාතපච්චයෙනාති ඉමිනා පච්ඡා උප්පජ්ජනකස්ස පච්චයභාවං පුච්ඡති. සහජාතපච්චයෙනාති ඉමිනා අපුබ්බං අවර්මං උප්පජ්ජමානානං පච්චයභාවං පුච්ඡති. පුබ්බකරණස්සාති ධොවනාදිනො පුබ්බකරණස්ස. පච්චුද්ධාරස්සාති පුරාණසඛ්ඛාට්ඨාදිනං පච්චුද්ධාරණස්ස. අධිට්ඨානස්සාති කථිනචීවරාධිට්ඨානස්ස. අත්ථාරස්සාති කථිනත්ථාරස්ස. මාතිකානඤ්ච පලිබොධානඤ්චාති අට්ඨන්තං මාතිකානං ද්වින්නඤ්ච පලිබොධානං. වත්ථුස්සාති සඛ්ඛාට්ඨාදිනො කථිනවත්ථුස්ස; සෙසං චුත්තනයමෙව.

එවං යඤ්ච ලබ්භති යඤ්ච න ලබ්භති, සබ්බං පුච්ඡන්වා ඉදානි යං යස්ස ලබ්භති, තදෙව දස්සෙන්තො පුබ්බකරණං පයොගස්සාතිආදිනා නයෙන විස්සජ්ජනමාහ. තස්සත්ථො - යං චුත්තං “පයොගස්ස කතමෙ ධම්මා” තිආදි, තත්ථ චුච්චතෙ, පුබ්බකරණං පයොගස්ස අනන්තරපච්චයෙන පච්චයො, සමනන්තරනිස්සයඋපනිස්සයපච්චයෙන පච්චයො. පයොගස්ස හි සත්තවිධම්පි පුබ්බකරණං යස්මා තෙන පයොගෙන නිප්ථාදෙනබ්බස්ස පුබ්බකරණස්සත්ථාය සො පයොගො කයිරති, තස්මා ඉමෙහි චතුහි පච්චයෙහි පච්චයො හොති. පුරෙජාතපච්චයෙ පනෙස උද්දිට්ඨධම්මෙසු එකධම්මම්පි න ලභති, අඤ්ඤදත්ථු පුබ්බකරණස්ස සයං පුරෙජාතපච්චයො හොති, පයොගෙ සති පුබ්බකරණස්ස නිප්ථජ්ජනතො. තෙන චුත්තං - “පයොගො පුබ්බකරණස්ස පුරෙජාතපච්චයෙන පච්චයො” ති. පච්ඡාජාතපච්චයං පන ලභති, තෙන චුත්තං - “පුබ්බකරණං පයොගස්ස පච්ඡාජාතපච්චයෙන පච්චයො” ති. පච්ඡා උප්පජ්ජනකස්ස හි පුබ්බකරණස්ස අත්ථාය සො පයොගො කයිරති.

සහජාතපච්චයං පන මාතිකාපලිබ්බොධානිසංසසඬිබානෙ පන්තරස ධම්මෙ
යපෙත්වා අඤ්ඤො පයොගාදීසු එකොපි ධම්මො න ලහති, තෙ එව හි පන්තරස
ධම්මා සහ කථිනත්ථාරොන එකතො නිජ්චජ්ජන්තීති අඤ්ඤමඤ්ඤං
සහජාතපච්චයා භොන්ති. තෙන චුත්තං - “පන්තරස ධම්මා සහජාතපච්චයෙන
පච්චයො” ති. එතෙනුපායෙන සබ්බපදවිස්සජ්ජනානි වෙදිතබ්බානි.

පුබ්බකරණනිදානාදිවිභාගවණ්ණනා

405. පුබ්බකරණං කිංනිදානන්තිආදිපුච්ඡාචිස්සජ්ජනං උත්තානමෙව.

406-7. “පයොගො කිංනිදානො” තිආදීසු පුච්ඡාද්වයවිස්සජ්ජනෙසු
හෙතුනිදානො පච්චයනිදානොති එත්ථ ඡ වීචරානි හෙතු වෙච පච්චයො වාති
වෙදිතබ්බානි. පුබ්බපයොගාදීනඤ්ඤි සබ්බෙසං තානියෙව හෙතු, තානි පච්චයො.
න හි ඡබ්බිධෙ වීචරෙ අසති පයොගො අත්ථි, න පුබ්බකරණාදීනි, තස්මා
“පයොගො හෙතුනිදානො” තිආදි චුත්තං.

408. සඬිගහවාරෙ - වචීහෙදෙනාති “ඉමාය සඬිසාටියා, ඉමීනා
උත්තරාසඬිගෙන, ඉමීනා අත්තරවාසකෙන කථිනං අත්ථරාමී” ති එතෙන
වචීහෙදෙන. කතිමුලාදිපුච්ඡාචිස්සජ්ජනෙ - කිරියා මජ්ඣෙති පච්චුද්ධාරො වෙච
අධිට්ඨානඤ්ච.

411. වත්ථුච්ඡන්තං භොතීති අකජ්ජියදුස්සං භොති. කාලච්ඡන්තං නාම අජ්ජ
දායකෙහි දිත්තං ස්වෙ සඬිසො කථිනත්ථාරකස්ස දෙති. කරණච්ඡන්තං නාම
තදහෙව ඡන්දිත්වා අකතං.

කථිනාදිජානිතබ්බවිභාගවණ්ණනා

412. කථිනං ජානිතබ්බන්තිආදිපුච්ඡාය විස්සජ්ජනෙ - තෙසඤ්ඤෙව
ධම්මානන්ති යෙසු රූපාදිධම්මෙසු සති කථිනං නාම භොති, තෙසං සමොධානං
මිස්සිභාවො. නාමං නාමකම්මන්තිආදිනා පන “කථින” න්ති ඉදං බහුසු ධම්මෙසු
නාමමත්තං, න පරමත්ථතො එකො ධම්මො අත්ථිති දස්සෙති.

වතුච්ඡන්තියා ආකාරෙහීති “න උල්ලිබ්බිතමත්තෙනා” තිආදීහි පුබ්බෙ
චුත්තකාරණෙහි. සත්තරසහි ආකාරෙහීති “අහතෙන අත්ථතං භොති
කථින” න්තිආදීහි පුබ්බෙ චුත්තකාරණෙහි. නිමිත්තකම්මාදීසු යං වත්තබ්බං
සබ්බං කථිනක්ඛන්ධකවණ්ණනායං චුත්තං.

416. එකුජ්ජාදා එකනිරොධාති උජ්ජපජ්ජමානාපි එකතො උජ්ජපජ්ජන්ති,
නිරුජ්ඣමානාපි එකතො නිරුජ්ඣන්ති. එකුජ්ජාදා නානානිරොධාති
උජ්ජපජ්ජමානා එකතො උජ්ජපජ්ජන්ති, නිරුජ්ඣමානා නානා නිරුජ්ඣන්ති. කිං

වුත්තං හොති? සබ්බෙපි අත්ථාරෙන සද්ධිං එකතො උප්පජ්ජන්ති, අත්ථාරෙ හි සති උද්ධාරො නාම. නිරුජ්ඣමානා පනෙත්ථ පුරිමා ද්වෙ අත්ථාරෙන සද්ධිං එකතො නිරුජ්ඣන්ති, උද්ධාරභාවං පාපුණන්ති. අත්ථාරස්ස හි නිරොධො එතෙසඤ්ච උද්ධාරභාවො එකක්ඛණෙ හොති, ඉතරෙ නානා නිරුජ්ඣන්ති. තෙසු උද්ධාරභාවං පත්තෙසුපි අත්ථාරො තිට්ඨතියෙව. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

කථිනභෙදවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පඤ්ඤත්තිවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

උපාලිපඤ්චකං

අනිස්සිතවග්ගවණ්ණනා

417. උපාලිපඤ්චෙසු කතිහි නු ඛො භන්තෙති පුච්ඡාය අයං සම්බන්ධො. ටෙරො කිර රහොගතො සබ්බානි ඉමානි පඤ්චකානි ආවජ්ජෙත්වා “භගවන්තං දානි පුච්ඡිත්වා ඉමෙසං නිස්සාය වසනකාදීනං අත්ථාය තන්තිං යපෙස්සාමි” ති භගවන්තං උපසඬකමිත්වා “කතිහි නු ඛො භන්තෙ” ති ආදිනා නයෙන පඤ්චෙ පුච්ඡි. තෙසං විස්සජ්ජනෙ උපොසථං න ජානාතීති නවවිධං උපොසථං න ජානාති. උපොසථකම්මං න ජානාතීති අධම්මෙනවග්ගාදිභෙදං චතුබ්බිධං උපොසථකම්මං න ජානාති. පාතිමොක්ඛං න ජානාතීති ද්වෙ මාතිකා න ජානාති. පාතිමොක්ඛුද්දෙසං න ජානාතීති භික්ඛුනං පඤ්චවිධං භික්ඛුනීනං චතුබ්බිධන්ති නවවිධං පාතිමොක්ඛුද්දෙසං න ජානාති.

පවාරණං න ජානාතීති නවවිධං පවාරණං න ජානාති. පවාරණාකම්මං න ජානාතීති අධම්මෙනවග්ගාදිභෙදං චතුබ්බිධං පවාරණාකම්මං න ජානාති.

ආපත්තානාපත්තිං න ජානාතීති තස්මිං තස්මිං සික්ඛාපදෙ නිද්දිට්ඨං ආපත්තිඤ්ච අනාපත්තිඤ්ච න ජානාති.

ආපන්තො කම්මකතොති ආපත්තිං ආපන්තො තප්පච්චයාව සඬසෙන කම්මං කතං හොති.

නප්පට්ඨපස්සම්භනවග්ගවණ්ණනා

420. කම්මං නප්පට්ඨපස්සම්භනබ්බන්ති අයං යස්මා අනුලොමවත්තෙ න වත්තති, තස්මා නාස්ස කම්මං පට්ඨපස්සම්භනබ්බං; සරජ්ජුකොච විස්සජ්ජෙතබ්බොති අත්ථො.

421. සවෙ උපාලි සඬිසො සමග්ගකරණියානි කම්මානි කරොතීනි සවෙ සමග්ගෙහි කරණියානි උපොසථාදීනි කම්මානි කරොති, උපොසථපචාරණාදීසු හි ධීනාසු උපත්ථම්හො න දාතඛිබ්බො. සවෙ හි සඬිසො අවිචයං දෙසාපෙත්වා සඬිසසාමග්ගිං කරොති, තිණුවත්ථාරකසමථං වා කත්වා උපොසථපචාරණං කරොති, එවරුපං සමග්ගකරණියං නාම කම්මං හොති. තත්ථ වෙති සවෙ තාදීසෙ කම්මෙ හික්ඛුනො නක්ඛමති, දිට්ඨාචිකම්මමිපි කත්වා තථාරුපා සාමග්ගී උපෙතඛිබ්බො, එවං විලොමග්ගාහො න ගණ්හිතඛිබ්බො. යත්‍ර පන උද්ධම්මං උඛිබ්බනියං සත්ථු සාසනං දීපෙත්ති, තත්ථ දිට්ඨාචිකම්මං න වට්ටති, පට්ඨාහිත්වා පක්කම්තඛිබ්බං.

උස්සිතමන්තී වාති ලොභදොසමොහමානුස්සන්තං වාවං භාසිතා කණ්හවාටො අනත්ථකදීපනො. නිස්සිතජජීති අත්තනො ධම්මතාය උස්සදයුත්තං භාසිතුං න සක්කොති; අථ බො “මයා සද්ධිං රාජා එවං කථෙසි, අසුකමභාමත්තො එවං කථෙසි, අසුකො නාම මය්හං ආචරියො වා උපජ්ඣායො වා තෙපිටකො මයා සද්ධිං එවං කථෙසි” ති එවං අඤ්ඤං නිස්සාය ජජපති. න ච භාසානුසන්ධිකුසලොති කථානුසන්ධිවචනෙ ච විනිච්ඡයානුසන්ධිවචනෙ ච අකුසලො හොති. න යථාධම්මෙ යථාචිනයෙති න භූතෙන වත්ථුනා ආපත්තිං සාරෙත්වා චොදෙතා හොති.

උස්සාදෙතා හොතීති “අම්භාකං ආචරියො මහාතෙපිටකො පරමධම්මකථීකො” තිආදිනා නයෙන එකච්චං උස්සාදෙති. දුතියපදෙ “ආපත්තිං කිං සො න ජානාතී” තිආදිනා එකච්චං අපසාදෙති. අධම්මං ගණ්හාතීති අනියානිකපක්ඛං ගණ්හාති. ධම්මං පට්ඨාහතීති නියානිකපක්ඛං පට්ඨාහති. සම්ඵඤ්ච බහුං භාසතීති බහුං නිරත්ථකකථං කථෙති.

පසය්හ පවත්තා හොතීති අනජ්ඣට්ඨො භාරෙ අනාරොපිතෙ කෙචලං මානං නිස්සාය අජ්ඣොත්ථරිත්වා අනධිකාරෙ කථෙතා හොති. අනොකාසකම්මං කාරෙත්වාති ඔකාසකම්මං අකාරෙත්වා පවත්තා හොති. න යථාදිට්ඨියා බ්‍යාකතා හොතීති යස්ස අත්තනො දිට්ඨි තං පුරක්ඛත්වා න බ්‍යාකතා; ලද්ධිං නික්ඛිපිත්වා අයථාභුච්චං අධම්මාදීසු ධම්මාදිලද්ධිකො භුත්වා කථෙතා හොතීති අත්ථො.

වොහාරවග්ගවණ්ණනා

424. ආපත්තියා පයොගං න ජානාතීති “අයං ආපත්ති කායජ්ජයොගා, අයං වචීපයොගා” ති න ජානාති. ආපත්තියා වූපසමං න ජානාතීති “අයං ආපත්ති දෙසනාය වූපසමති, අයං වුට්ඨානෙන, අයං නෙව දෙසනාය න වුට්ඨානෙනා” ති න ජානාති. ආපත්තියා න විනිච්ඡයකුසලො හොතීති “ඉමස්මිං වත්ථුස්මිං අයං

ආපත්තී’ති න ජානාති, දොසානුරූපං ආපත්තිං උද්ධරිත්වා පතිට්ඨාපෙතුං න සක්කොති.

අධිකරණසමුට්ඨානං න ජානාතීති “ඉදං අධිකරණං අට්ඨාරස හෙදකරවත්ථුනි නිස්සාය සමුට්ඨානි, ඉදං වතස්සො විපත්තියො, ඉදං පඤ්ච වා සත්ත වා ආපත්තික්ඛන්ධො, ඉදං වත්තාරි සඛසකිච්චානි නිස්සාය සමුට්ඨානී”ති න ජානාති. පයොගං න ජානාතීති “ඉදං අධිකරණං ද්වාදසමුලප්පයොගං, ඉදං වුද්දසමුලප්පයොගං, ඉදං ඡමුලපයොගං, ඉදං එකමුලපයොග”න්ති න ජානාති. අධිකරණානඤ්ඤි යථාසකංමුලමෙව පයොගා නාම හොන්ති, තං සබ්බමිපි න ජානාතීති අත්ථො. වූපසමං න ජානාතීති “ඉදං අධිකරණං ද්වීභි සමථෙභි වූපසමති, ඉදං තීභි, ඉදං චතුභි, ඉදං එකෙන සමථෙන වූපසමති”ති න ජානාති. න විනිච්ඡයකුසලො හොතීති අධිකරණං විනිච්ඡන්ත්වා සමථං පාපෙතුං න ජානාති.

කම්මං න ජානාතීති තජ්ජනීයාදි සත්තවිධං කම්මං න ජානාති. කම්මස්ස කරණං න ජානාතීති “ඉදං කම්මං ඉමිනා නීභාරෙන කාතබ්බ”න්ති න ජානාති. කම්මස්ස වත්ථුං න ජානාතීති “ඉදං තජ්ජනීයස්ස වත්ථු, ඉදං නියස්සාදීන”න්ති න ජානාති. වත්තන්ති සත්තසු කම්මෙසු හෙට්ඨා චතුත්තං කම්මානං අට්ඨාරසවිධං තිවිධස්ස ච උක්ඛෙපනීයකම්මස්ස තෙවත්තාලීසවිධං වත්තං න ජානාති. කම්මස්ස වූපසමං න ජානාතීති “යො භික්ඛු වත්තෙ වත්තිත්වා යාවති, තස්ස කම්මං පටිප්පස්සම්හෙතබ්බං, අච්චයො දෙසාපෙතබ්බො”ති න ජානාති.

වත්ථුං න ජානාතීති සත්තන්තං ආපත්තික්ඛන්ධානං වත්ථුං න ජානාති. නිදානං න ජානාතීති “ඉදං සික්ඛාපදං ඉමස්මිං නගරෙ පඤ්ඤත්තං, ඉදං ඉමස්මි”න්ති න ජානාති. පඤ්ඤත්තිං න ජානාතීති පඤ්ඤත්තිඅනුපඤ්ඤත්තිඅනුප්පන්තපඤ්ඤත්තිවසෙන තිවිධං පඤ්ඤත්තිං න ජානාති. පදපච්චාහට්ඨං න ජානාතීති සම්මුඛා කාතබ්බං පදං න ජානාති. “බුද්ධො භගවා”ති වත්තබ්බො “භගවා බුද්ධො”ති හෙට්ඨුපරියං කත්වා පදං යොපෙති.

අකුසලො ච හොති විනයෙති විනයපාළියඤ්ච අට්ඨකථායඤ්ච අකුසලො හොති.

ඤ්ඤත්තිං න ජානාතීති සඛ්ඛෙපතො හි දුට්ඨා ඤ්ඤත්ති – “එසා ඤ්ඤත්ති”ති එවං නිද්දිට්ඨා ච අනිද්දිට්ඨා ච. තත්ථ යා එවං අනිද්දිට්ඨා, සා “කම්මඤ්ඤත්ති” නාම හොති. යා නිද්දිට්ඨා, සා “කම්මපාදඤ්ඤත්ති” නාම, තං සබ්බෙන සබ්බං ඤ්ඤත්තිං න ජානාති. ඤ්ඤත්තියා කරණං න ජානාතීති නවසු යානෙසු කම්මඤ්ඤත්තියා කරණං න ජානාති, ද්වීසු යානෙසු කම්මපාදඤ්ඤත්තියා. ඤ්ඤත්තියා අනුස්සාවනන්ති “ඉමිස්සා ඤ්ඤත්තියා එකා අනුස්සාවනා, ඉමිස්සා තිස්සො”ති න ජානාති.

ඤ්ඤානියා සමථං න ජානාතීති ය්වායං සතිවිනයො, අමුල්ලභවිනයො, තස්සපාපියසිකා, තිණුවත්ථාරකොති චතුබ්බිධො සමථො ඤ්ඤානියා විනා න හොති, තං ඤ්ඤානියා සමථොති න ජානාති. ඤ්ඤානියා වූපසමං න ජානාතීති යං අධිකරණං ඉමිනා චතුබ්බිධෙන ඤ්ඤානිසමථෙන වූපසමති, තස්ස තං වූපසමං “අයං ඤ්ඤානියා වූපසමො කතො” ති න ජානාති.

සුත්තං න ජානාතීති උභතොවිභච්ඡිතං න ජානාති. සුත්තානුලොමං න ජානාතීති චත්තාරො මහාපදෙසෙ න ජානාති. විනයං න ජානාතීති ඛන්ධකපරිවාරං න ජානාති. විනයානුලොමං න ජානාතීති චත්තාරො මහාපදෙසෙයෙව න ජානාති. න ච යානායානකුසලොති කාරණාකාරණකුසලො න හොති.

ධම්මං න ජානාතීති යපෙත්වා විනයපිටකං අවසෙසං පිටකද්වයං න ජානාති. ධම්මානුලොමං න ජානාතීති සුත්තන්තිකෙ චත්තාරො මහාපදෙසෙ න ජානාති. විනයං න ජානාතීති ඛන්ධකපරිවාරමෙව න ජානාති. විනයානුලොමං න ජානාතීති චත්තාරො මහාපදෙසෙ න ජානාති. උභතොවිභච්ඡිතා පනෙත්ථ අසච්ඡිතා හොන්ති, තස්මායං කුරුන්දියං වුත්තං – “විනයන්ති සකලං විනයපිටකං න ජානාතී” ති තං න ගහෙතබ්බං. න ච පුබ්බාපරකුසලො හොතීති පුරෙකථාය ච පච්ඡාකථාය ච අකුසලො හොති. සෙසං සබ්බත්ථ වුත්තපටිපක්ඛවසෙන ඤෙයාත්තා පුබ්බෙ පකාසිත්තා ච උත්තානමෙවාති.

අනිස්සිතවග්ගනප්පටිප්පස්සම්භනවග්ගවොහාරවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

දිට්ඨාච්ඡිකම්මවග්ගවණ්ණනා

425. දිට්ඨාච්ඡිකම්මවග්ගෙ – දිට්ඨාච්ඡිකම්මාති දිට්ඨිතං ආච්ඡිකම්මාති; ලද්ධිප්පකාසනාති ආපත්තිදෙසනාසඬ්ඛාතානං විනයකම්මානමෙතං අධිවචනං. අනාපත්තියා දිට්ඨිං ආච්ඡි කරොතීති අනාපත්තිමෙව ආපත්තීති දෙසෙතීති අත්ථො. අදෙසනාගාමීනියාති ගරුකාපත්තියා දිට්ඨිං ආච්ඡිකරොති; සඬ්ඛාදිසෙසඤ්ඤා පාරාජිකඤ්ඤා දෙසෙතීති අත්ථො. දෙසිතායාති ලභුකාපත්තියාපි දෙසිතාය දිට්ඨිං ආච්ඡිකරොති; දෙසිතං පුන දෙසෙතීති අත්ථො.

චතුහි පඤ්ඤාති දිට්ඨිත්ති යථා චතුහි පඤ්ඤාති දිට්ඨි ආච්ඡිකතා හොති, එවං ආච්ඡිකරොති; චත්තාරො පඤ්ඤා ජනා එකතො ආපත්තිං දෙසෙත්තීති අත්ථො. මනොමානසෙනාති මනසඬ්ඛාතෙන මානසෙන දිට්ඨිං ආච්ඡිකරොති; වච්චෙදං අකත්වා විත්තෙනෙව ආපත්තිං දෙසෙතීති අත්ථො.

නානාසංවාසකස්සාති ලද්ධිනානාසංවාසකස්ස වා කම්මනානාසංවාසකස්ස වා සන්තිකෙ දිට්ඨිං ආච්ඡිකරොති; ආපත්තිං දෙසෙතීති අත්ථො. නානාසිමායාති

සමානසංවාසකස්සාපි නානාසීමාය ධීතස්ස සන්තිකෙ ආවිකරොති. මාලකසීමාය හි ධීතෙන සීමන්තරිකාය ධීතස්ස සීමන්තරිකාය වා ධීතෙන අවිජ්ජවාසසීමාය ධීතස්සාපි ආපත්තිං දෙසෙතුං න වට්ටති. අපකතත්තස්සාති උක්ඛිත්තකස්ස වා, යස්ස වා උපොසථපචාරණා ධ්විතා හොන්ති, තස්ස සන්තිකෙ දෙසෙතීති අත්ථො.

430. නාලං ඔකාසකම්මං කාතුන්ති න පරියත්තං කාතුං; න කාතඛිඛන්ති අත්ථො. ඉධාපි අපකතත්තො උක්ඛිත්තකො ච ධ්විතඋපොසථපචාරණො ච. වාචනාධිජ්ජායොති සාසනතො වාචෙතුකාමො.

432. මන්දත්තා මොමුහත්තාති මන්දභාවෙන මොමුහභාවෙන විස්සජ්ජිතම්පි ජාතිතුං අසමත්ථො, කෙවලං අත්තනො මොමුහභාවං පකාසෙත්තොයෙව පුච්ඡති උම්මත්තකො විය. පාපිච්ඡොති “එවං මං ජනො සම්භාවෙස්සතී”ති පාපිකාය ඉච්ඡාය පුච්ඡති. පරිභවාති පරිභවං ආරොපෙතුකාමො හුත්වා පුච්ඡති. අඤ්ඤඛ්ඛාකරණෙසුපි එසෙව නයො. සෙසං සඛිඛත්ථ උත්තානමෙවාති. අත්තාදානවග්ගෙ ච ධුතඬිගවග්ගෙ ච යං වත්තඛිඛං සියා, තං සඛිඛං හෙට්ඨා වුත්තමෙව.

දිට්ඨාවිකම්මවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

මුසාවාදවග්ගවණ්ණනා

444. මුසාවාදවග්ගෙ - පාරාජිකං ගච්ඡතීති පාරාජිකගාමී; පාරාජිකාපත්තිභාවං පාපුණාතීති අත්ථො. ඉතරෙසුපි එසෙව නයො. තත්ථ අසන්තඋත්තරිමනුස්සධම්මාරොචනමුසාවාදො පාරාජිකගාමී, අමුලකෙන පාරාජිකෙන අනුද්ධංසනමුසාවාදො සඬිසාදිසෙසගාමී, “යො තෙ විභාරෙ වසතී”තිආදිනා පරියායෙන ජානන්තස්ස වුත්තමුසාවාදො ථුල්ලච්චයගාමී, අජානන්තස්ස දුක්කටගාමී, “සම්පජානමුසාවාදෙ පාවිත්තිය”න්ති ආගතො පාවිත්තියගාමීති වෙදිතඛිඛො.

අදස්සනෙනාති විනයධරස්ස අදස්සනෙන. කප්පියාකප්පියෙසු හි කුක්කුච්චෙ උජ්ජන්තෙ විනයධරං දිස්වා කප්පියාකප්පියභාවං පටිපුච්ඡත්වා අකප්පියං පභාය කප්පියං කරෙයා, තං අපස්සන්තො පන අකප්පියම්පි කප්පියන්ති කරොන්තො ආපජ්ජති. එවං ආපජ්ජිතඛිඛං ආපත්තිං විනයධරස්ස දස්සනෙන නාපජ්ජති, අදස්සනෙනෙව ආපජ්ජති, තෙන වුත්තං “අදස්සනෙනා”ති. අස්සවනෙනාති එකවිභාරෙපි වසන්තො පන විනයධරස්ස උපට්ඨානං ගන්ත්වා කප්පියාකප්පියං අපුච්ඡත්වා වා අඤ්ඤෙසඤ්ච වුච්චමානං අසුණන්තො ආපජ්ජතියෙව, තෙන වුත්තං “අස්සවනෙනා”ති. පසුත්තකතාති පසුත්තකතාය. සහගාරසෙයාඤ්චි පසුත්තකභාවෙනපි ආපජ්ජති. අකප්පියෙ කප්පියසඤ්ඤිතාය ආපජ්ජන්තො පන

තථාසඤ්ඤී ආපජ්ජති. සතිසම්මොසා එකරත්තාතික්කමාදිවසෙන ආපජ්ජිතබ්බං ආපජ්ජති. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

මුසාවාදවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

හික්ඛුනොවාදවග්ගවණ්ණනා

450. හික්ඛුනිවග්ගෙ - අලාභායාති වතුන්තං පච්චයානං අලාභත්ථාය; යථා පච්චයෙ න ලභන්ති, තථා පරිසක්කති වායමතීති අත්ථො. අනත්ථායාති අනත්ථං කලිසාසනං ආරොපෙත්තො පරිසක්කති. අවාසායාති අවාසත්ථාය; යස්මිං ගාමබෙත්තෙ වසන්ති, තතො නීභරණත්ථාය. සම්පයොජෙතීති අසද්ධම්මපටිසෙවනත්ථාය සම්පයොජෙති.

451. “කතිහි නු බො භන්තෙ අඬගෙහි සමන්තාගතාය හික්ඛුනියා කම්මං කාතබ්බ”න්ති සත්තන්තං කම්මානං අඤ්ඤතරං සන්ධාය පුච්ඡති.

454. න සාකච්ඡාතබ්බොති කජ්ජියාකජ්ජියනාමරූපපරිච්ඡෙදසමථවිපස්සනාදිහෙදො කථාමග්ගො න කථෙතබ්බො. යස්මා පන බීණාසවො හික්ඛු න විසංවාදෙති, තථාරූපස්ස කථාමග්ගස්ස සාමී හුත්වා කථෙති, න ඉතරො; තස්මා පඨමපඤ්චකෙ “න අසෙක්ඛෙනා”ති පටික්ඛිපිත්වා දුතියපඤ්චකෙ “අසෙක්ඛෙනා”තිආදි වුත්තං.

න අත්ථපටිසම්භිදාපත්තොති අට්ඨකථාය පටිසම්භිදාපත්තො පහෙදගතඤ්ඤාණජපත්තො න භොති. න ධම්මපටිසම්භිදාපත්තොති පාළිධම්මෙ පටිසම්භිදාපත්තො න භොති. න නිරුත්තිපටිසම්භිදාපත්තොති වොහාරනිරුත්තියං පටිසම්භිදාපත්තො න භොති. න පටිභානපටිසම්භිදාපත්තොති යාති තාති පටිභානසඬ්ඛාතාති අත්ථපටිසම්භිදාදීති ඤාණාති, තෙසු පටිසම්භිදාපත්තො න භොති. යථාවිමුත්තං චිත්තං න පච්චවෙක්ඛිතාති වතුන්තං එලවිමුත්තීතං වසෙන යථාවිමුත්තං චිත්තං එකුනච්ඡිතිහෙදාය පච්චවෙක්ඛිණාය න පච්චවෙක්ඛිතා භොති. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

හික්ඛුනොවාදවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

උබ්බාහිකවග්ගවණ්ණනා

455. උබ්බාහිකවග්ගෙ - න අත්ථකුසලොති න අට්ඨකථාකුසලො; අත්ථුද්ධාරෙ ඡෙකො න භොති. න ධම්මකුසලොති ආචරියමුඛතො අනුග්ගහිතත්තා පාළියං න කුසලො, න පාළිසුරො. න නිරුත්තිකුසලොති භාසන්තරවොහාරෙ න කුසලො. න බ්‍යඤ්ජනකුසලොති සීලීලධනිතාදිවසෙන

පරිමණ්ඩලබ්‍යඤ්ඤාපනාපනෙ කුසලො න හොති; න අක්ඛරපරිච්ඡේදෙනි පුණොති අත්ථො. න පුබ්බාපරකුසලොති අත්ථපුබ්බාපරෙ ධම්මපුබ්බාපරෙ නිරුත්තිපුබ්බාපරෙ බ්‍යඤ්ඤාපනපුබ්බාපරෙ පුරෙකථාපච්ඡාකථාසු ච න කුසලො හොති.

කොධනොතිආදීනි යස්මා කොධාදීනි අභිභූතො කාරණාකාරණං න ජානාති, විනිච්ඡිතං න සක්කොති, තස්මා චුත්තාති. පසාරෙතා හොති නො සාරෙතාති මොහෙතා හොති, න සතිඋප්පාදෙනා; වොදකචුදිතකානං කථං මොහෙති පිදහති න සාරෙතීති අත්ථො. සෙසමෙත්ථ උබ්බාහිකවග්ගෙ උත්තානමෙවාති.

උබ්බාහිකවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අධිකරණචූපසමවග්ගවණ්ණනා

457. අධිකරණචූපසමවග්ගෙ - පුග්ගලගරු හොතීති “අයං මෙ උපජ්ඣායො, අයං මෙ ආවරියො”තිආදීනි වින්තෙත්වා තස්ස ජයං ආකඬ්ඛමානො “අධම්මං ධම්මො”ති දීපෙති. සඬ්ඝගරු හොතීති ධම්මඤ්ච විනයඤ්ච අමුඤ්චත්වා විනිච්ඡිනන්තො සඬ්ඝගරුකො නාම හොති. චීවරාදීනි ගහෙත්වා විනිච්ඡිනන්තො ආමීසගරුකො නාම හොති, තාති අග්ගහෙත්වා යථාධම්මං විනිච්ඡිනන්තො සද්ධම්මගරුකො නාම හොති.

458. පඤ්චහුපාලි ආකාරෙහීති පඤ්චහි කාරණෙහි සඬ්ඝො හිජ්ජති - කම්මෙන, උද්දෙසෙන, වොහරන්තො, අනුස්සාවනෙන, සලාකග්ගාහෙනාති. එත්ථ කම්මෙනාති අපලොකනාදීසු චතුසු කම්මෙසු අඤ්ඤතරෙන කම්මෙන. උද්දෙසෙනාති පඤ්චසු පාතිමොක්ඛද්දෙසෙසු අඤ්ඤතරෙන උද්දෙසෙන. වොහරන්තොති කථයන්තො; තාහි තාහි උපපත්තීහි “අධම්මං ධම්මො”තිආදීනි අට්ඨාරස හෙදකරවත්ථුනි දීපෙන්තො. අනුස්සාවනෙනාති “නනු තුම්භෙ ජානාථ මය්හං උච්චාකුලා පබ්බජිතභාවං බහුස්සුතභාවඤ්ච, මාදියො නාම උද්ධම්මං උබ්බිතයං සත්ථු සාසනං ගාහෙය්‍යාති විත්තම්පි උප්පාදෙනුං තුම්භාකං යුත්තං, කිං මය්හං අචීචි නීලුප්පලවනම්ච සීතලො, කිම්භං අපායතො න භායාමී”තිආදීනා නයෙන කණ්ණමුලෙ වච්චෙදං කත්වා අනුස්සාවනෙන. සලාකග්ගාහෙනාති එවං අනුස්සාවෙන්වා තෙසං විත්තං උපත්ථම්හෙත්වා අනිවත්තිධම්මෙ කත්වා “ගණ්භථ ඉමං සලාක”ත්ති සලාකග්ගාහෙන.

එත්ථ ච කම්මමෙව උද්දෙසො චා පමාණං, වොහාරානුස්සාවනසලාකග්ගාහා පන පුබ්බභාගා. අට්ඨාරසවත්ථුදීපනවසෙන හි වොහරන්තෙ තත්ථ රුච්ඡනනත්ථං අනුස්සාවෙන්වා සලාකාය ගාහිතායපි අභින්නොච හොති සඬ්ඝො. යදා පන එවං චත්තාරො චා අතිරෙකෙ චා සලාකං

ගාහෙත්වා ආවෙණිකං කම්මං වා උද්දෙසං වා කරොති, තදා සඬිසො භින්තො නාම හොති. ඉති යං සඬිසහෙදකක්ඛන්ධකවණ්ණනායං අවොචුම්භා “එවං අට්ඨාරසසු වත්ථුසු යංකිඤ්චි එකම්පි වත්ථුං දීපෙත්වා තෙන තෙන කාරණෙන ‘ඉමං ගණ්හථ, ඉමං රොවෙථා’ති සඤ්ඤාපෙත්වා සලාකං ගාහෙත්වා විසුං සඬිසකම්මෙ කතෙ සඬිසො භින්තො හොති. පරිවාරෙ පන ‘පඤ්චහි, උපාලි, ආකාරෙහි සඬිසො හිජ්ජතී’තිආදී වුත්තං. තස්ස ඉමිනා ඉධ වුත්තෙන සඬිසහෙදලක්ඛණෙන අත්ථතො නානාකරණං නත්ථි. තං පනස්ස නානාකරණාභාවං තත්ථෙව පකාසයිස්සාමා”ති, ස්වායං පකාසිතො හොති.

පඤ්ඤත්තෙතන්ති පඤ්ඤත්තං එතං. ක්ව පඤ්ඤත්තං? වත්තක්ඛන්ධකෙ. තත්‍ර හි වුද්දස ඛන්ධකවත්තාති පඤ්ඤත්තාති. තෙනාහ – “පඤ්ඤත්තෙතං, උපාලි, මයා ආගන්තුකානං හික්ඛුතං ආගන්තුකවත්ත”න්තිආදී. එවම්පි ඛො උපාලි සඬිසරාජී හොති, නො ච සඬිසහෙදොති එත්තාවතා හි සඬිසරාජීමත්තමෙව හොති, න තාව සඬිසහෙදො; අනුපුබ්බෙන පන අයං සඬිසරාජී වඩ්ඪමානා සඬිසහෙදාය සංවත්තතීති අත්ථො. යථාරත්තන්ති රත්තිපරිමාණානුරූපං; යථාචෙරන්ති අත්ථො. ආවෙනිභාවං කරිත්වාති විසුං වචත්ථානං කරිත්වා. කම්මාකම්මාති කරොන්තීති අපරාපරං සඬිසකම්මං උපාදාය බුද්දකාති වෙව මහන්තාති ච කම්මාති කරොන්ති. සෙසමෙත්ථාපි අධිකරණවුපසමවග්ගෙ උත්තානමෙව.

සඬිසහෙදකවග්ගද්වයවණ්ණනා

459. සඬිසහෙදවග්ගද්වයෙ – විනිධාය දිට්ඨිං කම්මෙනාති තෙසු අධම්මාදීසු අධම්මාදයො එතෙති එවංදිට්ඨිකොව භුත්වා තං දිට්ඨිං විනිධාය තෙ ධම්මාදිවසෙන දීපෙත්වා විසුං කම්මං කරොති. ඉති යං විනිධාය දිට්ඨිං කම්මං කරොති, තෙන එවං කතෙන විනිධාය දිට්ඨිං කම්මෙන සද්ධිං පඤ්චඩ්ගාති හොන්ති, “ඉමෙහි ඛො උපාලි පඤ්චහඩ්ගෙහි”ති අයමෙකස්මිං පඤ්චකෙ අත්ථයොජනා. එතෙන නයෙන සබ්බපඤ්චකාති වෙදිතබ්බාති. එත්ථාපි ච වොහාරාදී අඬිගත්තයං පුබ්බභාගවසෙනෙව වුත්තං. කම්මුද්දෙසවසෙන පන අතෙකිච්ඡතා වෙදිතබ්බා. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙව. න හෙත්ථ කිඤ්චි අත්ථි යං පුබ්බෙ අවුත්තනයං.

ආවාසිකවග්ගවණ්ණනා

461. ආවාසිකවග්ගෙ – යථාහතං නික්ඛිත්තොති යථා ආහරිත්වා යපිතො.
462. විනයබ්‍යාකරණාති විනයපඤ්ඤෙ විස්සජ්ජනා. පරිණාමෙතීති නියාමෙති දීපෙති කථෙති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

කථිනත්ථාරවග්ගවණ්ණනා

467. කථිනත්ථාරවග්ගෙ - ඔතමසිකොති අන්ධකාරගතො; තඤ්ඤි වන්දන්තස්ස මඤ්චපාදාදිසුපි නලාටං පටිභඤ්ඤෙය්‍යා. අසමන්තාභරන්තොති කිච්චයපසුතත්තා වන්දනං අසමන්තාභරන්තො. සුත්තොති නිද්දං ඔක්කන්තො. එකාවත්තොති එකතො ආවත්තො සපත්තපක්ඛෙ ධීතො වෙරී විසභාගපුග්ගලො වුච්චති; අයං අවන්දියො. අයඤ්ඤි වන්දියමානො පාදෙනපි පහරෙය්‍යා. අඤ්ඤචිභිතොති අඤ්ඤං චින්තයමානො.

බාදන්තොති පිට්ඨබජ්ජකාදීනි බාදන්තො. උච්චාරඤ්ච පස්සාවඤ්ච කරොන්තො අනොකාසගතත්තා අවන්දියො. උක්ඛිත්තකොති තිච්චධෙනපි උක්ඛෙපනීයකම්මෙන උක්ඛිත්තකො අවන්දියො. තජ්ජනීයාදිකම්මකතා පන වත්තාරො වන්දිතබ්බා. උපොසථපචාරණාපි තෙහි සද්ධිං ලබ්භන්ති. ආදිතො පට්ඨාය ව චුත්තෙසු අවන්දියෙසු නග්ගඤ්ච උක්ඛිත්තකඤ්ච වන්දන්තස්සෙව ආපත්ති. ඉතරෙසං පන අසාරුජ්ජපට්ඨෙයන ව අන්තරා වුත්තකාරණෙන ව වන්දනා පටික්ඛිත්තා. ඉතො පරං පච්ඡාඋපසම්පන්නාදෙයො දසපි ආපත්තිවත්ථුභාවෙනෙව අවන්දියා. තෙ වන්දන්තස්ස හි නියමෙනෙව ආපත්ති. ඉති ඉමෙසු පඤ්චසු පඤ්චකෙසු තෙරස ජනෙ වන්දන්තස්ස අනාපත්ති, ද්වාදසන්තං වන්දනාය ආපත්ති.

468. ආචරියො වන්දියොති පබ්බජ්ජාවරියො උපසම්පදාවරියො නිස්සයාවරියො උද්දෙසාවරියො ඔවාදාවරියොති අයං පඤ්චවිධොපි ආචරියො වන්දියො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

කථිනත්ථාරවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නිට්ඨිතා ව උපාලිපඤ්චකවණ්ණනා.

ආපත්තිසමුට්ඨානවණ්ණනා

470. අචිත්තකො ආපජ්ජතිආදිසු සහසෙය්‍යාදිපණ්ණත්තිවජ්ජං අසඤ්චිච්ච ආපජ්ජන්තො අචිත්තකො ආපජ්ජති, දෙසෙන්තො සචිත්තකො වුට්ඨාති. යංකිඤ්ච සඤ්චිච්ච ආපජ්ජන්තො සචිත්තකො ආපජ්ජති, තිණුවත්ථාරකෙන වුට්ඨහන්තො අචිත්තකො වුට්ඨාති. පුබ්බෙ වුත්තමෙව තිණුවත්ථාරකෙන වුට්ඨහන්තො අචිත්තකො ආපජ්ජති, අචිත්තකො වුට්ඨාති. ඉතරං දෙසෙන්තො සචිත්තකො ආපජ්ජති, සචිත්තකො වුට්ඨාති. “ධම්මදානං කරොමී”ති පදසොධම්මාදීනි කරොන්තො කුසලචිත්තො ආපජ්ජති, “බුද්ධානං අනුසාසනං කරොමී”ති උදග්ගචිත්තො දෙසෙන්තො කුසලචිත්තො වුට්ඨාති. දොමනස්සිකො හුත්වා දෙසෙන්තො අකුසලචිත්තො වුට්ඨාති,

තිණුවත්ථාරකෙන නිද්දාගතොව වුට්ඨහන්තො අබ්‍යාකතවිත්තො වුට්ඨාති. භිංසාපනාදීනි කත්වා “බුද්ධානං සාසනං කරොමී”ති සොමනස්සිකො දෙසෙන්තො අකුසලවිත්තො ආපජ්ජති, කුසලවිත්තො වුට්ඨාති. දොමනස්සිකොව දෙසෙන්තො අකුසලවිත්තො වුට්ඨාති, වුත්තනයෙනෙව තිණුවත්ථාරකෙන වුට්ඨහන්තො අබ්‍යාකතවිත්තො වුට්ඨාති. නිද්දොක්කන්තසමයෙ සහගාරසෙය්‍යං ආපජ්ජන්තො අබ්‍යාකතවිත්තො ආපජ්ජති, වුත්තනයෙනෙව පනෙත්ථ “කුසලවිත්තො වුට්ඨාති”තිආදි වෙදිතබ්බං.

පයමං පාරාජිකං කතිහි සමුට්ඨානෙහීතිආදි පුබ්බෙ වුත්තනයත්තා උත්තානමෙව.

473. වත්තාරො පාරාජිකා කතිහි සමුට්ඨානෙහීතිආදිසු උක්කට්ඨපරිච්ඡේදනො යං යං සමුට්ඨානං යස්ස යස්ස ලබ්භති, තං සබ්බං වුත්තමෙව හොති.

ආපත්තිසමුට්ඨානවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අපරදුතියගාථාසඬ්ඨිකං

(1) කායිකාදිආපත්තිවණ්ණනා

474. “කති ආපත්තියො කායිකා”තිආදිගාථානං විස්සජ්ජනෙ ඡ ආපත්තියො කායිකාති අන්තරපෙය්‍යාලෙ චතුත්ථෙන ආපත්තිසමුට්ඨානෙන ඡ ආපත්තියො ආපජ්ජති, “භික්ඛු මෙචුනං ධම්මං පටිසෙවති, ආපත්ති පාරාජිකස්සා”තිආදිනා නයෙන වුත්තාපත්තියො. කායද්වාරෙ සමුට්ඨිතත්තා භි ඵතා කායිකාති වුච්චන්ති. ඡ වාචසිකාති තස්මිංයෙව අන්තරපෙය්‍යාලෙ පඤ්චමෙන ආපත්තිසමුට්ඨානෙන ඡ ආපත්තියො ආපජ්ජති, “භික්ඛු පාපිච්ඡො ඉච්ඡාපකතො”තිආදිනා නයෙන වුත්තාපත්තියො. ඡාදෙන්තස්ස තිස්සොති වජ්ජපට්ච්ඡාදිකාය භික්ඛුනියා පාරාජිකං, භික්ඛුස්ස සඬ්ඨිසාදිසෙසපට්ච්ඡාදනො පාවිත්තියං, අත්තනො දුට්ඨුල්ලාපත්තිපට්ච්ඡාදනො දුක්කට්ඨං. පඤ්ච සංසග්ගපච්චයාති භික්ඛුනියා කායසංසග්ගෙ පාරාජිකං, භික්ඛුනො සඬ්ඨිසාදිසෙසො, කායෙන කායපට්ඨද්ධෙ චුල්ලච්චයං, නිස්සග්ගියෙන කායපට්ඨද්ධෙ දුක්කට්ඨං, අඬ්ඨලිපතොදකෙ පාවිත්තියන්ති ඉමා කායසංසග්ගපච්චයා පඤ්චාපත්තියො.

අරුණුග්ගෙ තිස්සොති ඵකරත්තඡාරත්තසත්තාහදසාහමාසාතික්කමවසෙන නිස්සග්ගියං පාවිත්තියං, භික්ඛුනියා රත්තිවිජ්ජවාසෙ සඬ්ඨිසාදිසෙසො, “පයමම්පි යාමං ඡාදෙති, දුතියම්පි තතියම්පි යාමං ඡාදෙති, උද්ධස්තෙ අරුණු ඡන්තා

හොති ආපත්ති, යො ඡාදෙති සො දුක්කටං දෙසාපෙනබ්බො” ති ඉමා අරුණුග්ගෙ තිස්සො ආපත්තියො ආපජ්ජති. ද්වෙ යාවතතියකාති එකාදස යාවතතියකා නාම, පඤ්ඤත්තිවසෙන පන ද්වෙ හොන්ති භික්ඛුනං යාවතතියකා භික්ඛුනීනං යාවතතියකාති. එකෙත්ථ අට්ඨවත්ථුකාති භික්ඛුනීනංයෙව එකා එත්ථ ඉමස්මිං සාසනෙ අට්ඨවත්ථුකා නාම. එකෙන සබ්බසඬගහොති “යස්ස සීයා ආපත්ති, සො ආවිකරෙය්‍යා” ති ඉමිනා එකෙන නිදානුද්දෙසෙන සබ්බසික්ඛාපදානඤ්ච සබ්බපාතිමොක්ඛුද්දෙසානඤ්ච සඬගහො හොති.

විනයස්ස ද්වෙ මූලානීති කායො වෙව වාචා ව. ගරුකා ද්වෙ චුත්තාති පාරාජිකසඬසාදිසෙසා. ද්වෙ දුට්ඨුල්ලච්ඡාදනාති වජ්ජපට්ඨිඡාදිකාය පාරාජිකං සඬසාදිසෙසං පට්ඨිඡාදකස්ස පාවිත්තියන්ති ඉමා ද්වෙ දුට්ඨුල්ලච්ඡාදනාපත්තියො නාම.

ගාමන්තරෙ වතස්සොති “භික්ඛු භික්ඛුනියා සද්ධිං සංවිදහති, දුක්කටං; අඤ්ඤස්ස ගාමස්ස උපවාරං ඔක්කමති, පාවිත්තියං; භික්ඛුනියා ගාමන්තරං ගච්ඡන්තියා පරික්ඛිත්තෙ ගාමෙ පයමපාදෙ ටුල්ලච්චයං, දුතියපාදෙ සඬසාදිසෙසො; අපරික්ඛිත්තස්ස පයමපාදෙ උපවාරොක්කමනෙ ටුල්ලච්චයං, දුතියපාදෙ සඬසාදිසෙසො” ති ඉමා ගාමන්තරෙ දුක්කටපාවිත්තියටුල්ලච්චයසඬසාදිසෙසවසෙන වතස්සො ආපත්තියො. වතස්සො නදිපාරපච්චයාති “භික්ඛු භික්ඛුනියා සද්ධිං සංවිදහති, දුක්කටං; නාවං අභිරුහති, පාවිත්තියං; භික්ඛුනියා නදිපාරං ගච්ඡන්තියා උත්තරණකාලෙ පයමපාදෙ ටුල්ලච්චයං, දුතියපාදෙ සඬසාදිසෙසො” ති ඉමා වතස්සො. එකමංසෙ ටුල්ලච්චයන්ති මනුස්සමංසෙ. නවමංසෙසු දුක්කටන්ති සෙසඅකප්පියමංසෙසු.

ද්වෙ වාචසිකා රත්තින්ති භික්ඛුනී රත්තන්ධකාතර අප්පදීපෙ පුරිසෙන සද්ධිං හත්ථපාසෙ යීතා සල්ලපති, පාවිත්තියං; හත්ථපාසං විජ්ඣිත්වා යීතා සල්ලපති, දුක්කටං. ද්වෙ වාචසිකා දිවාති භික්ඛුනී දිවා පට්ඨිඡන්තෙ ඔකාසෙ පුරිසෙන සද්ධිං හත්ථපාසෙ යීතා සල්ලපති, පාවිත්තියං; හත්ථපාසං විජ්ඣිත්වා සල්ලපති, දුක්කටං. දදමානස්ස තිස්සොති මරණාධිප්පායො මනුස්සස්ස විසං දෙති, සො වෙ තෙන මරති, පාරාජිකං; යක්ඛපෙනානං දෙති, තෙ වෙ මරන්ති, ටුල්ලච්චයං; තිරච්ඡානගතස්ස දෙති, සො වෙ මරති, පාවිත්තියං; අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා වීචරදානෙ පාවිත්තියන්ති එවං දදමානස්ස තිස්සො ආපත්තියො. වත්තාරො ව පටිග්ගහෙති හත්ථග්ගාහ-වෙණිග්ගාහෙසු සඬසාදිසෙසො, මුඛෙන අඬගජාතග්ගහණෙ පාරාජිකං, අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා වීචරපටිග්ගහණෙ නිස්සග්ගියං පාවිත්තියං, අවස්සුතාය අවස්සුතස්ස හත්ථතො බාදතීයං.

භොජනීයං පටිග්ගණ්හන්තියා ජුල්ලච්චයං; එවං පටිග්ගභෙ චත්තාරො ආපත්තික්ඛන්ධා භොන්ති.

(2) දෙසනාගාමිනියාදිවණ්ණනා

475. පඤ්ච දෙසනාගාමිනියොති ලහුකා පඤ්ච. ජ සජ්ජටිකම්මාති පාරාජිකං ඨපෙත්වා අවසෙසා. එකෙත්ථ අජ්ජටිකම්මාති එකා පාරාජිකාපත්ති.

විනයගරුකා ද්වෙ චුත්තාති පාරාජිකඤ්චෙච සඬ්ඝාදිසෙසඤ්ච. කායචාචසිකාති චාති සබ්බානෙච සික්ඛාපදාති කායචාචසිකාති, මනොද්වාරෙ පඤ්ඤත්තං එකසික්ඛාපදමපි නත්ථි. එකො විකාලෙ ධඤ්ඤරසොති ලොණසොචිරකං. අයමෙච හි එකො ධඤ්ඤරසො විකාලෙ චට්ඨති. එකා ඤත්තිචතුත්ථෙත සම්මුතීති හික්ඛුනොවාදකසම්මුති. අයමෙච හි එකා ඤත්තිචතුත්ථකම්මෙත සම්මුති අනුඤ්ඤාතා.

පාරාජිකා කායිකා ද්වෙති හික්ඛුනං මෙචුනපාරාජිකං හික්ඛුනීනඤ්ච කායසංසග්ගපාරාජිකං. ද්වෙ සංචාසභුමියොති අත්තනා චා අත්තනං සමානසංචාසකං කරොති, සමග්ගො චා සඬ්ඝො උක්ඛිත්තං ඔසාරෙති. කුරුන්දියං පන “සමානසංචාසකභුමි ච නානාසංචාසකභුමි චා”ති එවං ද්වෙ සංචාසභුමියො චුත්තා. ද්වින්තං රත්තිචෛදොති පාරිචාසිකස්ස ච මානත්තවාරිකස්ස ච පඤ්ඤත්තා. ද්වඬ්ඝුලා දුචෙති ද්වෙ ද්වඬ්ඝුලපඤ්ඤත්තියො, “ද්වඬ්ඝුලපබ්බපරමං ආදාතබ්බ”න්ති අයමෙකා, “ද්වඬ්ඝුලං චා ද්වෙමාසං චා”ති අයමෙකා.

ද්වෙ අත්තනං චධිත්වානාති හික්ඛුනී අත්තනං චධිත්වා ද්වෙ ආපත්තියො ආපජ්ජති; චධති රොදති, ආපත්ති පාවිත්තියස්ස; චධති න රොදති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. ද්වීහි සඬ්ඝො හිජ්ජතීති කම්මෙත ච සලාකග්ගාභෙන ච. ද්වෙත්ථ පයමාපත්තිකාති එත්ථ සකලෙපි විනයෙ ද්වෙ පයමාපත්තිකා උහින්තං පඤ්ඤත්තිවසෙන. ඉතරථා පන නච හික්ඛුනං නච හික්ඛුනීනන්ති අට්ඨාරස භොන්ති. ඤත්තියා කරණා දුචෙති ද්වෙ ඤත්තිකිච්චාති - කම්මඤ්ච කම්මපාදකා ච. නචසු යානෙසු කම්මං භොති, ද්වීසු කම්මපාදභාවෙන තිට්ඨති.

පාණාතිපාතෙ තිස්සොති “අනොදිස්ස ඔපාතං බණති, සචෙ මනුස්සො මරති, පාරාජිකං; යක්ඛපෙතනං මරණෙ ජුල්ලච්චයං; තිරච්ඡානගතස්ස මරණෙ පාවිත්තිය”න්ති ඉමා තිස්සො භොන්ති. චාචා පාරාජිකා තයොති චජ්ජපටිච්ඡාදිකාය උක්ඛිත්තානුචත්තිකාය අට්ඨවත්චුකායාති. කුරුන්දියං පන “ආණත්තියා අදින්තාදානෙ, මනුස්සමරණෙ, උත්තරිමනුස්සධම්මඋල්ලපනෙ චා”ති එවං තයො චුත්තා. ඔභාසනා තයොති චච්චමග්ගං පස්සාවමග්ගං ආදිස්ස

වණණාවණණභාසනෙ සඬ්ඝාදිසෙසො, වච්චමග්ගං පස්සාවමග්ගං යපෙත්වා අධක්ඛකං උඬ්භජාණුමණ්ඩලං ආදිස්ස වණණාවණණභණනෙ ජුල්ලච්චයං, උඬ්භක්ඛකං අධොජාණුමණ්ඩලං ආදිස්ස වණණාවණණභණනෙ දුක්කටං. සඤ්චරිත්තෙන වා තයොති පටිග්ගණ්භාති වීමංසති පච්චාහරති, ආපත්ති සඬ්ඝාදිසෙසස්ස; පටිග්ගණ්භාති වීමංසති න පච්චාහරති, ආපත්ති ජුල්ලච්චයස්ස; පටිග්ගණ්භාති න වීමංසති න පච්චාහරති, ආපත්ති දුක්කටස්සාති ඉමෙ සඤ්චරිත්තෙන කාරණභූතෙන තයො ආපත්තික්ඛන්ධා භොන්ති.

තයො පුග්ගලා න උපසම්පාදෙනඬ්ඛාති අද්ධානභීනො අඬ්ඟභීනො වත්ථුච්චපන්තො ච තෙසං නානාකරණං චුත්තමෙව. අපිචෙත්ථ යො පත්තච්චරෙන අපරිපුරො, පරිපුරො ච න යාවති, ඉමෙපි අඬ්ඟභීනෙනෙව සඬ්ඟභිතා. මාතුසාතකාදයො ච කරණදුක්කටකා පණ්ඩකඋභතොඬ්ඛාසඤ්ජනකතිරච්ජානගතසඬ්ඛාතෙන වත්ථුච්චපන්තෙනෙව සඬ්ඟභිතාති වෙදිතඬ්ඛා. එස තයො කුරුන්දියං චුත්තො. තයො කම්මානං සඬ්ඟභාති ඤත්තිකජපනා, විජපකතපච්චත්තං, අතීතකරණන්ති. තත්ථ “දදෙය්‍ය කරෙය්‍යා” තිආදිභෙදා ඤත්තිකජපනා; “දෙති කරොති” තිආදිභෙදං විජපකතපච්චත්තං; “දින්නං කත” තිආදිභෙදං අතීතකරණං නාමාති ඉමෙහි තීහි කම්මාති සඬ්ඟග්ගන්ති. අපරෙහිපි තීහි කම්මාති සඬ්ඟග්ගන්ති – වත්ථුනා, ඤත්තියා, අනුස්සාවනායාති. වත්ථුසම්පන්තඤ්ච ඤත්තිසම්පන්තං අනුස්සාවනසම්පන්තඤ්ච කම්මං නාම භොති, තෙන චුත්තං “තයො කම්මානං සඬ්ඟභා” ති. නාසිතකා තයො නාම මෙත්තියං හික්ඛුතිං නාසෙථ, දුසකො නාසෙතඬ්ඛො, දසභඬ්ඟෙහි සමන්තාගතො සාමණෙරො නාසෙතඬ්ඛො, කණ්ටකං සමණුද්දෙසං නාසෙථාති එවං ලිඬ්ඟසංවාසදණ්ඩකම්මනාසනාවසෙන තයො නාසිතකා වෙදිතඬ්ඛා. තිණ්ණන්තං එකවාචිකාති “අනුජානාමි හික්ඛවෙ ද්වෙ තයො එකානුස්සාවනෙ කාතු” තිච්චනතො තිණ්ණං ජනානං එකුපජ්ඣායෙන නානාවරියෙන එකානුස්සාවනා වට්ටති.

අදින්තාදානෙ තිස්සොති පාදෙ වා අතිරෙකපාදෙ වා පාරාජිකං, අතිරෙකමාසකෙ ජුල්ලච්චයං, මාසකෙ වා උග්ගමාසකෙ වා දුක්කටං. වතස්සො මෙචුනපච්චයාති අක්ඛයිතෙ පාරාජිකං, යෙභුයොන ඛයිතෙ ජුල්ලච්චයං, විචටකතෙ මුඛෙ දුක්කටං, ජතුමට්ඨකෙ පාවිත්තියං. ඡන්දන්තස්ස තිස්සොති වනජපතිං ඡන්දන්තස්ස පාරාජිකං, භූතගාමෙ පාවිත්තියං, අඬ්ඟජානෙ ජුල්ලච්චයං. පඤ්ච ඡඬ්ඛිතපච්චයාති අනොදිස්ස විසං ඡඬ්ඛෙති, සවෙ තෙන මනුස්සො මරති, පාරාජිකං; යක්ඛපෙතෙසු ජුල්ලච්චයං; තිරච්ජානගතෙ පාවිත්තියං; විස්සට්ඨිඡඬ්ඛිතෙ සඬ්ඝාදිසෙසො; සෙඬ්ඟියෙසු හරිතෙ උච්චාරපස්සාවඡඬ්ඛිතෙ දුක්කටං – ඉමා ඡඬ්ඛිතපච්චයා පඤ්චාපත්තියො භොන්ති.

පාවිත්තියෙන දුක්කටා කතානි භික්ඛුනොවාදකවග්ගස්මිං දසසු සික්ඛාපදෙසු පාවිත්තියෙන සද්ධිං දුක්කටා කතා ඵවාති අත්ථො. චතුරෙත්ථ නවකා චුත්තාති පයමසික්ඛාපදමභියෙව අධම්මකම්මෙ ද්වෙ, ධම්මකම්මෙ ද්වෙති ඵවං චත්තාරො නවකා චුත්තාති අත්ථො. ද්විත්තං චීවරෙන වාති භික්ඛුනං සන්තිකෙ උපසම්පන්නාය චීවරං දෙන්තස්ස පාවිත්තියං, භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ උපසම්පන්නාය දෙන්තස්ස දුක්කටන්ති ඵවං ද්විත්තං භික්ඛුනීනං චීවරං දෙන්තස්ස චීවරෙන කාරණභූතෙන ආපත්ති හොතීති අත්ථො.

අට්ඨ පාටිදෙසනීයාති පාළියං ආගතා ඵව. භුඤ්ජන්තාමකධඤ්ඤෙන පාවිත්තියෙන දුක්කටා කතානි ආමකධඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජන්තීයා පාවිත්තියෙන සද්ධිං දුක්කටා කතායෙව.

ගච්ඡන්තස්ස චතස්සොති භික්ඛුනියා වා මාතුගාමෙන වා සද්ධිං සංවිධාය ගච්ඡන්තස්ස දුක්කටං, ගාමුපවාරොක්කමනෙ පාවිත්තියං, යා භික්ඛුනී ඵකා ගාමන්තරං ගච්ඡති, තස්සා ගාමුපවාරං ඔක්කමන්තීයා පයමපාදෙ පුල්ලච්චියං, දුතියපාදෙ සඬ්ඝාදියෙසොති ගච්ඡන්තස්ස ඉමා චතස්සො ආපත්තියො හොන්ති. ධීතස්ස වාපි තත්තකාති ධීතස්සපි චතස්සො ඵවාති අත්ථො. කථං? භික්ඛුනී අන්ධකාරෙ වා පටිච්ඡන්තෙ වා ඔකාසෙ මිත්තසන්ථවවසෙන පුරිසස්ස හත්ථපාසෙ තිට්ඨති, පාවිත්තියං; හත්ථපාසං විජහිත්වා තිට්ඨති, දුක්කටං; අරුණුග්ගමනකාලෙ දුතිසිකාය හත්ථපාසං විජහන්ති තිට්ඨති, පුල්ලච්චියං; විජහිත්වා තිට්ඨති, සඬ්ඝාදියෙසොති නිසින්තස්ස චතස්සො ආපත්තියො. නිපන්තස්සාපි තත්තකාති සවෙපි හි සා නිසීදති වා නිපජ්ජති වා, ඵතායෙව චතස්සො ආපත්තියො ආපජ්ජති.

(3) පාවිත්තියචණ්ණනා

476. පඤ්ච පාවිත්තියානීති පඤ්ච හෙසජ්ජාති පටිග්ගහෙත්වා නානාභාජනෙසු වා ඵකභාජනෙ වා අමිස්සෙත්වා යපිතාති හොන්ති, සත්තාභාතික්කමෙ සො භික්ඛු පඤ්ච පාවිත්තියාති සබ්බානි නානාවත්ථුකාති ඵකක්ඛණෙ ආපජ්ජති, ‘ඉමං පයමං ආපන්තො, ඉමං පච්ඡා’ති න චත්තබ්බො.

නව පාවිත්තියානීති යො භික්ඛු නව පණිතහොජනානි විඤ්ඤාපෙත්වා තෙහි සද්ධිං ඵකතො ඵකං කබලං ඔමද්දිත්වා මුඛෙ පක්ඛිපිත්වා පරගලං අතික්කාමෙති, අයං නව පාවිත්තියාති සබ්බානි නානාවත්ථුකාති ඵකක්ඛණෙ ආපජ්ජති ‘ඉමං පයමං ආපන්තො, ඉමං පච්ඡා’ති න චත්තබ්බො. ඵකවාචාය දෙසෙය්‍යාති ‘අහං, හන්තෙ, පඤ්ච හෙසජ්ජාති පටිග්ගහෙත්වා සත්තාහං අතික්කාමෙත්වා පඤ්ච ආපත්තියො ආපන්තො, තා තුම්හමුලෙ පටිදෙසෙමි’ති ඵවං ඵකවාචාය දෙසෙය්‍ය, දෙසිතාව හොන්ති, ද්විහි තීහි වාචාහි කිච්චං නාම

නත්ථී. දුතියවිස්සජ්ජනෙපි “අහං, හන්තෙ, නච පණිතභොජනානි විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ඤීත්වා නච ආපත්තියො ආපත්තො, තා තුම්භමුලෙ පටිදෙසෙමී”ති වත්තබ්බං.

වත්ථුං කිත්තෙත්වා දෙසෙය්‍යාති “අහං, හන්තෙ, පඤ්ච භෙසජ්ජානි පටිග්ගභෙත්වා සත්තාහං අතික්කාමෙසිං, යථාවත්ථුකං තං තුම්භමුලෙ පටිදෙසෙමී”ති එචං වත්ථුං කිත්තෙත්වා දෙසෙය්‍යා, දෙසිතාව භොන්ති ආපත්තියො, ආපත්තියා නාමග්ගභණෙන කිච්චං නත්ථී. දුතියවිස්සජ්ජනෙපි “අහං, හන්තෙ, නච පණිතභොජනානි විඤ්ඤාපෙත්වා භුත්තො, යථාවත්ථුකං තං තුම්භමුලෙ පටිදෙසෙමී”ති වත්තබ්බං.

යාවතතියකෙ තිස්සොති උක්ඛිත්තානුවත්තිකාය පාරාජිකං භෙදකානුවත්තකානං කොකාලිකාදීනං සඬ්ඝාදිසෙසං, පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පට්ඨිස්සග්ගෙ චණ්ඩකාලිකාය ච භික්ඛුනියා පාවිත්තියන්ති ඉමා යාවතතියකා තිස්සො ආපත්තියො. ඡ වොභාරපච්චයාති පයුත්තවාචාපච්චයා ඡ ආපත්තියො ආපජ්ජතීති අත්ථො. කථං? ආජීවභෙතු ආජීවකාරණා පාපිච්ඡො ඉච්ඡාපකතො අසන්තං අභූතං උත්තරිමනුස්සධම්මං උල්ලපති, ආපත්ති පාරාජිකස්ස. ආජීවභෙතු ආජීවකාරණා සඤ්චරිත්තං සමාපජ්ජති, ආපත්ති සඬ්ඝාදිසෙසස්ස. ආජීවභෙතු ආජීවකාරණා යො තෙ විභාරෙ චසති සො අරහාති චදති, ආපත්ති ටුල්ලච්චයස්ස. ආජීවභෙතු ආජීවකාරණා භික්ඛු පණිතභොජනානි අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ඤීති, ආපත්ති පාවිත්තියස්ස. ආජීවභෙතු ආජීවකාරණා භික්ඛුනී පණිතභොජනානි අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ඤීති, ආපත්ති පාටිදෙසනීයස්ස. ආජීවභෙතු ආජීවකාරණා සුපං වා ඔදනං වා අගිලානො අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ඤීති, ආපත්ති දුක්කටස්සාති.

බාදන්තස්ස තිස්සොති මනුස්සමංසෙ ටුල්ලච්චයං, අවසෙසෙසු අකප්පියමංසෙසු දුක්කටං, භික්ඛුනියා ලසුණෙ පාවිත්තියං. පඤ්ච භොජනපච්චයාති අවස්සුතා අවස්සුතස්ස පුරිසස්ස හත්ථනො භොජනං ගභෙත්වා තත්ථෙච මනුස්සමංසං ලසුණං අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා ගහිතපණිතභොජනානි අවසෙසඤ්ච අකප්පියමංසං පක්ඛිපිත්වා වොමිස්සකං ඔමද්දිත්වා අජ්ඣොභරමානා සඬ්ඝාදිසෙසං, ටුල්ලච්චයං, පාවිත්තියං, පාටිදෙසනීයං, දුක්කටන්ති ඉමා පඤ්ච ආපත්තියො භොජනපච්චයා ආපජ්ජති.

පඤ්ච යානානීති “උක්ඛිත්තානුවත්තිකාය භික්ඛුනියා යාවතතියං සමනුභාසනාය අප්පට්ඨිස්සජ්ජන්තියා ඤත්තියා දුක්කටං, ද්විභි කම්මවාචාහි ටුල්ලච්චයං, කම්මවාචාපරියොසානෙ ආපත්ති පාරාජිකස්ස, සඬ්ඝභෙදාය

පරක්කමනාදීසු සඬ්ඝාදිසෙසො, පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පට්ඨිස්සග්ගෙ පාවිත්තිය”න්ති එවං සබ්බා යාවතතියකා පඤ්ච යානානි ගච්ඡන්ති. පඤ්චන්තඤ්චෙව ආපත්තීති ආපත්ති නාම පඤ්චන්තං සහධම්මිකානං හොති, තත්ථ ද්විත්තං නිජ්ජරියායෙන ආපත්තියෙව, සික්ඛාමානසාමණෙරිසාමණෙරානං පන අකප්පියත්තා න වට්ටති. ඉමිනා පරියායෙන තෙසං ආපත්ති න දෙසාපෙනබ්බා, දණ්ඩකම්මං පන තෙසං කාතබ්බං. පඤ්චන්තං අධිකරණෙන වාති අධිකරණඤ්ච පඤ්චන්තමෙවාති අත්ථො. එතෙසංයෙව හි පඤ්චන්තං පත්තචීවරාදීනං අත්ථාය විනිච්ඡයවොහාරො අධිකරණන්ති වුච්චති, ගිහීනං පන අඬ්ඬකම්මං නාම හොති.

පඤ්චන්තං විනිච්ඡයො හොතීති පඤ්චන්තං සහධම්මිකානංයෙව විනිච්ඡයො නාම හොති. පඤ්චන්තං වූපසමෙන වාති එතෙසංයෙව පඤ්චන්තං අධිකරණං විනිච්ඡතං වූපසන්තං නාම හොතීති අත්ථො. පඤ්චන්තඤ්චෙව අනාපත්තීති එතෙසංයෙව පඤ්චන්තං අනාපත්ති නාම හොතීති අත්ථො. තීහි යානෙහි සොහතීති සඬ්ඝාදීහි තීහි කාරණෙහි සොහති. කතචිතික්කමො හි පුග්ගලො සප්පට්ඨකම්මං ආපත්තිං සඬ්ඝමජ්ඣෙකෙ ගණමජ්ඣෙකෙ පුග්ගලසන්තිකෙ වා පටිකරිත්වා අබ්භුණ්හසීලො පාකතිකො හොති, තස්මා තීහි යානෙහි සොහතීති වුච්චති.

ද්වෙ කායිකා රත්තීන්ති හික්ඛුතී රත්තන්ධකාරෙ පුරිසස්ස හත්ථපාසෙ යානනිසප්පසයනානි කප්පයමානා පාවිත්තියං, හත්ථපාසං විජහිත්වා යානාදීනි කප්පයමානා දුක්කටන්ති ද්වෙ කායද්වාරසම්භවා ආපත්තියො රත්තිං ආපජ්ජති. ද්වෙ කායිකා දිවාති එතෙනෙව උපායෙන දිවා පටිච්ඡන්තො ඔකාසෙ ද්වෙ ආපත්තියො ආපජ්ජති. නිජ්ඣායන්තස්ස එකා ආපත්තීති “න ච, හික්ඛවෙ, සාරත්තෙන මාතුගාමස්ස අඬ්ඬගජානං උපනිජ්ඣායිතබ්බං. යො උපනිජ්ඣායෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා”ති (පාරා. 266) නිජ්ඣායන්තස්ස අයමෙකා ආපත්ති. එකා පිණ්ඩපාතපච්චයාති “න ච, හික්ඛවෙ, හික්ඛාදායිකාය මුඛං ඔලොකෙතබ්බ”න්ති (වුළුව. 366) එත්ථ දුක්කටාපත්ති, අන්තමසො යාගුං වා බ්‍යඤ්ජනං වා දෙන්තස්ස සාමණෙරස්සාපි හි මුඛං උල්ලොකයතො දුක්කටමෙව. කුරුන්දියං පන “එකා පිණ්ඩපාතපච්චයාති හික්ඛුතිපරිපාචිතං පිණ්ඩපාතං භුඤ්ජන්තස්ස පාවිත්තිය”න්ති වුත්තං.

අට්ඨානිසංසෙ සම්පස්සන්ති කොසම්බකක්ඛන්ධකෙ වුත්තානිසංසෙ. උක්ඛිත්තකා තයො වුත්තාති ආපත්තියා අදස්සනො අප්පට්ඨකම්මෙ පාපිකාය ව දිට්ඨියා අප්පට්ඨිස්සග්ගෙති. තෙවත්තාලීස සම්මාවත්තනාති තෙසංයෙව උක්ඛිත්තකානං එත්තකෙසු වත්තෙසු වත්තනා.

පඤ්චධානේ

මුසාවාදොති

පාරාජිකසඬිසාදිසෙසපුල්ලච්චයපාවිත්තියදුක්කටසඬිබානේ පඤ්චට්ඨානේ
 මුසාවාදො ගච්ඡති. චුද්දස පරමන්ති චුච්චතීති දසාහපරමාදිනසෙන හෙට්ඨා
 චුත්තං. ද්වාදස පාට්ඨෙසනීයාති හික්ඛුනං චත්තාරි හික්ඛුනීනං අට්ඨං. චතුන්නං
 දෙසනාය චාති චතුන්නං අච්චයදෙසනායාති අත්ථො. කතමා පන සාති?
 දෙවදත්තෙන පයොජ්ඣනං අහිමාරානං අච්චයදෙසනා, අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස
 උපට්ඨායිකාය අච්චයදෙසනා, වඩ්ඪස්ස ලිච්ඡවිනො අච්චයදෙසනා,
 වාසහගාමීයත්ථෙරස්ස උක්ඛෙපනීයකම්මං කත්වා ආගතානං හික්ඛුනං
 අච්චයදෙසනාති අයං චතුන්නං අච්චයදෙසනා නාම.

අට්ඨඬිගිකො මුසාවාදොති “පුබ්බෙවස්ස හොති මුසා භණ්ඨස්ස”න්ති ආදිං
 කත්වා “විනිධාය සඤ්ඤ”න්ති පරියොසානෙහි (පාවි. 4-5; පරි. 459) අට්ඨහි
 අඬිගෙහි අට්ඨඬිගිකො. උපොසඨඬිගානිපි පාණං න හනෙතිආදිනා නසෙන
 චුත්තානෙව. අට්ඨ දුතෙය්‍යඬිගානීති “ඉධ, හික්ඛෙව, හික්ඛු සොතා ච හොති
 සාවෙනා චා”තිආදිනා (චුළුව. 347) නසෙන සඬිසහෙදකෙ චුත්තාති. අට්ඨ
 තිත්ථීයචත්තාති මහාබන්ධකෙ චුත්තාති.

අට්ඨවාචිකා උපසම්පදාති හික්ඛුනීනං උපසම්පදං සන්ධාය චුත්තං.
 අට්ඨන්නං පච්චුට්ඨාතඬිබන්ති හත්තග්ගෙ අට්ඨන්නං හික්ඛුනීනං ඉතරාහි
 පච්චුට්ඨාය ආසනං දාතඬිබං. හික්ඛුනොවාදකො අට්ඨහීති අට්ඨඬිගෙහි
 සමන්තාගතො හික්ඛු හික්ඛුනොවාදකො සම්මන්තිතඬිබො.

එකස්ස ඡෙජ්ජන්ති ගාථාය නවසු ජනෙසු යො සලාකං ගාහෙත්වා සඬිසං
 හින්දති, තස්සෙව ඡෙජ්ජං හොති, දෙවදත්තො විය පාරාජිකං ආපජ්ජති.
 හෙදකානුවත්තකානං චතුන්නං පුල්ලච්චයං කොකාලිකාදීනං විය, ධම්මවාදීනං
 චතුන්නං අනාපත්ති. ඉමා පන ආපත්තියො ච අනාපත්තියො ච සබ්බෙසං
 එකචත්ථුකා සඬිසහෙදචත්ථුකා එව.

නව ආසාතචත්ථුනීති ගාථාය නවහීති නවහි හික්ඛුහි සඬිසො හිජ්ජති.
 ඤත්තියා කරණා නවාති ඤත්තියා කාතඬිබානි කම්මානි නවාති අත්ථො. සෙසං
 උත්තානමෙව.

(4) අචන්දනීයපුග්ගලාදිවණ්ණනා

477. දස පුග්ගලා නාහිවාදෙතඬිබානි සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ චුත්තා දස ජනා.
 අඤ්ඤ්ඤි සාමීචෙන චාති සාමීචිකම්මෙන සද්ධිං අඤ්ඤ්ඤි ච තෙසං න කාතඬිබො,
 නෙව පානීයාපුච්ඡනතාලවණ්ටග්ගහණාදි බන්ධකචත්තං තෙසං දස්සෙතඬිබං,
 න අඤ්ඤ්ඤි පග්ගණ්ඨිතඬිබොති අත්ථො. දසන්නං දුක්කටන්ති තෙසංයෙව

දසන්තං ඵලං කරොන්තස්ස දුක්කටං හොති. දස වීවරධාරණාති දස දිවසානි අතිරෙකවීවරස්ස ධාරණා අනුඤ්ඤාතාති අත්ථො.

පඤ්චන්තං වස්සංචුට්ඨානං, දාතඛිඛං ඉධ වීවරන්ති පඤ්චන්තං සහධම්මිකානං සම්මුඛාව දාතඛිඛං. සත්තන්තං සන්තෙති දිසාපක්කන්තඋම්මත්තකඛිත්තවිත්තවෙදනාට්ඨානං. තිණ්ණඤ්ච උක්ඛිත්තකානන්ති ඉමෙසං සත්තන්තං සන්තෙ පතිරූපෙ ගාහකෙ පරම්මුඛාපි දාතඛිඛං. සොළසන්තං න දාතඛිඛන්ති සෙසානං වීවරක්ඛන්ධකෙ චුත්තානං පණ්ඩකාදීනං සොළසන්තං න දාතඛිඛං.

කතිසතං රත්තිසතං, ආපත්තියො ඡාදයිත්වානාති කතිසතං ආපත්තියො රත්තිසතං ඡාදයිත්වාන. දසසතං රත්තිසතං, ආපත්තියො ඡාදයිත්වානාති දසසතං ආපත්තියො රත්තිසතං ඡාදයිත්වාන. අයඤ්ඤෙත්ථ සච්චෙපත්ථො – යො දිවසෙ සතං සතං සච්චාදිසෙසාපත්තියො ආපජ්ජිත්වා දස දස දිවසෙ පට්ච්ඡාදෙති, තෙන රත්තිසතං ආපත්තියහස්සං පට්ච්ඡාදිතං හොති, සො සඛිඛාව තා ආපත්තියො දසාහපට්ච්ඡන්තාති පරිවාසං යාවිත්වා දස රත්තියො වසිත්වාන මුච්චෙය්‍ය පාරිවාසිකොති.

ද්වාදස කම්මදොසා චුත්තාති අපලොකනකම්මං අධම්මෙනවග්ගං, අධම්මෙනසමග්ගං, ධම්මෙනවග්ගං, තථා ඤත්තිකම්මඤ්ඤත්තිදුතියකම්මඤ්ඤත්තිවතුත්ථකම්මානිපිති ඵලං ඵකෙකස්මිං කම්මෙ තයො තයො කත්වා ද්වාදස කම්මදොසා චුත්තා.

වතස්සො කම්මසම්පත්තියොති අපලොකනකම්මං ධම්මෙනසමග්ගං, තථා සෙසානිපිති ඵලං වතස්සො කම්මසම්පත්තියො චුත්තා.

ඡ කම්මානීති අධම්මෙනවග්ගකම්මං, අධම්මෙනසමග්ගකම්මං, ධම්මපතිරූපකෙනවග්ගකම්මං, ධම්මපතිරූපකෙනසමග්ගකම්මං, ධම්මෙනවග්ගකම්මං, ධම්මෙනසමග්ගකම්මන්ති ඵලං ඡ කම්මානි චුත්තානි. ඵකෙත්ථ ධම්මිකා කතාති ඵකං ධම්මෙන සමග්ගකම්මමෙවෙත්ථ ධම්මිකං කතන්ති අත්ථො. දුතියගාථාවිස්සජ්ජනෙපි ඵතදෙව ධම්මිකං.

යං දෙසිතාති යාති දෙසිතාති චුත්තානි පකාසිතානි. අනන්තජ්නොනාතිආදීසු පරියන්තපට්ච්ඡෙදභාවරහිතත්තා අනන්තං චුච්චති නිඛිඛානං, තං හගවතා රඤ්ඤා සපත්තගණං අභිමද්දිත්වා රජ්ජං විය කිලෙසගණං අභිමද්දිත්වා ජිතං විජිතං අධිගතං සම්පත්තං, තස්මා හගවා “අනන්තජ්නො”ති චුච්චති. ස්වෙච ඉට්ඨානිට්ඨෙසු නිඛිඛිකාරතාය තාදී, වික්ඛම්භනතදභිගසමුච්ඡෙදපට්ඨපස්සද්ධිනිස්සරණවිවෙකසඬිඛාතං

විවේකපඤ්චකං අද්දසාති විවේකදස්සි; තෙන අනන්තජ්නෙන තාදිනා විවේකදස්සිනා යාති ආපත්තික්ඛන්ධානි දෙසිතාති චුත්තාති. එකෙත්ථ සම්මති විනා සමට්ඨේති අයමෙත්ථ පදසම්ඛන්ධො, යාති සත්ථාරා සත්ත ආපත්තික්ඛන්ධානි දෙසිතාති, තත්ථ එකාපි ආපත්ති විනා සමට්ඨේ න සම්මති, අථ ඛො ඡ සමථා චත්තාරි අධිකරණාතීති සබ්බෙපිමෙ ධම්මා සම්මුඛාවිනයෙන සම්මන්ති, සමායොගං ගච්ඡන්ති. එත්ථ පන එකො සම්මුඛාවිනයොව විනා සමට්ඨේ සම්මති, සමථභාවං ගච්ඡති. න හි තස්ස අඤ්ඤෙන සමට්ඨෙන විනා අනිජ්චත්ති නාම අත්ථී. තෙන චුත්තං - “එකෙත්ථ සම්මති විනා සමට්ඨේ” ති. ඉමිනා තාව අධිජ්ජායෙන අට්ඨකථාසු අත්ථො චුත්තො. මයං පන “විනා” ති නිපාතස්ස පටිසෙධනමත්තමත්ථං ගහෙත්වා “එකෙත්ථ සම්මති විනා සමට්ඨේ” ති එතෙසු සත්තසු ආපත්තික්ඛන්ධෙසු එකො පාරාජිකාපත්තික්ඛන්ධො විනා සමට්ඨේ සම්මතීති එතමත්ථං රොවෙය්‍යාම. චුත්තමිපි වෙනං “යා සා ආපත්ති අනවසෙසා, සා ආපත්ති න කතමෙන අධිකරණෙන කතමමිහි යානෙ න කතමෙන සමට්ඨෙන සම්මතී” ති.

ජලානදියඬිඬසතාති “ඉධ, උපාලි, හික්ඛු අධම්මං ධම්මොති දීපෙනි, තස්මිං අධම්මදිට්ඨි හෙදෙ අධම්මදිට්ඨි, තස්මිං අධම්මදිට්ඨි හෙදෙ ධම්මදිට්ඨි, තස්මිං අධම්මදිට්ඨි හෙදෙ වෙමතිකො, තස්මිං ධම්මදිට්ඨි හෙදෙ අධම්මදිට්ඨි, තස්මිං ධම්මදිට්ඨි හෙදෙ වෙමතිකො, තස්මිං වෙමතිකො හෙදෙ අධම්මදිට්ඨි, තස්මිං වෙමතිකො හෙදෙ ධම්මදිට්ඨි, තස්මිං වෙමතිකො හෙදෙ වෙමතිකො” ති එවං යාති අට්ඨාරසන්තං හෙදකරවත්ථුනං වසෙන අට්ඨාරස අට්ඨකාති සඬිසහෙදකක්ඛන්ධකෙ චුත්තාති, තෙසං වසෙන ජලානදියඬිඬසතං ආපායිකා වෙදිතබ්බා.

අට්ඨාරස අනාපායිකාති “ඉධ, උපාලි, හික්ඛු අධම්මං ධම්මොති දීපෙනි, තස්මිං ධම්මදිට්ඨි හෙදෙ ධම්මදිට්ඨි අවිනිධාය දිට්ඨිං අවිනිධාය ඛන්තිං අවිනිධාය රූචිං අවිනිධාය භාවං අනුස්සාවෙනි, සලාකං ගාහෙනි ‘අයං ධම්මො, අයං විනයො, ඉදං සත්ථුසාසනං, ඉමං ගණ්හථ, ඉමං රොවෙථා’ ති, අයමිපි ඛො, උපාලි, සඬිසහෙදකො න ආපායිකො න තොරයිකො න කජ්ජට්ඨො න අතෙකිච්ඡො” ති එවං එකෙකස්මිං චත්ථුස්මිං එකෙකං කත්වා සඬිසහෙදකක්ඛන්ධකාවසානෙ චුත්තා අට්ඨාරස ජනා. අට්ඨාරස අට්ඨකා ජලානදියඬිඬසතවිස්සජ්ජනෙ චුත්තායෙව.

(5) සොළසකම්මාදිවණ්ණනා

478. කති කම්මාතීතිආදීනං සබ්බගාථානං විස්සජ්ජනං උත්තානමෙවාති.

අපරදුතියගාථාසඬිගණිකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සෙදමොවනගාථා

(1) අවිජ්ජවාසපඤ්ඤාවණ්ණනා

479. සෙදමොවනගාථාසු අසංවාසොති උපොසථපචාරණාදිනා සංවාසෙන අසංවාසො. සම්භොගො එකච්චො තභිං න ලබ්භතීති අකජ්ජියසම්භොගො න ලබ්භති, නභාපනභොජනාදිපට්ඨගනං පන මාතරායෙව කාතුං ලබ්භති. අවිජ්ජවාසෙන අනාපත්තීති සහගාරසෙය්‍යාය අනාපත්තී. පඤ්ඤා මෙසා කුසලෙහි වින්තිතාති එසා පඤ්ඤා කුසලෙහි පණ්ඩිතෙහි වින්තිතා. අස්සා විස්සජ්ජනං දාරකමාතුයා භික්ඛුනියා වෙදිතබ්බං, තස්සා හි පුත්තං සන්ධායෙනං වුත්තත්තී.

අවිස්සජ්ජිතගාථා ගරුභණ්ඩං සන්ධාය වුත්තා, අත්ථො පනස්සා ගරුභණ්ඩවිනිච්ඡයෙ වුත්තොයෙව.

දස පුග්ගලෙ න වදාමීති සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ වුත්තෙ දස පුග්ගලෙ න වදාමි. එකාදස විචජ්ජියාති යෙ මභාඛන්ධකෙ එකාදස විචජ්ජනීයපුග්ගලො වුත්තා, තෙපි න වදාමි. අයං පඤ්ඤා නග්ගං භික්ඛුං සන්ධාය වුත්තා.

කථං නු සික්ඛාය අසාධාරණොති පඤ්ඤා නභාපිතපුබ්බකං භික්ඛුං සන්ධාය වුත්තා. අයඤ්ඤි බුරභණ්ඩං පරිභරිතුං න ලභති, අඤ්ඤෙඤ ලභන්ති; තස්මා සික්ඛාය අසාධාරණො.

තං පුග්ගලං කතමං වදන්ති බුද්ධාති අයං පඤ්ඤා නිම්මිතබුද්ධං සන්ධාය වුත්තා.

අධොනාහිං විචජ්ජියාති අධොනාහිං විචජ්ජෙත්වා. අයං පඤ්ඤා යං තං අසීසකං කඛන්ධං, යස්ස උරෙ අක්ඛීති වෙව මුඛඤ්ඤෙව භොති, තං සන්ධාය වුත්තා.

භික්ඛු සඤ්ඤාවිකාය කුටින්ති අයං පඤ්ඤා තිණුච්ඡාදනං කුටිං සන්ධාය වුත්තා. දුතියපඤ්ඤා සබ්බමත්තිකාමයං කුටිං සන්ධාය වුත්තා.

ආපජ්ජෙය්‍ය ගරුකං ඡෙජ්ජවත්ථුන්ති අයං පඤ්ඤා චජ්ජපට්ඨිඡාදිකං භික්ඛුනිං සන්ධාය වුත්තා. දුතියපඤ්ඤා පණ්ඩිකාදෙයො අභබ්බපුග්ගලෙ සන්ධාය වුත්තා. එකාදසපි හි තෙ ගිහිභාවෙයෙව පාරාජිකං පත්තා.

වාචාති වාචාය අනාලපන්තො. ගිරං නො ව පරෙ භණ්ණෙය්‍යාති “ඉති ඉමෙ සොස්සන්තී”ති පරපුග්ගලෙ සන්ධාය සද්දම්පි න නිච්ඡාරෙය්‍ය. අයං පඤ්ඤා “සන්තිං ආපත්තිං නාවිකරෙය්‍ය, සම්පජානමුසාවාදස්ස භොති”ති ඉමං මුසාවාදං සන්ධාය වුත්තා. තස්ස හි භික්ඛුනො අධම්මිකාය පටිඤ්ඤාය තුණ්භීභුතස්ස

නිසිත්තස්ස මනොද්වාරෙ ආපත්ති නාම නත්ථි. යස්මා පන ආවිකාතඛිඛං න ආවිකරොති, තෙනස්ස වච්ඡ්චාරෙ අකිරියතො අයං ආපත්ති සමුට්ඨාතීති වෙදිතඛිඛා.

සඬ්ඝාදිසෙසා චතුරොති අයං පඤ්ඤා අරුණුග්ගෙ ගාමන්තරපරියාපන්තං නදිපාරං ඔක්කන්තභික්ඛුනිං සන්ධාය චුත්තා, සා හි සකගාමතො පච්චුසසමයෙ නික්ඛමිත්වා අරුණුග්ගමනකාලෙ චුත්තජ්ජකාරං නදිපාරං ඔක්කන්තමත්තාව රත්තිවිජ්ජවාසගාමන්තරනදිපාරගණමහාඛීයනලක්ඛණෙන එකජ්ජහාරෙනෙව චතුරො සඬ්ඝාදිසෙසෙ ආපජ්ජති.

සීයා ආපත්තියො නානාති අයං පඤ්ඤා එකතොඋපසම්පන්නා ද්වෙ භික්ඛුනියො සන්ධාය චුත්තා. තාසු හි භික්ඛුනං සන්තිකෙ එකතොඋපසම්පන්නාය හත්ථතො ගණ්හන්තස්ස පාවිත්තියං, භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ එකතොඋපසම්පන්නාය හත්ථතො ගණ්හන්තස්ස දුක්කටං.

චතුරො ජනා සංවිධායාති ආචරියො ච තයො ච අන්තෙවාසිකා ඡමාසකං හණ්ඩං අවහරිංසු, ආචරියස්ස සාහත්ථිකා තයො මාසකා, ආණත්තියාපි තයොච තස්මා ටුල්ලච්චයං ආපජ්ජති, ඉතරෙසං සාහත්ථිකො එකෙකො, ආණත්තීකා පඤ්චාති තස්මා පාරාජිකං ආපජ්ජිංසු. අයමෙත්ථ සඬ්ඛෙපො. විත්ථාරො පන අදින්නාදානපාරාජිකෙ සංවිදාවහාරවණ්ණනායං චුත්තො.

(2) පාරාජිකාදිපඤ්ඤාවණ්ණනා

480. ඡිද්දං තස්මිං සරෙ නත්ථිති අයං පඤ්ඤා දුස්සකුට්ඨාදීනි සන්ථතපෙය්‍යාලඤ්ච සන්ධාය චුත්තා.

තෙලං මධුං ථාණිතන්ති ගාථා ලිඬ්ගපරිචත්තං සන්ධාය චුත්තා.

නිස්සග්ගියෙනාති ගාථා පරිණාමනං සන්ධාය චුත්තා. යො හි සඬ්ඝස්ස පරිණතලාභතො එකං වීචරං අත්තතො, එකං අඤ්ඤස්සාති ද්වෙ වීචරානි “එකං මය්හං, එකං තස්ස දෙහී”ති එකපයඛගෙන පරිණාමෙති, සො නිස්සග්ගියපාවිත්තියඤ්චෙව සුද්ධිකපාවිත්තියඤ්ච එකතො ආපජ්ජති.

කම්මඤ්ච තං කුජ්ජෙය්‍යා වග්ගපච්චයාති අයං පඤ්ඤා ද්වාදසයොජනපමාණෙසු ඛාරාණසිඤ්ඤාදිසු නගරෙසු ගාමසීමං සන්ධාය චුත්තා.

පදවිතිහාරමත්තෙනාති ගාථා සඤ්චරිත්තං සන්ධාය චුත්තා, අත්ථොපි චස්සා සඤ්චරිත්තවණ්ණනායමෙව චුත්තො.

සබ්බානි තානි නිස්සග්ගියානීති අයං පඤ්ඤා අඤ්ඤානිකාය භික්ඛුනියා ධොවාපනං සන්ධාය චුත්තා. සචෙ හි තිණ්ණමිපි වීචරානං කාකලාභදනං වා කද්දමමක්ඛිතං වා කණ්ණං ගහෙත්වා භික්ඛුනී උදකෙන ධොවති, භික්ඛුස්ස කායගතානෙව නිස්සග්ගියානි හොන්ති.

සරණගමනමිපි න තස්ස අත්ථිති සරණගමනඋපසම්පදාපි නත්ථි. අයං පන පඤ්ඤා මහාපජාපතියා උපසම්පදං සන්ධාය චුත්තා.

භනෙය්‍ය අනරියං මන්දොති තඤ්ඤි ඉත්ථිං වා පුරිසං වා අනරියං භනෙය්‍ය. අයං පඤ්ඤා ලිඛිගපරිචත්තෙන ඉත්ථිභූතං පිතරං පුරිසභූතඤ්ඤව මාතරං සන්ධාය චුත්තා.

න තෙනානන්තරං චූසෙති අයං පඤ්ඤා මිගසිඬිගතාපසසිභකුමාරාදීනං විය තිරච්ඡානමාතාපිතරො සන්ධාය චුත්තා.

අචොදයිත්චාති ගාථා දුතෙනුපසම්පදං සන්ධාය චුත්තා. චොදයිත්චාති ගාථා පණ්ඩකාදීනං උපසම්පදං සන්ධාය චුත්තා. කුරුන්දියං පන “පය්මගාථා අට්ඨ අසම්මුඛාකම්මානි, දුතියා අනාපත්තිකස්ස කම්මං සන්ධාය චුත්තා” ති ආගතං.

ඡන්දන්තස්ස ආපත්තීති වනප්පතිං ඡන්දන්තස්ස පාරාජිකං, තිණ්ණලතාදිං ඡන්දන්තස්ස පාවිත්තියං, අඬිගජාතං ඡන්දන්තස්ස උල්ලච්චයං. ඡන්දන්තස්ස අනාපත්තීති කෙසෙ ච නඛෙ ච ඡන්දන්තස්ස අනාපත්ති. ඡාදෙන්තස්ස ආපත්තීති අත්තනො ආපත්තිං ඡාදෙන්තස්ස අඤ්ඤෙසං වා ආපත්තිං. ඡාදෙන්තස්ස අනාපත්තීති ගෙහාදීනි ඡාදෙන්තස්ස අනාපත්ති.

සච්චං භණන්තොති ගාථාය “සිඛරණිසි උභතොඛ්‍යඤ්ජනාසී” ති සච්චං භණන්තො ගරුකං ආපජ්ජති, සම්පජානමුසාවාදෙ පන මුසා භාසතො ලභුකාපත්ති හොති, අභූතාරොචනෙ මුසා භණන්තො ගරුකං ආපජ්ජති, භූතාරොචනෙ සච්චං භාසතො ලභුකාපත්ති හොතීති.

(3) පාවිත්තියාදිපඤ්ඤාවණ්ණනා

481. අධිට්ඨිතන්ති ගාථා නිස්සග්ගියවීචරං අනිස්සජ්ජිත්චා පරිභුඤ්ජන්තං සන්ධාය චුත්තා.

අත්ථඬිගතෙ සුරියෙති ගාථා රොමන්ථකං සන්ධාය චුත්තා.

න රත්තචිත්තොති ගාථාය අයමත්ථො – රත්තචිත්තො මෙඋුනධම්මපාරාජිකං ආපජ්ජති. ටෙය්‍යචිත්තො අදින්නාදානපාරාජිකං, පරං

මරණාය වෙනෙන්නො මනුස්සවිග්ගහපාරාජිකං, සඬසහෙදකො පන න රත්තවිත්තො න ච පන ටෙයාවිත්තො න වාපි සො පරං මරණාය වෙනයි, සලාකං පනස්ස දෙන්තස්ස හොති ඡෙජ්ජං, පාරාජිකං හොති, සලාකං පටිග්ගණ්හන්තස්ස හෙදකානුවත්තකස්ස ටුල්ලව්වයං.

ගච්ඡෙයා අඬඬයොජනන්ති අයං පඤ්ඤා සුප්පතිට්ඨිතනිග්‍රොධසදිසං එකකුලස්ස රුක්ඛමූලං සන්ධාය වුත්තා.

කායිකානීති අයං ගාථා සම්බහුලානං ඉත්ථිනං කෙසෙ වා අඬගුලියො වා එකතො ගණ්හන්තං සන්ධාය වුත්තා.

වාචසිකානීති අයං ගාථා ‘සඬබා තුම්භෙ සිඬරණියො’තිආදිනා නයෙන දුට්ඨුල්ලභාණිං සන්ධාය වුත්තා.

තිස්සිත්ථියො මෙටුනං තං න සෙවෙති තිස්සො ඉත්ථියො වුත්තා, තාසුපි යං තං මෙටුනං නාම, තං න සෙවති. තයො පුරිසෙති තයො පුරිසෙපි උපගන්ත්වා මෙටුනං න සෙවති. තයො අනරියපණ්ඩකෙති උභතොඛාඤ්ජනසඬබාතෙ තයො අනරියෙ තයො ච පණ්ඩකෙති ඉමෙපි ඡ ජනෙ උපගන්ත්වා මෙටුනං න සෙවති. න වාචරෙ මෙටුනං ඛාඤ්ජනස්මිත්ති අනුලොමපාරාජිකවසෙනපි මෙටුනං නාවරති. ඡෙජ්ජං සියා මෙටුනධම්මපච්චයාති සියා මෙටුනධම්මපච්චයා පාරාජිකන්ති. අයං පඤ්ඤා අට්ඨවත්ථුකං සන්ධාය වුත්තා, තස්සා හි මෙටුනධම්මස්ස පුඬබහාගං කායසංසග්ගං ආපජ්ජිතුං වායමන්තියා මෙටුනධම්මපච්චයා ඡෙජ්ජං හොති.

මාතරං චීවරන්ති අයං ගාථා පිට්ඨිසමයෙ වස්සිකසාටිකත්ථං සතුප්පාදකරණං සන්ධාය වුත්තා. විනිච්ඡයො පනස්සා වස්සිකසාටිකසික්ඛාපදවණ්ණනායමෙව වුත්තො.

කුද්ධො ආරාධකො හොතීති ගාථා තිත්ථියවත්තං සන්ධාය වුත්තා. තිත්ථියො හි වත්තං පුරයමානො තිත්ථියානං වණ්ණෙ භඤ්ඤමානො කුද්ධො ආරාධකො හොති, වත්ථුත්තයස්ස වණ්ණෙ භඤ්ඤමානො කුද්ධො ගාරය්හො හොතීති තත්ථෙවස්සා විත්ථාරො වුත්තො. දුතියගාථාපි තමෙව සන්ධාය වුත්තා.

සඬසාදිසෙසන්තිආදි ගාථා යා හික්ඛුතී අවස්සුතාව අවස්සුතස්ස පුරිසස්ස හත්ථතො පිණ්ඩපාතං ගහෙත්වා මනුස්සමංසලසුණපණීතහොජනසෙසඅකප්පියමංසෙහි සද්ධිං ඔමද්දිත්වා අජ්ඣොභරති, තං සන්ධාය වුත්තා.

එකො උපසම්පන්නො එකො අනුපසම්පන්නොති ගාථා ආකාසගතං සන්ධාය වුත්තා. සචෙ හි ද්වීසු සාමණෙරෙසු එකො ඉද්ධියා කෙසග්ගමත්තම්පි පථවිං මුඤ්චිත්වා නිසින්තො හොති, සො අනුපසම්පන්නො නාම හොති. සඬ්ඝනාපි ආකාසෙ නිසීදිත්වා භූමිගතස්ස කම්මං න කාතබ්බං. සචෙ කරොති, කුප්පති.

අකප්පකතන්ති ගාථා අච්ඡන්තච්චරකං හික්ඛුං සන්ධාය වුත්තා. තස්මිංයෙව චස්සා සික්ඛාපදෙ විත්ථාරෙන විනිච්ඡයොපි වුත්තො.

න දෙති න පටිග්ගණ්හාතීති නාපි උයොසීකා දෙති, න උයොසීතා තස්සා හත්ථතො ගණ්හාති. පටිග්ගහො තෙන න විජ්ජතීති තෙනෙව කාරණෙන උයොසීකාය හත්ථතො උයොසීතාය පටිග්ගහො න විජ්ජති. ආපජ්ජති ගරුකන්ති එවං සන්තෙපි අවස්සුතස්ස හත්ථතො පිණ්ඩපාතග්ගහණෙ උයොසෙන්නී සඬ්ඝාදිසෙසාපත්තිං ආපජ්ජති. තඤ්ච පරිභොගපච්චයාති තඤ්ච පන ආපත්තිං ආපජ්ජමානා තස්සා උයොසීතාය පරිභොගපච්චයා ආපජ්ජති. තස්සා හි භොජනපරියොසානෙ උයොසීකාය සඬ්ඝාදිසෙසො හොතීති. දුතියගාථා තස්සායෙව උදකදන්තපොනග්ගහණෙ උයොසනං සන්ධාය වුත්තා.

න හික්ඛුතී නො ච චුසෙය්‍ය වජ්ජන්ති සත්තරසකෙසු හි අඤ්ඤතරං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා අනාදරියෙන ඡාදයමානාපි හික්ඛුතී ඡාදනපච්චයා වජ්ජං න චුසති, අඤ්ඤං නචං ආපත්තිං නාපජ්ජති, පටිච්ඡන්තාය වා අප්පට්ච්ඡන්තාය වා ආපත්තියා පක්ඛමානත්තමෙව ලහති. අයං පන හික්ඛුතීපි න හොති, සාවසෙසඤ්ච ගරුකං ආපජ්ජිත්වා ඡාදෙත්වා වජ්ජං න චුසති. පඤ්භා මෙසා කුසලෙහි විත්තිතාති අයං කිර පඤ්භා උක්ඛිත්තකහික්ඛුං සන්ධාය වුත්තා. තෙන හි සද්ධිං විනයකම්මං නත්ථී, තස්මා සො සඬ්ඝාදිසෙසං ආපජ්ජිත්වා ඡාදෙත්තො වජ්ජං න චුසතිති.

සෙදමොචනගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පඤ්චවග්ගො

කම්මවග්ගවණ්ණනා

482. කම්මවග්ගෙ චතුත්තං කම්මානං නානාකරණං සමථක්ඛන්ධකෙ වුත්තමෙව. කිඤ්චාපි වුත්තං, අථ ඛො අයං කම්මවිනිච්ඡයො නාම ආදිතො පට්ඨාය වුච්චමානො පාකටො හොති, තස්මා ආදිතො පට්ඨායෙවෙත්ථ චත්තබ්බං වදිස්සාම. චත්තාරීති කම්මානං ගණනපරිච්ඡෙදච්චනමෙතං. කම්මානීති පරිච්ඡන්තකම්මනිදස්සනං. අපලොකනකම්මං නාම සීමට්ඨකසඬ්ඝං සොධෙත්වා ඡන්දාරහානං ඡන්දං ආහරිත්වා සමග්ගස්ස සඬ්ඝස්ස අනුමතියා

තික්ඛන්තුං සාවෙත්වා කත්තබ්බං කම්මං. ඤත්තිකම්මං නාම චුත්තනායෙනෙව සමග්ගස්ස සඬ්ඝස්ස අනුමතියා එකාය ඤත්තියා කත්තබ්බං කම්මං. ඤත්තිදුතියකම්මං නාම චුත්තනායෙනෙව සමග්ගස්ස සඬ්ඝස්ස අනුමතියා එකාය ඤත්තියා එකාය ච අනුස්සාවනායාති එවං ඤත්තිදුතියාය අනුස්සාවනාය කත්තබ්බං කම්මං. ඤත්තිචතුත්ථකම්මං නාම චුත්තනායෙනෙව සමග්ගස්ස සඬ්ඝස්ස අනුමතියා එකාය ඤත්තියා තීහි ච අනුස්සාවනාහීති එවං ඤත්තිචතුත්ථාහි තීහි අනුස්සාවනාහි කත්තබ්බං කම්මං.

තත්ථ අපලොකනකම්මං අපලොකෙත්වාච කාතබ්බං, ඤත්තිකම්මාදිවසෙන න කාතබ්බං. ඤත්තිකම්මමපි එකං ඤත්තිං යපෙත්වාච කාතබ්බං, අපලොකනකම්මාදිවසෙන න කාතබ්බං. ඤත්තිදුතියකම්මං පන අපලොකෙත්වා කාතබ්බමපි අත්ථී, අකාතබ්බමපි අත්ථී.

තත්ථ සීමාසම්මුති, සීමාසමුහනනං, කථිනදානං, කථිනුද්ධාරො, කුට්ඨත්ථුදෙසනා, විහාරවත්ථුදෙසනාති ඉමානි ඡ කම්මානි ගරුකානි අපලොකෙත්වා කාතුං න වට්ටන්ති, ඤත්තිදුතියකම්මවාචං සාවෙත්වාච කාතබ්බානි. අවසෙසා තෙරස සම්මුතියො සෙනාසනග්ගාහකමතකච්චරදානාදිසම්මුතියො වාති එතානි ලභුකකම්මානි අපලොකෙත්වාපි කාතුං වට්ටන්ති, ඤත්තිකම්ම-ඤත්තිචතුත්ථකම්මවසෙන පන න කාතබ්බමෙව. ඤත්තිචතුත්ථකම්මවසෙන කයිරමානං දල්භතරං හොති, තස්මා කාතබ්බන්ති එකච්චෙ වදන්ති. එවං පන සති කම්මසඬ්ඝකරො හොති, තස්මා න කාතබ්බන්ති පටික්ඛිත්තමෙව. සචෙ පන අක්ඛරපරිහීනං වා පදපරිහීනං වා දුරුත්තපදං වා හොති, තස්ස සොධනත්ථං පුනඡපුනං චත්තුං වට්ටති. ඉදං අකුප්පකම්මස්ස දල්භීකම්මං හොති, කුප්පකම්මෙ කම්මං භුත්වා තිට්ඨති.

ඤත්තිචතුත්ථකම්මං ඤත්තිඤ්ච තිස්සො ච කම්මවාචායො සාවෙත්වාච කාතබ්බං, අපලොකනකම්මාදිවසෙන න කාතබ්බං. පඤ්චභාකාරෙහි විපජ්ජන්තිති පඤ්චහි කාරණෙහි විපජ්ජන්ති.

483. සම්මුඛාකරණීයං කම්මං අසම්මුඛා කරොති, වත්ථුච්චපන්තං අධම්මකම්මන්ති එත්ථ අත්ථී කම්මං සම්මුඛාකරණීයං; අත්ථී අසම්මුඛාකරණීයං; තත්ථ අසම්මුඛාකරණීයං නාම දුතෙනුපසම්පදා, පත්තනික්කුජ්ජනං, පත්තුක්කුජ්ජනං, උම්මත්තකස්ස හික්ඛුතො උම්මත්තකසම්මුති, සෙක්ඛානං කුලානං සෙක්ඛසම්මුති, ඡන්තස්ස හික්ඛුතො ඛුභ්මදණ්ඨො, දෙවදත්තස්ස පකාසනීයකම්මං, අප්පසාදනීයං දස්සෙන්තස්ස හික්ඛුතො හික්ඛුතිසඬ්ඝෙන කාතබ්බං අවන්දනීයකම්මන්ති අට්ඨවිධං හොති,

තං සබ්බං තත්ථ තත්ථ චූත්තනායෙනෙව වෙදිතබ්බං. ඉදං අට්ඨවිධම්පි කම්මං අසම්මුඛා කතං සුකතං හොති අකුප්පං.

සෙසානි සබ්බකම්මානි සම්මුඛා එව කාතබ්බානි - සඬ්ඝසම්මුඛතා, ධම්මසම්මුඛතා, විනයසම්මුඛතා, පුග්ගලසම්මුඛතානි ඉමං චතුබ්බිධං සම්මුඛාවිනයං උපනෙත්වාච කාතබ්බානි. එවං කතානි හි සුකතානි හොන්ති. එවං අකතානි පනෙතානි ඉමං සම්මුඛාවිනයසඬ්ඛාතං වත්ථුං විනා කතත්තා වත්ථුවිපන්තානි නාම හොන්ති. තෙන චූත්තං - “සම්මුඛාකරණීයං කම්මං අසම්මුඛා කරොති, වත්ථුවිපන්තං අධම්මකම්ම”න්ති.

පටිපුච්ඡාකරණීයාදීසුපි පටිපුච්ඡාදිකරණමෙව වත්ථු, තං වත්ථුං විනා කතත්තා තෙසම්පි වත්ථුවිපන්තතා වෙදිතබ්බා. ඉදං පනෙත්ථ වචනත්ථමත්තං. පටිපුච්ඡා කරණීයං අප්පටිපුච්ඡා කරොතිති පුච්ඡිත්වා වොදෙත්වා සාරෙත්වා කාතබ්බං අපුච්ඡිත්වා අවොදෙත්වා අසාරෙත්වා කරොති. පටිඤ්ඤාය කරණීයං අප්පටිඤ්ඤාය කරොතිති පටිඤ්ඤං ආරොපෙත්වා යථාදින්නාය පටිඤ්ඤාය කාතබ්බං අප්පටිඤ්ඤාය කරොන්තස්ස විජ්ජලපන්තස්ස බලක්කාරෙන කරොති. සතිවිනයාරහස්සානි දබ්බමල්ලපුත්තත්ථෙරසදිසස්ස බිණ්ණාසවස්ස. අමුල්භවිනයාරහස්සානි ගග්ගහික්ඛුසදිසස්ස උම්මත්තකස්ස. තස්සපාපියසිකම්මාරහස්සානි උපවාලහික්ඛුසදිසස්ස උස්සන්තපාපස්ස. එස නයො සබ්බත්ථ.

අනුපොසථෙ උපොසථං කරොතිති අනුපොසථදිවසෙ උපොසථං කරොති. උපොසථදිවසො නාම ධපෙත්වා කත්තිකමාසං අවසෙසෙසු එකාදසසු මාසෙසු හින්තස්ස සඬ්ඝස්ස සාමග්ගිදිවසො ච යථාචූත්තවාතුද්දසපන්තරසා ච. එතං තිජ්ජකාරම්පි උපොසථදිවසං ධපෙත්වා අඤ්ඤස්මිං දිවසෙ උපොසථං කරොන්තො අනුපොසථෙ උපොසථං කරොති නාම. යත්‍ර හි පත්තවීචරාදීනං අත්ථාය අප්පමත්තකෙන කාරණෙන විචදන්තා උපොසථං වා පචාරණං වා ධපෙත්ති, තත්ථ තස්මිං අධිකරණෙ විනිච්ඡිතෙ “සමග්ගා ජාතාම්භා”ති අන්තරා සාමග්ගිඋපොසථං කාතුං න ලහන්ති, කරොන්තෙහි අනුපොසථෙ උපොසථො කතො නාම හොති.

අපචාරණාය පචාරෙතිති අපචාරණාදිවසෙ පචාරෙති; පචාරණාදිවසො නාම එකස්මිං කත්තිකමාසෙ හින්තස්ස සඬ්ඝස්ස සාමග්ගිදිවසො ච පච්චුක්කඬ්ඪිත්වා ධපිතදිවසො ච ද්වෙ ච පුණ්ණමාසියො. එවං චතුබ්බිධම්පි පචාරණාදිවසං ධපෙත්වා අඤ්ඤස්මිං දිවසෙ පචාරෙත්තො අපචාරණාය පචාරෙති නාම. ඉධාපි අප්පමත්තකස්ස විචාදස්ස වූපසමෙ සාමග්ගිපචාරණං කාතුං න ලහන්ති, කරොන්තෙහි අපචාරණාය පචාරණා කතා හොති. අපිච උනච්ඡිත්වස්සං වා අන්තිමවත්ථුං අප්ඤ්ඤාපන්තපුබ්බං වා එකාදසසු වා අභබ්බපුග්ගලෙසු

අඤ්ඤතරං උපසම්පාදෙන්තස්සපි වත්ථුච්චන්තං අධම්මකම්මං හොති. එවං වත්ථුතො කම්මානි විපජ්ජන්ති.

484. ඤත්තීතො විපත්තියං පන වත්ථුං න පරාමසතීති යස්ස උපසම්පදාදිකම්මං කරොති, තං න පරාමසතී, තස්ස නාමං න ගණ්හාති. “සුඤ්ඤාතු මෙ භන්තෙ සඬ්ඝො, අයං ධම්මරක්ඛිතො ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො”ති වත්තඛිබ්බෙ “සුඤ්ඤාතු මෙ භන්තෙ සඬ්ඝො, ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො”ති වදන්ති; එවං වත්ථුං න පරාමසතී.

සඬ්ඝං න පරාමසතීති සඬ්ඝස්ස නාමං න ගණ්හාති. “සුඤ්ඤාතු මෙ භන්තෙ සඬ්ඝො, අයං ධම්මරක්ඛිතො”ති වත්තඛිබ්බෙ “සුඤ්ඤාතු මෙ භන්තෙ, අයං ධම්මරක්ඛිතො”ති වදන්ති; එවං සඬ්ඝං න පරාමසතී.

පුග්ගලං න පරාමසතීති යො උපසම්පදාපෙක්ඛස්ස උපජ්ඣායො, තං න පරාමසතී, තස්ස නාමං න ගණ්හාති. “සුඤ්ඤාතු මෙ භන්තෙ සඬ්ඝො, අයං ධම්මරක්ඛිතො ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො”ති වත්තඛිබ්බෙ “සුඤ්ඤාතු මෙ, භන්තෙ සඬ්ඝො, අයං ධම්මරක්ඛිතො උපසම්පදාපෙක්ඛො”ති වදන්ති; එවං පුග්ගලං න පරාමසතී.

ඤත්තීං න පරාමසතීති සබ්බෙන සබ්බං ඤත්තීං න පරාමසතී. ඤත්තීදුතියකම්මෙ ඤත්තීං අට්ඨපෙත්වා ද්වික්ඛත්තුං කම්මවාචාය එව අනුස්සාවනකම්මං කරොති. ඤත්තීචතුත්ථකම්මෙපි ඤත්තීං අට්ඨපෙත්වා චතුක්ඛත්තුං කම්මවාචාය එව අනුස්සාවනකම්මං කරොති; එවං ඤත්තීං න පරාමසතී.

පච්ඡා වා ඤත්තීං යපෙතීති පයමං කම්මවාචාය අනුස්සාවනකම්මං කත්වා “එසා ඤත්තී”ති වත්වා “බමති සඬ්ඝස්ස තස්මා තුණ්හී එවමෙනං ධාරයාමී”ති වදන්ති; එවං පච්ඡා ඤත්තීං යපෙති. ඉති ඉමෙහි පඤ්චභාකාරෙහි ඤත්තීතො කම්මානි විපජ්ජන්ති.

485. අනුස්සාවනතො විපත්තියං පන වත්ථුආදීනි චුත්තනයෙනෙව වෙදිතඛිබ්බානි. එවං පන නෙසං අපරාමසනං හොති – “සුඤ්ඤාතු මෙ භන්තෙ සඬ්ඝො”ති පයමානුස්සාවනෙ “දුතියමපි එතමත්ථං වදාමි, තතියමපි එතමත්ථං වදාමි, සුඤ්ඤාතු මෙ භන්තෙ සඬ්ඝො”ති දුතියතතියානුස්සාවනාසු වා “අයං ධම්මරක්ඛිතො ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො”ති වත්තඛිබ්බෙ “සුඤ්ඤාතු මෙ භන්තෙ සඬ්ඝො, ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්සා”ති වදන්තො වත්ථුං න පරාමසතී නාම. “සුඤ්ඤාතු මෙ භන්තෙ සඬ්ඝො, අයං

ධම්මරක්ඛිතෝ”ති වත්තඛිඛෙ “සුඤ්ඤානු මෙ හන්තෙ, අයං ධම්මරක්ඛිතෝ”ති වදන්තො සඛිසං න පරාමසති නාම. “සුඤ්ඤානු මෙ හන්තෙ සඛිසො, අයං ධම්මරක්ඛිතො ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්සා”ති වත්තඛිඛෙ “සුඤ්ඤානු මෙ හන්තෙ සඛිසො, අයං ධම්මරක්ඛිතො උපසම්පදාපෙක්ඛො”ති වදන්තො පුග්ගලං න පරාමසති නාම.

සාවනං භාපෙතීති සඛිඛෙත සඛිඛං කම්මවාචාය අනුස්සාවනං න කරොති, ඤාත්තිදුතියකම්මෙ ද්වික්ඛන්තං ඤාත්තිමෙව යපෙති, ඤාත්තිවතුත්ථකම්මෙ වතුක්ඛන්තං ඤාත්තිමෙව යපෙති; එවං අනුස්සාවනං භාපෙති. යොපි ඤාත්තිදුතියකම්මෙ එකං ඤාත්තිං යපෙත්වා එකං කම්මවාචං අනුස්සාවෙන්තො අක්ඛරං වා ඡඛිඛෙති, පදං වා දුරුත්තං කරොති, අයම්පි අනුස්සාවනං භාපෙතියෙව. ඤාත්තිවතුත්ථකම්මෙ පන එකං ඤාත්තිං යපෙත්වා සකිමෙව වා ද්වික්ඛන්තං වා කම්මවාචාය අනුස්සාවනං කරොත්තොපි අක්ඛරං වා පදං වා ඡඛිඛෙන්තොපි දුරුත්තං කරොත්තොපි අනුස්සාවනං භාපෙතියෙවාති වෙදිතඛිඛො.

දුරුත්තං කරොතීති එත්ථ පන අයං විනිච්ඡයො – යො හි අඤ්ඤස්මිං අක්ඛරෙ වත්තඛිඛෙ අඤ්ඤං වදති, අයං දුරුත්තං කරොති නාම. තස්මා කම්මවාචං කරොත්තෙන හික්ඛුනා ය්වායං –

“සිලීලං ධනිතඤ්ච දීඝරස්සං, ගරුකං ලහුකඤ්ච නිග්ගහිතං;
සම්ඛන්ධං වචන්ථිතං විමුක්තං, දසධා ඛාඤ්ජනබුද්ධියා පහෙදො”ති.

චුත්තො, අයං සුට්ඨු උපලක්ඛෙතඛිඛො. එත්ථ හි “සිලීලං” නාම පඤ්චසු වග්ගෙසු පයමතතියං. “ධනිතං” නාම තෙස්වෙව දුතියවතුත්ථං. “දීඝ”න්ති දීඝෙන කාලෙන වත්තඛිඛං ආකාරාදි. “රස්ස”න්ති තතො උපඛිච්චකාලෙන වත්තඛිඛං අකාරාදි. “ගරුක”න්ති දීඝමෙව. යං වා ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතත්ථෙරස්ස යස්ස නක්ඛමතීති එවං සංයොගපරං කත්වා වුච්චති. “ලහුක”න්ති රස්සමෙව. යං වා ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතත්ථෙරස්ස යස්ස න ඛමතීති එවං අසංයොගපරං කත්වා වුච්චති. “නිග්ගහිත”න්ති යං කරණානි නිග්ගහෙන්වා අවිස්සජ්ජෙන්වා අවිච්චෙන මුඛෙන සානුනාසිකං කත්වා වත්තඛිඛං. “සම්ඛන්ධ”න්ති යං පරපදෙන සම්ඛන්ධිත්වා “තුණ්හිස්සා”ති වා “තුණ්හස්සා”ති වා වුච්චති. “වචන්ථිත”න්ති යං පරපදෙන අසම්ඛන්ධං කත්වා විච්ඡන්දිත්වා “තුණ්හී අස්සා”ති වා “තුණ්හ අස්සා”ති වා වුච්චති. “විමුක්ත”න්ති යං කරණානි අනිග්ගහෙන්වා විස්සජ්ජෙන්වා විච්චෙන මුඛෙන අනුනාසිකං අකත්වා වුච්චති.

තත්ථ “සුඤ්ඤානං මෙ”ති වත්තඛිඛේ ත-කාරස්ස ඵ-කාරං කත්වා “සුඤ්ඤානං මෙ”ති වචනං සිලීලස්ස ධනිතකරණං නාම. තථා “පත්තකල්ලං, එසා ඤ්ඤත්තී”ති වත්තඛිඛේ “පත්ථකල්ලං, එසා ඤ්ඤත්තී”ති ආදිවචනඤ්ඤව. “භන්තෙ සඛිඤ්ඤා”ති වත්තඛිඛේ භ-කාර ස-කාරානං බ-කාර ග-කාරෙ කත්වා “ඛන්තෙ සඛිඤ්ඤා”ති වචනං ධනිතස්ස සිලීලකරණං නාම. “සුඤ්ඤානං මෙ”ති විචචෙන මුඛෙන වත්තඛිඛේ පන “සුඤ්ඤානං මෙ”ති වා “එසා ඤ්ඤත්තී”ති වත්තඛිඛේ “එසං ඤ්ඤත්තී”ති වා අච්චචෙන මුඛෙන අනුනාසිකං කත්වා වචනං විමුත්තස්ස නිග්ගහිතවචනං නාම. “පත්තකල්ල”න්ති අච්චචෙන මුඛෙන අනුනාසිකං කත්වා වත්තඛිඛේ “පත්තකල්ලා”ති විචචෙන මුඛෙන අනුනාසිකං අකත්වා වචනං නිග්ගහිතස්ස විමුත්තවචනං නාම.

ඉති සිලීලේ කත්තඛිඛේ ධනිතං, ධනිතෙ කත්තඛිඛේ සිලීලං, විමුත්තෙ කත්තඛිඛේ නිග්ගහිතං, නිග්ගහිතෙ කත්තඛිඛේ විමුත්තන්ති ඉමානි වත්තාරී ඛාඤ්ඤානානි අන්තොකම්මවාචාය කම්මං දුසෙන්නී. එවං වදන්තො හි අඤ්ඤස්මිං අක්ඛරෙ වත්තඛිඛේ අඤ්ඤං වදන්ති, දුරුත්තං කරොතීති වුච්චති. ඉතරෙසු පන දීඝරස්සාදීසු ඡසු ඛාඤ්ඤානෙසු දීඝට්ඨානෙ දීඝමෙව, රස්සට්ඨානෙ ව රස්සමෙවාති එවං යථාඨානෙ තං තදෙව අක්ඛරං භාසන්තෙන අනුක්කමාගතං පචෙණිං අච්චනාසෙන්නෙන කම්මවාචා කාතඛිඛා. සචෙ පන එවං අකත්වා දීඝෙ වත්තඛිඛේ රස්සං, රස්සෙ වා වත්තඛිඛේ දීඝං වදන්ති; තථා ගරුකෙ වත්තඛිඛේ ලහුකං, ලහුකෙ වා වත්තඛිඛේ ගරුකං වදන්ති; සම්බන්ධෙ වා පන වත්තඛිඛේ වචන්තීතං, වචන්තීතෙ වා වත්තඛිඛේ සම්බන්ධං වදන්ති; එවං චුත්තෙපි කම්මවාචා න කුප්පති. ඉමානි හි ඡ ඛාඤ්ඤානානි කම්මං න කොපෙන්නී.

යං පන සුත්තන්තිකත්ථෙරා “ද-කාරො ත-කාරමාපජ්ජති, ත-කාරො ද-කාරමාපජ්ජති, ච-කාරො ඡ-කාරමාපජ්ජති, ඡ-කාරො ච-කාරමාපජ්ජති, ය-කාරො ක-කාරමාපජ්ජති, ක-කාරො ය-කාරමාපජ්ජති; තස්මා ද-කාරාදීසු වත්තඛිඛේසු ත-කාරාදිවචනං න විරුජ්ඣති”ති වදන්ති, තං කම්මවාචං පත්වා න වට්ඨති. තස්මා විනයධරෙන නෙව ද-කාරො ත-කාරො කාතඛිඛො...පෙ.... න ක-කාරො ය-කාරො. යථාපාලියා නිරුත්තීං සොධෙත්වා දසවිධාය ඛාඤ්ඤානනිරුත්තියා චුත්තදොසෙ පරිභරන්තෙන කම්මවාචා කාතඛිඛා. ඉතරථා හි සාවනං භාපෙති නාම.

අකාලෙ වා සාවෙතීති සාවනාය අකාලෙ අනොකාසෙ ඤ්ඤත්තීං අට්ඨපෙත්වා පට්ඨංයෙව අනුස්සාවනකම්මං කත්වා පච්ඡා ඤ්ඤත්තීං ධපෙති. ඉති ඉමෙහි පඤ්චභාකාරෙහි අනුස්සාවනතො කම්මානි විපජ්ජන්ති.

486. සිමතො විපත්තියං පන අතිච්ඡද්දකසීමා නාම යා එකවිසති හික්ඛු න ගණ්භාති. කුරුන්දියං පන “යත්ථ එකවිසති හික්ඛු නිසීදිතං න සක්කොන්ති”ති

වුත්තං. තස්මා යා ඵවරුපා සීමා, අයං සම්මතාපි අසම්මතා, ගාමබෙත්තසදිසාව හොති, තත්ථ කතං කම්මං කුප්පති. එස නයො සෙසසීමාසුපි. ඵත්ථ පන අනිමහතී නාම යා කෙසග්ගමත්තෙනාපි තියොජනං අතික්කාමෙත්වා සම්මතා හොති. බණ්ඩනිමිත්තා නාම අසට්ඨනිමිත්තා වුවිවති. පුරත්ථිමාය දිසාය නිමිත්තං කිත්තෙත්වා අනුක්කමෙනෙව දක්ඛිණාය පච්ඡිමාය උත්තරාය දිසාය කිත්තෙත්වා පුන පුරත්ථිමාය දිසාය පුබ්බකිත්තීතං නිමිත්තං පටිකිත්තෙත්වා ව යපෙතුං වට්ටති; එවං අබණ්ඩනිමිත්තා හොති. සවෙ පන අනුක්කමෙන ආහරිත්වා උත්තරාය දිසාය නිමිත්තං කිත්තෙත්වා තත්ථෙව යපෙති, බණ්ඩනිමිත්තා හොති. අපරාපි බණ්ඩනිමිත්තා නාම යා අනිමිත්තපගං තවසාරරුක්ඛං වා බාණුකං වා පංසුපුඤ්ජවාලිකාපුඤ්ජානං වා අඤ්ඤතරං අන්තරා එකං නිමිත්තං කත්වා සම්මතා හොති. ඡායානිමිත්තා නාම යා පබ්බතච්ඡායාදීනං යංකිඤ්චි ඡායං නිමිත්තං කත්වා සම්මතා හොති. අනිමිත්තා නාම යා සබ්බෙන සබ්බං නිමිත්තානි අකිත්තෙත්වා සම්මතා හොති.

බහිසීමෙ ධීතො සීමං සම්මන්තනී නාම නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා නිමිත්තානං බහි ධීතො සම්මන්තනී. නදියා සමුද්දෙ ජාතස්සරෙ සීමං සම්මන්තනීති එතෙසු නදිආදීසු යං සම්මන්තනී, සා එවං සම්මතාපි “සබ්බා, හික්ඛවෙ, නදී අසීමා, සබ්බො සමුද්දො අසීමො, සබ්බො ජාතස්සරො අසීමො”ති (මහාව. 147) වචනතො අසම්මතාව හොති. සීමාය සීමං සම්හින්දතීති අත්තනො සීමාය පරෙසං සීමං සම්හින්දති. අජ්ඣෙකාත්ථරතීති අත්තනො සීමාය පරෙසං සීමං අජ්ඣෙකාත්ථරති. තත්ථ යථා සම්භෙදො ච අජ්ඣෙකාත්ථරණඤ්ච හොති, තං සබ්බං උපොසඨක්ඛන්ධකෙ වුත්තමෙව. ඉති ඉමා එකාදසපි සීමා අසීමා ගාමබෙත්තසදිසා එව, තාසු නිසිදිත්වා කතං කම්මං කුප්පති. තෙන වුත්තං “ඉමෙහි එකාදසපි ආකාරෙහි සීමතො කම්මානි විපජ්ජන්ති”ති.

487-488. පරිසතො කම්මවිපත්තියං පන කිඤ්චි අනුත්තානං නාම නත්ථි. යම්පි තත්ථ කම්මජ්ජත්තජන්දාරහලක්ඛණං වත්තබ්බං සියා, තම්පි පරතො “වත්තාරො හික්ඛු පකතත්තා කම්මජ්ජත්තා”තිආදිනා නයෙන වුත්තමෙව. තත්ථ පකතත්තා කම්මජ්ජත්තානි චතුර්වග්ගකරණෙ කම්මෙ වත්තාරො පකතත්තා අනුක්ඛිත්තා අනිස්සාරිතා පරිසුද්ධසීලා වත්තාරො හික්ඛු කම්මජ්ජත්තා කම්මස්ස අරහා අනුච්ඡවිකා සාමිනො. න තෙහි විනා තං කම්මං කසිරති, න තෙසං ඡන්දො වා පාරිසුද්ධි වා එති. අවසෙසා පන සවෙපි සහස්සමත්තා හොන්ති, සවෙ සමානසංවාසකා, සබ්බෙ ඡන්දාරහාව හොන්ති. ඡන්දපාරිසුද්ධිං දත්වා ආගච්ඡන්තු වා මා වා, කම්මං පන තිට්ඨති. යස්ස පන සඬ්ඝො පරිවාසාදිකම්මං කරොති, සො නෙව කම්මජ්ජත්තො, නාපි ඡන්දාරහො. අපිච යස්මා තං පුග්ගලං වත්ථුං කත්වා සඬ්ඝො කම්මං කරොති, තස්මා “කම්මාරහො”ති වුවිවති. සෙසකම්මෙසුපි එසෙව නයො.

489. පුන වත්තාරි කම්මානීතිආදිකො නයො පණ්ඩකාදීනං අවත්ථුභාවදස්සනත්ථං චුත්තො. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

අපලොකනකම්මකථා

495-496. ඉදානි තෙසං කම්මානං පහෙදදස්සනත්ථං “අපලොකනකම්මං කති යානානි ගච්ඡති”තිආදිමාහ. තත්ථ “අපලොකනකම්මං පඤ්ච යානානි ගච්ඡති - ඔසාරණං, නිස්සාරණං, භණ්ඩුකම්මං, බ්‍රහ්මදණ්ඩං, කම්මලක්ඛණඤ්ඤෙව පඤ්චම”න්ති එත්ථ “ඔසාරණං නිස්සාරණ”න්ති පදසිලිට්ඨතායෙන චුත්තං. පයමං පන නිස්සාරණා භොති, පච්ඡා ඔසාරණා. තත්ථ යා කණ්ටකසාමණෙරස්ස දණ්ඩකම්මනාසනා, සා “නිස්සාරණා”ති වෙදිතබ්බා. තස්මා එතරහි සවෙපි සාමණෙරො බුද්ධස්ස වා ධම්මස්ස වා සඬ්ඝස්ස වා අවණ්ණං භණති, “අකප්පියං කප්පිය”න්ති දීපෙති, මිච්ඡාදිට්ඨිකො භොති අන්තග්ගාහිකාය දිට්ඨියා සමන්තාගතො, සො යාවතතියං නිවාරෙත්වා තං ලද්ධිං නිස්සජ්ජාපෙතබ්බො. නො වෙ විස්සජ්ජෙති, සඬ්ඝං සන්තිපාතෙත්වා “විස්සජ්ජෙහි”ති වත්තබ්බො. නො වෙ විස්සජ්ජෙති, බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා අපලොකනකම්මං කත්වා නිස්සාරෙතබ්බො. එවඤ්ච පන කම්මං කාතබ්බං -

“සඬ්ඝං, භන්තෙ, පුච්ඡාමි - ‘අයං ඉත්ථන්තාමො සාමණෙරො බුද්ධස්ස ධම්මස්ස සඬ්ඝස්ස අවණ්ණවාදී මිච්ඡාදිට්ඨිකො, යං අඤ්ඤෙ සාමණෙරො ලභන්ති, දිරත්තතිරත්තං භික්ඛුහි සද්ධිං සහසෙය්‍යං, තස්ස අලාභාය නිස්සාරණා රුච්චති සඬ්ඝස්සා’ති. දුතියමිපි... තතියමිපි, භන්තෙ, සඬ්ඝං පුච්ඡාමි - ‘අයං ඉත්ථන්තාමො සාමණෙරො බුද්ධස්ස...පෙ.... රුච්චති සඬ්ඝස්සා’ති වර පිටෙ විනස්සා’ති.

සො අපරෙන සමයෙන “අහං, භන්තෙ, බාලතාය අඤ්ඤාණතාය අලක්ඛිකතාය එවං අකාසිං, ස්වාහං සඬ්ඝං බමාපෙමි”ති බමාපෙත්තො යාවතතියං යාවාපෙත්වා අපලොකනකම්මෙනෙව ඔසාරෙතබ්බො. එවං පන ඔසාරෙතබ්බො, සඬ්ඝමජ්ජෙකං බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා සඬ්ඝස්ස අනුමතියා සාවෙතබ්බං -

“සඬ්ඝං, භන්තෙ, පුච්ඡාමි - අයං ඉත්ථන්තාමො සාමණෙරො බුද්ධස්ස ධම්මස්ස සඬ්ඝස්ස අවණ්ණවාදී මිච්ඡාදිට්ඨිකො, යං අඤ්ඤෙ සාමණෙරො ලභන්ති, භික්ඛුහි සද්ධිං දිරත්තතිරත්තං සහසෙය්‍යං, තස්ස අලාභාය නිස්සාරිතො, ස්වායං ඉදානි සොරතො නිවාතචුත්ති ලජ්ජිධම්මං ඔක්කන්තො හිරොත්තජ්ජෙ පතිට්ඨිතො කතදණ්ඩකම්මො අච්චයං දෙසෙති, ඉමස්ස සාමණෙරස්ස යථා පුටෙ කායසම්භොගසාමග්ගිදානං රුච්චති සඬ්ඝස්සා’ති.

එවං තික්ඛන්තං වත්තබ්බං. එවං අපලොකනකම්මං ඔසාරණඤ්ච නිස්සාරණඤ්ච ගච්ඡති. භණ්ඩුකම්මං මහාබන්ධකවණ්ණනායං චුත්තමෙව. බ්‍රහ්මදණ්ඩො පඤ්චසතිකක්ඛන්ධකෙ චුත්තොයෙව. න කෙවලං පනෙස ඡන්තස්සෙව පඤ්ඤත්තො, යො අඤ්ඤොපි භික්ඛු මුඛරො හොති, භික්ඛු දුරුත්තවචනෙහි සට්ඨන්තො චුංසෙත්තො වම්භෙත්තො විහරති, තස්සපි දාතබ්බො. එවඤ්ච පන දාතබ්බො, සඬ්ඝමජ්ඣෙකං ඛාත්තෙන භික්ඛුනා සඬ්ඝස්ස අනුමතියා සාවෙනබ්බං -

“හන්තෙ, ඉත්ථන්තාමො භික්ඛු මුඛරො, භික්ඛු දුරුත්තවචනෙහි සට්ඨන්තො විහරති. යො භික්ඛු යං ඉච්ඡෙය්‍ය, තං වදෙය්‍ය. භික්ඛුහි ඉත්ථන්තාමො භික්ඛු නෙව වත්තබ්බො, න ඔවදිතබ්බො, න අනුසාසිතබ්බො. සඬ්ඝං, හන්තෙ, පුච්ඡාමි - ‘ඉත්ථන්තාමස්ස භික්ඛුනො බ්‍රහ්මදණ්ඩස්ස දානං, රුච්චති සඬ්ඝස්සා’ති. දුතියමපි පුච්ඡාමි, තතියමපි පුච්ඡාමි - ‘ඉත්ථන්තාමස්ස, හන්තෙ, භික්ඛුනො බ්‍රහ්මදණ්ඩස්ස දානං, රුච්චති සඬ්ඝස්සා’”ති.

තස්ස අපරෙන සමයෙන සම්මා වත්තිත්වා බ්‍රහ්මදණ්ඩො පටිප්පස්සම්භෙතබ්බො. එවඤ්ච පන පටිප්පස්සම්භෙතබ්බො, ඛාත්තෙන භික්ඛුනා සඬ්ඝමජ්ඣෙකං සාවෙනබ්බං -

“හන්තෙ, භික්ඛුසඬ්ඝො අසුකස්ස භික්ඛුනො බ්‍රහ්මදණ්ඩං අදාසි, යො භික්ඛු සොරතො නිවාතචුත්ති ලජ්ජධම්මං ඔක්කන්තො හිරොත්තජ්ජෙ පතිට්ඨිතො, පටිසඬ්ඛා ආයතිං සංවරෙ තිට්ඨති, සඬ්ඝං, හන්තෙ, පුච්ඡාමි, තස්ස භික්ඛුනො බ්‍රහ්මදණ්ඩස්ස පටිප්පස්සද්ධි, රුච්චති සඬ්ඝස්සා”ති.

එවං යාවතතියං වත්වා අපලොකනකම්මෙනෙව බ්‍රහ්මදණ්ඩො පටිප්පස්සම්භෙතබ්බොති.

කම්මලක්ඛණඤ්ච පඤ්චමන්ති යං තං හගවතා භික්ඛුනික්ඛන්ධකෙ “තෙන ඛො පන සමයෙන ඡබ්බග්ගියා භික්ඛු භික්ඛුනියො කද්දමොදකෙන ඔසිඤ්චන්ති, ‘අජ්ජෙව නාම අම්භෙසු සාරජ්ජෙය්‍යු’න්ති, කායං විචරිත්වා භික්ඛුනීනං දස්සෙත්ති, ලාභං විචරිත්වා භික්ඛුනීනං දස්සෙත්ති, අඬ්ඝජාතං විචරිත්වා භික්ඛුනීනං දස්සෙත්ති, භික්ඛුනියො ඔභාසෙත්ති, භික්ඛුනීහි සද්ධිං සම්පයොජෙත්ති, ‘අජ්ජෙව නාම අම්භෙසු සාරජ්ජෙය්‍යු’න්ති. ඉමෙසු වත්ථුසු තෙසං භික්ඛුනං දුක්කටං පඤ්ඤපෙත්වා ‘අනුජානාමි භික්ඛවෙ තස්ස භික්ඛුනො දණ්ඩකම්මං කාතු’න්ති. අථ ඛො භික්ඛුනීනං එතදභොසි - ‘කිං නු ඛො දණ්ඩකම්මං කාතබ්බ’න්ති. හගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසු - ‘අවන්දියො යො භික්ඛවෙ භික්ඛු භික්ඛුනිසඬ්ඝෙන කාතබ්බො’”ති එවං අවන්දියකම්මං

අනුඤ්ඤාතං, තං කම්මලක්ඛණඤ්ඤෙව පඤ්චමං ඉමස්ස අපලොකනකම්මස්ස
යානං හොති. තස්ස හි කම්මඤ්ඤෙව ලක්ඛණං, න ඔසාරණාදීනි; තස්මා
“කම්මලක්ඛණ”න්ති චුච්චති. තස්ස කරණං තත්ථෙව චුත්තං. අපිච නං
පටිපස්සද්ධියා සද්ධිං විත්ථාරතො දස්සෙතුං ඉධාපි වදාම, හික්ඛුනුපස්සයෙ
සන්තිපතිතස්ස හික්ඛුනිසඬ්ඝස්ස අනුමතියා බ්‍යත්තාය හික්ඛුනියා සාවෙනබ්බං

—

“අයො අසුකො නාම අයො හික්ඛුනීනං අපාසාදිකං දස්සෙති,
එතස්ස අයාස්ස අවන්දියකරණං රුච්චතීති හික්ඛුනිසඬ්ඝං පුච්ඡාමි,
දුතියමිපි... තතියමිපි හික්ඛුනිසඬ්ඝං පුච්ඡාමි” ති.

එවං තික්ඛත්තුං සාවෙනවා අපලොකනකම්මෙන අවන්දියකම්මං
කාතබ්බං.

තතො පට්ඨාය සො හික්ඛු හික්ඛුනීහි න වන්දිතබ්බො. සථෙ අවන්දියමාතො
හිරොත්තජ්ජං පච්චුපට්ඨපෙත්වා සම්මා වත්තති, තෙන හික්ඛුනියො
බ්මාපෙනබ්බො. බ්මාපෙන්තෙන හික්ඛුනුපස්සයං අගන්ත්වා විභාරෙයෙව සඬ්ඝං
වා ගණං වා එකං හික්ඛුං වා උපසඬ්ඝමිත්වා උක්කුට්ඨං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං
පග්ගහෙත්වා “අහං හන්තෙ පටිසඬ්ඛා ආයතිං සංවරෙ තිට්ඨාමි, න පුත
අපාසාදිකං දස්සෙස්සාමි, හික්ඛුනිසඬ්ඝො මය්හං බ්මතු” ති බ්මාපෙනබ්බං. තෙන
සඬ්ඝෙන වා ගණෙන වා එකං හික්ඛුං පෙසෙත්වා එකහික්ඛුනා වා සයමෙව
ගන්ත්වා හික්ඛුනියො වත්තබ්බො — “අයං හික්ඛු පටිසඬ්ඛා ආයතිං සංවරෙ
ධීතො, ඉමිනා අච්චයං දෙසෙත්වා හික්ඛුනිසඬ්ඝො බ්මාපිතො, හික්ඛුනිසඬ්ඝො
ඉමං වන්දියං කරොතු” ති. සො වන්දියො කාතබ්බො. එවඤ්ච පන කාතබ්බො,
හික්ඛුනුපස්සයෙ සන්තිපතිතස්ස හික්ඛුනිසඬ්ඝස්ස අනුමතියා බ්‍යත්තාය
හික්ඛුනියා සාවෙනබ්බං —

“අයං අයො අසුකො නාම අයො හික්ඛුනීනං අපාසාදිකං දස්සෙතීති
හික්ඛුනිසඬ්ඝෙන අවන්දියො කතො, සො ලජ්ජධම්මං ඔක්කමිත්වා
පටිසඬ්ඛා ආයතිං සංවරෙ ධීතො අච්චයං දෙසෙත්වා හික්ඛුනිසඬ්ඝං
බ්මාපෙසි, තස්ස අයාස්ස වන්දියකරණං රුච්චතීති හික්ඛුනිසඬ්ඝං
පුච්ඡාමි” ති —

තික්ඛත්තුං වත්තබ්බං එවං අපලොකනකම්මෙනෙව වන්දියො
කාතබ්බො.

අයං පනෙත්ථ පාළිමුත්තකොපි කම්මලක්ඛණවිනිච්ඡයො. ඉදඤ්චි
කම්මලක්ඛණං නාම හික්ඛුනිසඬ්ඝමුලකං පඤ්ඤත්තං, හික්ඛුසඬ්ඝස්සාපි

පනෙනං ලබ්භතියෙව. යඤ්ඤි භික්ඛුසඤ්ඤා සලාකග්ගයාගග්ගහත්තග්ගඋපොසඨග්ගෙසු අපලොකනකම්මං කරොති, එතම්පි කම්මලක්ඛණමෙව. අච්ඡන්තච්චරජ්ඣණච්චරනට්ඨච්චරානඤ්ඤි සඤ්ඤා සන්නිපාතෙත්වා ඛාත්තෙන භික්ඛුනා යාවතතියං සාවෙත්වා අපලොකනකම්මං කරොති ච්චරං දාතුං වට්ටති. අප්පමත්තකච්චස්සජ්ජකෙන පන ච්චරං කරොත්තස්ස සෙනාසනක්ඛන්ධකච්චණ්ණායං චුත්තප්පහෙදානි සුච්චාදීනි අනපලොකෙත්වාපි දාතබ්බානි. තෙසං දානෙ සොයෙව ඉස්සරො, තතො අතිරෙකං දෙන්තෙන අපලොකෙත්වා දාතබ්බං. තතො හි අතිරෙකදානෙ සඤ්ඤා සාමී. ගිලානහෙසජ්ජමිපි තත්ථ චුත්තප්පකාරං සයමෙව දාතබ්බං. අතිරෙකං ඉච්ඡන්තස්ස අපලොකෙත්වා දාතබ්බං. යොපි ච දුබ්බලො වා ඡන්තිරියාපථො වා පච්ඡන්තභික්ඛාචාරපථො වා මහාගිලානො, තස්ස මහාවාසෙසු තනුප්පාදතො දෙවසිකං නාළි වා උපඤ්ඤානාළි වා එකදිවසංයෙව වා පඤ්ඤා වා දස වා තණ්ඩුලනාළියො දෙන්තෙන අපලොකනකම්මං කරොති දාතබ්බා. පෙසලස්ස භික්ඛුනො තනුප්පාදතො ඉණපලිබොධමිපි බහුස්සුතස්ස සඤ්ඤාචාරකස්ස භික්ඛුනො අනුට්ඨාපතියසෙනාසනමිපි සඤ්ඤාචාරක කරොත්තානං කප්පියකාරකාදීනං හත්තවෙනමිපි අපලොකනකම්මෙන දාතුං වට්ටති.

වතුපච්චයවසෙන දින්තනනුප්පාදතො සඤ්ඤා ආවාසං ජග්ගාපෙනං වට්ටති. “අයං භික්ඛු ඉස්සරවතාය විචාරෙති” ති කථාපච්ඡන්දනත්ථං පන සලාකග්ගාදීසු වා අන්තරසන්නිපාතෙ වා සඤ්ඤා පුච්ඡන්තවා ජග්ගාපෙනබ්බො. ච්චරජ්ඣණච්චරනත්ථාය ඔදිස්සදින්තනනුප්පාදතොපි අපලොකෙත්වා ආවාසො ජග්ගාපෙනබ්බො. අනපලොකෙත්වාපි වට්ටති. “සුරො වතායං භික්ඛු ච්චරජ්ඣණච්චරනත්ථාය දින්තතො ආවාසං ජග්ගාපෙනී” ති එවං උප්පන්තකථාපච්ඡෙදනත්ථං පන අපලොකනකම්මමෙව කරොති ජග්ගාපෙනබ්බො.

වෙනියෙ ඡත්තං වා වෙදිකං වා බොධිසරං වා ආසනසරං වා අකතං වා කරොත්තෙන ඡ්ඣණං වා පටිසඤ්ඤානෙතො සුධාකම්මං වා කරොත්තෙන මනුස්සෙ සමාදපෙත්වා කාතුං වට්ටති. සවෙ කාරකො නත්ථී, වෙනියස්ස උපනික්ඛෙපතො කාරෙතබ්බං. උපනික්ඛෙපෙපි අසති අපලොකනකම්මං කරොති තනුප්පාදතො කාරෙතබ්බං, සඤ්ඤාකෙනපි. සඤ්ඤාකෙන හි අපලොකෙත්වා වෙනියකිච්චං කාතුං වට්ටති. වෙනියස්ස සන්තකෙන අපලොකෙත්වාපි සඤ්ඤාකිච්චං කාතුං න වට්ටති. තාවකාලිකං පන ගහෙත්වා පාකතිකං කාතුං වට්ටති.

වෙනියෙ සුධාකම්මාදීනි කරොත්තෙහි පන භික්ඛාචාරතො වා සඤ්ඤා වා යාපනමත්තං අලහන්තෙහි වෙනියසන්තකතො යාපනමත්තං ගහෙත්වා

පරිභුඤ්ජන්තෙහි වත්තං කාතුං වට්ටති, “වත්තං කරොමා”ති මච්ඡමංසාදීහි සඬ්ඝහත්තං කාතුං න වට්ටති. යෙ විහාරෙ රොපිතා ඵලරුක්ඛා සඬ්ඝෙන පරිග්ගහිතා හොන්ති, ජග්ගනකම්මං ලහන්ති, යෙසං ඵලානි සංඤ්ථිං පහරිත්වා හාපෙත්වා පරිභුඤ්ජන්ති, තෙසු අපලොකනකම්මං න කාතබ්බං. යෙ පන අපරිග්ගහිතා, තෙසු අපලොකනකම්මං කාතබ්බං. තං පන සලාකග්ගයාගග්ගහත්තග්ගඅන්තරසන්තිපාතෙසුපි කාතුං වට්ටති, උපොසඨග්ගෙ පන වට්ටතියෙව. තත්ථ හි අනාගතානම්පි ඡන්දපාරිසුද්ධි ආහරියති, තස්මා තං සුච්ඡොධිතං හොති.

ඵවඤ්ච පන කාතබ්බං, ඛාත්තෙන භික්ඛුනා භික්ඛුසඬ්ඝස්ස අනුමතියා සාවෙතබ්බං -

“හන්තෙ, යං ඉමස්මිං විහාරෙ අන්තොසීමාය සඬ්ඝසන්තකං මූලතවපත්තඅඬ්ඝරුපුජ්ඵලබාදනීයාදි අත්ථි, තං සබ්බං ආගතාගතානං භික්ඛුනං යථාසුඛං පරිභුඤ්ජිතුං රුච්චතීති සඬ්ඝං පුච්ඡාමි”ති තික්ඛත්තුං පුච්ඡිතබ්බං.

වතුහි පඤ්චහි භික්ඛුහි කතං සුකතමෙව. යස්මිං විහාරෙ ද්වෙ තයො ජනා වසන්ති, තෙහි නිසීදිත්වා කතම්පි සඬ්ඝෙන කතසදිසමෙව. යස්මිං පන විහාරෙ ඵකො භික්ඛු හොති, තෙන භික්ඛුනා උපොසඨදිවසෙ පුබ්බකරණපුබ්බකිච්චං කත්වා නිසින්තෙන කතම්පි කතිකවත්තං සඬ්ඝෙන කතසදිසමෙව හොති.

කරොන්තෙන පන ඵලවාරෙන කාතුම්පි වත්තාරො මාසෙ ඡ මාසෙ ඵකසංවච්ඡරන්ති ඵචං පරිච්ඡන්දිත්වාපි අපරිච්ඡන්දිත්වාපි කාතුං වට්ටති. පරිච්ඡන්තෙ යථාපරිච්ඡෙදං පරිභුඤ්ජිත්වා පුන කාතබ්බං. අපරිච්ඡන්තෙ යාව රුක්ඛා ධරන්ති තාව වට්ටතියෙව. යෙපි තෙසං රුක්ඛානං ඛිපෙහි අඤ්ඤෙ රුක්ඛා රොපිතා හොන්ති, තෙසම්පි සා ඵච කතිකා.

සචෙ පන අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ රොපිතා හොන්ති, තෙසං යත්ථ රොපිතා, තස්මිංයෙව විහාරෙ සඬ්ඝො සාමී. යෙපි අඤ්ඤතො ඛිජානි ආහරිත්වා පුරිමවිහාරෙ පච්ඡා රොපිතා, තෙසු අඤ්ඤා කතිකා කාතබ්බා. කතිකාය කතාය පුග්ගලිකට්ඨානෙ තිට්ඨන්ති, යථාසුඛං ඵලාදීනි පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. සචෙ පනෙත්ථ තං තං ඕකාසං පරික්ඛිපිත්වා පරිවෙණානි කත්වා ජග්ගන්ති, තෙසං භික්ඛුනං පුග්ගලිකට්ඨානෙ තිට්ඨන්ති. අඤ්ඤෙ පරිභුඤ්ජිතුං න ලහන්ති, තෙහි පන සඬ්ඝස්ස දසහාගං දත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බාති. යොපි මජ්ඣිමනිකායෙ රුක්ඛං සාධාහි පරිවාරෙත්වා රක්ඛති, තස්සාපි ඵසෙව නයො.

පොරාණවිහාරං ගතස්ස සම්භාවනීයභික්ඛුනො “ථෙරො ආගතො”ති ඵලාඵලං ආහරන්ති, සචෙ තත්ථ මූලෙ සබ්බපරියන්තිධරො බහුස්සුතභික්ඛු විහාසී, “අද්ධා එත්ථ දීසා කතිකා කතා භවිස්සතී”ති නික්කුක්කච්චෙන පරිභුඤ්ඡිතබ්බං. විහාරෙ ඵලාඵලං පිණ්ඩපාතිකානම්පි වට්ටති, ධුතඪගං න කොපෙති. සාමණෙරා අත්තනො ආචරියුපජ්ඣායානං බහුනි ඵලානි දෙන්ති, අඤ්ඤෙ භික්ඛු අලභන්තා බියාන්ති, බියානමත්තමෙව චෙතං හොති.

සචෙ පන දුබ්භික්ඛං හොති, එකං පනසරුක්ඛං නිස්සාය සට්ඨිපි ජනා ජීවන්ති, තාදිසෙ කාලෙ සබ්බෙසං සඪගහකරණත්ථාය භාජෙත්වා බාදිතබ්බං, අයං සාමීචි. යාව පන කතිකවත්තං න පටිජ්ජස්සම්භති, තාව තෙහි බායිතං සුබායිතමෙව. කදා පන කතිකවත්තං පටිජ්ජස්සම්භති? යදා සමග්ගො සඪසො සන්තිපතිත්වා “ඉතො පට්ඨාය භාජෙත්වා බාදන්තු”ති සාවෙති. එකභික්ඛුකෙ පන විහාරෙ එකෙන සාවිතෙපි පුරිමකතිකා පටිජ්ජස්සම්භතියෙව. සචෙ පටිජ්ජස්සද්ධාය කතිකාය සාමණෙරා නෙව රුක්ඛතො පාතෙන්ති, න භූමිතො ගහෙත්වා භික්ඛුනං දෙන්ති, පතිතඵලානි පාදෙහි පහරන්තා විචරන්ති, තෙසං දසභාගතො පට්ඨාය යාව උපඪප්ඵලභාගෙන ඵාතිකම්මං කාතබ්බං. අද්ධා ඵාතිකම්මලොහෙන ආහරිත්වා දස්සන්ති. පුන සුභික්ඛෙ ජාතෙ කජ්ජියකාරකෙසු ආගන්ත්වා සාබ්බපරිවාරාදීනි කත්වා රුක්ඛෙ රක්ඛන්තෙසු සාමණෙරානං ඵාතිකම්මං න දාතබ්බං, භාජෙත්වා පරිභුඤ්ඡිතබ්බං.

“විහාරෙ ඵලාඵලං අත්ථී”ති සාමන්තගාමෙහි මනුස්සා ගිලානානං වා ගබ්භිනීනං වා අත්ථාය ආගන්ත්වා “එකං නාළිකෙරං දෙථ, අම්බං දෙථ, ලබුජං දෙථා”ති යාවන්ති, දාතබ්බං න දාතබ්බන්ති? දාතබ්බං. අදීයමානෙ හි තෙ දොමනස්සිකා හොන්ති, දෙන්තෙන පන සඪසං සන්තිපාතෙත්වා යාවතනියං සාවෙත්වා අපලොකනකම්මං කත්වාච දාතබ්බං, කතිකවත්තං වා කත්වා ධ්වපෙතබ්බං, ඵචඤ්ච පන කාතබ්බං, බාත්තෙන භික්ඛුනා සඪසස්ස අනුමතියා සාවෙතබ්බං -

“සාමන්තගාමෙහි මනුස්සා ආගන්ත්වා ගිලානාදීනං අත්ථාය ඵලාඵලං යාවන්ති, ද්වෙ නාළිකෙරානි, ද්වෙ තාලඵලානි, ද්වෙ පනසානි, පඤ්ච අම්බානි, පඤ්ච කදලිඵලානි ගණ්භන්තානං අනිවාරණං, අසුකරුක්ඛතො ච අසුකරුක්ඛතො ච ඵලං ගණ්භන්තානං අනිවාරණං රුච්චති භික්ඛුසඪසස්සා”ති තික්ඛන්තුං චත්තබ්බං.

තතො පට්ඨාය ගිලානාදීනං නාමං ගහෙත්වා යාවන්තා “ගණ්භථා”ති න චත්තබ්බා, චත්තං පන ආචික්ඛිතබ්බං - “නාළිකෙරාදීනි ඉමිනා නාම පරිච්ඡෙදෙන ගණ්භන්තානං අසුකරුක්ඛතො ච අසුකරුක්ඛතො ච ඵලං ගණ්භන්තානං අනිවාරණං කත”න්ති. අනුච්චරිත්වා පන “අයං මධුරඵලො

අම්බො, ඉතො ගණ්හථා” තිපි න වත්තබ්බො. ඵලභාජනකාලෙ පන ආගතානං සම්මතෙන උපඩ්ඨහාගො දාතබ්බො, අසම්මතෙන අපලොකෙත්වා දාතබ්බං.

බිණුපරිබ්බයො වා මග්ගගමියසත්ථවාහො වා අඤ්ඤා වා ඉස්සරො ආගන්ත්වා යාවති, අපලොකෙත්වාච දාතබ්බං. බලක්කාරෙන ගහෙත්වා බාදන්තො න වාරෙතබ්බො. කුද්ධො හි සො රුක්ඛෙපි ඡින්දෙය්‍ය, අඤ්ඤමිපි අනත්ථං කරෙය්‍ය. පුග්ගලිකපරිවෙණං ආගන්ත්වා ගිලානස්ස ගාමෙන යාවන්තො “අම්හෙහි ඡායාදීනං අත්ථාය රොපිතං, සවෙ අත්ථී, තුම්හෙ ඡානාථා” ති වත්තබ්බො. යදි පන ඵලභරිතාව රුක්ඛා හොන්ති, කණ්ටකෙ බන්ධිත්වා ඵලවාරෙන බාදන්ති, අපච්චාසීසන්තෙන හුත්වා දාතබ්බං. බලක්කාරෙන ගණ්හන්තො න වාරෙතබ්බො, පුබ්බෙ වුත්තමෙවෙත්ථ කාරණං.

සඩ්ඨස්ස ඵලාරාමො හොති, පටිජග්ගනං න ලහති, සවෙ තං කොචි වත්තසීසෙන ජග්ගති, සඩ්ඨස්සෙව හොති. අථාපි කස්සචි පටිබලස්ස හික්ඛුනො “ඉමං සජ්ජුරිස ජග්ගිත්වා දෙහී” ති සඩ්ඨෙසා භාරං කරොති, සො වෙ වත්තසීසෙන ජග්ගති, ඵචමිපි සඩ්ඨස්සෙව හොති. ඵාතිකම්මං පච්චාසීසන්තස්ස පන තතියහාගෙන වා උපඩ්ඨහාගෙන වා ඵාතිකම්මං කාතබ්බං. “භාරියං කම්ම” ති වත්වා ඵත්තකෙන අනිච්ඡන්තො පන සබ්බං තවෙච සන්තකං කත්වා “මූලභාගං දසභාගමත්තං දත්වා ජග්ගාහී” තිපි වත්තබ්බො. ගරුභණ්ඩත්තා පන මූලච්ඡෙජ්ජවසෙන න දාතබ්බං. සො මූලභාගං දත්වා බාදන්තො අකතාවාසං වා කත්වා කතාවාසං වා ජග්ගිත්වා නිස්සිතකානං ආරාමං නිය්‍යාදෙති, තෙහිපි මූලභාගො දාතබ්බොච. යදා පන හික්ඛු සයං ජග්ගිතුං පහොන්ති, අථ තෙසං ජග්ගිතුඤ්ඤව න දාතබ්බං, ජග්ගිතකාලෙ ච න වාරෙතබ්බො, ජග්ගනකාලෙයෙව වාරෙතබ්බො. “බහුං තුම්හෙහි බාගිතං, ඉදානි මා ජග්ගිත්ථ, හික්ඛුසඩ්ඨෙසායෙව ජග්ගිස්සති” ති වත්තබ්බං.

සවෙ පන නෙච වත්තසීසෙන ජග්ගන්තො අත්ථී, න ඵාතිකම්මෙන, න සඩ්ඨෙසා ජග්ගිතුං පහොති, ඵකො අනාපුච්ඡිත්වාච ජග්ගිත්වා ඵාතිකම්මං වඩ්ඨෙස්ත්වා පච්චාසීසති, අපලොකනකම්මෙන ඵාතිකම්මං වඩ්ඨෙස්ත්වා දාතබ්බං. ඉති ඉමං සබ්බමිපි කම්මලක්ඛණමෙච හොති. අපලොකනකම්මං ඉමානි පඤ්ඤව යානානි ගච්ඡති.

ඤ්ඤත්තිකම්මට්ඨානහෙදෙ පන “සුණාතු මෙ හන්තෙ සඩ්ඨෙසා, ඉත්ථන්තාමො ඉත්ථන්තාමස්ස ආයස්මතො උපසම්පදාපෙක්ඛො, අනුසිට්ඨො සො මයා. යදි සඩ්ඨස්ස පත්තකල්ලං, ඉත්ථන්තාමො ආගච්ඡෙය්‍යාති, ආගච්ඡාහීති වත්තබ්බො” ති ඵචං උපසම්පදාපෙක්ඛස්ස ඔසාරණා ඔසාරණා නාම.

“සුඤ්ඤානං මෙ ආයස්මන්තා, අයං ඉත්ථන්තාමො භික්ඛු ධම්මකථිකො ඉමස්ස නොව සුත්තං ආගච්ඡති, නො සුත්තච්ඡෙදිතො, සො අත්ථං අසල්ලක්ඛෙත්වා ඛයඤ්ඤානච්ඡායාය අත්ථං පටිබාහති. යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, ඉත්ථන්තාමං භික්ඛුං වුට්ඨාපෙත්වා අවසෙසා ඉමං අධිකරණං වුපසමෙය්‍යාමා”ති එවං උබ්බාහිකාවිනිච්ඡයෙ ධම්මකථිකස්ස භික්ඛුනො නිස්සාරණා නිස්සාරණා නාම.

“සුඤ්ඤානං මෙ හන්තෙ සඬ්ඝො, අජ්ජුපොසටො පන්තරසො. යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඬ්ඝො උපොසටං කරෙය්‍යා”ති එවං උපොසටකම්මවසෙන යපිතා ඤ්ඤති උපොසටො නාම.

“සුඤ්ඤානං මෙ හන්තෙ සඬ්ඝො, අජ්ජ පවාරණා පන්තරසී. යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඬ්ඝො පවාරෙය්‍යා”ති එවං පවාරණාකම්මවසෙන යපිතා ඤ්ඤති පවාරණා නාම.

“සුඤ්ඤානං මෙ හන්තෙ සඬ්ඝො, ඉත්ථන්තාමො ඉත්ථන්තාමස්ස ආයස්මනො උපසම්පදාපෙක්ඛො. යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, අහං ඉත්ථන්තාමං අනුසාසෙය්‍යා”ති. “යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, ඉත්ථන්තාමො ඉත්ථන්තාමං අනුසාසෙය්‍යා”ති. “යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, අහං ඉත්ථන්තාමං අන්තරාසිකෙ ධම්මෙ පුච්ඡෙය්‍යා”ති. “යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, ඉත්ථන්තාමො ඉත්ථන්තාමං අන්තරාසිකෙ ධම්මෙ පුච්ඡෙය්‍යා”ති. “යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, අහං ඉත්ථන්තාමං විනයං පුච්ඡෙය්‍යා”ති. “යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, ඉත්ථන්තාමො ඉත්ථන්තාමං විනයං පුච්ඡෙය්‍යා”ති. “යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, අහං ඉත්ථන්තාමෙන විනයං පුට්ඨො විස්සජ්ජෙය්‍යා”ති. “යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, ඉත්ථන්තාමො ඉත්ථන්තාමෙන විනයං පුට්ඨො විස්සජ්ජෙය්‍යා”ති එවං අත්තානං වා පරං වා සම්මන්තිතුං යපිතා ඤ්ඤති සම්මුති නාම.

“සුඤ්ඤානං මෙ හන්තෙ සඬ්ඝො, ඉදං චීවරං ඉත්ථන්තාමස්ස භික්ඛුනො නිස්සග්ගියං සඬ්ඝස්ස නිස්සට්ඨං. යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඬ්ඝො ඉමං චීවරං ඉත්ථන්තාමස්ස භික්ඛුනො දදෙය්‍යා”ති. “යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, ආයස්මන්තා ඉමං චීවරං ඉත්ථන්තාමස්ස භික්ඛුනො දදෙය්‍යා”ති එවං නිස්සට්ඨචීවරපත්තාදීනං දානං දානං නාම.

“සුඤ්ඤානං මෙ හන්තෙ සඬ්ඝො, අයං ඉත්ථන්තාමො භික්ඛු ආපත්තිං සරති, චීවරති, උත්තානිං කරොති, දෙසෙති. යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, අහං ඉත්ථන්තාමස්ස භික්ඛුනො ආපත්තිං පටිග්ගණ්භෙය්‍යන්ති. යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, අහං ඉත්ථන්තාමස්ස භික්ඛුනො ආපත්තිං පටිග්ගණ්භෙය්‍යා”ති.

තෙන වත්තබ්බො ‘‘පස්සසී’’ති. ‘‘ආම පස්සාමී’’ති. ආයතිං සංවරෙය්‍යාසීති එවං ආපත්තිපටිග්ගහො පටිග්ගහො නාම.

‘‘සුඤ්ඤානං මෙ, ආයස්මන්තා ආවාසිකා. යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, ඉදානි උපොසථං කරෙය්‍යාම, පාතීමොක්ඛං උද්දිසෙය්‍යාම, ආගමෙ කාලෙ පවාරෙය්‍යාමා’’ති. තෙ වෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු භණ්ඩනකාරකා කලහකාරකා විවාදකාරකා භස්සකාරකා සඨසෙ අධිකරණකාරකා තං කාලං අනුවසෙය්‍යං, ආවාසිකෙන භික්ඛුනා ඛ්‍යත්තෙන පටිබලෙන ආවාසිකා භික්ඛු ඤාපෙතබ්බො – ‘‘සුඤ්ඤානං මෙ, ආයස්මන්තා ආවාසිකා. යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, ඉදානි උපොසථං කරෙය්‍යාම, පාතීමොක්ඛං උද්දිසෙය්‍යාම, ආගමෙ සුඤ්ඤානං පවාරෙය්‍යාමා’’ති එවං කතා පවාරණාපවිච්චක්කඩ්ඪිනා පවිච්චක්කඩ්ඪිනා නාම.

සබ්බෙහෙව එකජ්ඣං සන්තිපතීතබ්බං, සන්තිපතීත්වා ඛ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන සඨසො ඤාපෙතබ්බො – ‘‘සුඤ්ඤානං මෙ, හත්තෙ, සඨසො අම්භාකං භණ්ඩනජාතානං කලහජාතානං විවාදාපන්තානං විහරතං බහුං අස්සාමණකං අජ්ඣාචිණ්ණං භාසිතපරික්කන්තං. සවෙ මයං ඉමාහි ආපත්තීහි අඤ්ඤාමඤ්ඤං කාරෙස්සාම, සියාපි තං අධිකරණං කක්ඛලත්තාය වාලත්තාය හෙදාය සංවත්තෙය්‍ය. යදි සඨසස්ස පත්තකල්ලං, සඨසො ඉමං අධිකරණං තිණුවත්ථාරකෙන වූපසමෙය්‍ය යපෙත්වා ජුල්ලවජ්ජං, යපෙත්වා ගිහිපටිසයුත්ත’’න්ති එවං තිණුවත්ථාරකසමථෙතා කත්වා සබ්බපධමා සබ්බසඨගාහිකඤ්ඤත්ති කම්මලක්ඛණං නාම.

තථා තතො පරා එකෙකස්මිං පක්ඛෙ එකෙකං කත්වා ද්වෙ ඤ්ඤත්තියො ඉති යථාචුත්තජ්ජහෙදං ඔසාරණං නිස්සාරණං...පෙ.... කම්මලක්ඛණඤ්ඤෙව නවමන්ති ඤ්ඤත්තිකම්මං ඉමානි නව යානානි ගච්ඡති.

ඤ්ඤත්තිදුතියකම්මට්ඨානාහෙදෙ පන වඩ්ඪිස්ස ලිච්ඡවිනො පත්තනික්කුජ්ජනවසෙන බන්ධකෙ චුත්තා නිස්සාරණා. තස්සෙව පත්තකුජ්ජනවසෙන චුත්තා ඔසාරණා ව වෙදිතබ්බො.

සීමාසම්මුති තිච්චරෙන අවිජ්ජවාසසම්මුති, සන්ථතසම්මුති, හත්තද්දෙසක-සෙනාසනග්ගාහාපක-භණ්ඩාගාරික-චීවරපටිග්ගාහක-චීවරභාජක-යාගුභාජකඵලභාජක-බජ්ජභාජක-අජ්ජමත්තකවිස්සජ්ජක-සාටියග්ගාහාපක-පත්තග්ගාහාපක-ආරාමිකපෙසකසාමණෙරපෙසකසම්මුතීති එතාසං සම්මුතීනං වසෙන සම්මුති වෙදිතබ්බො. කථිනචීවරදානමතකචීවරදානවසෙන දානං වෙදිතබ්බං.

කථිනුද්ධාරවසෙන උද්ධාරො වෙදිතඛිබො.
 කුට්ඨත්ථුච්චාරවත්ථුදෙසනාවසෙන දෙසනා වෙදිතඛිබා. යා පන
 තිණුවත්ථාරකසමථෙ සඛිබසඛිගාහිකඤ්ඤිඤ්ච ඵකෙකස්මිං පක්ඛෙ ඵකෙකං
 ඤ්ඤිඤ්චාති තිස්සො ඤ්ඤිඤ්චා යො යපෙත්ථා පුන ඵකස්මිං පක්ඛෙ ඵකා, ඵකස්මිං
 පක්ඛෙ ඵකාති ද්වෙ ඤ්ඤිඤ්චාතිකම්මවාචා වුත්තා, තාසං වසෙන
 කම්මලක්ඛණං වෙදිතඛිබං. ඉති ඤ්ඤිඤ්චාතිකම්මං ඉමානි සත්ත යානානි
 ගච්ඡති.

ඤ්ඤිඤ්චාතිකම්මට්ඨානහෙදෙ පන තජ්ජනීයකම්මාදීනං සත්තන්තං
 කම්මානං වසෙන නිස්සාරණා, තෙසංයෙව ච කම්මානං පටිජ්ජස්සම්භනවසෙන
 ඔසාරණා වෙදිතඛිබා. හික්ඛුනොවාදකසම්මුතිවසෙන සම්මුති වෙදිතඛිබා.
 පරිවාසදානමානත්තදානවසෙන දානං වෙදිතඛිබං.
 මූලායපටිකස්සනකම්මවසෙන නිග්ගහො වෙදිතඛිබො. “උක්ඛිත්තානුවත්තිකා
 අට්ඨ, යාවතතියකා අරිට්ඨො චණ්ඩකාලී ච ඉමෙ තෙ යාවතතියකා”ති ඉමාසං
 ඵකාදසන්තං සමනුභාසනානං වසෙන සමනුභාසනා වෙදිතඛිබා.
 උපසම්පදාකම්මඅඛිභානකම්මවසෙන පන කම්මලක්ඛණං වෙදිතඛිබං. ඉති
 ඤ්ඤිඤ්චාතිකම්මං ඉමානි සත්ත යානානි ගච්ඡති.

497. ඉති කම්මානි ච කම්මවිපත්තිඤ්ච විපත්තිවිරහිතානං කම්මානං
 යානපහෙදගමනඤ්ච දස්සෙත්ථා ඉදානි තෙසං කම්මානං කාරකස්ස සඛිසස්ස
 පරිවිජෙදං දස්සෙත්තො පුන “චතුච්චගකරණෙ කම්මෙ”තිආදිමාහ.
 තස්සත්ථො පරිසතො කම්මවිපත්තිචණ්ණනායං වුත්තනෙයෙනෙව
 වෙදිතඛිබොති.

කම්මචග්ගචණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අත්ථවසවග්ගාදිචණ්ණනා

498. ඉදානි යානි තානි තෙසං කම්මානං වත්ථුභූතානි සික්ඛාපදානි, තෙසං
 පඤ්ඤත්තියං ආනිසංසං දස්සෙතුං “ද්වෙ අත්ථවසෙ පටිච්චා”තිආදි ආරද්ධං.
 තත්ථ දිට්ඨධම්මිකානං වෙරානං සංවරායාති පාණාතිපාතාදීනං පඤ්චන්තං
 දිට්ඨධම්මිකවෙරානං සංවරත්ථාය පිදහනත්ථාය. සම්පරායිකානං වෙරානං
 පටිසාතායාති විපාකදුක්ඛසඛිබාතානං සම්පරායිකවෙරානං පටිසාතත්ථාය,
 සමුච්චෙදනත්ථාය අනුජ්ජන්තත්ථාය. දිට්ඨධම්මිකානං වජ්ජානං සංවරායාති
 තෙසංයෙව පඤ්චන්තං වෙරානං සංවරත්ථාය. සම්පරායිකානං වජ්ජානන්ති
 තෙසංයෙව විපාකදුක්ඛානං. විපාකදුක්ඛානෙව හි ඉධ වජ්ජනීයභාවතො
 වජ්ජානීති වුත්තානි. දිට්ඨධම්මිකානං භයානන්ති ගරහා උපවාදො තජ්ජනීයාදීනි
 කම්මානි උපොසථපවාරණානං යපනං අකිත්තිපකාසනීයකම්මන්ති ඵතානි

දිට්ඨධම්මිකභයානී නාම, එතෙසං සංවරත්ථාය. සම්පරාසිකභයානී පන විපාකදුක්ඛානියෙව, තෙසං පටිසාතත්ථාය. දිට්ඨධම්මිකානං අකුසලානන්ති පඤ්චවෙරදසඅකුසලකම්මපථප්පහෙදානං අකුසලානං සංවරත්ථාය. විපාකදුක්ඛානෙව පන අක්ඛමට්ඨෙයන සම්පරාසිකඅකුසලානීති චූච්චන්ති, තෙසං පටිසාතත්ථාය. ගීහීනං අනුකම්පායාති අගාරිකානං සද්ධාරක්ඛණවසෙන අනුකම්පනත්ථාය. පාපිච්ඡානං පක්ඛුපච්ඡෙදායාති පාපිච්ඡපුග්ගලානං ගණඛන්ධහෙදනත්ථාය ගණභොජනසික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙව. යඤ්ඤෙත්ථ චත්තබ්බං සියා, තං සබ්බං පයමපාරාජිකචණ්ණනායමෙව චුත්තන්ති.

සික්ඛාපදෙසු අත්ථවසෙන චණ්ණනා නිට්ඨිතා.

499. පාතිමොක්ඛාදීසු පාතිමොක්ඛුද්දෙසොති හික්ඛුනං පඤ්චවිධො හික්ඛුනීනං චතුබ්බිධො. පරිවාසදානාදීසු ඔසාරණීයං පඤ්ඤත්තන්ති අට්ඨාරසසු වා තෙවත්තාලීසාය වා චත්තෙසු චත්තමානස්ස ඔසාරණීයං පඤ්ඤත්තං. යෙන කම්මෙන ඔසාරීයති, තං කම්මං පඤ්ඤත්තන්ති අත්ථො. නිස්සාරණීයං පඤ්ඤත්තන්ති භණ්ඩනකාරකාදයො යෙන කම්මෙන නිස්සාරීයන්ති, තං කම්මං පඤ්ඤත්තන්ති අත්ථො.

500. අපඤ්ඤත්තෙතිආදීසු අපඤ්ඤත්තෙ පඤ්ඤත්තන්ති සත්තාපත්තික්ඛන්ධා කකුසන්ධඤ්ච සම්මාසම්බුද්ධං කොණාගමනඤ්ච කස්සපඤ්ච සම්මාසම්බුද්ධං යපෙත්වා අන්තරා කෙනචි අපඤ්ඤත්තෙ සික්ඛාපදෙ පඤ්ඤත්තං නාම. මක්ඛට්චත්ථුආදිච්චිතකථා සික්ඛාපදෙ පඤ්ඤත්තෙ අනුපඤ්ඤත්තං නාම. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

ආනිසංසවග්ගචණ්ණනා නිට්ඨිතා.

501. ඉදානි සබ්බසික්ඛාපදානං එකෙකෙන ආකාරෙන නවධා සඬගභං දස්සෙතුං “නව සඬගභා”තිආදිමාහ. තත්ථ චත්ථුසඬගභොති චත්ථුනා සඬගභො. එවං සෙසෙසුපි පදත්ථො වෙදිතබ්බො. අයං පනෙත්ථ අත්ථයොජනා – යස්මා හි එකසික්ඛාපදමිපි අචත්ථුස්මිං පඤ්ඤත්තං නත්ථී, තස්මා සබ්බානි චත්ථුනා සඬගභිතානීති එවං තාව චත්ථුසඬගභො වෙදිතබ්බො.

යස්මා පන ද්වෙ ආපත්තික්ඛන්ධා සීලවිපත්තියා සඬගභිතා, පඤ්චාපත්තික්ඛන්ධා ආචාරවිපත්තියා, ඡ සික්ඛාපදානි ආජීවවිපත්තියා සඬගභිතානි, තස්මා සබ්බානිපි විපත්තියා සඬගභිතානීති එවං විපත්තිසඬගභො වෙදිතබ්බො.

යස්මා පන සත්තභාපත්තීහි මුත්තං එකසික්ඛාපදමපි නත්ථී, තස්මා සබ්බානි ආපත්තියා සඬගහිතානීති එවං ආපත්තිසඬගහො වෙදිතබ්බො.

සබ්බානි ච සත්තසු නගරෙසු පඤ්ඤත්තානීති නිදානෙන සඬගහිතානීති එවං නිදානසඬගහො වෙදිතබ්බො.

යස්මා පන එකසික්ඛාපදමපි අජ්ඣාචාරිකපුග්ගලෙ අසති පඤ්ඤත්තං නත්ථී, තස්මා සබ්බානි පුග්ගලෙන සඬගහිතානීති එවං පුග්ගලසඬගහො වෙදිතබ්බො.

සබ්බානි පන පඤ්චහි වෙච සත්තහි ච ආපත්තික්ඛන්ධෙහි සඬගහිතානි, සබ්බානි න විනා ඡහි සමුට්ඨානෙහි සමුට්ඨන්තීති සමුට්ඨානෙන සඬගහිතානි. සබ්බානි ච චතුසු අධිකරණෙසු ආපත්තාධිකරණෙන සඬගහිතානි. සබ්බානි සත්තහි සමට්ථෙහි සමථං ගච්ඡන්තීති සමට්ථෙහි සඬගහිතානි. එවමෙත්ථ ඛන්ධසමුට්ඨානඅධිකරණසමථසඬගහාපි වෙදිතබ්බො. සෙසං පුබ්බෙ චුත්තනයමෙවාති.

සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

නවසඬගහිතවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නිට්ඨිතා ච පරිවාරස්ස අනුත්තානත්ථපදවණ්ණනාති.

නිගමනකථා

එත්තාවතා ච –

උභතො විභඬගඛන්ධක-පරිවාරවිභත්තිදෙසනං නාථො;
විනයපිටකං විනෙන්තො, වෙනෙයාං යං ජිනො ආභ.

සමධිකසත්තවීසති-සහස්සමත්තෙන තස්ස ගන්ථෙත;
සංවණ්ණනා සමත්තා, සමන්තපාසාදිකා නාම.

තත්ථිදං සමන්තපාසාදිකාය සමන්තපාසාදිකත්තස්මිං –

ආචරියපරමිපරතො, නිදානවත්ථුප්පහෙදදීපනතො;
පරසමයවිච්ඡින්නතො, සකසමයවිසුද්ධිතො වෙච.

බ්‍යඤ්ජනපරිසොධනතො, පදත්ථතො පාළියොජනක්කමතො;
සික්ඛාපදනිච්ඡයතො, විභඬගනයහෙදදස්සනතො.

සම්පස්සනං න දිස්සති, කිඤ්චි අපාසාදිකං යතො එත්ථ;
විඤ්ඤානමයං තස්මා, සමන්තපාසාදිකාත්ථෙව.

සංවණ්ණනා පවත්තා, විනයස්ස විනයොදමනකුසලෙන;
චුත්තස්ස ලොකනාථෙන, ලොකමනුකම්පමානෙනාති.

මහාඅට්ඨකථඤ්චෙව, මහාපච්චරිමෙව;
කුරුන්දිඤ්චාති තිස්සොපි, සීහලට්ඨකථා ඉමා.

බුද්ධමිත්තොති නාමෙන, විස්සුතස්ස යසස්සිතො;
විනයඤ්ඤාස්ස ධීරස්ස, සුත්වා ථෙරස්ස සන්තිකෙ.

මහාමෙඝවනුයානෙ, භූමිභාගෙ පතිට්ඨිතො;
මහාවිභාරො යො සත්ථු, මහාබොධිවිභූසිතො.

යං තස්ස දක්ඛිණෙ භාගෙ, පධානසරමුත්තමං;
සුවිචාරිත්තසීලෙන, භික්ඛුසඬිසෙන සෙවිතං.

උළාරකුලසම්භූතො, සඬිසුපට්ඨායකො සදා;
අනාකුලාය සද්ධාය, පසන්තො රතනත්තයෙ.

මහානිගමසාමීති, විස්සුතො තත්ථ කාරසී;
චාරුපාකාරසඤ්චිතං, යං පාසාදං මනොරමං.

සීතවිජායතරුපෙතං, සම්පන්නසලිලාසයං;
වසතා තත්‍ර පාසාදෙ, මහානිගමසාමිතො.

සුවිසිලසමාවාරං, ථෙරං බුද්ධසිරිවිභයං;
යා උද්දිසිත්වා ආරද්ධා, ඉද්ධා විනයවණ්ණනා.

පාලයන්තස්ස සකලං, ලඬිකාදීපං නිරඬිබුදං;
රඤ්ඤො සිරිනිවාසස්ස, සිරිපාලයසස්සිතො.

සමවීසතිමෙ බෙමෙ, ජයසංවච්ඡරෙ අයං;
ආරද්ධා එකවීසමිහි, සම්පත්තෙ පරිනිට්ඨිතා.

උපද්දවා කුලෙ ලොකෙ, නිරුපද්දවතො අයං;
එකසංවච්ඡරෙනෙව, යථා නිට්ඨං උපාගතා.

එවං සබ්බස්ස ලොකස්ස, නිට්ඨං ධම්මුපසංභිතා;
සීසං ගච්ඡන්තු ආරම්භා, සබ්බෙපි නිරුපද්දවා.

චිරට්ඨිතත්ථං ධම්මස්ස, කරොන්තෙන මයා ඉමං;
සද්ධම්මබ්‍රමානෙන, යඤ්ච පුඤ්ඤං සමාවිතං.

සබ්බස්ස ආනුභාවෙන, තස්ස සබ්බෙපි පාණිනො;
භවන්තු ධම්මරාජස්ස, සද්ධම්මරසසෙවිනො.

චිරං නිට්ඨතු සද්ධම්මො, කාලෙ වස්සං චිරං පජං;
තජ්ජෙතු දෙවො ධම්මෙන, රාජා රක්ඛතු මෙදිනිත්ති.

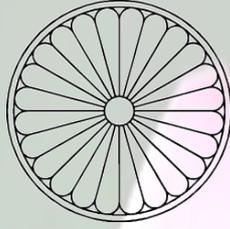
පරමචිසුද්ධසද්ධාබුද්ධිචීරියපටිමණ්ඩිතෙන
සීලාවාරජ්ජවමද්දවාදිගුණසමුදයසමුදිතෙන
සකසමයසමයන්තරගහනජ්ඣෙධාගාභණසමත්ථෙන
පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියසමන්තාගතෙන නිපිටකපරියත්තිජ්ජහෙදෙ සාට්ඨකථෙ
සත්ථුසාසනෙ අජ්ජට්ඨනඤ්ඤාණජ්ජභාවෙන මහාවෙය්‍යාකරණෙන
කරණසම්පත්තිජනිතසුඛවිනිග්ගතමධුරොදාරවචනලාවණ්ණසුත්තෙන
යුත්තමුත්තවාදිනා වාදිවරෙන මහාකචිනා පහින්නපඤ්ඤාසම්භිදාපරිවාරෙ
ජලභිඤ්ඤාදිපහෙදගුණපටිමණ්ඩිතෙ උත්තරිමනුස්සධම්මෙ
සුජ්ජට්ඨිතබුද්ධිනං ථෙරවංසජ්ජපදිපානං ථෙරානං මහාවිහාරවාසීනං
වංසාලඪිකාරභූතෙන විපුලවිසුද්ධබුද්ධිනා බුද්ධසොසොති ගරුභි
ගහිතනාමධෙය්‍යෙන ථෙරෙන කතා අයං සමන්තපාසාදිකා නාම
විනයසංවණ්ණනා -

තාව නිට්ඨතු ලොකස්මිං, ලොකනිත්ථරණසීනං;
දස්සෙන්ති කුලපුත්තානං, නයං සීලචිසුද්ධියා.

යාව බුද්ධොති නාමමිපි, සුද්ධචිත්තස්ස තාදිනො;
ලොකමිහි ලොකජෙට්ඨස්ස, පවත්තති මහෙසිනොති.

සමන්තපාසාදිකා නාම

විනය-අට්ඨකථා නිට්ඨිතා.

සබ්බදාතං ධම්ම දාතං ජිනාති,
 සබ්බරසං ධම්ම රසං ජිනාති;
 සබ්බරතීං ධම්ම රතීං ජිනාති
 තණ්හාක්ඛයො සබ්බදුක්ඛං ජිනාති

(ධම්මපදය තණ්හා වග්ගො)

ධම්මාරාමො ධම්මරතො - ධම්මං ධුතුවිච්ඡන්තයං;
 ධම්මං ධුතුස්සරං නික්ඛු - සද්ධම්මා භ පරිනායති.

(ධම්මපදය නික්ඛු වග්ගො)

ධම්මො පනෙසො සුගතඡපසන්ථො,
 නරණීච සංසාර මහණ්ණචස්ස;
 බුන්මාසුරාදීනී භමස්සනීයො,
 රසො රසාතං පරමො නිලොකො.

මහාගදො මච්චුජරා පනානො,
 සබ්බිනිනාසාය විසෙසමන්තො;
 සබ්බන්ථි දානෙත ච කඡ්පරඡක්ඛො,
 වින්තාමනී හද්දසටොච ධම්මො.

ධම්මං විනා නන්ථි ජිනාච මානා,
 නමෙච නාණං සරණං පනිට්ඨා;
 තස්මා හී තො කීච්චමඤ්ඤඡ්පනාය,
 සුණාථ ධාරෙථි චරාථි ධම්මෙ.

(භස්වාහිනී)

චිරං නිට්ඨන්තු ලොකස්මිං - සම්මා සම්බුද්ධ සාසානං!

ධර්ම උනග පිණිසයි.....